

Městská knihovna v Praze

Zánik trilobitů v Čechách

Pavel Kohout

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Zánik trilobitů v Čechách

Pavel Kohout

Znění tohoto textu vychází z díla [Zánik trilobitů v Čechách](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Mladá fronta v Praze v roce 2014. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Pavel Kohout: Zánik trilobitů v Čechách), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 16. 10. 2020.

OBSAH

Prolog	11
Autor čtenářům	12
ROK DVA TISÍCE DESET	13
Mít právo na smrt!	14
Můj favorit, menší než hokejka	17
Mých deset pánů prezidentů	20
Jak mluvit s mrtvými	23
O bohu a jeho partajích	26
Kde domov můj a statický záběr na prdel	29
HHhH aneb Laurente, díky!	32
ROK DVA TISÍCE JEDENÁCT	35
Jiří Dienstbier nebyl u komunistů	36
Češi, vraťte si svého Radeckého!	39
Senior ovládající střelbu z kulometu hledá nosiče	42
Arnošt Lustig míří na vlastní žádost do pekla	45
O malosti zacházení s velkým odcházením	48
Nezbytnost statečnosti	51
Mí souobčané!	54
První máj, dvojitý Pelikán a Jitka Makropulos	57
Sedmdesát pět korun jako honorář za povstání	60
Můj Koldům a Galinův Cyrano	63
Topol	66
Barbar aneb Ze života jezevčika	69
Pražská ulice pro cowboye	72
Bouračka	75
Letní piknik v koncentráku	78
Říci	81
Melancholicky o domobraně	84
Sázka na koně dle vlastního gusta	87
Veřejná poprava tajnou knihou	90

Nejlepší hra Ivana Klímy	93
Ovosnapo	96
O kuřácích a Židech	99
Fifi	102
Princezna Anna	105
Řecko jako děcko, kterému slíbili všecko.	108
To vínečko, to věru je nebeský dar!	111
Všecko je dobře tak, jak to je.....	114
Ahoj, patriarcho!	117
Václav Klaus jako patron národních kecalů.	120
Leoš na druhou	123
Ach, Václave.....	126
Špatný rok a dobrá zpráva.....	129
ROK DVA TISÍCE DVANÁCT.....	132
Generálovi jeho poručík.....	133
$77 \times 35 = 2012$	136
My vám daně! Co vy nám za ně?	139
Uzdrav mě, víro má!.....	142
Charta v Brně	145
Svět tunelů a ulice spásy	148
http://www	151
Aby Skřivánek neumřel navždycky	154
O druhém upálení Jana Palacha.....	157
Lektorně – vzdorně i pokorně	160
Do strany, občané!	163
Stačí si představit nahý souložící pár	166
Případ Grass & Kohout.....	169
Všichni líbat!!	172
Xin chao!.....	175
Akademie věd České republiky ke kauze ‚Očička‘.....	178
Barbar aneb Ze života jezevčíka II	181
Čeští Houdiniové – mistři nad mistra	184

Je lépe být statečný mrtvý nebo živý zbabělý?.....	187
Sázava se má dobře	190
Profesor Lewit čte levity	193
Co zbude po vládci, jenž neměl své umělce?.....	196
Bít nebo nebít...?.....	199
Weisswasser unter Bösig.....	202
Anně.....	205
Plastic People & Pussy Riot.....	208
JUDr. Malkus, kladivo na Mašínovou i Kasparova	211
Tisková opravaaneb Pardonu mi!.....	214
Čtenářský dopis pro vedení MfD.....	217
Jak poznat četníka a jak poznat lupiče?	218
Proč nebudu volit komunisty	221
Proč není 18. listopad Dnem českého divadla?	224
Nekonečný příběh ČT aneb Generálovy sereály	227
Smůla velikánů	230
Rain in Spain.....	233
VLSR	236
Sbohem, můj střelče!.....	239
O slavnosti v Dortmundu a tragédii ve Weidenu.	241
Postoj České republiky k EU, k Izraeli a k zelí	244
Jak se stát legendou.....	247
Národe, už zas ti hoří divadlo!.....	252
ROK DVA TISÍCE TŘINÁCT	255
Jak přímo zvolit prezidenta.....	256
Jak přímo zvolit prezidenta II.	259
Jak přímo zvolit prezidenta III.....	262
Sláva vítězi! Čest nevítězi!	265
Pesach sameach!	268
Ten, který nedá zemřít růži.....	271
S jakým pocitem bych byl umřel... ..	274
O povstání podrobněji	277

Dvě různé strany téže mince	280
Lenin s kučerami.....	283
Dobrolidi	286
Barbar aneb Ze života jezevčika III	289
Praha vítá novou éru – dostane svou Riviéru.....	292
Lady Makbeth z vládního újezdu	295
Jak jsem se stal ministrem kultury.....	298
Plevel.....	301
Milý Ludvíče Vaculíče.....	304
Epilog	307
Text proti vedru.....	308
Vítání Aničky & Huga.....	311
Národe, už zas ti hoří divadlo II.....	314
Osamělá mušketýrka.....	317
Mezi slinivkami	320
Alibibuch	323
Julek, můj učitel snění.....	326
O zlé Charybdě a ještě zlejší Scylle.....	329
Inzerát pro Aramise.....	332
Než přijde hajný a vyžene všechny.....	335
Jak ministerstvo zahraničí vlastní velvyslance ničí	338
Tragické dějiny v komiksu.....	341
Mzda za strach.....	344
Vánoce s Ježíškem nebo s ďáblem?.....	347
Narodil se!.....	350
O oko	353
ROK DVA TISÍCE ČTRNÁCT.....	356
Poosmé s Paprem, poprvé v Lánech	357
Neumírat předčasně!.....	360
Loučení s Vídní po přechodném pobytudlouhém 13.233 dní..	363
Čtrnáctý na odpal?	366
Mé stero	369

At' pražská zóna nemá vadu!	372
Gerda gleicht Goliath gepaart mit Gepard.....	375
Jak se lidé mění v Lid, Lid v dav, a dav jen ztěžka v lidi.	378
Jeho Veličenstvo Chléb	381
Varovná vůně války	384
I.....	386
II.....	386
III.....	386
IV.....	387
V.....	387
VI.....	388
VII.....	388

Tuto knihu připisuji

*nakladateli Vladimíru Pistoriusovi,
který mé práce vydával opsané na stroji už v letech, kdy jsem byl
totalitním režimem zcela zakázán jako nepřítel míru a socialismu,*

a

*Robertu Čásenskému,
jenž jako šéfredaktor deníku Mladá fronta DNES Trilobity přijal za
své a pěstoval na stránkách sobotních vydání skoro šest roků.*

Pavel Kohout

Prolog

„Už jsem o tomto kdysi psal. Ale kazatelé, proroci a moralisté své myšlenky opakují, aby vnikly do veřejného vědomí. A proměňuje se posluchačstvo a studentstvo.“

*— Ludvík Vaculík
v Posledním slovu Lidových novin, 11. června 2013*

Autor čtenářům

„Nejstarším obyvatelem české kotliny, který se dochoval, protože tu v celé své módně rýhované kráse zkameněl, je koryš z prvohor, zvaný trilobit. K nejstarším současníkům patřím bohužel já.“

V sobotu 28. 6. 2008 se s tímto úvodem objevil text, který zahájil jednu ze sérií pravidelně psaných komentátory Mladé fronty DNES. První stovku fejetonů vydalo knižně s titulem Z POHLEDU TRILOBITA v roce 2010 příbramské nakladatelství Pistorius & Olšanská. Pod názvem ZÁNIK TRILOBITŮ V ČECHÁCH vychází teď sto třiadvacet dalších. Vyřazeny byly takové, které svého času posloužily jako světlice a po ozáření problému zhasly.

Pisatel Trilobitů, který, jak opakovaně říká, se při svém životním maratónu blíží ke stadionu, může se opakovat buď ze sílící senility, anebo proto, že mu ptačí perspektiva nad dlouhým životem ukazuje témata zvláště důležitá, jaká si opakování za-slouží. K citátu generačního nestora českého fejetonu Ludvíka Vaculíka dodává:

Trilobiti nikdy nechtěli kázat, prorokovat ani moralizovat. Pokud to tak působilo, nedokázal autor najít správná slova, aby dokázal čtenáře přesvědčit, že mu jen předkládá vývody ze svých životních poznání k posouzení. A pokud se párkrát pokusil osvětlit zvláště významné poznání vícekrát z různých úhlů pohledu, řídil se latinským příslovím, které má za nejlíp fungující:

„Guta cavat lapidem non vi sed saepe cadendo – Kapka nehloubí kámen silou, ale častým dopadáváním.“

PK na jaře 2014

**ROK
DVA TISÍCE DESET**

Mít právo na smrt!

2. 10. 2010

Vyčerpaného maratónce pohání na dohled stadionu vidina, že mu za cílem bude líp. Vyčerpaný člověk na sklonku životní trati, pokud není oblažen vírou v život věčný, ví, že může být jen hůř.

Kdo viděl první inscenaci hry *August August, august*, nemůže zapomenout na dojemně komický výstup, kdy hrdina, aby ubránil svých „vosum bílejších lumpicánů“, zápasí s dětskou flintičkou, a pak, aby dřív vešel do cirkusového ráje, zkouší se zároveň probodnout dřevěným nožem i zastřelit stříkácí pistolí. Nebylo absurdnějšího spojení, nežli herec Vlastimil Brodský a skutečná zbraň. Jaká to musela být beznaděj, že si ji v posledním úseku svého maratónu opatřil, dal jezevčíka do péče a vzal si život.

Kdo poznal na divadle i v civilu Martina Štěpánka, viděl pod jakoukoli maskou i funkcí tvrdého chlapa stejně tvrdých názorů, který slyší v lidské existenci výzvu, s níž se hodlá fanfarónsky měřit do posledního dechu jako jeho báječný otec Zdeněk v *Cyranovi*. Jaké to muselo být zoufalství, které náruživého střelce donutilo vzít si za cíl sám sebe.

Z nemocnice právě zaznívá tichý hlas jiného známého umělce, který trpí takovými bolestmi, že se mu nechce žít dál. Bude zřejmě muset až k nesnesení, pokud si nestačí opatřit nějakou zbraň dřív, než ztratí sílu ji použít.

V letošním únoru roku můj znejmilejší přítel Alexandr po noci, kterou probděl při psaní, uklidil byt, zvolil oblíbenou cestu svých procházek, dorazil do půli železničního, vystoupil na zábradlí a skočil do mrazivé Vltavy. Řízením hvězd měl u sebe kdosi na podběří mobil, a integrovaný záchranný systém zafungoval ukázkově: říční

policisté dopluli čas, aby tonoucího vylovili a předali sanitce, která dojela, než přistáli. Díky tomu jsem se mohl dozvědět, co toho vzácného člověka a váženého autora přivedlo k činu vymykajícímu se jeho povaze.

Z těch slov jsem uslyšel vlastní špatné sny, kterých přibývá, čím déle je člověk na trati neznámé délky a čím víc se obává hrůz, jež ho možná čekají před neznámým cílem. Ještě loni jsem věřil, že přítel po těžkých životních zkouškách svůj závod přes další krize zvládne do konce, jako jsem si tím byl jist i u sebe. Teď mě znejistil tím, že zřejmě dřív dorazil k bodu, kde osamělého běžce napadnou někdy všechny zlé představy najednou – a neměl jinou zbraň než vodu. Novou šanci žít přijal, zdá se, s novou odvahou, ale přesto se zlobil, že záměr zhatilo pár temp, jimž se jako plavec nedokázal ubránit...

Nález milovaných bytostí s prostřelenou hlavou na důvěrně známé zahradě či dokonce v pokoji vlastního bytu, – jak se tam má potom žít? – či identifikace utonulých v lednicích prosektury – jak na ně pak vzpomínat? – přímo vnucují otázku, proč to mohl někdo svým lidem udělat. Odpověď je jediná a odzbrojující: protože všechno se mu jevílo být schůdnější než bolest nebo beznaděj. Odsudek si nezaslouží sebevrazi, ale zbabělost moderní společnosti, která potlačuje či dokonce úplně ignoruje největší téma života – smrt.

Euthanasie – řízený odchod ze života před jeho přirozeným koncem – je dosud na většině světa přísně tabuizovaná. Dva důvody jsou opravdu podstatné: stala se v minulém století jedním z nástrojů masové vraždy a je i dnes zneužitelná těmi, kdo se z nízkých pohnutek chtějí někoho zbavit. Proti tomu stojí námitka, že ji v civilizované zemi lze spolehlivě ochránit před zneužitím a v podobě asistované smrti učinit východiskem pro lidi těžce nemocné nebo bezvýchodně staré, kteří chtějí život opustit nejen z vlastní vůle, ale také důstojně.

Kdyby tu existovala, nemuseli by si už dva mí přátelé prostřelit hlavu a jeden málem splývat od jezu k jezu jako otloukaný strom.

Kdyby tu byla, určitě by prodloužila život mnoha lidem, vždyť většinu sebevražd zaviní přechodný zkrat mysli. S vědomím, že mají pojistku možné volby stále, vytrvali by v něm asi mnohem déle.

Je dost seriózních zpráv o ústavech, kde je v některých zemích dobrovolná smrt pod kontrolou tolerována. Svědectví příbuzných popisují celý proces jako nanejvýš humánní i zákonný zároveň. Je v něm od začátku nastaveno několik lékařských bariér, které nedopustí, aby v nejmenším neodpovídal stavu i vůli člověka, jenž se rozhodl nežít. Každý má do poslední chvíle možnost z něj vystoupit. Pokud setrvá, může i rozhodnout, odejde-li sám či v kruhu těch, které si určí.

Ti, kdo svého drahého člověka na takové cestě provázeli, se shodují, že přinesla mír jemu i jim. Myslím-li na ty, kdo kdy našli své nejbližší a mé přátele znetvořené sebevraždou, nemohu nemyslet na sebe, který stále běžím na trati neznámé délky a netuším, co mě ještě čeká před neznámým cílem. Chtěl bych mít taky pojistku, a vím, že je nás takových víc než dost.

Problém je v tom, že zákony tvoří sněmovna, tedy poslanci ve věku, kdy smrt se jeví být vzdálená jako planety. Podnět k hledání východiska by ale mohl dát senát, jehož členové už přece jen spíš vnímají vanutí chladu od řeky Styx. Není pochyb, že problém eticky tak srozumitelný bude lidstvo dříve či později řešit právně. Česká republika by mohla stát v čele snahy ušetřit lidské bytosti nesnesitelných bolestí těla i duše.

Můj favorit, menší než hokejka

23. 10. 2010

Už v nabité tramvaji bylo cítit, že to bude velké utkání, jeli v ní spolu i někteří hráči obou týmů a napětí se dalo krájet. Většina jich k hale na pražském Výstavišti dorazila auty, sice ne drahých značek, jimiž jezdí hvězdy, ale zato všichni s osobními šoféry, kteří jim pomáhali nést výstroj až ke kabinám.

Hala nevřela, jelikož se v ní netopilo a půlstovka řidičů i řidiček tvořících publikum ji nemohla zadýchat, zato z dveří restaurace se pářilo, jak byl nonstop vynášen horký čaj. Já, tentokrát pěšák, jsem si dopřál grog a vybral místo k stání metr nad střídačkou mužstva, za něj měl nastoupit můj favorit. Svého tu měl každý z přítomných a museli se dobře znát, když si tykali a hlasitě vyměňovali vzpomínky na výkony a výsledky z minula.

Nad střídačkou soupeře stál herec Martin Dejdar, který hrál taky herce v televizním románu *Konec velkých prázdnin*. Došel ke mně, aby zdvořile pozdravil a vzápětí výsměšně prohlásil, že jeho favorit se postará o naše převálcování. Mezitím odjela rolba, která vyčistila ledovou plochu, a hráči v modrých i rudých dresech se vybelhali z kabin tak rychle, jak jim to po betonu dovolily brusle.

Pak se snesl ze střídaček déšť černých puků a obě mužstva na svých polovinách předvedla rozbruslovací rej, trénovala v pohybu přihrávky i střely na gólmany; pokud neskončily v síti či v lapačce, duněly o mantinely jako rány z kanónu. Krátký trénink měl choreografii a končil ďábelským kroužením rudého i modrého týmu kolem jejich svatyní. Nato už všechny zahnal hvizd sudího do obou kotců pod vládu jejich trenérů.

Můj favorit, ač mě na zápas pozval, buď dělal machra, ale spíš na mě zapomněl pro vzrušení z nadcházejícího boje. Jak stál připraven k naskočení své lajny na led, byl o hlavu menší než čtyři spoluhráči a tím víc vynikala jeho mocně vycpaná ramena. Na led vtrhl poslední, ale k postu protějšího křídla dorazil střelhibitě, skvěle zachytil puk, přihrál dopředu a dostal jej sám už u brány, kde mu však radost pokazil robustní brankař. Nevšiml si mě ani, když jak had proklouzl dvířky v mantinelu, aby nezdržel vyskakujícího nástupce. Když se zas přimkl k brlení, aby napjatě sledoval boj, byla jeho hokejka vyšší než on. Můj desetiletý favorit patřící do páté skupiny byl pro svůj talent přiřazen na výjimku k šestákům.

Rudé dresy patřily žákům slavného klubu z metropole, modří přijeli z Kladna, kde spolu válčí kluby dva, takže tento nemá borců dostatek. Proti třem nadupaným útokům Pražanů mohl točit jen dva a všelijak je doplňovat, aby si každý trochu orazil. Jenže stejně, než se rozehráli, stálo to nula dva. Bylo vidět, jak můj favorit hraje dál i na střídačce, když se neodlepuge ode dvířek. Tím se mu i povedlo naskočit tak rychle, že zachytil křížnou přihrávku soupeře a řítil se na jeho branku. Obránce už ho jen mohl složit hákem a při jeho vyloučení modří snížili.

Po zhlédnutí pověstné televizní reportáže o surovém vedení hokejových práčat jsem ovšem pozoroval i trenéry. A dospěl k náhledu, že kritici jejich kolegovi asi ublížil. Z devadesáti minut hrubého času by se i tu daly natočit výkřiky postačující k sestřihu z vulgárností. Jenže mezi nimi jsem dlouhodobě sledoval skoro otcovský přístup ke klukům, kteří chtěli normálně vyhrát a přitom normálně prohrávali. Nebyli tedy chováni jako v školní tělocvičně, ale normálně koučováni jako bojující mančaft – a viditelně jim to sedělo. Brečel jen jeden, když se sám pořádně praštil. Nejvíc řval nad střídačkou známý hráč NHL na dovolené, který nestihl synka naučit otcovštinu, pročež mu příkazy trenérů volal dost barvitě anglicky.

Také šoféři a šoférky, z nichž se vyklubali rodiče, fandili jaksepatří svým a z rodičů druhých si dělali legraci, která byla oplácena podobně. Herecký otec rudého favorita mi o přestávce řekl totéž, co matka mého borce, jedna z mých dcer: že tu své syny nehecují k nemožnému a nekradou jim mládí, aby se jimi mohli chlubit, ale chtějí je takhle nechat přebruslit pokud možno celou pubertu, aby úspěšně prokličkovali mezi cigaretami, alkoholem a drogami.

Ve druhé třetině prohrávali modří dva šest a ve třetí skončili dva jedenáct. To už je trenéři nehonili a točili ještě rychleji, protože viděli, že klukům v početním podstavu došly síly. Můj favorit zvaný mezi svými Motorová Myš se v obou třetinách pokaždé propletl k brejku, ale jednou ho vychytil brankař a podruhé těsně minul tyč. Pak se kolem mě prohnal do kabiny a zas se nekoukal, protože neviděl pro slzy. „Musí se ještě naučit prohrávat!“ řekl jeho otec. „Ať se to radši neučí!“ řekl jsem já a vydal se povznesen k tramvaji.

Když byl můj favorit dovezen domů, protože řidičák dostane za sedm let, zavolal mi. „Co děláš sedmnáctýho listopadu?“ „Nevím, Šimone!“ řekl jsem. „Tak se přijď kouknout, jak převálcujem sešívání!“

Nevím, jak to přežiju, já od malička slávista, když tatínek byl spartán. Ale byla to Sparta, za jejíž žáky jsem chytal, když mě milovaná Slávie odmítla jakožto chcípáčka. Kanady jsem si na kecky vázal řemínky, lokty a kolena chránily vatou vycpané punčochy, skvělou lapačku maminka vytvořila tak, že všila do polštářku starý rukáv. Výsledky si nepamatuju, ale prohrávat jsem se tam rozhodně nenaučil.

Mých deset pánů prezidentů

30. 10. 2010

Za mého života mělo mých osm vlastí (ČSR I., ČSR II., Protektorát Čechy a Morava, ČSR III., ČSSR, ČSFR, Č&SFR a ČR) deset prezidentů. Z nich devět nemá čistý trestní rejstřík: čtyři zrádní emigranti, dva koncentráčníci, dva muklové a jeden kolaborant.

1. Tomáš Garrigue Masaryk (1918–1935), zvaný intelektuály Tě Gém a národem Tatíček, mi udělil za zásluhu stříbrnou stokorunu, kterou neoslabí, že ji dostalo každé dítě, jež se umělo narodit v desátém roce státu vybojovaného jím v exilu, za což byl nazván prezidentem Osvoboditelem. Dnešní biografie ho představují s lidskou tváří jako osobnost tak silnou, že nemohla nebýt kontroverzní. Titul „zasloužil se o stát“ mu přesto náleží bez pochyb.

2. Edvard Beneš (1935–1938 a 1945–1948) byl západními velmocemi donucen ke kapitulaci před Němci, která ušetřila národu krev, ale nalomila mu páteř. Za činnost v emigraci vedoucí k návratu země do podoby téměř původní – dal Stalinovi zálohou jen Podkarpatskou Rus – byl zván prezidentem Obnovitelem. Prosadil odsun Němců, který dnes těžko chápou potomci neznalí jejich tehdejší brutality. Podruhé se vzdal komunistům, z čehož se národ léčí už dvacet let. Titul „zasloužil se o stát“ ho zplošťuje; Shakespearův proslulý král nebyl ani hrdina ani bídák – byl prostě Lear!

3. Emil Hácha (1938–1945), následník i předchůdce Beneše, je postava z tragické mezihry. Existují důkazy o jeho snaze udržet spojení s exilem i s odbojem a zachránit národ před smrtelnou pastí, jakou vyzradil úděl Židů. Podle slova, jímž lid parodoval název zotročené země, může být zván prezident Protentokrát. Síle okupantů nemohl čelit a stal se symbolem spolčení s nimi. Poslední

dva roky byl dementní. Přesto jej revoluční Češi nechali zhebnout ve vězení.

4. Klement Gottwald (1948–1953), první komunista na stolci našich vládařů, byl poválečnou většinou národa mylně považován za lídra na české cestě k socialismu, která se však rychle stočila k vražednému souostroví GULAG. Je už známo, že se sám šíleně bál Stalina, když opilý zamítal prosby o milost nejbližších soudruhů. Zůstane provždy prezident Pověšitel.

5. Antonín Zápotocký (1953–1957), znejistělý, když Kreml po smrti Stalina zavelel k dočasnému oteplení, využil bonusu dělnického spisovatele, aby změkčil režim i v Praze. Pokusil se o roli komunistického Václava IV. a chodil mezi lid. Po vzoru krále, jenž přikázal zavraždit Jana z Pomuku, podepsal pak i poslední rozsudky smrti. Budiž zván prezident Dověšitel.

6. Antonín Novotný (1957–1968) slavil jediný triumf, když byl na Expo 1967 prohlášen nejkrásnější hlavou státu na světě. Neodhadnuv důsledky, nezabránil počátkům obrody, která v roce 1968 vyvřela a spláchla ho. Podle svého legendárního slibu z májové tribuny zaslouží titul prezident Masobude!

7. Ludvík Svoboda (1968–1975) velel úspěšně našim vojskům osvobozujícím vlast, aby ji pak v únoru 1948 a v srpnu 1968 dvakrát pomohl svobody zbavit. Když jako mouřenín dosloužil, byl odejit tak expresně, že tomu do smrti neuvěřil. Prezident Znesvoboditel.

8. Gustáv Husák (1975–1989), nejrozporuplnější ze všech, svědek sovětského masakru v Katyni, účastník Slovenského povstání a brzy Gottwaldův vězeň, z něhož však nevymlátili přiznání, pak první disident, jeden z vůdců reformního pokusu a záhy jeho hrobník, odešel jako úporný prezident Znenormalizátor.

9. Václav Havel (1989–2003) byl čtyřikrát zvolenou hlavou země se čtyřmi různými názvy. Jedinečným způsobem jí pomohl vrátit se rychle do opravdu normálního světa. Jeho jediného lze měřit s Masarykem, neboť se srovnatelně zasloužil o stát, i když měl

místo Legií jen Chartu 77 a postavy svých her. Zůstane prezident Pravdoláska.

10. Václav Klaus (2003–) je z nich nejčestnější: nebyl nikdy v exilu, za katrem, ani v disentu, zato vždy fešák, sportovec a opatrný; k vládnutí ho nepřivedlo dějinné poslání ani zločinná povaha, nýbrž náhoda, že byl jednou ve správné chvíli na správném místě, což se může stát každému. O státním svátku jsem letos myslel na něho.

Média oslavila jeho padesátou původní publikaci. Tím dohnal i předešel produkci všech Havlů, Klímů, Vaculíků a Kohoutů dohromady, což samo mu velí založit Akademii tvůrčího rychlopsaní. Až na Havla, který byl také hradní písař, vedli s ním ostatní nekalou soutěž, neboť si jen tak spisovali, zatímco on – když s mlčící většinou svrhl zločinný režim – očistil i nejšpinavější peníze, postavil tým kuponových milionářů schopný utkat se s ruskými petromiliardáři o cenu Karlových Var, nekrvavě zbavil Čechy otravných menšin, zabránil pokusům oteplít planetu a znemožnil Bruselské unii zadusit naši odvěkou suverenitu. Ochrániv Prahu před Kaplického blobem, jenž by děsil turisty zvyklé na sádrové trpaslíky, vrátil čest Heleně Vondráčkové, kterou znal z ilegality, kde Martu Kubišovou nikdy nezahlédl. A měl kuráž zbavit zbabělé žháře z Vítkova nálepky surových vrahů, když se jako jejich rodiče pozastavil nad příliš přísným rozsudkem. Škoda, že nepoužil milost, vždyť se jim jen vloudila chyba a za mřížemi vydělají míň na opravu té spálené cigošské kůže holčičky Natálky.

Do českých dějin míří jako prezident Superstar!

Jak mluvit s mrtvými

6. 11. 2010

Ještě k Dušičkám: Naši mrtví, pokud jsme je milovali, se od nás v okamžiku smrti vzdalují rychlostí světla. Jsou náhle tak daleko, že pozemské vnímání pozůstalého vůbec nepočítá s jejich návratem v jakékoli podobě. Z toho plyne jeho zoufalství, když se cítí vratce stát na samém okraji kráteru, kam se propadly dosavadní hlavní jistoty.

Jako většina vrstevníků už nemám otce ani matku, ztratil jsem je dokonce tak mladý, že jsem teď o dvacet let starší, než byli oni, když mně odešli, tak starý, že bych mohl být sám jejich rodičem. A přece jsou oba dál ti zkušenější a moudřejší, a přece jsou to stále oni dva, kdo zajišťují mé životní zázemí od chvíle, kdy se mi vrátili. Ano, vrátili se.

Děti, které jsou odmala hodně do světa, si rodičů moc neužijí, když spěchají, aby i z nejmilejšího prostředí a z nejlepší péče co nejdřív vypadly. V určité fázi mladického nabírání sil mají mnohdy potřebu se proti nim dokonce vyhranit, dokázat jim, a hlavně sobě, že už nepotřebují dávno vyčichlé rady a stokrát převažené pravdy, když právě objevují tu pravou; nejednou pak zjistí, že ztratily čas zbytečným objevováním něčeho tak originálního jako je trakař.

Můj otec se rozkašlal jedné jarní noci roku 1959 ve spacím kupé vlaku, kterým jsme jeli z Polska, proto se ráno rozhodl, že omezí kouření. Krátce nato objevila má švagrová, tehdy primářka interny v Motole, že trpí zhoubným nádorem v nejpokročilejším stupni. S ní a s mou matkou jsme se rozhodli, že mu to zatajíme. Ve třech měsících, které nám spolu zbyly, jsem se té svaté lži věnoval tak důsledně, že jsem mu nedal žádnou z otázek, které měly být položeny

už dávno, jenže nebyly, jelikož na ně bylo zdánlivě času dost; teď by mohly prozradit pravý stav věcí. Když jsem pak z jeho mrtvé ruky převzal prsten, který si koupil ve Varšavě v den vyhlášení první světové války, došlo mi, že vše ostatní, co mi mohl dát, je ztraceno.

O čtyři roky později zjistila moje švagrová zrcadlový obraz otcovy nemoci u mé nekouřící matky. Hra se opakovala a trvala celý rok, lhal jsem ještě věrohodněji, protože tu byla skutečná naděje, která však vyžadovala dobrou psychiku pacientky. Poučen tím, co se mi už jednou stalo, vedl jsem si deník a zapisoval skoro každé její slovo. Protože se však stav pomalu ale jistě zlepšoval, nechal jsem si zas nejdůležitější otázky napotom. Žádné potom nebylo. Ze dne na den ztratila hlas, a psaní ji velmi namáhalo. Protože jí ani silné prášky neumožnily spát, jezdíval jsem k půlnoci na místo, odkud reflektory auta stačily ozářit její okno v přízemním pavilonu tehdejší nemocnice. Blikal jsem třikrát krátce, třikrát dlouze, třikrát krátce. Nazítří při návštěvě mi šťastně děkovala za dálkové dostaveníčko. Neřekl jsem jí, že je to „save our souls“, SOS.

Pohřeb byl objedнан na ráno, protože jsem musel z krematoria do vinohradského divadla, kde mě jako režiséra čekala neodložitelná generální zkouška mé adaptace *Švejka*. Hned po ní jsem jel domů a otevřel ten deník. Četl jsem na víc než sto stranách bezpočet svých záznamů, které podrobně zaznamenávaly okolnosti každého z našich setkání v tom roce, mé pocity i celé její věty. Nebyla tam ale jediná odpověď, protože scházely otázky, které jsem zase nepoložil. Odpovědi na vše byly s mými dvěma nejbližšími v nenávratnu.

O rok později vyvrcholily současně všechny mé krize – občanská, umělecká i soukromá. Bylo to poprvé, co jsem si vážně položil Hamletovu otázku „to be or not to be“ – v Saudkově geniálním překladu „žít či nežít, to je, oč tu běží“. Ačkoli rozený extrovert, byl jsem na ni sám, nejsem svěřovací typ. V jedné rozhodující chvíli jsem se vydal k jejich poslednímu příbytku. Malý hřbitov byl v studeném jarním ránu liduprázdný. I tak jsem zašel za protější řadu hrobů,

sedl si na trávu mezi dvěma z nich, odkud jsem průhledem viděl na náš, otevřel láhev vína a pil přímo z ní. Po chvíli mně přestal vadit chlad země i ten hloupý patos. Mluvil jsem k nim, ale hlavně jim poprvé pořádně naslouchal. A v tu chvíli si uvědomil, že se mezitím oba vrátili a jsou mi blíží než dřív, protože na ně mám konečně čas. Jistě nejsem jediný, kdo poznal, že stejně jako do výše vystřelený náboj, když dosáhne bodu, kde se vyčerpala energie letu, začnou se i ztracení milovaní vracet k zemi.

Řekli, že mi odpouštějí tu mou lež i můj dvojí souhlas s návrhem odpojit stroje, když jim už jen prodlužovaly trápení. Ale řekli taky, že je strašná urážka života odpojovat se od něj sám, dokud trvá jako nejlepší dar vesmíru. Byl jsem jim právě dnes znovu poděkovat. Nejsou to jen Dušičky nebo výročí, kdy se s nimi zbylí přímo intimně setkávají. Asi mnoho lidí vnímá své mrtvé tím víc, čím jsou jim blíží na cestě přes scénu života, od nich k nim. Pohřby jsou poslední stanice loučení, hřbitovy první místo setkání.

Když jsem v prosinci 1989 po deseti letech směl zpátky do vlasti, přepadl mě před rakousko-moravskou hranicí pocit, že takhle se z vyhnanství nevrací. Vystoupil jsem z auta a sebral ze sklizeného kukuřičného pole dva spodní věnce listů. S nimi jsem jel přímo na ten pražský hřbitov a položil je na onen hrob. V tu chvíli jsem byl zas doma.

O Bohu a jeho partajích

13. 11. 2010

Jak je to v Čechách s Bohem? Tu otázku nastolil znovu papež Benedikt, když světil budoucí největší dóm na světě, kterým se po půldruhém století stavby stane v roce 2026 Sagrada Familia – Svátá Rodina architekta Gaudího v Barceloně. Přesáhne poloviční výšku pařížské věže inženýra Eiffella a předčí skoro třikrát její zmenšeninu na pražském Petříně. Papež nicméně usoudil, že ani takový projev vstřícnosti vůči Nejvyššímu nestačí, aby mohl Španěly považovat za bohabojný národ, když jejich zákony umožňují až do nebe volající bezbožnosti jako třeba sňatky homosexuálů. Hrozivý počet nezna-bohů shledal současně i ve Francii a v České republice.

Německý Protektorát Čechy a Morava ukládal mladistvým povinné členství v Kuratoriu pro výchovu mládeže, kolaborantské odnoži nacistické Hitlerjugend. Vyhnout se mu směli jen členové církevních organizací. Mým rodičům vybrali jejich rodiče víru katolickou, jaká slušela dětem bankovního ředitele i vrchního báňského inženýra; já byl pokřtěn, jak se líbilo mé katolické mamince zrozené v husitském městě Tábor: tak jsem se stal ve čtrnácti konfirmantem československy-evangelickým.

O své tehdejší hluboké zbožnosti nepochybuji, čtu ji z prvních veršů, které se k Bohu obracely tím naléhavěji, čím víc utahoval duši šroub války. Až do konce roku 1942 ostrčil matku, otce i mě před vraždícími Němci jedině On, až po Stalingradu se k Němu přidala Rudá armáda a po vylodění v Normandii i západní spojenci, takže se mohl věnovat jiným úkolům. Vrcholně oblažen jsem byl *Biblí kralickou* a skrze ni poznáním všech základních příběhů a podobností, jež spolu s *Iliadou* a *Odyseou* tvoří základnu západní civilizace.

Nepochybuji ani o svém tehdy pevném vztahu k církvi. Jako rozený extrovert nemající sourozence jsem ve společenství vrstevníků téže víry našel důvod vyjádřit ji nejen slovem, ale i písmem. Prvními literárními pokusy byly texty, jimiž se vzájemně vzdělávali členové církevního Dorostu v pražských Dejvicích. Jen o něco starší bratr vikář Foltýn nás inspiroval, abychom si k vánocům přáli třeba i staré jízdní kolo, a vyrážel s námi zjara každou druhou neděli na louky u Roztok, kde jsme složili skromné zásoby na ubrus rozprostřený v trávě a ukryli se před hrůzami války do rozjímání.

Velký přelom se odehrál po jejím skončení. S prožitou zkušeností hospodářského krachu První republiky i selhání západních demokracií, které ji vydaly Hitlerovi, jsem jako sedmnáctiletý po sedmileté bezmoci v Protektorátu uvěřil, že můj hlad po svobodě a sociální spravedlnosti nejlépe utiší strana komunistů. Bratr vikář i nad ním stojící bratr farář Čapek se mnou bohužel nezahájili plodnou při, ale dali mi přísně na vybranou. V tu chvíli mně přišla církev jen jako jiná politická strana nesnášející konkurenci a zvolil jsem ze vzdoru tu druhou.

O šedesát let později, když už jsem důsledky toho rozhodnutí podrobně popsal v mnoha románech i hrách, chci inspirován čerstvou kritikou Pontifexe zauvažovat o něčem zásadnějším: jaký byl vlastně celý ten čas po rozchodu s církví můj vztah k Bohu. A zjišťuji, že se zásadně nezměnil. Zůstala mi pevná víra, že mou existenci přesahuje cosi neskonale vyššího, systém, do něhož se vejdou jak Adam, Eva i Had, tak Darwinova teorie o původu člověka. A soudím-li podle mnoha známek, mám možná nemálo podobně otevřených souvěrců.

Respektuji křesťanské církve jako organizační struktury, které věřícím prostředkují dodávku Boží milosti do kostelů jakožto duchovních hypermarketů víry. Nechci jim připomínat, že co do v dějinách prolité krve nemají dodnes konkurenci a vysoce vedou i nad islámem. Ale poučen jejich činností jsem přesvědčen, že člen-

ství v nich není rozhodně měřítkem zbožnosti, protože se jejich managementy vesměs moc neliší od světských koncernů.

Pověst církve katolické zachraňovali často její disidenti, od Jana Husa a Jeronýma Pražského až po poslední pražské arcibiskupy Vlka a Duku, jimiž se teď pyšní tím víc, čím méně je měla ráda za totality, kdy se souhlasem vatikánské centrály racionálně podporovala prorežimní iniciativu *Pacem in terris*. A když se osmělila po listopadu 1979 konečně promluvit, žádali její činovníci ze všeho nejdřív odstranění „komunistických“ andělských křídel z věží kostela v Emauzách, a tělesně postižení museli vyklidit mnohé kláštery, kam se vrátily jeptišky, které se raději než částečně jim věnovaly výhradně Bohu. A kdo ví, co nás čeká, až si i čeští ministranti troufnou přihlásit se k četným obětem pederastů v ornátech církve Petrovy všude po světě.

Toto není výpad proti katolicismu, neboť učedníci Kalvína v upalování kacířů někdy předčili inkvizici. Je to úvaha o tom, jak často se Bůh stal produktem, o něž církve válčily tak urputně jako dnes státy o naftu. Problém církví tkví v tom, že stále víc věřících nevěří hlavně jim, a víru v Boha si zprostředkovávají sami!

Toto není ani apel proti odškodnění církví, jen návrh, aby se nechovaly, jako že okraden byl sám Bůh a je pověřil zastupovat ho za přiměřené palmáře. A papež aby byl v soudech zdrženlivější, když má taky problém: byl chvíli v Hitlerjugend.

Kde domov můj a statický záběr na prdel

20. 11. 2010

Tak konečně sklidila, co zasluhovala dávno, ta plytká odrhovačka, kterou dvojice rádoby-vlasteneckých neumětelů, škrabal Tyl a šumař Škroup, obtěžuje všechny Čechy od první obecné až ke hrobu už dvaadevadesát let tím, že je nutí vstávat. Alespoň podle výsledku ankety v příloze *Víkend*, kde se státní hymny zastali ze sedmnácti intelektuálů jen čtyři a dvěma spíš nevadila, zatímco deset v ní shledalo omšelý a druhořadý kýč. Nejčtenější spisovatel Viewegh ji cítí jako vhodnou pro oslavy sportovců, zatímco nejradikálnější výtvarník David Černý ji pokládá za jednu z metafor národní povahy, kterou by filmově vystihl „statický záběr na prdel“.

Konečně tedy díky současným osvícencům odhazuje většina národa poslední zátěže z minula, mezi nimiž onen podle kritiků hudební paskvil i slovní blábol straší o mnoho déle než vlajka – vždyť se jako lehká ženština podbízel Čechům od monarchie přes demokracii, dvě okupace a totalitu, aby otravoval i v moderním dnešku.

Zvěčnělý karikaturista Lidák byl za návrh státního znaku s dvouocasým Švejkem držícím napěněný püllitr v době, kdy k tomu bylo třeba odvahy, už jednou nohou za katrem, zachránil ho jen výbuch politického jara 1968. Dnes sice symboly státu taky chrání zákon, ale na ten rambové kašlou, když i soudci. Zadání videoklipu na téma *Kde domov můj?* vnuklo proto svobodným nebojsům kupu nápadů, jak Vysloužilý hit nejlíp zesměšnit. Nechtěně přitom uctili dobu, v níž se to smí bez rizika.

Anketa navázala na premiéru Divadla na Vinohradech téhož názvu. Tylova *Fidlovačka* je konfrontována se záznamem debaty

Evropského parlamentu o symbolech Unie, mezi něž patří evropská hymna vystřižená z vrcholné pasáže Beethovenovy *Deváté*. Děj stařícké hry, i když vtipně vmontovaný a svěže hraný, je hodně vyčpělý, a plytké poslanecké mudrování náladu diváků taky moc nepozvedlo. O přestávce se dosti chtělo domů.

Že se zůstalo, byla snad spíš zdvořilost k dávným předkům a po nich zděděnému dílu. Za to se bylo před koncem odměněno: Ševcovské taškaření a unijní žvanění náhle ustalo i zmlklo, a všichni na jevišti nehnutě pohnutě hleděli, jak se k rampě blíží s housličkami v ruce malinká paní doprovázená největším hromotlukem z ansámblu. Na ten nástroj Jiřina Jirásková nezhadla, ale místo slepého Mareše unisono se všemi postavami, ať v nuselských krojích či v bruselské ‚haute couture‘, tiše zazpívala onu podle ankety „primitivně bezobsažnou rýmovačku“ na „unylý a uplakaný sladák“.

Pár známých se pak shodlo, že v ten moment rázem dožívali, jen s přemáháním zůstali sedět, když jim všechno velelo taky stát, a každý po svém zvládali dojetí; a že Beethovenova melodie, která vytryskla vzápětí orchestrálně, se jim nejevila tak nedostižně božskou jako obvykle. Ta škroupovo-tylovská zpěvanka – dal se vyjádřit jejich celkový dojem – nás dostala!

„Dostala“ mraky českých lidí před nimi a „dostane“ i po nich. Nevěřím, že její nejostřejší vymítači ani jednou v životě nepodlehli podobnému okamžiku jako diváci na Vinohradech a „berou“ ji jenom při blboučkém rituálu Kdo Neskáče Není Čech. „Z hymny si člověk nemůže dělat jenom srandu,“ usoudil správně jeden z čtveřice obhájců ve Víkendu, „jsou okamžiky, kdy má opravdu schopnost lidi dojmout.“

Pokud se to nedaří, není problém v hymně, ale v posluchači. Zplodil ji sice nacionalismus, který pomohl Čechům k obrození, ale ten se tu naštěstí včas přežil a jí vtisklo hodnotu mnoho osudových situací, u nichž asistovala, pokud je přímo nevyvolala. Bije do uší, že si mainstream prvních českých vlastenců v čase největšího nástupu

nevybral řachandu typu Marseillaisy či Internacionály, ale křehkou dumku, která jako by vyvěrala z Komenského hlubiny bezpečnosti. Kdo to nevnímá, něco s duší má.

Trilobit nebyl k anketě přizván, ale jako autor tří desítek filmů by svou představu klipu měl. K hymně s měnícím se doprovodem by v úvodu nasadil roztřesený snímek prvních československých legionářů po bitvě u Zborova a pokračoval ostrými střihy: Masaryk a Štefánik podepisující ve Filadelfii zrod státu. Lid shazující bysty France Josefa. Vojáci při mobilizaci v květnu 1938. Studenti na pohřbu Jana Opletala v listopadu 1939. Parašutisté Gabčík, Kubiš a Valčík čekající v libeňské zatačce na Hitlerova mordýře Heydricha. Lid zahajující v květnu 1945 beze zbraní pražské povstání. Studenti marně táhnoucí na Hrad v únoru 1948. Lid zdravící prvního máje 1968 naději jménem Dubček, a brzy nato obkličující tisíce tanků Varšavského paktu. Studenti na pohřbu Jana Palacha v lednu 1969. Lid protestující proti dubčkovsko-husákovské pendrekiádě v srpnu téhož roku. Chartisté na pohřbu Jana Patočky v březnu 1977. Lid odmítající okupaci a totalitu za Palachiády 1989 – Havel vycházející v nedlouhých kalhotách ze svatého Víta jako prezident. Závěr by na Václavském náměstí dopěli slavný exulant Kryl, statečná disidentka Kubišová a slavík všech režimů Gott.

Chyběl by právě sport, který užívá hymnu skoro jako znělku. Zato by tam byla scénka z kobylické střelnice SS v červnu 1942, kde ten kýč zpívají Češi bez vkusu i před vlastní popravou. No a k tomu všemu by si pak radikální výtvarník David Černý mohl přidat ten svůj „statický záběr na prdel“.

HHhH aneb Laurente, dík!

4. 12. 2010

Vášnivý čtenář stále častěji nedočítá, podoben ochutnavači vín, který setrvá jen u výtečného moku. Knihy pak dělí na běžné, jaké po pár stránkách odloží nebo dočte z nějaké povinnosti, a ty, jimž podlehně až do poslední řádky. V nedávné minulosti to se mnou svedli dva autoři děl mimořádně dlouhých.

Šolochovův *Tichý Don* jsem otevřel znovu, abych se utvrdil, že patří k ideologickým pilířům doby, kterou našťestí odnes čas. Zůstal jsem u nového vydání přibit do konce čtvrtého dílu, víc než kdysi ohromen příběhem přetékajícím láskou i nenávistí, v němž autor měří bílé i rudé straně ruské občanské války stejně. Jediným vysvětlením zůstal dohad, že dílo v minulosti vybělila sovětská cenzura jako třeba Hemingwayův román *Komu zvoní hrana*; v SSSR zmizela otřesná scéna, kdy španělští republikáni donutí buržoazní honoraci malého města naskákat do hluboké strže.

Léta mě odpuzovaly paměti Winstona Churchilla jen proto, že mu vynesly Nobelovu cenu za literaturu. Znalý poměrů v českých porotách chápal jsem to jako udělení účelové, tentokrát úlitbu pro hlavního vítěze Druhé světové války, takže s literaturou moc nesouvisející. Pak jsem náhodně potkal první díl a vzápětí usilovně sháněl dalších pět. Stejný genius, který dovedl britského premiéra k porážce Němců a Japonců, provázel ho jako autora při psaní memoáru tak napínavého, že se čtenář po třech tisících stran skoro modlí, aby Spojenci pro sílící pŕtky Britů s Američany, obou zemí s Francouzi a všech tří s Rusy tu válku neprohráli...

Téma, které mě provází od dětství, je tak zvaná Heydrichiáda. Prošla přímo mým domovem a nebýt až nelidského hrdinství

jednoho z aktérů, pravoslavného kněze Vladimíra Petřeka, jehož mlčení neposlalo na smrt ty, kdo mu pomáhali zásobovat vojáky z Londýna skryté v jeho kostele, byla by naše rodina vyhlazena. Přečetl jsem za léta vše, co jsem k tomu kde našel, romány, literaturu faktu i svědectví archivů. Laurent Binet, třicetiletý Pařížan s kvalifikací jazykového lektora armádních letců v Žilině nejenom objevil ještě víc, ale zjednal si v tom jasno, jaké mu leckterý český historik může závidět. K námětu, který se zdál být odepsán jako vykutáný důl, našel nově fungující klíč: psal román o sobě, píšícím román o události, která se mu jeví jako vrcholný čin evropského odboje. A dostal za něj právem jednu z nejvýznamnějších evropských literárních cen, francouzského Goncourta.

HHhH – už titul, původně zkratka pro text ukládaný v počítači, je příznačný pro způsob, jakým Binet ten známý příběh vypráví po svém. Skrytý název Himmlers Hirn heißt Heydrich, Himmlerův mozek se jmenuje Heydrich, je kódován ve čtyřech stejných souhláskách, a tak stručně i vynalézavě je pojat celý román. V kaleidoskopu dvou set padesáti sedmi kapitol, z nichž nejkratší má tři slova, nezůstalo místo pro vatu. Hledáček autora je zaměřen na trojici postav – Hitlerova korunního prince, jenž se stal nejvyšším popravčím Himmlerova represivního aparátu, a dva vojáky, Slováka Gabčíka a moravského Čecha Kubiše, vyslané z Anglie, aby v odvetu za všechny oběti popravili kata, – a přesto stihne výstižně portrétovat desítky dalších postav onoho dramatu i věrohodně vylíčit atmosféru doby, v níž se událo.

Nepíšu ale literární recenzi, i když bych v ní dal knize nejlepší známku. Dovolávám se autora ve sporu, který vedu už s třetí generací. Chápal jsem, že objektivnímu pohledu chyběl po válce malý časový odstup, a rozuměl jsem propagandistům totalitního režimu, jimž operace Anthropoid zastiňovala odbojové činy komunistů. Vůbec ale nechápu historiky mladé generace, kteří s nepochopitelnou neznalostí opakují lež komunistických dogmatiků, že atentát na

Heydricha byl skoro zločinnou akcí prezidenta Beneše, stál národ moře krve a nic mu za ni nedal.

V letech 1938–1942 zažila naše země dva okamžiky, které zásadně určily její osud. Archivy už prozradily, že Chamberleinovo upadnutí před Hitlerem, jež ovlivnilo i Daladieuera, jen o pár dnů předběhlo dobře připravený pokus německého armádního velení svrhnout Hitlera jakožto diletantského dobrodruha. Signál jim měla poskytnout anglicko-francouzská mobilizace k podpoře Československa, jak to ukládaly spojenecké smlouvy. Místo toho dostal Hitler svou kořist v Mnichově za falešné čestné slovo, že tím jeho nároky končí. Puč se nekonal, neboť Němci slavili Největšího Vůdce Všech Časů, který pak je i svět připravil o pětapadesát milionů životů.

Stejně se už ví, že počátkem roku 1942 byly šance na vzkříšení Československé republiky v původních hranicích minimální. Ačkoli ji zničilo selhání jiných, ulpělo na ní, že se nebránila sama jako to učinilo mnohem hůř připravené Polsko. Úžasná akce dvou mladých mužů i boj sedmi parašutistů proti stovkám esesáků až do posledního náboje vzápětí otevřely jejich vlasti přístup do klubu vítězných národů. Tragédie Lidic dala pak české jméno bezpočtu podobně zamordovaných obcí v Němci okupované Evropě.

Francouz jen o málo starší než oni svou knihou *HHhH* skoro notářsky ověřil jeden z nejdůležitějších listů našich dějin, který teď bude o to těžší vytrhnout. Merci, Laurent!

ROK
DVA TISÍCE JEDENÁCT

Jiří Dienstbier nebyl u komunistů

15. 1. 2011

„Generace se loučí, přátelé se mění v popel...” – ta věta zazněla před lety nad urnou Jiřího Pelikána, kterou jeho žena, herečka Jitka Frantová, přivezla z Říma do pražského Klementina, kde se s ním loučila hrstka známých; vytane vždy, když odejde někdo z lidí s podobným osudem.

Jiří Pelikán, zprvu komunistickou stranou vyšlechtěný poslanec a později odbojný ředitel Československé televize, která se stala polnicí politického Pražského jara 1968, po jeho porážce završil svou dráhu jakožto italskými socialisty dvakrát zvolený poslanec Evropského parlamentu a jeden z předních mluvčích českého exilu i disentu.

Ač o řadu let mladší, opsal Jiří Dienstbier podobný životní kruh: z demokracie do demokracie oklikou přes dvě totality – nacistickou a komunistickou, z nichž druhou zde po válce polovina občanů mylně chápala jako pojistku proti opakování té předchozí. Němci, kteří za „studené“ války rychle vstávali z mrtvých, znovu budili strach, když představa, že by se mohli stát pilířem demokratické Evropy, patřila do říše snů; většina Čechů viděla Stalina i jako ochránce Germány decimovaných Slovanů.

Současníci i potomci mají právo bývalé komunisty soudit. Těm zbyla od tehdy jen povinnost nápravy. Pokusily se o ni napřed jedinci, potom stovky a v roce 1968 už statisíce mužů i žen, z nichž mnozí odmítli nazvat barbarskou okupaci bratrskou pomocí a zaplatili to zničenou existencí.

Od té doby uplynulo pomalu padesát let, a z toho už skoro dvacet trvá Česká republika, svobodná a demokratická tak, jak to líp či hůř

dokážou lidé z masa a kostí. Vypořádala se už s leckterým dědictvím z minula, k němuž patřily vláda jedné strany, cenzura, Státní bezpečnost a plánované hospodářství, potvrdila si historickou nutnost odsunu Němců a současně dokázala odsoudit jeho zločinný průběh. Nevyjasnila si však dosud, jak to bylo, je a má být s různými komunisty. Lidé vstoupivší do KSČ za normalizace z úvahy, že tím poslouží především sami sobě, se dnes jeví veřejnosti jako srozumitelnější a často i mravnější než ti, kdo v ní po strašné válce chtěli zlepšit svou zem a celý svět.

Ten bizarní paradox soudů má logiku: Komunisté první poválečné generace *pod vedením* své strany spoluzavinili zánik demokracie a tím i politické procesy, které stály bezpočet lidí vězení a nemálo z nich život. Ve srovnání s tím se jeví být skoro nevinné, když po srpnu 1968 nástupci vyloučených se *pod vedením* té strany učinili zodpovědnými leda za pár tuctů zavřených disidentů a zbitých demonstrantů; že naučili společnost heslu Kdo nekrade, okrádá svou rodinu! považují dokonce dodnes za hlavní zbraň při ničení režimu.

Reformní komunista Dienstbier versus normalizační straník Vlastimil Tlustý (jehož výrok „já nikdy komunistou nebyl, já jsem byl u komunistů!“ budiž stále citován jako nejmarkantnější rozdíl dvou typů občanské morálky) – jsou modely stejné značky, ale nesouměřitelné kvality. Jiří, jemuž hvězdy vyměřily skoupých třiasedmdesát let života, se nicméně stačil dožít času, kdy obecný posun myšlení začíná rozpoznávat, kdo z komunistů jednal v dobré víře a snažil se pak svou chybu napravit, a kdo byl i zůstal nasebák, jehož před kariérou v totalitě zachránil pouze její včasný pád.

Jiřímu Dientsbierovi se alespoň post mortem dostalo uznání ze všech stran českého politického spektra. Dokonce sám Pan Prezident se překonal přiznáním, že když našel jeho jméno v soupisu účastníků jakési recepce na Hradě, neškrtl je. Jiří je tedy první z té pochybné čeledi, kterého i lidé z „druhé strany barikády“ (rovněž citát PP) vnímají jako občana sice pochybných názorů, avšak nepo-

chybné cti. Je to průlom v dosavadním většinovém vnímání, podle něhož si Marián Čalfa, jenž se stal z Husákova ministra Havlovým premiérem a tedy z bolševika demokratem přes noc, zasloužil nepoměrně víc úcty než v úvodu jmenovaný Jiří Pelikán.

Uznání – i když s výhradami –, jehož se teď doma Jiřímu Dienstbierovi dostalo, ve spojení s bezvýhradným uznáním světových politiků hodnotících jeho životní výkon v „divadle světa“, lze proto chápat jako ocenění dalších českých politiků obtížených dosud v masovém hrobě deskou s nápisem KONTROVERZNÍ. Patří k nim ministr zahraničí Jiří Hájek, jenž statečně odsoudil invazi vojsk Varšavského paktu v OSN, František Kriegel, který jako jediný nepodepsal v Moskvě faktické připojení Československa k Sovětskému svazu, Zdeněk Mlynář, vykupující svá komunistická léta soustavným přesvědčováním Michaila Gorbačova, že sovětská politika je neudržitelná, Ladislav Lis, bránící se normalizátorům i bez pistolí ve stylu Johna Waynea... až po toho Jiřího Pelikána, jehož Italové uctili vzpomínkou v senátu a ulici v Římě, zatím co zde byl pohřben takřka tajně.

Jmenování komplikují i uznání Třetího odboje. Lze si představit bouři, kdyby někdo zkusil je tam protlačit. Mnohem lehčí to měli u brány nebeské, kde Bůh zřídil zvláštní vchod pro každého polepšeného hříšníka, aby ho omylem neušlapalo devadesát devět spravedlivých.

Češi, vraťte si svého Radeckého!

5. 2. 2011

Lze se vsadit, že následující otázku zodpoví správně z tisíce zhruba jeden člověk: kdo z mužů narozených v jižních Čechách a pokřtěných jménem Jan byl nejúspěšnější vojevůdce? Jako tutový tip se nabízí rodák z Trocnova, který na počátku XIV. století porazil počtem i výzbrojí dominující vojska křižáků a mocně ovlivnil osudy Zemí koruny české. Jenomže délkou služby i významem vítězství, která přepsala dějiny celé Evropy, Jana Žižku v pomyslné knize rekordů překonává muž narozený o víc než čtyři sta let později na zámku Třebnice u Domažlic jakožto Jan Josef Václav Radecký z Radče.

Ačkoli Čech jako poleno, byl po smrti rodičů svěřen do výchovy dědovi, oddanému důstojníku Jeho c. a k. Veličenstva. Tak vyrostl z českého chlapečka polní maršál všech rakouských armád Johann Joseph Wenzel Radetzky von Radetz. Jeho kariéra je plná vrcholů i pádů, počínaje tím, že nebyl pro chatrné zdraví odveden na vojnu, a nekonče konečnou porážkou Napoleona, jíž dosáhl v roce 1813 u Lipska jakožto náčelník štábu generalissima Schwarzenberga, předka dnešního ministrisssima zahraničí ČR; tím zprovoznil Bonapartovo vyhoštění na Elbu a Vídeňský kongres.

Později byl jakožto údajně zralý pro staré železo dva roky pouhým komandantem pevnosti Olomouc. Neúspěchy následníků v čele rakouských vojsk vedly k novému povýšení, za něž se odvděčil – už dvaosmdesátiletý! – slavnými vítězstvími u Custozy a Navary. Za ně mu patriot Johann Strauss starší zkomponoval *Radetzky-Marsch*, onen břeskňý pochod, kterým každý Nový rok uzavírají koncert přenášený do celého světa Vídeňští filharmonici. Když končil vojenskou službu trávající dvaasedmdesát let, učinil

mu Franz Josef senzační nabídku – být jako jediný Ne-Habsburg pohřben u kapucínů k Marii Terezii!

Byli to Pražané, kdo se zasloužili o skvělý pomník vytvořený slavnými sochaři Josefem a Emanuele Maxovými: bronzoví vojáci – ostatně i čeští! – nesou maršála na štítě, jak činily římské legie; patnáct tun kovu dodaly kanóny poražených. Z Malostranského náměstí, které zdobil šedesát let, jej vypudili – naštěstí do lapidária Národního muzea – po roce 1918 čeští horlivci popíchnutí blízko sídlícím velvyslancem Říma, který se chtěl zbavit symbolu italské potupy.

Jihočechův příběh pokračoval. V roce triumfu dlužil už nesplacitelnou částku Josephu Gottfriedu Pargfriederovi, který nesmírně zbohatl jako c. a k. armádní dodavatel bot, ale v kádrovém posudku měl dvě kardinální chyby: židovskou matku a otce ,neznámého vojína‘, jímž byl podle jeho tvrzení sám panovník. Jelikož byl u dvora nežádoucí, snažil se tam dostat doslova od lesa: v jednom, nedaleko Vídně, zřídil Heldenberg – Vrch hrdinů.

V moravském Blansku odlili z laciného cínu na dvě stě úsporně dutých byst, vedle všech habsburských panovníků také hrdinů italského tažení. Když cílevědomý věřitel Pargfrieder v přilehlé hrobce úspěšně pohřbil jiného dlužníka, maršála Wimpffena, postavil Radeckého před volbu: buď přijme návrh císaře – pak ovšem ihned vyrovná své závazky! – nebo se výměnou za jejich smazání zaslíbí na věčné časy ložirovat v Heldenbergu; šlo o čest, takže vydíraný dal volky nevolky panovníku i Marii Terezii košem. Když měl pak obršvec oba slavné mrtvé jen pro sebe, obložil jimi jako faraón budoucí místo vlastního odpočinku: pohřbít se dal mezi nimi v brnění, sedě v šikmo položené rakvi.

Na sklonku války vylomili lákavě vyzdobenou hrobku natěšení sovětských vojáků, ale sedící rytíř je vyděsil tak, že místo plenění prchli. Přivolaní důstojníci kolegiálně rozhodli, aby tu náčelník spojeneckého štábu Rakušanů, Angličanů, Prusů a Rusů z ,Bitvy národů‘

dál odpočíval v pokoji – tak byl Pargfriederův hřbitov zachráněn pro potomky. Ještě před pár lety na něj bylo možno narazit v lese při sbírání hub, teď už je součástí oploceného areálu s pokladnami, který nabízí turistům nádavkem prehistorické kruhové hroby a museum vzácných oldtimerů.

Nemá-li člověk ideologické brýle, není-li chorobný nacionalista či pacifista, dospívá k názoru, že Johann Joseph Wenzel zůstal současně i Janem Josefem Václavem a jako takový byl i českým vojevůdcem Žižkova formátu: vyhrál klíčovou řez XIX. století, když vypracoval úspěšné know-how pro čtvrtmilionovou armádu!

Odkazy vojevůdců jsou často ,kontroverzní', ale i Žižka, který je počítán mezi největší Čechy, dal přece pomlátit skoro celou naši gotiku, o mniších a jeptiškách nemluvě. To pochopila už Olomouc, která rok co rok pořádá „Oslavy maršála Radeckého“ jakožto muže, který za svého pobytu mimo jiné zbavil město páchnoucích mokřin. Ostatně není nejlepším doručením, že pražský pomník vznikl z popudu obyvatel obou jazyků, kteří mohli posoudit jeho oprávněnost spíš než pozdější obrazoborci?

Právem se pražský výtvarník Jan Brabenec žijící ve Vídni upsal projektu očistit Radeckého pověst ve vlasti filmovým dokumentem a lobovat pro návrat pomníku Maxových nebo aspoň věrného odlitku na Malostranské náměstí; patřil by nepochybně k nejkrásnějším v Praze a zahnal konečně pod zem ohyzné parkoviště, což by trochu vyrovnalo zkázu staroslavné kavárny, která padla za oběť módnímu zkrasozošklivění.

Senior ovládající střelbu z kulometu hledá nosiče

12. 2. 2011

Je taková hra, při níž jeden řekne slovo a ostatní musí rychle připojit jiná, která se k němu hodí, napříkladně Kráva – mléko – maso, či Manželství – nevěra – rozvod, nebo Pravda – láska – Havel. Ke slovu Vojna by většina mužských připojila – šikana – buzerace.

Všelidové armádě u nás odzvonilo, ale přesto se jí nedá odpárat jeden obecně užitečný rys: odváděla společnosti pubertáky a vracela jí povětšinou chlapy, kteří leccos vydrželi a v leccems se vyznali. A v osvěcenější době kdo sloužit nemohl pro slabé tělo či nechtěl pro čisté svědomí, prošel podobným procesem v civilní službě, kde zejména mladí intelektuálové často poprvé i naposled poznali odvrácenou stranu života.

Jinou dobrou vlastností té špatné armády bylo, že v ní dostali stejnou šanci i mladíci narukovavší z okraje společnosti. V poddůstojnické škole ve Dvorech byl velitelem nás čerstvých bažantů postavou malý, ale obecně respektovaný četař Ferko, Cikán z Ostravy, který rok předtím první z roty získal odznak vzorného vojína, protože byl silný, mrštný, odvážný i chytrý jako Indián. Selhal jen jednou, když se dal (mnou) přesvědčit, že se naše kulometná četa má na cvičišti zakopat nejrychleji ze všech, aby vyhrála slíbenou cenu – návštěvu karlovarského divadla. Jelikož kuchaři nestihli výdej večeře, musela četa pár kilometru klusat v dešti. A že byla kvůli zpoždění zahnána v napitých pláštích přímo do hlediště, začalo se z nich pářit a zmožení branci v tom teple hromadně usínali. Četař Ferko zoufale šeptal tak, až překřičel herce – Sudruhovia, něchrapat'!

Bylo by opovázlivé tvrdit nepodloženě, že nová generace Čechů je bez vojenské služby změkčilá či dokonce málo životaschopná, ale domněnka, že by k tomu mohlo dojít, je oprávněná. Právě na to téma nezvykle vášnivě diskutuje rakouská veřejnost, když i alpská republika uvažuje o zrušení branné povinnosti. Podle velmi reprezentativního průzkumu mínění podporuje šedesát čtyři procent obyvatel čerstvě vzniklou ideu vyjádřenou větou – „Nahradit službu ve zbrani službou společnosti“.

Míněna je dobrovolná roční civilní služba, při níž by bylo možno si oblast činnosti zvolit a která – což je revoluční novinka – by se týkala nejen mladíků, ale i dívek. Efekt je očekáván hned čtverý: stále by se doplňovala zející místa v sociální oblasti; pro všechny zúčastněné by to byl vítaný vhled do fungování občanské společnosti, jehož absence dnes způsobuje znatelný úbytek sociálního citění; zrychlila by se integrace mladých přistěhovalců; a bylo by vyslyšeno letité volání po viditelném zrovnoprávnění utlačovaného pohlaví.

Aby z toho ta zásadní dobrovolnost neudělala akci pro smích, je vymyšlena lákavá návnada: jednotná odměna 1300 Euro na měsíc a hlavu, ať je plešatá či ondulovaná. Není tedy div, že myšlenku podporuje osmdesát procent dotázaných mladých mužů a padesát pět procent mladých žen končících školu; v dobách zvýšené nezaměstnanosti by jim to umožnilo hladší start do světa práce.

Kuriózní právní problém vidí kritici v tom, že by to s sebou přineslo v Unii zakázanou diskriminaci v zaměstnání, neboť dobrovolníci by měli celý jeden rok vyšší plat než většina vrstevníků, kteří zvolí nástup do normálního místa!

Zrušení základní vojenské služby u nás uvítala jistě mocná většina mladých mužů, zatímco leckdo ze starších zapřemýšlel, jak by asi třicet tisíc profesionálů v pádě všech pádů ubránilo deset milionů spoluobčanů nevycvičených a neozbrojených. Oponenti by namítli, že v minulém století statisícová a skvěle vyzbrojená

armáda dvakrát z vůle politiků kapitulovala, a kdo chtěl za ideály bojovat, musel stejně do ciziny.

Nejvěrohodnější varování přináší sama historie, v níž od nepaměti končí vyspělá a bohaté civilizace velmi podobně: jejich zhýčkaná elita ztratí nejzákladnější instinkty, k nimž patří silová ochrana nabytých svobod i blahobytu, a svěří ji placeným žoldnéřům; první velký společenský otřes ji pak vydá na pospas cizím barbarům nebo vlastním otrokům. Češi by si měli víc připomínat bitvu na Bílé hoře. Ve svatovítské katedrále o tom blízko oltáře názorně poučuje dlouhá dřevořezba, na níž prchá z Prahy Zimní král a za ním i najatá vojska; svou povinnost až do konce splnilo pak u Hvězdy už vlastně zbytečně jen těch tři sta loajálních Němců z Moravy.

Obavu pamětníků, kteří zažili dvakrát, že vše dovolující demokracie může zahynout přes noc, zatímco totalita se pošlapáním všeho umí držet i po desetiletí, trochu mírní začleněnost té malé profiarmády do spojených vojsk států vyznávajících demokracii, jenže platnou odpověď na tuhle otázku dá vždycky až budoucnost.

„Raději se bát, než se leknout“ radí moudré přísloví, čemuž napomoci by mohla i ta sociální služba, jejíž účastníci by přestali považovat systém, v němž mají to štěstí žít, za cosi, oč se netřeba bát. A koalice, která si to může v parlamentě dovolit, má historický úkol budoucnost zabezpečit! Není málo občanů všeho věku, kteří by uvítali i dobrovolnou domobranu pod patronátem armády. Také já. Dík Ferkovu drilu asi pořád umím obsloužit těžký kulomet – jen by mně ho musel někdo od sociálky nést.

Arnošt Lustig

míří na vlastní žádost do pekla

5. 3. 2011

Tak jste ho konečně dostala, Černá Paní, ale že Vám to dalo fušku! Už v pubertě se Vám mrskal v čeřenu mezi tisíci žíďaty, kterými Vaši pacholci krmili plynové komory, a on jim vyklouzl. Klopýtal při Vašich pochodech se stovkami jiných, které Vaši honci skládali jako zajíce, a on jim uhnul. Měli ho na mušce Vaši snajpeři v Palestině, a on si z ní dokonce přivedl nevěstu, židovskou důstojnici Věru. Pak jste si radši půl století počkala a zahryzla se do něho sama, když Vám přišel dost ušlý. Ale on zápas s Vámi ustál dalších pět let, a kdyby jen! On doposledka psal, cestoval, miloval a chlapsky se Vám smál. Nedivil bych se, kdyby Vám jako vítězce vysekl na konec židovskou anekdotu.

Vidím bizarní scénu z podzimu 1968, když už byl mirákl Pražského jara přeludem, ale jakýmsi zázrakem si jádro naší literární generace mohlo udělat cosi jako školní výlet do Švýcar, kam je za Skupinu 45 pozval Günter Grass. Jeli s vědomím, že jsou spolu naposled: většina pak mířila domů za nejasným osudem v totalitě, menšina do zbytku světa za nejistým budoucnem emigrantů.

Poslední večer v Curychu se všichni vecpali do hotelového pokoje, kde se brzy skoro neviděli, jak tenkrát hulil každý. Že se neloučili v pohřební náladě, dokázal ten čtyřicátník, jenž se taky nevracel, nejso zvědavý na Vaše možné gulagy. Když zjistil, že jeho postel se za vhozený frank roztřeše, aby ležícího spíš uspala, vsadil se, že dokud mu udržíme lůžko v chodu, bude vyprávět židovské vtipy. Před půlnocí mince došly, ale to už se všichni otrásali smíchem; z loučení bylo jedno z nejveselejších mecheche.

Za pár let se na kongresu o české literatuře ve Filadelfii sešli Kanadán, Francouz, Rakušan a dva Američani – Škvorecký, Kundera, Kohout, Liehm a on. Lákal ženu třetího z nich na šampaňskou snídani u sebe, až mu to slíbila. Že ho však znala, nejdřív mu zavolala. No pojd', lásko, řekl jí vášnivě, už čekám. A máš, Arnošte, šampaňské? zeptala se. Já, lásko? no to snad přineseš ty?? Sešli jsme se pak jako vždy u bufetu s džusem.

Nedlouho „před klíči“, na jaře 1989, jsme vstupovali na vídeňském Westbahnhofu do vlaku, když u téhož perónu zastavil jiný. Pocem, ty bejku!! zahřměl jeho odvěký pozdrav určený pouze miláčkům, a pak jsme se jen stačili objímat, než nás roztrhl netrpělivý průvodčí. Brzy nám naštěstí podruhé nastaly společné časy.

Čeká ho teď tolik vavřínů, že hrozí zasypat jeho člověčinu. Vznikl by falešný portrét, protože právě ta vyvažovala hrůzné obrazy, které nesl v sobě. Zdál se žít současně i životy všech vždy znovu nejbližších a vždy znovu ztracených, kteří v nekonečném Hitlerově tisíciletí umírali vedle něho. Jako by si byl tehdy bral nejen jejich boty, blůzy a zbylé brambory, ale i strachy, bolesti, zoufalství, naděje, lásky a vášně.

Ale ne nenávisti! Je zvláštní, že v jeho drsných knihách nejsou ani esesáci stvůry, ale těžce poškození lidé, ve kterých hledá důvod poruchy – tak od Démantů noci až po Krásné zelené oči. Psal jako žil, vitálně až živočišně, skoro po čichu, většinou skvěle fungujícím a jen občas omylném. Svoboda je krásná čarodějka a umí zmámit. Párkrát i jeho, třeba když o tuctové knížce textaře Jiřího Štaidla vylašoval, že je to „malý skvost české literatury“, nebo když se v židovské válce o pražskou obec postavil za pochybného mesiáše proti svému rabbimu Karlu Sidonovi, jednomu z nejlepších mužů disentu.

Nás dva pojil šedesát let vztah, který dovoloval vše, i mou větu, kterou pořád citoval – Když já se tu potil v tanečních, tak ty ses flákal v koncentráku! i jeho větu – Tys měl pech, žes nebyl Žid, Hitler

by tě byl ušetřil tvejh mladejh básní! Mohl jsem se ho zeptat, proč je taková držgrešle, že se dá od nás pořád zvát na večere a nikdy nepozve sám. Omluvil se, že si nevšiml, Já, bejku, po celej Auschwitz za nic neplatil! a slíbil to napravit opulentní hostinou. Čekal nás pak v Mánesu s mladou krásnou Péer-šéfkou velkého podniku a představil ji – To je zástupkyně mýho sponzora.

Zavítal k nám předloni o Silvestru jenom na skok – Dokud' nepřijdou na bufet tvý husí játra! a málem tu delikatesu snědl sám; když byl zdvořile napomenut, hájil se – Tos měl říct, bejku, dřív, já jsem zvyklej nechat žrádlo, až když mě odeženou! Játra byla loni určena hlavně pro něho, žádal je jako prémii za další návrat ze špitálu. Báł se pak hlavně, aby ho někdo nepředběhl, jen o tom a o ženských byly poslední telefony s ním – Vám, Černá Paní, se nadále vysmíval jako v posledním aktu Cyrano své „tuponosce křivé“. Ovšem jen smyšlený hrdina smí tvrdit – Navždy si odnesu štít svůj čistý! Muž z masa a kostí si odnesl navždy štít svůj lidský.

Tak teď jste ho dostala, ale může Vás to těšit? Dokázal Vám vzdorovat v ringu života přes všechny Vaše figle čtyřiaosmdesát let. A když šla v neděli na obrazovkách jeho *Modlitba pro Kateřinu Horowitzowou*, byli jsme svědky, jak se od minuty k minutě měnil i díky Vám a na truc Vám v klasika nejen českého.

A znáte tuhle? Přijde Arnošt do pekla, tam dlouho hledají v kompjútru, až ho najdou a diví se – Ale pane Lustig, jich přece čekaj v ráji? – Já vím, nato on, jenže nahoře by se mejm fórům nikdo nesmál, tam je to samej Žid!

O malosti zacházení s velkým odcházením

26. 3. 2011

Havlovo filmové *Odcházení* je mimořádné už tím, že snad každý jeho kritik věděl dřív, než padla první klapka, jak moc se mu bude líbit či hnusit i proč, takže jím nikdo nemůže být zklamán a leckdo je vůbec nemusí vidět. Bubnová palba reklamy ty protisměrné emoce ještě zesílila, protože i mnozí publicisté a dokonce politici zběhlí v dost odlehlých resortech, ale autora obzvlášť uctívající či nesnášející, pocítili povinnost dílo veřejně posoudit, hraničící až s tělesným nutkáním.

Museli jen dobře uvážít, jakou stranu sporu si zvolí, neboť z ní nebude na léta úniku. Zásadně šlo být buď **pro** – a zařadit se do vykřičené čeledi pravdoláskářů, nebo **proti** – a příslušet k mániodepresivní partě z Hradu; proto měly navrch projevy známé české moudrosti – Neříkám tak ani onak, ale na moje slova dojde!

Kdo se vyzná, ví: Václav Havel má jako umělec proti mnoha kolegům nedostižný bonus dlouholetého prezidenta a stěží dosažitelné zázemí mocných i ochotných sponzorů, ale tím jeho výhody končí; v kolektivních kumštech jako jsou divadlo a film jde „na plac“ jeden každý za sebe, začíná vždy znova od nuly a všechny dosavadní zásluhy jsou mu na nic. Jedna velká prohra může trvale zastínit sérii velkých vítězství.

Režisér si sám napsal jak osobitou hru, tak scénář k ní, a dík vlastnímu charismatu zlákal ke spolupráci špičkové filmaře, herce i muzikanty, většinou miláčky domácího publika. Je radost hledět na obrazy z Malířovy kamery, je libost slyšet Pavlíčkovu muziku, ve které žbluňká i *Rusalka* a jásá také *Devátá*.

A z toho všeho poskládal přesně takový film, jaký chtěl, aby se líbil hlavně jemu, protože, vážení a milí soudci, nic jiného totiž skutečný tvůrce nedělá – budiž vzpomenuť ještě nesnadnějších snímků *Poslední léto v Marienbadu* či *Hirošima mon amour*, na něž se v epoše plytkých seriálů dočasně nedá dívat, ale přesto psaly filmové dějiny.

Václav Havel natočil film hodný toho označení. Kdo mu vytýká divadelnost, neviděl zřejmě famózního *Richarda Třetího* Sira Oliviera nebo slavné Bergmanovy *Scény z manželského života*. Koho ruší opakované zakopnutí, má možná filmové bratry Marxovy za autory *Kapitálu*. Ale hlavně: muž, který by měl být dávno ,gaga‘ – po dvaceti letech disentu, pěti rocích kriminálu a tuctu let v přelidněném vzduchoprázdnu funkce hlavy státu (leckomu k tomu stačí jeden turnus), – se v zenitu života a s půlkou plic pustil do soutěže s vychválenou inscenací režiséra Radoka v pražské Arše, a tím do rizika, o němž nemohl netušit, co vzbudí. A vyvedlo se mu víc, než se asi nadál!

Kdo pamatuje český film, který řadu dní zabírá stránky tištěných a časy vysílacích médií, jehož původce je současně vynášen na Olymp a máčen v žumpě? Kdo pamatuje český film, který rozpoutal tolik vášní, našel tolik pochlebovačů i tolik vymítačů ďábla? Víc než kdy jindy tentokrát platí, že kritické hlasy vypovídají víc o těch, kdo je pozvedli, než o tom, na koho měly padnout.

Kdo si předem nenasoukal svěřací kazajku závisti či zloby, nemůže nepostřehnout, že debutant Havel svedl k neobvyklým kreacím i tak skvělé protagonisty jako jsou Abrhám coby Rieger, Dušek coby Klein, Vlasta Chramostová coby Riegerova máť, i Kaiser, Lábus a Zindulka, – a že k mistrnému výkonu dovedl v roli Ireny Dagmaru Veškrnovou, předem znevýhodněnou stigmatem režisérovy ženy; zatímco známým hvězdám členství v první herecké lize nejen nezpochybnil, nýbrž potvrdil, ji do ní definitivně přivedl.

Ti, kdo se to všechno snaží až hystericky proměnit v opak, dluží radu, co měl autor dané předlohy natočit. Klasickou domácí veselohru (Rieger tropí hlouposti), psychodrama (Kdopak by se Kleina bál?) nebo westernový thriller (Je třeba zabít Irenu!)? Srovnávají totiž dílo nesmyslně s filmy svých oblíbených žánrů, podobajíce se milovníkům mariáše, kteří by zatracovali poker proto, že se hraje s jinými kartami a vůbec jinak. Kdo nechce nebo nemůže – obé je legitimní – přistoupit na havlovskou poetiku i filozofii, jež tu spolu kvetou už půl století, nemusí přece na *Odcházení* jít jako kdysi do májového průvodu, a sotva má tedy důvod tupě je tupit. K čemuž vážné varování:

Pokud nějaká strana nechce napříště ztratit hlasy – a to ne pár směšných tisíců od kumštýřů, ale desetitisíce od lidí, kteří nízkou a dobrou úroveň nerozlišují jen v dílech umělců, ale i v úrovni a slovech politiků – musí si dát pozor, aby její příští ministr kultury nebyl dvojníkem bývalého, jemuž se postaru říkalo Pazneht.

Odcházení je samozřejmě i havlovská výzva, kterou neadresuje pouze autor svým divákům a konkurentům, ale i homo politicus celé společnosti. Malé země potřebují velká poselství, aby je přenesla přes doby, kdy jim hrozí zkáza. Jednomu z českých bude za čtyři roky šest set let; zní – Neodvolám! Dalšímu není ani sto roků, vkořenilo tu ale stejně pevně jakožto odkaz prvního prezidenta, – Pravda vítězí! který jeho nešťastný syn Jan doplnil, – Ale dá to fušku!

Lze považovat za jisté, že i Havlovo heslo – Pravda a láska zvítězí nad lží a nenávistí! – hodný čas přežije. Kdo se mu dnes vysmívá, navíc s šarmem telete, dává bídnou známku leda sobě.

Nezbytnost statečnosti

2. 4. 2011

Toto bylo rozepsáno těsně před japonskou tragédií tsunami napsanou zemětřesením a oceánem:

„Trarará trarará – der Castor ist wieder da! Slyšet je všady – castor je tady! Pokrokoví pubertáci i starci, alternativní babičky i vnučky, všichni, kdo v Německu milují lidstvo tak, že je brání před ním samým, si po stovkách berou volno, dávají stvrdit od spřízněných lékařů pracovní neschopnost či falšují podpis rodičů na školní omluvenky, berou spacáky a nasedají na vše, co má kola, sledující mobilem měnící se informace o srazu.

Stovky policistů se loučí s rodinami, upevňují pod kalhoty suspensory, natahují přes uniformy chrániče kolen a loktů, fasují přílby s podbradky, ale odkládají pistole, a mnozí, určení do první linie, i obušky, aby je v stresu nepoužili, neboť média budou lovit snímky státních pochopů mlátících pokojně protestující občany.

Stovky ajznboňáků berou do směny zásobu řízků, buchet a termosek s nápoji, netušíce, jak dlouho budou zas trčet v kabině strojvůdce, než pro ně policie vyzápasí průjezd k dalšímu zátarasu, či hledat v dopravních kancelářích a hlídat na hradlech záložní tratě, aby na ně mohli vlak pro zmatení honců převést.

Do uzlových míst, kudy může jet, najíždějí mobilní stánky prodejců pizz, pit, col a sod, když čepovat při demonstracích alkohol zakazuje zákon, takže si potřební berou šnaps do placatek a pivo nebo víno do kanistrů. Ve stanech, kam se vejdou celé diskotéky, šroubují dídžejové decibely na maximum, aby pokryly i les, kde divoce vyrůstá mláží áček pro natěšené účastníky. Letitá praxe naučila všechny přesouvat se dle potřeby jako cirkusáci.

Vlak, na nějž se pořádá hon, se podobá ,broněvikům‘, pancéřovým ešelonům našich legií na Sibiři, jen místo platform s kulomety jsou vprostřed řazeny plošiny s castory – mocnými kontejnery na vypálené články z jaderných elektráren. A místo ,brášků‘ legionářů, kteří z obytných ,těplušek‘ před a za plošinami vyskakovali do boje, jedou v moderních vagonech stovky policistů s vzdáleně podobným úkolem.

Výchozí i konečná stanice vlaku jsou logicky známy, a že jej lze nejlíp blokovat právě tam, uzavírá je nejsilnější kordon. Podaří-li se štábu navést protivníky na falešnou trasu, uhání vlak koridorem, dokud není pomocí džípů objeven a předstižen. Síly z vlaku a posily z autokarů najdou pak odpůrce jádra pevně zaklesnuté do sebe či přiřetěžené k podhrabaným kolejnicím. Nastává nejlegračnejší část happeningu, kdy ženské čtyř generací ječí a zuří, že se jich exekutiva necudně dotýká, až čtyři muži musí každou mravně i jemně vylomit z živého zátarasu a naložit do antona, zatímco specialisté opatrně řezou pouta a spravují trať. Do toho burácí techno a voní opékanky, s nimiž dorazil trén.

Protijaderní protestanti, kteří se znají, neboť se potkávají jako při procesích, dávno vědí, že transport k cíli dorazí; smysl hry je v zápisu do knihy rekordů, o kolik jej zpozdí. Kdo nevěří, ať běží k počítači a vyvolá heslo Atommuell – jaderný odpad. Spatří komické obrázky z průběhu zatím posledního transportu castorů do skladu v Gorleben...”

Odtud dopisují za stále trvající krize ve Fukušimě, kdy není zdaleka jasné, skončí-li happy-endem jako před léty v Tree miles nebo katastrofou řádu Černobylu, jež ovšem byla vizitkou stavu SSSR:

Vlastním kahan dědečka Jana Kohouta těžce zraněného ve funkci ,Bergingenieura‘ v Karvině 15. června 1894 při výbuchu metanu, který zabil 235 horníků; byly pak vyvinuty bezpečné důlní lampy a fáralo se dál. V červnu 1977 na Tenerife se střetlo startující letadlo s přistávajícím, zahynulo 582 lidí; byly vynalezeny lepší navigace

a létat se nepřestalo. V květnu 2008 vyvolal tlak vodních mas na podloží napouštěné obří přehrady v Sečuánu otřes země, který spláchl přes 70000 životů; stavitelé to berou v úvahu při nových projektech. Od války provedly atomové mocnosti přes dva tisíce jaderných zkoušek ve vzduchu, na zemi i pod vodou – všechno záření z nich včetně Černobyli se lidstva dotklo asi jako cisterna jedu vlitá doprostřed oceánu. Japonci ve své seismické oblasti jistili atomové milíře hrázemi proti pětimetrové vlně. Místo rušení elektráren už teď plánují zvýšit ty hráze, aby zachytly tsunami, a řešit problém chlazení reaktoru v nejextrémnějších situacích.

Že Rakousko vybavené energií řekami oplývající přírody bude povzbuzeno v protiatomovém misionářství, je logické: svatě zaslepení sotva připustí, že tak děsný otřes by zničil i jejich horské přehrady a smetl v mžiku kaskády měst. Nedůstojně, upadlo Německo, kde koalice vyhlásila jadernou pauzu v pouhé panice, že jí opozice přebere voliče.

Obnovitelné zdroje energie nenahradí tu z jádra bohužel ještě spoustu let a na jeho zákaz se třesou zas jiné lobby. Kde domov můj? se pak nebudem ptát v sadě, kde skví se jara květ, ale nad lucinami slunečních panelů – za dešťů osleplých, a v borech svištících vrtulí – bez větru chromých. Je praktičtější starat se o ještě vyšší stupeň bezpečnosti – i v geologickém klidu čtvrtohor –, než vesele se strašit za doprovodu poutových atrakcí.

K životu je vždycky zapotřebí trocha statečnosti provázející rizika. Bez ní by si člověk dodnes ani nevykřesal oheň, aby se třebas nepopálil!

Mí souobčané!

23. 4. 2011

Mým národům! začínalo svolání, jímž císař Franz Josef I. objasňoval nutnost války. Mým souobčanům! je adresována výzva, jíž chce trilobit obhájit nezbytnost i kulhající demokracie.

Mí souobčané! Mnoho lidí, kteří přežili těžší časy, se nyní zabývá zklamáním stavem české politiky myšlenkou na emigraci. Zde vzkaz člověka, jenž byl do exilu vynesena a je proto občanem dvou podobně velkých států, které rozlišuje to, že rakouská demokracie je o třetinu století vyspělejší:

Mí souobčané! Právě v Rakousku, které zaujímá přední místa ve světové tabulce zemí nejvhodnějších pro život, zažili však exulanti od konce sedmdesátých let řetězec skandálů, jejichž rozbuškou byla nejčastěji třaskavá směs politiky s byznysem. Při stavbě obří nemocnice AKH bylo zabetonováno tolik miliard šilinků, že by se za to mohly postavit dvě; korupcí při armádních zakázkách se vysvětluje sebevražda ministra obrany Lütgendorfa, považovaná mnohými za vraždu; miláček levicových politiků Proksch dal vprostřed oceánu potopit loď i s posádkou, aby vylákal pojistné za smyšlený náklad; pravicový kandidát na úřad spolkového prezidenta Waldheim byl odhalen jako příslušník nacistické SA, a když ho většina Rakušanů uražených mezinárodní kritikou na truc zvolila, nesměl nikdy do Ameriky.

Už v novém tisíciletí vytuneloval management kasičku odborů BAWAG, populistický politik Jörg Haider, miláček Korutáňanů považovaný po autohavárii v opilosti skoro za světce, vybílil bavorsko-rakouskou banku HYPO ALPE ADRIA tak, že musela být znárodněna – a nedávný ministr financí zažil domovní prohlídku.

Očistné bouře byly jako u nás vesměs vyvolány médii. Protože kauzy nekončily jako zatím u nás pod kobercem, nýbrž přiměřeně vysokými tresty, výskyt mega-podvodníků zřetelně řídne, avšak – neustává!

Mí souobčané! Starosvětská idyla pohodové společnosti, jak ji nostalgicky malují nereformní komunisté, v níž se údajně kradly leda cihly, vraždily nejvýš cizoložníci a rodná strana vládla vděčnému lidu v osvědčené sestavě až desítky let, byla vytvářena účinným nástrojem zvaným Cenzura. Ve skutečnosti se dály zločiny a zlodějny obludných rozměrů vrcholící tím, že si parta politických gangsterů objednala přepadení své vlasti šesti sty tisíci okupantů, aby mohla beztrestně řídit ještě dvacet let. Katastrofální stav současné společnosti je tedy do značné míry optický klam, a exil by teď znamenal jen cestu z domácího bláta do jiného jinde.

Mí souobčané! Bláto je doprovodným jevem demokracie proto, že její největší síla – svoboda – je současně největší slabinou, neboť nabízí skoro neomezené možnosti zloduchům, jací v totalitním státě smějí fungovat pouze zevnitř režimu. Zlepšit to může jedině posilování nástroje, který demokracii zásadně chrání – Justice. Právě to bylo a dosud zůstává nejnebezpečnější na případu plzeňských práv: že jej minulé vedení univerzity urputně tutlalo. Dokud nebude policejně a soudně objasněno, kdo z právníků tam vyráběl falešné právníky i kdo z nich to kryl, je právní ochrana naší demokracie v podobném ohrožení jako oběť zákeřného traviče, která nezná složení jedu.

Mí souobčané! Naše vlast se z historických ran až zázračně prodrala mezi nejvyspělejší státy planety. Po Bílé hoře srovnána skoro se zemí nabrala novou páru i pověst dík pokolením, jejichž většinu museli logicky tvořit lidé tvůrčí a lidé stateční. Dokonce i jádro generace, která v půli minulého století mylně vyhodnotila svou krutou dějinnou zkušenost a hledala spásu v lžisocialismu sovětského ražení, našlo sílu omyl napravit. Ten však bude zemi

zamořovat dál, dokud potomci nevydusí poučku – Kdo nekrade, okrádá rodinu!

Mí souobčané! Stav české politiky je totiž navíc odrazem stavu české společnosti, která se dosud zdaleka nevymanila z totality. Na vině je i mizivé vkořenění politických stran. Jestliže každá z obou hlavních rakouských má čtvrt milionu členů, je zřejmé, že naše strany nabízejí voličům desetkrát menší možnost výběru vůdčích elit. Vzniká podezření, že záměrně udržovaný členský podstav některých partají přináší demokracii nemenší zlo než proslulí velrybáři, kteří si hromadným přijímáním loví hlasy.

Mí souobčané! Až Vás přepadne další skepse, z níž se jediným východiskem zazdá být exil, připomeňte si, v jaké Evropě máte štěstí žít. Trilobitům stačí rozložit mapu z roku narození, aby spatřili Československo jakožto poslední ostrov byt' ještě neohrabané demokracie v moři diktatur, kde už svaly umlátily ducha. Mladším by mohla stačit vzpomínka na fronty, v nichž se hodiny plazili pro výjezdní doložku, aby jim pak i cestu do nudné eN Dé eR zmařil ortel domovnice.

Mí souobčané! Typy z právě běžících afér budou za čas zapomenuty stejně, jako je už teď většina smutných postav z let devadesátých. Současníkům utkví jakožto symboly dneška senzační výkon našich automobilek, sílící tvrdost české koruny a úsměvný videoklip, na němž v duchu památné poučky s půvabem pokerového profesionála pan prezident privatizuje protokolární pero, poloznefunkčněné polodrahokamy.

Pročež vzhůru srdce, a veselé Velké noci, moji souobčané a ovšem i moje -nky!

První máj, dvojitý Pelikán a Jitka Makropulos

30. 4. 2011

Mezi Rathausem a Burgtheatrem se už zas pne trubkové lešení zkrášlené prapory a symboly v politický oltář, k němuž 1. května za břeskného m-carára četných dechovek připutují procesí sociálních demokratů z celé Vídně. Zavládne nálada, jakou pamatuje trilobití mládě z pražských májových průvodů těsně po válce, kdy křepčilo chodské kolečko zpívaje Ptalasezuzanakubykuby eslimáveverkazu-byzuby – ve víře, že zítra se bude tančit všude.

Neztratilo se téma, které tak mocně oslovilo Jana Nerudu, jen se zdnešnila hesla, v minulém století tragicky zneužitá na straně vycházejícího slunce k upevnění totality, a na straně zapadajícího použitá úspěšně ke zrodu sociálního státu. V zemích s vkořeněnou demokracií fungují První máje dál jako živý svátek už ne nucených prací, protože politické strany zmasověly, když angažovaným občanům došlo, že z nich lze život i budoucnost ovlivnit nejúčinněji.

V moderní kronice Čech jsou zapsány studentské majálesy, v šedesátých letech běžně rozháněné pendreky, přestože jádro programu tvořily líbací mše pod sochou Karla Hynka. Odsloužil jsem tam kdysi, dočasně odmrštěn celoživotní láskou, nezapomenutelně mučivou půlnoční, trestán šepotem ve tmě se modlících párů, sám s ministrantem, jímž byl zívající jezevčík.

Už léta putujeme ten den do vhodných podniků oslavit narozeniny odedávné přítelky z Brna, která se v půli životní pouti z lásky k Moravanovi stala Římankou. Po skončení Janáčkovy akademie múzických umění oblažovala televizní diváčky s robotkem Emílkem coby teta Boženka, a dospělé kreacemi v divadle ROKOKO. Pak ji po-

jal za druhou choť Jiří Pelikán, šéf Československé televize, kterou právě proměňoval v jakousi Al Jazziru „obrodného procesu“ – a bylo po legraci!

Jako žena protagonisty Pražského jara 1968 pochopila, když jedné srpnové noci trhaly dlažbu pod okny v Husově ulici sovětské tanky, že ji v domácím divadle udrží a dokonce proslaví jedině rozvod, neboť husákovští normalizátoři už tehdy přepláceli přeběhlíky. Následovala však muže, který se stal přes noc nikým, do ústupového zákopu na české ambasádě v Itálii, a za jiné noci, když už nad ním chystali síť lovci vzácných ryb pro zamřížovaná akvária, i do peřejí a vírů exilu.

Ten zmobilizoval v stíhlém těle netušené síly. Šila modely, aby se oba uživili. Naučila se přitom němčině i italštině tak, že byla schopna v těch cizích jazycích opět hrát a natáčet. Špičkovou byla role zakázané české herečky v italském filmu *Gli angeli della potere* čili *Andělé moci* podle mé hry *Marie zápasí s anděly*, uvedené mnohde v Evropě s výjimkou drahé vlasti, asi že opisuje osud statečné Vlasty Chramostové, což její ohebnější kolegyně zlobí.

Přitom dál sledovala dráhu Jiřího Pelikána, který se znovu stával Někým. Zápas se sovětskou ideologií zahájil tím, že přesvědčivě odkryl svou účast na jejím zavádění v Československu, kde napřed jako odbojář vzdoroval nacistům; právě podzemní součinnost s komunisty a osvobození Rudou armádou mu jako tisícům jiných zastřely, že vymítaje čerta zve ďábla.

Jeho žena neopustila římský byt ani poté, co tam na terase vybuchl třaskavý pozdrav estébáků (už také úspěšně promlčený!) a provázela muže při obou spanilých jízdách severní Itálií, kde na desítkách volebních klání svou italštinou a životní zkušeností porazil i světoznámého divadelníka Giorgio Strehlera a byl dvakrát po sobě prvním hlasem svobodného Československa v Europarlamentu: dvojíty odpíchnutý Pelikán!

Ve vlasti ho až krátce před smrtí dostihla skromná medaile, kterou mu přece jen včas přiznal prezident Havel. Kremaci v Římě zažila Jitka v obřadní síni sama. S popelem však přiletěla do Prahy, a objednaný taxikář si bez vyzvání vzal kravatu, když vezl urnu do Klementina, kde poutníkovi vzdal čest premiér Zeman. Právě on má teď z bytu na Vysočině k jeho hrobu pár kroků a napomáhá, aby jediný Evropan, který byl poslancem za Východ i Západ, dostal také ve vlasti ulici – jako už ji má ve Věčném městě. Jeho ženě tam aspoň pomohl náš tehdejší muž ve Vatikánu (teď už brzy Rostandův Cyrano v Divadle na Vinohradech!) Martin Stropnický, aby nemusela opustit nájemný byt patřící Svaté stoli.

Dokázala se vrátit do České televize v epopeji *Konec velkých prázdnin* a teď i na scénu Reduty v rodném Brně, kde exceluje v roli zapomenuté hvězdy němého filmu. Zasloužila si blahopřání, že dva světové jazyky nepoškodily mateřskou moravštinu, pro ucho Pražana tak mile jinou než je čeština. Suma sumárum: sdílela osud mláďat surově vytlačených z hnízda, jenže nekrepírovala, nýbrž vylízala se úporným úsilím tak, že vítězným poletováním štve ty uhnízděnce, kteří mezitím zlenivěli v tlustoprdy.

Jen já znám a nikdy neprozradím její věk, protože se dá vypočítat z dévédé s filmem *Zítřka se bude tančit všude*, kde i ona jásá v modré košili SČM – Svazu české mládeže. Ale i tak by jej zpochybnil každý, kdo ji spatřil v místech jí nejmilejších: ať je v Evropě či v Africe, a ovšem i v Praze a v Brně, hned si tam najde ‚melongu‘, podle ní svatyni, v jakou se mění i nejošklivější sál, v němž sekta Lehkonohých až do rozbřesků oslavuje tango argentino.

Jitka Pelikánová rozená Frantová hravě utancuje chlapy všech generací!

Sedmdesát pět korun jako honorář za povstání

7. 5. 2011

Tu sobotu jsem marně vyhlížel v Praze na Špejchaře svou oblíbenou tramvaj triadvacet, co mi nosívala štěstí, a nakonec taktak dorazil před desátou k rozhlasu v čísle dvanáct na třídě maršála Schwerina jedenáctkou, jež mně často nosila pech, vedouc k mé první velké lásce Věrce Joudové, která mě nemilovala. V tramvaji ale všichni slavili, že hlasatel ráno řekl – Je sechs hodin! Pořád však hrozilo, že k nám domů dřív než mír dorazí Gestapo, které naši čekali od Heydrichiády: proto mi byl Dismanův rozhlasový a divadelní soubor DRDS útočištěm před válkou, ten den tím víc, že jsem měl povýšit z komparsu na sólistu, dostat první větší roli.

Za těžkými červenými závěsy, lapači ozvěn, nás ale místo textů čekaly u mikrofonů šroubováky, a pan režisér Disman předvedl, co budem tvořit místo umění: odstranil kovovou tabulku s nápisem STUDIO 6 a hned nato další s RUHE! TICHŮ! Pak poslal dívky domů a nás muže rozdělil; mou skupinku vedl Ladislav Padior, jemuž jsem záviděl, že byl už ve dvaceti básník. Mně šlo na sedmnáct a až za osm let se mi měl narodit syn, který bude podobně odstraňovat nápisy, aby se v Praze nevyznali sovětští okupanti jednadvacátého srpna 1968.

Toho pátého května 1945 se tu neměli vyznat němečtí, což schytil cyklistický oddíl Waffen SS, který přijel rozhlas obsadit, sotva jsme došroubovali. Proto mohli hlasatelé Mančál a Kozák odvyšlat dramatickou výzvu k povstání, a marně hledání Němci ji opakovat, než byla budova dobyta českými policisty s dobrovolníky. Hodiny boje jsme se probáli zatarasení psacími stoly v jedné z kanceláří.

Pak vyfasoval básník ukořistěnou pušku a já aspoň přílbu a bajonet, aby mi nahradily chybějící autoritu holobrádka.

Byl jsem jedním z běžců obstarávajících spojení s Husovým sborem ve Vršovicích a s vysílačkou ve Strašnicích, kde se chystaly skryté hlasatelny, jak tomu mělo být i za třiatvacet let, kdy k rozhlasovým přibudou televizní. Tak jsem ušel torpédu, jímž se německý „turbiňák“ smrtelně trefil přímo do vstupní haly, stanoviště spojek, a vydal se do Bubeneče uklidnit maminku. Byla to má nejdelší cesta rodným městem, trvala dva dny a viděl jsem samé hrdiny, kteří si napřed vybojovali zbraně a pak stavěli barikády, aby zamkli Prahu jako bránu, kudy se nesměla probít na Západ milionová armáda Schörnerovy skupiny Mitte.

Bubeneč, čtvrt' dřív legionářská a židovská, byla dávno napůl německá, i z obecné školy za rohem nás hned v březnu 1939 vyhnala wehrmacht. Samopaly a granáty ověšené patroly dupaly naší ulicí do chvíle, kdy na Klárově skončila poslední tanková bitva světové války a rudoarmějci dobyli dejvické nádraží. Pak se v ní naráz zahemžily předválečné uniformy, a různí „naftalíni“ i civilové s páskami Revolučních gard začali honit do školy německé civilisty. Ve sklepě se střílelo. Na dvoře leželi mrtví vojáci o málo starší než já.

Našeho básníka jsme hledali po márnících a našli až na druhý pokus, neboť měl jen jednu tvář. Už jsem mu nezáviděl. Za jeho zlomenou maminku jsme sehnali na Vinohradském hřbitově volné místo, ale ne hrobníka, ti byli vzácní jako později řezníci. S Jiřím Horčíčkou, Karlem Kynclem, Bohumilem Švarcem a dalšími Dismanovci jsme tedy vykopali hrob, uložili tam, co z přítele zbylo, a stáli v rozhalenkách stráž, než se přispěchal pomodlit jeho farář, který měl taky napilno.

To už byl na vinohradském bulváru, na pár dní bezejmenném, založen spolek bojovníků o rozhlas a z něho vylučování vetřelci, kteří padli za středem přilehlých ulic. „Paní, vaše mrtvola měla na

týdle pŕlce akorát paty!“ zaznívalo do ťtkaní vdov a sirot. Ti, které tu za čtvrt století skolí kulky Sovětŕ, poťkodí zas kádrově celou svou rodinu, ať si padli blíž či dál.

Odevšad mocně voněl bez, jako by rozkvetlý k té slávě, jen tu a tam, třeba na Národní a u Prašné brány, páchlo ťkvařeně lidské maso údajných gestapákŕ upálených údajnými vlastenci. V Krčském lesíku stříleli Rusové Rusy v německých uniformách, co zachránili Prahu před vraždícími esesáky a přišli se vzdát; členové České národní rady, kteří zrádné Vlasovce o pomoc požádali, měli být za to trestáni později. Před Rudolfinem byl pohřben i poslední padlý války. Slavný snímek, na němž mrtvého objímá plačící rudoarmějka, vyjde v Literárních novinách znovu v červenci 1968 jako symbol víry, že ti, kdo Prahu osvobodili, ji přece nemohou okupovat...

Při ťpedici mého archivu, který po třiceti letech doputoval z Prahy přes Sázavu, Bern, Lucern a Vídeň zpět do Prahy, než odtud odejde navždy do Moravského zemského muzea v Brně, se vynořil zelenkavý výplatní lístek s přeťkrtnutou hlavičkou RUNDFUNK BÖHMEN-MÄHREN zaslaný k ruk. p. Otomara Kohouta, Prag XIX., Zikmund-Winter-Gasse 19 pro nezletilého Kohouta Pavla, který 5. 5. 1945, 10.00–10.30 účinkoval herecky ve hře *Daidalos a Ikaros*, za což bude opatrovníku zasláno 7.50 RM. Vzorná německá byrokracie fungující do posledního dechu Říše stihla ještě účetnický úkon, ale protihodnotu reichsmarek poukázal už Československý rozhlas z Třídý maršála Stalina.

Těch 75 Kč chápu proto jako přiměřené ocenění mého ťroubování za účelem vyvolání Pražského povstání.

Můj Koldům a Galinův Cyrano

14. 5. 2011

Režisér Život vedl všechny mé tuzemské cesty po skončení exilu pouze jižními oblastmi vlasti. Až letos mě poprvé vyslal na sever, Zrzavého krajinou vyhaslých sopek a vystydlých hald, do města, kde jsem nebyl čtyřiašedesát let, přestože právě v něm zanechaly budovalenskou stopu mé ruce. Psal se rok 1947, a nadšení, které optika dneška vidí jako falešné či aspoň směšné, přivedlo tisíce mladíků a dívek jako dobrovolníky na proslulé Stavby mládeže, zakládané v celé válkou zubožené republice. Heslo doby: „My stavíme stavbu, stavba staví nás...“

Ty, které mně byly jako Pražanu nejbližší, se souborně jmenovaly Lidice-Most-Litvínov, a té třetí jsem, devatenáctiletý, věnoval zdarma šest neděl po maturitě jakožto omezeně použitelný intelektuál, úkolovaný něco podržet, něco pomíchat, u něčeho postát, něco odněkud poponést či někam někomu nějak pozavézt. Ve snaze se mezi roboty zviditelnit, jak si vždy žádala má povaha, založil jsem pěvecký soubor, který po směně zkoušel, aby předvedl své umění, až po něm bude shánka. Nebyla.

Magnetem, který táhl do Litvínova mnohé, byl zázrak architektury slibující nahradit zaostalé bydlení pracujících revolučním. Kolektivní dům, dodnes Koldům, měl mít čtyři třináctipatrová křídla se stovkami bytečků určených jen oddechu, neboť kuchyň, koupelna i další vymoženosti se neměly stokrát násobit, nýbrž v centrálním bloku společně sloužit nejlepším zaměstnancům blízké chemičky.

První a nadlouho poslední avantgardní stavba u nás, která posbírala i zahraniční metály, je dosud nostalgicky krásná, ač původní

účel ztroskotat na sílící lidské potřebě soukromí. Té byly dávno přizpůsobeny byty, zatímco jádro kolosu se proměnilo v hotel. A poblíž, v staré budově působící mezi barevnými paneláky jako archaická trafostanice, čekal teď můj cíl: „Docela velké divadlo“.

Než se mi životním klášteřem vyjevilo být Divadlo na Vinohradech, stal jsem se novicem v Plzni a klaněl se pak téměř na všech scénách Čech a Moravy. Podobně jsem vedle divadelních chrámů Evropy navštěvoval i malé svatostánky Thálie v odlehlých koutech. Vím proto, že bez nich by Múza uchřadla, jako kdyby si Církev svatá nechala pouze dómy a zrušila kostely.

České divadlo se zrodilo z privátních společností, „polem pracujících“ skoro jako Husité, když úmorně tlačily Thespidovu káru do odlehlých městeček a vsí. Za sílící konkurence kamenných domů přežily jen „šmíry“, v moderní době pokleslé dál v herecké „rejžovačky“. Zrod nové soukromé scény v Litvínově je i po patnácti letech zatížen nedůvěrou renomovaných kolegů ze sousedství, živěných z veřejné ruky.

Přitom i ti v Mostě mají zatraceně vysoko do žlabu subvencí v dobách, kdy veškeré umění napřed nechtělo a potom přestalo být ke své škodě chápáno jako exkluzivní druh zboží, jaké s dobrou reklamou předčí leckteré nadceněné outletry. Geniálně to praktikuje Rakousko, když za milióny nalévané do Státní opery, Burgtheatru a Vídeňských filharmoniků inkasuje turistické i televizní miliardy a rozlévá je do celé domácí kultury.

Duší divadla většího než malé se stal ruský režisér Jurij Galin, jenž se hluboce zahleděl do očí české herečky Jany. S vizitkou žáka legendárního Moskvana Efrose a se zkušeností pobranou v divadelní tajze sovětské Sibiře, ještě drsnější než Litvínov, vynášel se svou ženou model zaručující přežití ducha i těla. Posílení partou mladých s morálkou poválečných brigádníků proměnili útroby té ratejny ve funkční jeviště a zákulisí, jakož i v rozkošný sál a předsálí pro tři sta šedesát diváků. Základním příjmem jsou představení pro děti

financující náročnější repertoár, s nímž bylo možno úspěšně hostovat v Praze, na Moravě, ale také v Itálii, USA a dokonce v Austrálii, kam divadlu pomohlo jen vlastní úsilí. Výši sponzorských grošů tajím z ohledu na pověst města, kraje i ministerstva. Jména známých kritiků netajím. Nechodí.

Hrát u Galinů znamená být za skromný obolus i kulisákem, osvětlovačem, zvukařem, maskérem nebo nápovědou. Pobýt s Galinovci a zažít jejich práci je poryv vzduchu, opak stojatých vod nadutých snobů a dutých primadon. Nechtěl bych znova prožít poválečný čas falešných slibů a nadějí, ale za ztracené navždy jsem už měl skupiny nadšenců, kteří i tenkrát poctivě žili svými sny. Zjevili se teď tam, kde jsem je poznal před tím lesem let, a posílili můj neutlučitelný optimismus.

Divadlo na Vinohradech se blýsklo gaskoňským gestem, když jim dovolilo užít nový překlad před vlastní premiérou velké muzikálové verze. Cyrana hrál David Suchařípa tak, že by mu zvěčnělý slavný tatínek špendýroval vodku, což jsem tedy za něho učinil já. Jurij Galin navíc dokázal, že mezi hvězdou a stálým souborem nezel příkop, což je režijní kumštus kumštórum.

Teď si denně užívám zkoušek na vinohradské scéně, kde v režii mága Vladimíra Morávka dráždivě nabývá žádoucí podobu můj celoživotní divadelní sen – vyšňorovat úchvatnou Rostandovu hru z dobového korzetu a přidat jí na síle hudbou; tou už totálně obsadil můj sluch jakýsi nový Mozart popu, skromně se zvoucí Xindl X. Ale i přitom ve mně trvá dál prostá a čistá práce Litvínovských.

Topol

21. 5. 2011

Kdo z mladých sportovců by si vybral k závodu v sedmiboji, aby v něm zaručeně zvítězil, Czech Open Důchodců, ten se stěží kvalifikuje na Olympiádu. To mi došlo v půli padesátých let jako čerstvému dramatikovi, který právě ztroskotal v poezii a chtěl se v nové disciplíně probít ke špičce. Proto jsem si v peletonu hlídal hlavně vrstevníky, když starší konkurenti – až na stále plodného Ludvíka Aškenazyho a Vítězslava Nezvala, který ještě jednou zabodoval svou *Atlantidou* v Národním – už nehrozili razantními úniky. Tím víc mi utkvěl mlíčňák, jenž – o sedm let mladší! – prorazil už ve dvaceti, o dva roky dřív než před ním já.

Půlnoční vítr, tragédie z bájných českých dějin, byla navíc psána veršem, což ztroskotaného básníka žralo o to víc. Abych se uklidnil zjištěním, že jde o trucobjev českých kritiků, zakoupil jsem si ihned v Divadle E. F. Buriana vstupenku a zjistil, že úsudku recenzentů odpovídá reakce publika a co víc – i má. Osobní laťkou se mi proto ve vlasti stal Josef Topol.

On to byl znovu, kdo mě o čtyři roky později – zas o tom nevěda – vyzval k divadelní odpovědi současnou lyrickou hrou *Jejich den*, při níž už naplno vypukla éra Otomara Krejči a Karla Krause v Národním divadle, a za další čtyři léta svým pro mě nejsilnějším jevištním dílem *Konec masopustu*. Stal se nepřímým inspirátorem mých her *Taková láska*, *Třetí sestra* i *Válka s mloky* podle Karla Čapka.

To už se další silný konkurent na prknech znamenajících svět jmenoval Václav Havel, ale jeho poetika absurdity mi nebyla tak blízká jako Topolova, přestože také od té mě dělila nátura a styl

ovlivněný romantikou Rostandova *Cyrana* i sociálním angažmá Artura Millera či Friedricha Dürrenmatta. Každý ze tří tehdy nejhranějších Čechů vyletěl z jiného hnízda a za normálních dob by se byly jejich letové dráhy stále víc rozcházely. Jenže doba byla krajně abnormální, jak ji ve stopách sovětských tanků zmršila Husákova normalizace. Zatřásla osudím tak divoce, že z kola živých vypadli do občanského nebytí lidé, kteří k sobě dřív vůbec nepatřili.

S Václavem Havlem nás přes různost minulosti rychle sblížila shodná snaha o zcela odlišnou budoucnost, než měly v plánu špičky režimu; osa Hrádeček-Sázava byla jedna z prvních, které různě vznikaly napříč Československem, až se protkly v naléhavé potřebě činu, jímž se stala Charta 77. Když se před Vánocemi 1966 v bytě Havlových U dejvického rybníčka vytukávalo prvních dvě stě dvaadvaceti jmen z lístečků s rukopisným textem „Souhlasím s Prohlášením...“, vyjevila páska psacího stroje i jméno Josef Topol.

Za čtvrt století, jež předcházelo, jsme se potkali zřídka a vyměnili si nejvýš zdvořilý pozdrav. Když však po divoké zatýkačce na počátku ledna 1977 zůstalo několik signatářů v čerenu Státní bezpečnosti, zazvonil i on u nás na Hradčanském náměstí číslo jedna, kde vzniklo jakési informační centrum Charty, a stoupával tam z domu pod Novými zámeckými schody vzdor estébáckým fotografům znovu a znovu, dokud nás odtamtud počátkem května nevyhodili státní stěhováci. Ten křehký básník projevil kuráž a sílu gaskoňských kadetů!

Od té doby jsme se zas téměř neviděli víc než dalších třicet let, ale ve mně zůstal silný pocit jeho přítomnosti. Nevím, co si dál myslel a co psal, protože navenek zmlkl, jako by řekl všechno, co chtěl. O to silněji promluvili v umění jeho potomci. Píšícího Jáchyma před deseti lety navrhli tři čeští členové Německé akademie pro řeč a tvorbu – Havel, Gruša a Kohout – jejímu plénu, aby ten spolek kmetů volající po omlazení přijal jako čtvrtého Čecha jeho. Přes výhradně kladné recenze svých knih v německém tisku byl bez

vysvětlení urážlivě odmítnut. Protože jsem tu žádost podával, z té tupé Akademie jsem vystoupil. Cítil jsem se být osobně dotčen i za otce Josefa.

Ten teď v našem brzy sedmdesátiletém závodě opět vede: *Konec masopustu* má premiéru v českém chrámu Thálie – Zlaté kapličky nad Vltavou. Uvidím jej potřetí v životě a jak znám režiséra Pitínského, určitě mě znovu uhrane. Patří k dílům, která se budou na českou scénu vracet stále, aby sama navracela diváky do světa svého zrodu a dala jim současně naději pro budoucnost, jak to umějí už sto třicet let *Naši furianti*. Jejich autor Ladislav Stroupežnický se nedožil dob, v nichž se jeho zdánlivě nevinná vesnická veselohříčka stala vířivkou v stojatých vodách totality a pak i perlou divadla současnosti. Josef Topol stihl stát se klasikem zaživa.

Ten dávno osiřelý minibyt na Hradčanském náměstí číslo jedna, hned u schodů v rohu druhého poschodí, se zakrátko stane součástí nového paláce pro sbírky Národní galerie. Neumím si představit, co prožiju, až si tam „domů“ poprvé koupím vstupenku a dojdu k oknu se slavičkovským výhledem na Prahu, o něž jsem se opíral za všech ročních dob, denních časů i počasí přes třináct roků, skoro pět tisíc dnů. Ale až se otočím do místnosti, uvidím na sítnici tatínkův psací stůl, tři stěny plné knih, úzký dvougauč, hořící krb, každý detail tehdejší scény mého života; a uslyším hlasy významných aktérů, kteří na ní vystupovali, mezi nimi i tichý ale nepřeslechnutelný hlas Topolův.

Barbar

aneb Ze života jezevčíka

11. 6. 2011

Výročí vyloďení v Normandii oslavuje už podruhé narozeninami k radosti všech, kdo ho znají, Barbar. Kdo snad ještě nezná, ať ho sezná pomocí této gratulace patřící ovšem každému psíku, který je svými lidmi považován za největšího miláčka na zemi, čímž nemají být upozaděni jiní největší miláčci, kočky, papoušci, či další fauna domácích. Barbar, o němž se tu píše, je jen unus inter alios, jak praví latiníci, jeden z jiných, v němž jsou slaveni i oni.

Barbar je vybaven jemně drsnou srstí, která vybují za dobu neurčitou v mocné kadeře, jež ho promění v jezevčíčího těžkooděnce. Jsa předveden specialistce, je do hodiny oškubán jako bažant a stane se zas štíhlým weltmanem třídy „Trpaslík“, vážícím už stabilně 590 dkg. Optimální váhu i vzhled se daří zachovat tím, že je dovedně udržován v nevědomosti, co to páníčci a hosté dělají na stole, kam nevidí, protože zůstává ve své všežravé čeledi raritou. Barbar neloudí!!

Zázraku bylo dosaženo pernou výchovou, ovšemže hostů, kteří bývají poučeni, že podstrčené sousto znamená konec jejich stolování zde navždy. Jinak je Barbar opravdu barbar, jenž si naší civilizace užívá, jak si zamane. Odrostl bohudík „době her a malin nezralých“, kam patřilo hryznutí kabelů, trnoží a tužek, zato si bohužel upevnil názor, že se člověk vyvinul z opice proto, aby ho hodiny drbal a házel mu předměty, které on chce celodenně aportovat, aby byl užitečný. Páníčky donutil jednou rukou ovládat počítač, mobil či knihu a druhou metat míček nebo panáka. Tehdy Barbar neštěká.

Náročnější způsob, jak docílit, aby utlumil bezbřehou touhu po činnosti a ve vzácném případě dokonce znuděně usnul, nabízí

rakouská moudrost, podle níž se zběsilec obtěžující okolí „nemá ani ignorovat“, což znamená přehlížet ho jako vzduch. Barbarova úpornost být středem pozornosti je však na rozdíl od páníčkovy půvabná až dojemná. Je pak nesnadné vyhazovat hosta, který v jeho obsluze najde větší rozkoš než v konverzaci s hostiteli. Pak lze zas těžko potlačit žárlivost působenou tím, že se nesnesitelně tulí k cizím. Barbar je citový vyděrač.

Psí chiatři také učí, že pes si nesmí zvyknout na extrabuřty, co se stravy týče. Jídlo v misce má být zhltnuto ihned a v případě nezájmu bez lítosti odstraněno až do příštího krmení, aby strážník viděl, že už nikdy nic neuvidí, bude-li si vybírat. Jmenovaný si však hladovkami vytrucoval, že po zazvonění přichází, čuchne, odejde a pojíst se vrátí buď vzápětí nebo o hodně později, čímž zřetelně známkuje kuchyň. Barbar je labužník.

První rok psíka je podle znalců shodný s prvním dítěte, zatímco další se násobí sedmi. Oslavenci je tedy osm, takže až napřesrok má mít patnáct lidských, kdy by se mu měla začít zapalovat lýtka. Zřejmě však existují výjimky, protože jeho předchůdce Janeček už v dětských měsících plodně zaskočil za slavného otce Edisona, jímž tři dny ne a ne dát se obskočit moravská panna Rézi. Barbar je pořád batole.

A miluje vrstevníky, hlavně dvounohé, snaží se utrhnout z vodítka, jak moc chce vrazit do hřiště špuntů na Žofíně. Zatím co čerstvý nebožtík Richy se v jeho věku jako pravý lovec přes noc ztratil ve vídeňské oboře Laxenburg, když zahlédl srny, on je schopen mést si to až za obzor, když odtamtud zní smích dětí. Udýchaní venčitelé najdou chumel mláďat, z nichž nejchlupatější nadšeně lítá mezi nimi jako mičuda. Barbar, jak praví jeho sázavská přítelkyně Dana, je zlatíčko.

Zlatíčko má ženských přítelek víc: V Praze Stáňu, která krom o něho pečuje i o kníže Švarcenberské, pak Madlenku, co se ho občas ujímá, když zrovna netočí film o cizinci a krásné paní, přísnou

Máru od seshora, která s ním mládne jako po elixíru, i laskavou Dianu od vedle, ta ho ráda vyvádí se svým Brunem, psím filozofem, jenž to třetídlo stoicky přehlíží. Ve Vídni má svou Nicole, rakouskou choť synova synka Mikuláše; oba s ním džogují a dávají mu kondice z plavání i z němčiny. A přestože ta sedmička jen zaskakuje, aby když páníčky odvane někam povinnost nebyl dlouho sám, dává jim po každém návratu urážlivě najevo, oč se měl jinde líp: leže natažen bez hnutí jako mrtvá liška zadkem ke svým lidem a s očima teskně upřenýma na dveře, je vmžiku zahrnut péčí i láskou. Barbar je pěkný hajzlík!!

A krade šou! Často vysílá blížící se lepá děva pohledy tak obdivné, že páníček už sahá po propisce vždy připravené k autogramu, když tu se kráska zlomí v kříži a přičapne k chlupatému doprovodu.

Ale je miláček, když ráno co ráno tiše leží u postele, kterou kupodivu ctí jako Olymp, dokud není prvním probuzencem osloven. Až pak se vztyčí a opřen předními prackami o pelest žádá si něžným kvokáním prvního podrbru.

„Tot' o něm pro dnešek vše! A že poctivě sbírám jeho hromádky, a že si dal dát povinný čip a platí za sebe Praze 2 i daň, hledím, kdykoli mě věnčí, koljdoucím hrdě do očí a libuji si s německým klasikem Frederikem Kempterem ve vlastním překladu: Jenom v očích svého psíka / najdu mír i ohled. / Vše, čím duše zanaříká, / zhojí věrný pohled!“

Psí lyriku přetrhlo troubení jelena. Vyšlo z batolete! Rychle zjištěno: o patro výš hárá Dafné. Barbar je dočasně zván Hormon.

Pražská ulice pro cowboye

9. 7. 2011

Přejmenovat ulici bývá drahý špás. Nestačí vyměnit pár tabulek na rozích, ale často i spoustu osobních dokladů, což občané spíš než za poctu mají za buzeraci. Proto lze chápat, že bývalý prezident USA Ronald Reagan dostal od pražského magistrátu jen pár desítek metrů, které mu volky nevolky ze svých přepustil Dr. Zikmund Winter.

Ulice nazvaná po autoru románu *Mistr Campanus*, který jsem v mládí zhltnul jako thriller o krutých následcích bitvy u letohrádku Hvězda, jež zahájila české Temno, vyrostla po první světové válce spolu s tehdy XIX. čtvrtí Prahy z vesničky Bubeneč, aby poskytla střechy nad hlavy rodinám úředníků mladé republiky a veteránů z Legií; řada ulic nesla jména jejich bojišť. Rodičům tam dopomohl ke dvěma pokojům s kuchyní v čísle 19 ve čtvrtém poschodí vpravo (kdo tam asi bydlí teď?) maminčin bratr Josef, u něhož za rohem jsme už třetí rok nouzově přežívali, než můj otec našel zas místo po hospodářské krizi – ty dnešní jsou našťástí jejím odvarem. „Wintrovka“ se stala na devatenáct let domovem děcka, pubertáka, začínajícího poety, zapáleného komunisty i napáleného novomanžela...

Táhla se jí zadní část moderní obecné školy, kde byly dole tělocvičny a nahoře aula. Do ní 15. března 1939 žáčky nepustili němečtí vojáci a strašili v ní, dokud se jim 9. května 1945 nezměnila v drsné vězení, které sdíleli i němečtí civilisté. Na druhém konci se skvěl jeden z paláců uhlobarona Ignaze Petschka, jakož i Arcibiskupské gymnasium, vše pak taky zabrané Němci. Ráno 5. května 1945 tu byl do záhonu spěšně zahrabán Emanuel Moravec, předtím plukovník československé armády a poté odporný ministr kolaborantské vlády, když se na útěku před povstalci v autě zastřelil. Nato se stal

areál rezidencí velvyslanců Spojených států amerických. Právě ten krátký úsek, kde si z pohledu Googlu nikdo nic měnit nemusí, dostal R. R.; a o něho půjde dál:

V listopadu 1980 byl dnešní trilobit, o rok dřív násilně vynešený z vlasti, v New Yorku hostem proslulé literární agentky Joan Davesové, která jeho, Ivana Klímu, Alexandra Klimenta i Ludvíka Vaculíka při návštěvě Prahy vzala do své „stáje“. V patnáctém poschodí v srdci Manhattanu, kde se otvíral úchvatný pohled na nejstarší „drápy do mraků“, sešel se u ní tucet intelektuálů, aby sledovali v televizi volbu prezidenta USA.

Vyhnaní z Čech ustrnuli, když poznali, že nejčastěji tu užívané slovo „cowboy“ je hanlivá přezdívka kandidáta republikánů Reagana, neboť hlasy všech přítomných odletěly do uren podruhé kandidujícímu demokratu Carterovi, jehož exulanti považovali za lepšího pěstitele oříšků než vůdce svobodného světa. Když prohrál, zachvátila přítomné panika jako před koncem světa.

Sovětské politiky, tvrdili, kteří, pravda, dali přepadnout Československo a nově i Afghánistán, k čemuž je však donutilo právě válečné štvání amerických republikánů, má zrovna teď, kdy Brežněv přidal na rudý prapor k srpku a kladivu i bílou Picassovu holubici, rozdráždit prvořadý jestřáb Západu a navíc druhořadý herec?? Mínění hostů z Východu, že Kreml jako vždy fixluje a západní demokracii může zachránit jen síla a rozhodnost, přivedlo rozhořčeného místního kolegu k výkřiku, že mu potvrzují okupaci jejich vlasti jako zlo nutné k záchraně světa.

O málo později odkryli sovětští holoubci pravé karty „Tábora míru“ v podobě vějíře moderních raket s jadernými hlavicemi, vyložených v NDR a ČSSR. A byl to právě R. R., kdo s Margatetou Thatcherovou a Helmuthem Schmidtem rázně flekoval tu hru rozmístěním ještě účinnějších zbraňových systémů ve Spolkové republice Německo, což tamní pacifisté odmítali tehdy stejně vášnivě jako teď občané České republiky americký radar. Ujařmení

obyvatelé zemí na východ od Labe byli zděšeni představou, že na Západě zvítězí populismus a dovolí k sobě vpustit obrovského trojského koně, kvůli němuž naivní idealisté zmatení dobře placenými (z)rádci otevrou Rusům brány svobodné Evropy.

Dějiny mají podobně vratkou logiku jako život sám, a Démon souhlasu vždy znova svede pomýlené většiny k osudovým katastrofám horším než tsunami. Tak se zmýlila většina Francouzů, když si dali ukrást revoluci Napoleonem, většina Rusů, když po svržení cara uvěřila Leninovi, a stejně i většina Čechů, když se po válce dala před hrozbou potomků Hitlera chránit od Stalina – zatímco osvícení jedinci leckdy zachránili milióny i proti jejich vůli. Tak Churchill s Rooseveltem, když se v druhé světové válce spojili právě s Rusy, tak Reagan, Thatcherová a Schmidt ve válce zvané Studená, když kombinací politiky zmírňování napjetí s nekompromisně projevovanou vůlí ubránit demokracii přesvědčili Gorbačova, že ústup je i pro Rusko výhodnější než ničivá agónie totality.

Cowboy-herec řídící se instinktem normálního člověka, pro něhož je největším darem života svoboda, myslel i jednal prozíravěji než intelektuálové, kteří naletěli a nalétávají dál gaunerům s cinknutými kartami. Ronald Reagan si zasloužil nádraží, jaké v Praze dostal po první válce jeho krajan Woodrow Wilson, neboť oba dva pomohli Čechům zaplašit jejich Temna. Může ho za to hřát, že ušetřil spoustě Pražanů výměnu občanek.

Bouračka

23. 7. 2011

První důkaz o neprostupnosti pevných těles mi podal pan učitel Život dne 14. srpna 1961 na nechráněném přejezdu v Uhlířských Janovicích, k němuž jsem přijížděl od Sázavy se synem a dcerkami. Stačil okamžik, kdy jsem klidnil svár dívek vzadu; otočiv hlavu zpět, pozdě jsem uviděl zprava jedoucí vlak. Strážný anděl, který nás měl ten den na starosti, zařval jako tur – Nebrzdivoledupninatoastrhni volantdosměrutýželeznýkrávy! – Kinetická energie proměnila auto v kulečnickovou kouli, jež se buzarem čistě odrazila od lokomotivy do brambor, kde přistála se čtyřmi neškrábnutými; díky robustnosti vozu Volga zela větší díra v boku parostroje.

„Soudruhu,“ stvrdil pak radu z nebe dvoumetrákový předseda dopravní komise v Hoře Kutné, „zprvu’s jel jako vůl, ale nakonec jako Bůh!“

Po půl století sehrál teď roli lokomotivy náš nepancéřovaný Citroen. Abych neovlivnil správné řízení, než rozhodne, zda nás opravdu sestřelil do pole čímsi rozptýlený protijezdec, neoznačím místo střetu, popíšu jen zážitek.

Bylo pravé poledne, „v Čechách bílý den a plno růží kolem“. Zjistiv po té dělové ráně, že v plně naloženém autě přežila bez šrámu i osoba blízká a vzadu ležící psík, donutil jsem ještě přední náhon, aby nás vytáhl zpět na asfalt, kde však už zadní levé „kolo se mi polámalo, udělalo bác“. V šoku přiběhl řidič nákladáku, který nás smetl, aby spočítal oběti, a že ještě držel mobil, volal policii. Já zas rakouský autoklub, oznámil členské číslo, ale přesnou polohu mi stíral otřes. Na žádost Vídně jsem hláskoval cílové městečko a žasl, když ihned sdělili číslo okresky.

Do dvaceti minut ohlásila nejbližší česká asistenční služba, už zpravená od Dunaje, že vyslala odtahovku, a současně přibyla další asistence mající zprávu údajně od projíždějících; později naznačila tip od policie. Ta přijela vzápětí a dala nám, než dorazí dopraváci, dýchat. Že až o půlnoci skončily kulatiny naší přítelky, foukal jsem lehce napjat, ale vzápětí blahopřál tělu, že zpracovalo dvanáct deci veltlínu za dvanáct hodin do stavu 0.00; protihráč to skóre vzápětí vyrovnal a střetnutí dál špelo k penaltám. Jelikož po silnici jezdí kamiony i autobusy, začali je policisté pouštět střídavě. Mladší z obou si předtím pohrál se zježeným Barbarem, jenž jediný byl z té šlupky schlíplý. Zato páníček si liboval, že včas zpomalil, takže to odnesla jen bezduchá hmota.

Mezitím kladl Vídni další otázky a spojen vždy s jiným operátorem zjistil, že nic nemusí opakovat, každý byl v obraze. To už běžel dlouhý čas čekání. Kolem bouračky projelo pár známých z městečka, i starosta, chtěli pomoci, ale nebylo s čím, předběhl je přítel František, který nadvakrát odstěhoval na místo určení živý i mrtvý náklad a zajistil přijetí nejbližší značkovou opravnou.

V okrese s mocným autoprovozem a četnými piráty dálnice bohužel fungovala od dopravky jediná parta. Když dorazila, poznal jsem, proč jí to trvalo půl třetí hodiny. Náš případ zabral skoro týž čas, ač se nám předvedli dva profíci. Rázná praporčice s postavou vzpěračky sympaticky připomínala Zákon sám. Stroze vyslechla obě strany, jako Indián větrila správné stopy, kmitala s měřícím kolečkem, papír se jí plnil změtí bodů, křížků a čar, načež obložila asfalt stojatými čísílky a fotila, jako by šlo o vraždu. Parták, též praporčík, otočil křeslo spolujezdce dovnitř vozu a proměnil jej v kancelář. To tam bylo esenbácké datlování na starém psacím stroji, on hrál na počítači jako klavírní virtuóz a hned vše tiskl i kopíroval. Ve dvou hustých stranách protokolu jedna drobná chyba – síla!

Náš narážec neustále obíhal a přísahal, že on nenese nejmenší vinu, já to mlčky ponechal té důvěře budící exekutivě. Ohradil jsem

se pouze, když tvrdil – Jen to urvaný kolo zabránilo, aby děda ujel! Vzal zpět aspoň dědu. Závěrem objevila Indiánka na lomu závěsu, že kov byl částečně zkorodován, kolo nás tedy mohlo opustit i bez nárazu ve stotřícitce na dálnici, kde by nás nečekal útulný pangejt, ale nejspíš rovnou rov. Když tím přidala k havárii happyend, vypadala jako svatá, nad ní jedinou zářil v slunci hustý prstenec mušek. „To ta žlutá vesta!“ vzdychla, „tak ji milujou, že si u ní dávají sraz.“ Prvně i naposled se pousmála.

Obě asistence čekaly se mnou celý čas jako pohřebáci soutěžící o nebožtíka, pietně nabízejíce dobře pojištěnému stále krásnější rakve, pardon! náhradní vozy, než rozhodl další hlas z Vídně, že se tříkolky ujme ten, co si přivezl odtah. Šéf už zavřeného servisu tam dojel na kole a jen sklopil palec, jak činíval Caesar nad poraženými. Tím gestem prohlásil auto po létech věrné služby za vrak, jehož oprava, soudil, by převýšila časovou hodnotu. Sotva odjel, nabídla mi zbylá asistence zprovoznění za polovinu.

Když laskavý přítel dopravil do letní vilky i mě, téměř uchechtaného jeho léčivým cédéčkem s Felixem Holzmannem, odevzdal mi skvělou práci firmy, která roletu garáže staré jako já, jenže památkově chráněné, nepoznatelně zautomatizovala. Mačkal jsem ovladač, hleděl, jak roló lehce stoupá či klesá, aniž co střeží, a meditoval, zda existuje život i po autu, a ano-li, jak asi vypadá...

Letní piknik v koncentráku

6. 8. 2011

Šedesát krásně oblečených starých dam a pánů provázely dvě stovky dětí, vnuků i pravnuků, z tlampačů se linula libá hudba, ve stanu o velikosti tělocvičny prostírali k rautu, večerní slunce přepnulo teplotu ze stupně Sahara na stupeň Bavorsko, a to všechno obkrouženo stráněmi s lesoparkem působilo jako slavnost nejstarších abiturientů místního gymnázia. Sešli se však poslední živí z desítek tisíc otroků, které těsně za českou hranicí věznil koncentrační tábor Flossenbürg. Esesáci tu nepoužívali rychlý plyn, nýbrž jako v rakouském Mauthausenu lom, vraždící mnohem pomaleji, ale stejně jistě.

Pražan, který sem byl pozván číst ze své knihy *Sněžím*, patřil k benjamínům. Podstatně mladší byli jen ti, kdo se v lágru narodili vězeňkyním a konec války je zachránil před selekcí rozhodující o záhubě či poněmčení. Stejně starý jako on byl zde filmový a divadelní režisér Jack Garfein, jehož příběh je součástí onoho románu:

Přiletěl v půli osmdesátých let z New Yorku do Vídně, aby s autorem prověřil anglickou verzi hry o augustech, kterou chystal na Broadway, ale ráno volal z hotelu, že chce okamžitě zpátky. Dal se pohnout k rozlučce a tím umožnil zjistit, co se mu stalo. Už první vysvětlení znělo románově: onemocněl – z němčiny! V zemi, kde se jí mluví, nebyl čtyřicet let, přesně od války, během níž proživořil jako chlapec šňůru koncentráků a z padesáti příbuzných přežil sám, než ho vykrmili ve Švédsku a on se rozhodl žít co nejdál od Němců, takže za Atlantikem.

Když odvyprávěl, uklidnil se a zůstal. Nazítří Čechy ohromil znovu, začal s nimi zprvu lámaně, ale pořád líp mluvit – slovensky. Narodil

se v ne moc vzdáleném Bardějově a tak souhlasil s návrhem, aby si tam zajel. Vízum do Husákovy ČSSR dostal jako neškodný umělec na počkání. V tamním muzeu holocaustu spatřil velké foto muže, jak bičem zahání jeho i s celou rodinou do dobytčáku, směr plynové komory. A poznal v něm člověka, jenž byl už léta hlavou sdružení všech Slováků v Kanadě jakožto údajný bojovník proti bolševismu, tak drzý, že si nechal jméno. Tentokrát už se host nehroutil; pojal plán trestu, nad nímž Češi jen žasli, a odletěl jej osobně zrežírovat.

Snadno přesvědčil mladého kolegu z kanadské televize, aby s ním očistil svou vlast od hnusného fašisty. Kanadčan políčil past: nabídl nadšenému hodnotáři stát se hvězdou dokumentu o životě slovenské menšiny. Pár týdnů točil jeho aktivity, k nimž patřila i sbírka na pomník Hitlerova slovenského spojence Tisa, po válce popraveného za velezradu. Do posledního záběru pak vstoupil Jack, jenž se v přímém přenosu odhalil Ctihodnému jako jediný zbylý z těch, které on pomohl vyvraždit. Před kamerou se zhroutil pachatel a byl brzy zanesen na seznam osob, jakým Kanada zakazuje vstup; jeho zločiny byly bohužel promlčeny, ale zem se mu stala potupným domácím vězením.

Když byla pasáž z románu dočtena, patřil potlesk hrdinovi, zatím co autor šel z ruky do ruky a dostal nabídku příběhů na tucet knih. Nejtvrdší od architekta, jehož nový soused v půvabném rakouském městečku, netuše, komu se přišel s lahví Jägermeisteru představit, zavzpomínal, jak ve válce čistil Evropu od Židů. Byl to někdejší SS-vechtr z kulometné věže, který svému heftlingovi vyprávěl veselé historky z koncentráku Flossenbürg...

Slavila tu i sestra Arnošta Lustiga. Líčila jeho poslední den, než ji odvedly veselé přítelkyně s číslemi sektu. Arnoštův přítel si znovu potvrdil zdroj jeho nevyčerpatelné energie a neutuchající radosti: ta zde prýštila ze všech přítomných, kterým osud dovolil projít údolím smrti a oni dodnes žijí i za ty, kdo v něm zůstali. Nazítří po snídani, kdy si zas docela jako abiturienti ukazovali fotografie, vy-

měňovali adresy a domlouvali setkání – Next year, same place, same time! příští rok, stejné místo, stejný čas! je nažehlení poddůstojníci Bundeswehru rozvázali vojenskými auty do katolického kostela, evangelické modlitebny a do synagogy.

Tam jel i Jack se svým teprve patnáctiletým synem, jehož si pořídil před sedmdesátkou v Paříži. Mladík se dva dny od otce nehnul, byl při jeho setkáních s médii, naslouchal hovorům s přáteli a zdál se ho sledovat trochu jako prováděče po safari. Nějak podobně si asi připadali i vnuci ostatních, vtažení do šílených báchorek připomínajících kruté pohádky bratří Grimmů.

Městečko se jako jiná srostlá s koncentráky napřed úporně snažilo přelepit svůj černý čas barevnými pohlednicemi historických domů a novou identitou „vzdušných lázní“. Paměť zachránilo pár občanů, když na bývalém apelplacu zřídili s pomocí státu památník, který navštěvují hlavně mladí Němci. Zato v nedalekém Wunsiedlu hajlovali jejich vrstevníci u hrobu Hitlerova zástupce Hesse do letoška; teprve, když obci hrozil divácký bojkot tamního nejstaršího divadla v přírodě, dala rozptýlit ostatky v moři.

Dlouho se mnohým Evropanům jeví být jejich Nic-Než-Národovci náhradní domobranou proti cizím rasám a vírám. Až právě v jejím duchu oživil ty krvavé pohádky *nordicky* blondatý áriec, křesťan a – post-esesák. Anders Breivik právě vystřílel do devětašedesáti norských dětí vzkaz i pro policii ČR a pro české pedagogy vyučující moderní dějiny!

Říci

13. 8. 2011

Když mi před deseti lety napsali dva pětadvacítníci z Brna, abych v červenci četl na jimi založeném festivalu, slušně jsem odepsal, že pro nejisté akce, natož v létě, nejsem dost mladý. A když to zkoušeli slibem, že vydají mé hry knižně, věděl jsem, že jsou buď podvodníci, nebo blázni, rovnalo se to nápadu prodávat vzduch. Pro to druhé mluvil název jejich nakladatelství – Větrné mlýny. Neodradil je ani naschvál nadsazený honorář jako náplast na duši zraněnou očekávaným prázdným sálem. Byl plný.

Skáču roky až do letoška: právě jsem se účastnil podesáté jimi pořádaného Měsíce autorského čtení, který probíhal celý červenec podvanácté, ale poprvé ve čtyřech městech a třech zemích. Jednatřicet spisovatelů z někdejší federace (šestnáct Čechů, patnáct Slováků) a třicet Poláků četlo den po dni ve dvou směnách v Brně, Košicích, Ostravě a ve Vratislavi. Z dvaadesáti pozvaných vypadl jediný pro nemoc.

Vystoupil jsem v Brně poslední ze Slovákočechů s novinkou pražské Violy *Můj život s Hitlerem, Stalinem a Havlem* jako člen tria. Hudebník Miloš Černý a herec Ondřej Kavan, kryjící profesionálně můj amatérismus, užasli nad hledištojevištěm Husy na provázku vycpaném tucty přidaných židliček. Brno utvrzuje pověst kulturního srdce oné Moravy, která věří, že znovu získá status historické země.

Už bez nich jsem na „běžícím pásu“, který kyvadlově posouval dvojice písařů vlaky i auty včas ze štace na štaci, dorazil jako poslední s mladým polským lyrikem Dobrovským do Košic. Prvně v tomto nešťastném létě se oteplilo a na Hlavné ulici rozvinul markýzy

špalír kavárniček. Město žilo jak o pouti a Čechy se zdál mít každý rád. Vtipný číšník podniku s nostalgickým názvem Modrá hviezda vyslechl zbožné přání a vydobyl od kuchaře božské špišské pirohy plněné brynzou a zdobené škvarky. V divadélku nezůstala volná židle a slovenský tým Čtení skoro plakal, že musí na prázdniny.

Putování do Ostravy zbavily nudy dvě silné události. V Žilině nikdo předsedajícím neřekl, že návazné EC je skryto za oním, které je přivezlo; odjela obě současně, a dvouhodinovou pauzu dovršil zážitek, jež nutno upřesnit na ochranu dalších obětí: v prázdném jídelním voze IC Odra, odjezd v úterý 3. 8. v 15.48, vyřídila mladá servírka povel z kuchyně, že chce-li být dvojice obsloužena, musí objednávku jednoho piva a jedné polévky zdvojit. Vzkaz, že jeden host chce jen polévku a druhý pouze pivo, rozlítil šéfa tak, že přiběhl a řičel na jediné zákazníky, aby vypadli, jelikož vagon ČD je soukromé území a ne útulna povalečů. Facky ve vzduchu zažehnala partačka, která ho už k hostům nepustila a žádané donesla. Bylo pak téměř hrdinství poslat gulášovku zpět jako nejedlou, ale pojistil jsem si život tím, že jsem zaplatil; objasnila nejlíp prázdnotu vagónu i trauma kuchařovo.

V Ostravě nestačily židle, publikum stálo a sedělo na podlaze i kolem čtoucíh. Pak se odebralo do lokálu, kde pekli maxipizzy pro dvanáct krků laciněji, než co stojí v nóbl podniku jediná. Seděl jsem vedle hezké polonistky, která nepila, aby mohla řídit, zato optimisticky hýřila nápady a plány. Když jsme se šli vyspat na zítřek, zamávala nám vesele berlemi, na nichž chodí od mala.

Do Wroclavi nás vezl mikrobús tři hodiny, ale ještě zbyl čas posedět na obrovském rynku, který dal v tehdejší Breslau Hitlerův gauleiter zplanýrovat na letiště, aby mohl, až většinu obránců i obyvatel jeho vinou obklíčených zabijí Rusové a hlad, odletět na západ. Replika už ale taky má patinu, a hlavně kolotala lidským rejem a voněla polskou kuchyní, čímž budila zármutek nad stavem českých náměstí, jimž chybí domácí kolorit nabízející místním

i turistům lék proti globalizaci. Na čtení Čecha kdysi v Polsku nejhranějšího přišlo po čtyřicetileté pauze třicet lidí, buď aby poznali nového mladého autora, nebo se podivili, že ten starý ještě žije.

Pátého dne večer byl stále živý nebožtík ve Vídni, kde poprvé zaznělo Hyjé! novým koňům pod kapotou, když střídající ty smetené z české silnice vyjeli napájet se naftou ze Sázavy. Skončený vandr se jevil být poslední mozaikovou kostičkou k předchozím šedesáti. Dvanáctý Měsíc autorského čtení, poté co za domácí jsou považováni i Slovinci a v linii hostů vystoupili před Poláky už Němci, Bělorusové, Kanadáné, Rakušani a Francouzi, definitivně proměnil sen dvou větrných mlynářů v dílo, které se smí zvat *Největší literární festival v Evropě*. Na závěr se v Brně právem konalo mecheche pořadatelských štábů ze všech čtyř měst.

Přičemž Ti Dva, Petr Minařík a Pavel Řehořík, souborně zvaní Říci, kteří invencí, pílí i slušností odzbrojují a současně ovládají téměř každého člověka, stačili za ty roky vydat ve svém nakladatelství, kde fungují jako provazolezci bez sítě a občas i bez provazu, na tři sta titulů divadelních a jiných „neprodejných textů“. Většinou začínající autoři hlavně díky brněnským Říkům nemizí ze světa jako jepice.

Kéž kouzlo těch stále ještě dozrávajících mužů nezlomí únava či pýcha! A ať to podobně zkusí co nejvíc jejich vrstevníků! Jen oni mohou zneškodnit nášlapné miny prolhané normalizace i lupičského sametokapitalismu.

Melancholicky o domobraně

27. 8. 2011

Jsou témata tak omletá, že si autor vraceje se k nim klade otázku, má-li riskovat ztrátu čtenářů. Když jde však o problém, který ho už přímo straší, riskovat musí, a o to víc se snaží psát tak, aby byl přečten až do konce.

Kdo šel na film *Melancholie*, musel dvě hodiny sledovat děj, jenž ho podle náтуры bavil či nudil, než se dočkal závěru, který zasáhl snad každého: planetka objevená hvězdáři jako jedna z miriady světelných teček na obloze a prohlášená za neškodnou vyplní náhle celý obzor zděšených pozemšťanů; dvě ženy aspoň postaví malému chlapci ze tří prutů „kouzelnou jeskyňku“, aby uvěřil, že se v ní zachrání.

Kdo má fantazii, ať si představí známou událost v této podobě: Je šestý červen 1944 a z ranní mlhy nad Lamanchem vypluje armáda vezoucí desítky tisíc Američanů, Britů a vojáků dalších dvaceti národností, aby osvobodili Evropu od nacistů. Velení spojenců napjatě očekává hlášení o úspěšném vylození, když tu přijde zpráva, že Němci střílejí a hned první kulka zabila vojína Ryana z Massachusetts. Když vzápětí padne i četař Watson z Liverpoolu, pochopí generál Eisenhower i premiér Churchill, že je oba národy prohlásí za masové vrahy jejich synů a už nikdy nikam nezvolí. Zavelí obrátit loďstvo zpět, načež Hitler porazí Rusko a spolu s Japonci i Anglii a Ameriku.

Nesmyslným příkladem, jenž má stále dost svědků, je zánik předválečného Československa, které premiér Chamberlain označil za vzdálenou zem, pro niž nebudou umírat angličtí chlapci. Už brzy je Hitler začal zabíjet po tisících a Göring rozbombardoval Londýn.

Předcházely tomu nadávky našich pacifistů na československé interbrigadisty bojující ve Španělsku s heslem V Madridu bráníme Prahu! Praha byla pak obsazena Němci v týdnu, kdy fašista Franco dobyl Madrid...

Tu filmovou, tu absurdní i tu historickou paralelu vyvolaly v triobitu hrozivě se množící případy, kdy vlády zemí, které se rozhodly k společnému zápasu proti nebezpečím ohrožujícím demokratický svět, odvolávají své branné síly z bojů kvůli občanům-voličům, jimž přijde líto zmařených životů. Na nedávnou smrt českého vojáka v Afghánistánu reagovala naše armáda v prvním okamžiku podobně oznámením, že posílá všechny ostatní do bezpečné základny. Ostudná zpráva, kterou jsem viděl-slyšel na vlastní oči-uši, se už v žádném z médií neobjevila, což nasvědčuje, že někdo myslící ji dal expresně stáhnout. Ale i pouhé její prokmitnutí přiživilo dávnou obavu, že obrana svobody začala být valné většině obyvatel Evropy šumafuk, což vede hlasůchtivé politiky k novým návalům pacifismu.

Rozum odmítá pochopit, že jsou kvůli ztrátám, jež k válkám bohužel patří, stahováni z první linie skvěle vycvičení bojovníci, kteří se na tu „práci polem“, jak ji zvali Husité, přihlásili dobrovolně a společnost jim to splácí vysokým žoldem i odpovídajícím zabezpečením. Rozum selhával i při mnohatýdenním sledování války obra NATO s beduínem Kaddáfím, který si držel jenom žoldnéře. V souboji profesionálů působili ti evropští s nejskvělejší technikou, ale s neujasněnou taktikou podpory povstalců-amatérů dlouhý čas až trapně, jenže posměch mrzl při představě, že by byl svobodný svět napaden velkým národem buď zfanatizovaným ideou, nebo zmobilizovaným totalitou. Režimy, které život poddaných nepovažují za jakoukoli hodnotu, vítězí nad humanisty stejně hladce jako Germáni nad Římany v Teutoburském lese.

Takže se obracím přímo na Vás, Alexandře Vondro, který jste prokázal občanskou statečnost ve střetu s minulým režimem, když byl ještě po zuby ozbrojen. Snažím se chápat, proč musí postačit

„štíhlá“ armáda složená ze stoprocentních mužů, jací proslavují českou jednotku válčící s Tálibánem. Ale nechápu, proč není právě Vaše ministerstvo iniciátorem dobrovolné domobrany podle švýcarského modelu – útvarů připravovaných k ochraně rodných kantonů.

Ačkoli celoživotní optimista, začínám vidět budoucnost stále bezstarostnějších Čechů a vůbec Evropanů černě. Nemusím malovat na zed' konkrétní čerty, jsou známi. A člověk s minimální fantazií si umí představit situaci, jaká by nastala, kdyby mělo třicet tisíc našich profíků, z nichž ne každý má morálku Moravanů na Bílé hoře, uhájit deset milionů neozbrojených spoluobčanů – a celá Unie by na tom byla zhruba stejně!

Právě jako někdejší mluvčí Charty 77 byste měl vrátit svému dnešnímu postu smysl daný jeho názvem. Ustanovit, vedle péče o armádu, z vojáků i z civilů s nejvyšším IQ poradní sbor, aby vypracoval schůdný plán, jak muži a ženy toužící zajistit demokracii taky pro potomky mohou přijít k výcviku a tedy ke zbraním. Obava z jejich zneužití je zbytečná, když zažíváme, jak pořád vesele mordují lidé, co si je sehnali, kdy chtěli. Právě švýcarská zkušenost dokazuje, že ty uchovávané v domácnostech jsou zcela výjimečně použity při vraždách či sebevraždách. A Libye názorně předvádí, jak zle se proti tyranu bojuje občanům, kteří se to začnou učit až v palbě.

Planeta *Melancholie* je podobenství o tom, že podceněné nebezpečí může vyústit v karambol, který promění Zemi v kosmický prach. Dočetl jste až na konec i Vy, pane ministře pro naši obranu? Pak dík.

Sázka na koně dle vlastního gusta

10. 9. 2011

Do svých osmačtyřiceti jsem podepsal mnoho petic. Zde jenom některé. *Dva tisíce slov, Poselství občanů politbyru KSČ*, protesty proti okupaci armádami Varšavského paktu, proti odvolávání reformních politiků, za propuštění politických vězňů, proti sprostému zacházení estébáků s filozofem Hejdánkem, proti honům na Plastiky... Proto jsem pak patřil ke skupince unavených věčným a marným podepisováním, která se rozhodla sepsat jakousi Petici Všech Petic, v níž by jednou provždy vznesla požadavek svobody názorů, víry i ostatních občanských a lidských práv – dávno stvrzených listinami OSN a zaručených v létě 1975 při podpisu Helsinské deklarace samotným Gustávem Prvním a Posledním. Finální společnou petici v mém životě mělo být prohlášení, které jsem podepsal s datem 1. ledna 1977 jakožto Chartu s dvěma sedmičkami. Zůstalo dodnes.

Za čtyřiatřicet roků po něm jsem nepřipojil podpis k žádnému manifestu, což neznamená, že bych ty pro mě správné nepodpořil; ale už vždycky sám, abych mohl jejich znění zformulovat přesně a nenutil ke kompromisům sebe ani jiné. Vyvržen při potratu Pražského jara 1968 po třiaadvaceti letech z lůna rodné Strany jsem pak nikde nevstoupil do jiné. A když nás v roce 1972 vyhnali i ze Spolku chovatelů drobného domácího zvířectva, takže náš drsnosrstý Edison, ačkoli Elita & Rekord & Chovný pes ČSSR, až do zákeřné smrti nesměl posílit genom rodu dalšími skvělými štěňaty, slíbil jsem si, že zůstanu navždy občanský singl, a nezavadil pak v exilu i doma nejen o PEN a jiné profesní organizace, ale ani o Lions, Šlarafy či Rotariány, o Zednářích nemluvě.

I teď chci podpořit petici, kterou nepodepíšu, ale souhlasím s ní a chci to zdůvodnit. Text cituji z mailu:

„Dle čl. 18 Listiny základních práv a svobod, v souladu se zákonem č. 85/1990 Sb. o právu petičním níže podepsaní občané žádají Poslaneckou sněmovnu Parlamentu České republiky o zařazení bodu Návrh na změnu Ústavy ČR na program svého jednání... Žádáme parlamentní politické strany, aby dodržely své předvolební sliby a bezodkladně uzákonily přímou volbu starostů, primátorů, hejtmanů a prezidenta.“ Týden před uzávěrkou je pod tím 45.000 podpisů.

Český stát bude mít sotva kdy konstituční monarchii jako Anglie nebo prezidiální systém Francouzů. Naše ústava podobně jako v Německu poskytuje hlavě státu skromné pravomoci, které agilní superman může sice rozválet jako průhledné těsto na štrúdl, ale o moc víc moci z nich pro sebe nenapeče. Je-li pak na Hrad českých králů zvolen kandidát vzešlý z podrazu soupeře vlastní stranou či z nákupu chybějících volitelů jako předminule a minule, nezvýší hlava státu svou autoritu snižováním rtuti v teploměru ani ji na sebe nesoustředí sebestřednými výstřednostmi.

Český stát v podobě republiky měl deset prezidentů, které trilo-bit zažil a všechny zde podrobně představil. Bez ztráty květiny se zabydlel v dějinách Tomáš Garrigue Masaryk, jehož politické chyby a lidské omyly smazal za tři čtvrti století, jak se to nazývá v krásno-bruslení, „umělecký dojem“, a shodný soud Historie lze předvídat Václavu Havlovi. Až také jeho běžné přehmaty a přešlapy zanechá čas, bude portrét z poštovní známky i přes retuše právem patřit muži, jenž po epoše hanby získal pro svou zem obdiv světa – autoru výzvy k pravdě a lásce, tak podobné heslu Pravda vítězí! kdysi též haněnému závistivými maloduchy.

Není těžké si představit, jak jiná by dnes byla republika, vyhrát posledně protikandidát Švejnár. Stejně však lze hádat, že i v přímé volbě by podruhé uspěl dnešní prezident Klaus, ještě neobtěžný všemi trapasy, které od planých slibů, že bude obci milým otcem

a ne zavilým otčímem, za ním řinčí jako řetěz plechovek přivěšený k autu. Zvolen občanstvem by se však nemusel chovat jako hybač mocenských klik, ale cítit se reprezentantem většiny lidu, což by ho s jeho až dojemnou potřebou být ctěn a milován každým živočichem mohlo přimět být lepším nežli je.

Především by však přímé volby skokově zvýšily pocit občana, že jeho hlas opravdu něco váží a nebude semlet žentourem partají jako hovězí s vepřovým na sekanou. Což si už spousta lidí myslí o volbách na všech stupních, takže než by šli zbytečně ztratit hlas ve volební urně, jdou radši volit barvu v mariáši či vhodnou návnadu na ryby.

S jistou zkušeností se člověk neodvažuje sbubnovávat jiné, aby uskutečňovali, co zrovna on považuje za nutné. Přímé volby hlav obcí jsou ale známy od dávných athénských tržišť-agor až po současné Wiesen-louky švýcarských pra-kantonů. Jak vůli většiny dovedou vygumovat party, které zákulisní dohodou přečůrají veškeren lid, je v paměti od volby primátora naší matky měst. Proč si dál nechat nadělovat tribuna lidu jako výhru z falešné tomboly na cinknutý los? Petice za přímou volbu zastupitelů, ať organizována kýmkoli – od svého vynesení do Rakouska a návratu domů jsem tam i onde střídavý volič, který nedává hlas z přízně, nýbrž z rozumu! – je nebezpečná jen pro politické hokynáře. Občan, který si starostu, primátora, hejtmána a prezidenta sám zvolil, jako by si na favorita před startem sáhl. Doufá i trne s ním jako s koněm, na něhož vsadil ze svého.

Veřejná poprava tajnou knihou

19. 9. 2011

V půli sedmdesátých let objevil při štáře u Vaculíků estébácký ranař Matura autorovy nahé snímky s přítelkyní. Když ani s nimi nenaverboval věrnou choť Madlu, použil je k vydírání: neodvolá-li Vaculík podpis Charty 77, budou „pornoportréty“ zveřejněny. Když neuspěl ani s tím, hnusný slib splnil. Mohl, protože měl moc. Sérii anonymně rozeslal západním diplomatům v Praze i mnoha tuzemcům, aby jim disidenta znechutila. Tehdy nešlo vyjádřit neúplatnému příteli podporu jinak, než mu zásilku přinést neotevřenou. Když sérii aktů přinesl tisk, zakázaný spisovatel-trafikant Karol Sidon, který netušil, že bude jednou vrchní pražský rabín, je ze zásilky vystříhal a zničil, za což ho obratem vyrazili.

Ted' vydala spisovatelka Irena Obermanová román, jehož hrdinka líčí v první osobě deníkových záznamů tajnou lásku k státníkovi, kterému říká Největší Čech; mohla, protože má svobodu slova. Týden se sešel s týdnem – a velký časopis dramaticky našel shodnost autorky s románovou milenkou, i podobnost zbožňovaného s žijícím státníkem, který právě za tu svobodu platil roky v žaláři.

V zemích bez estébáků si jistě hranice dává i bulvár. Svobodou slova se nemíní totální ztráta slušnosti a vkusu. U nás šly pod pás už snímky ze soukromí současné hlavy státu, ale žádný papparazzi nepřišel na nápad sledovat ho jako totálního zvrhlíka. Až minulý týden se nad bulvár vyšvihl ten dosud seriózní žurnál, když si předsevzal dokázat, že kniha je šifrou utajovaného intimního poměru předchozího prezidenta. Celá redakce podepsala úvodník, což normálně činí jen šéf, a srazila řady jak před bitvou, když prohlásila případ za zralý pro investigativní prošetření. Zápisy z fiktivního deníku proto

srovnala se skutečným protokolem státníka – s úporností kriminalistů usvědčujícího šéfa gangu. Jako korunní svědkyni přizvali pisatelku. Že by šlo o ni a podezřelého, odmítala v rozhovoru tak tajuplně, až o tom nebylo pochyb. Jen když měla říct, kdo je tedy největší Čech pro ni osobně, předsunula taktně Miladu Horákovou.

Kolektiv redakce, jenž se k akci tak hrdě hlásí, potvrdil, že je „causa prima“, když jí dal nevídaných třináct stran. V témž čísle je i kauza, kterou otaxoval na necelé dvě: předvolba šéfa České televize, o níž snad každý u nás tuší a mnohý přímo ví, že se v ní kupčí s hlasy ještě drzeji než v poloromské Krupce, kde se volby aspoň opakují; znovu to vysvětlilo, proč smí mít zdejší Rada jen patnáct členů, zatímco německá jich má pětkrát tolik, takže se tam stěžít dá koupit většina. Kdyby redakce s podobnou razancí zalovila v Kavčí džungli, zjistila by možná, že nejde tak o kvalitu programu či politickou vyváženost, jako o zakázky, služby a hlavně o pozemky zlatonosných hor, které už léta lákají, aby byly zhodnoceny něčím výnosnějším, než je blbá nekomerční televize.

Neodpuště si však podstatu pátrání: odhalila ta morální čistka alespoň státníkovu nemorálnost? Co vlastně vypověděla? Proslulý muž podobný válečnému veteránu, jenž na svá zranění dvakrát málem umřel, odpoví vstřícně na vřelou sympatii mladší kolegyně okouzlené jeho osudem, intelektem a šarmem. I nejpevnější svazky přece procházejí fázemi únavy, kterou přinášejí problémy všedního života. I nejsolidnější lidé mohou pocítit potřebu být zaujati jinou ženou či mužem a zkusit si, zda ještě dokážou někomu imponovat, což zodpovědného člověka stálému partneru neodcizí, často dokonce naopak.

Zbývá vysvětlit, proč to mnozí tak podezřele tají. I to má logiku. U vědomí, že vztah je sice okysličující, ale neperspektivní a tedy neškodný, bojí se vzbudit v životním partneru nemístné podezření, a stejně tak přivést třetího ve hře do zbytečných řečí. Při prozrazení může být ovšem právě ta „lež z ohledu“ považována za zradu, když

se partner cítí být utajením zneuctěn nebo je pochopí přímo jako své ohrožení.

Co se ve výsledku stalo? Státník překonal nesrovnatelně horší situace a za ženu má dost velkou osobnost, aby to zvládli. Autorka zdařile proplekla fikci s realitou, proměnila skandál v reklamu a může ji těšit aspoň, že je nejprodávanější, když už si pro to poškodila jméno – ne tím, co svobodně napsala, ale že účast v tak přízemní kampani neodmítla jako znevážení svého díla i svého idolu. No a týdeník přiřkl tomu odhalení, z něhož ani lesk protagonisty neodvál pach pavlače, šestkrát větší závažnost, než nezbytnosti tažení proti mafiánům, které ovšem vyžaduje po novinářích vacu-líkovskou kuráž; sotva koho asi napadne, že se bez rizika účastnil těžkého ublížení na duši člověka Havla, jenž si tak pokrytecký podraz zatraceně nezaslouží!

Proslulý Matura už brzy po své sprostárně skončil u StB sám s poučným zdůvodněním, které uvádí žádost o přeřazení: že „jeho práce v něm vyvolává odpor i pocity tísně, časté neúspěchy v něm vyvolaly ztrátu důvěry k sobě samému a často se nachází ve stavu bezradnosti“; zřídili pro něho záhadnou funkci „malíř obrazů“. I fízlovi zjevně došlo, jak moc mu chybí do fízlovaného. Dojde to někdy moderním jezuitům?

Zato poškozeného se teď mohou přátelé veřejně zastat, ale podpořit ho i starým způsobem: tím, že takhle prodejnou knihu vůbec nevezmou do ruky.

Nejlepší hra Ivana Klímy

26. 9. 2011

Už cesta na tu slávu se změnila ne snad v křížovou, ale v křížující, taxikář potřeboval tři okruhy, než se trefil. Tak jsme třikrát protnuli ulici Zikmunda Wintra, kde jsem prožil devatenáct dětských a mladických let. Čtvrť zvaná Bubeneč byla čerstvým satelitem tehdejší Prahy, prostými činžáky tam obklíčili nedávní legionáři vily a paláce velkopodnikatelské honorace, jež tu dosud žila na tichém venkově.

Druhá válka situaci změnila ještě dramatičtěji. Z finančních šlechticů se stali páriové, kteří zčásti uprchli na Západ a zčásti skončili v plynu, jejich usedlosti zabrali loupežní rytíři Germánie a oblast dostala přezdívku Klajnberlin, Malý Berlín. Za květnového povstání se tu na útěku v pasti mezi barikádami zastřelil český velezrádce Emanuel Moravec a byl dočasně zahrabán v zahradě arcibiskupského gymnasia. Pak se o zdejší kořist rozdělili vítězové. Při třetí rundě řidič konečně našel uličku V sadech mezi rezidencemi Američanů, Rusů a Číňanů, a v ní vznešenou vilu Lanna. Místo lokajů nám vyšel vstříc sám Ivan Klíma.

Spisovateli tu vystrojilo oslavu osmdesátky jeho nakladatelství Academia patřící hvězdné instituci téhož jména, která vilu vlastní a provozuje tak, jako kdysi Literární fond zámek v Dobříši. Vědcům byly však sudičky příznivější, nemuseli vracet zcizený majetek, protože jim reprezentační sídlo daroval už před víc jak sto lety slavný regulátor Vltavy a stavitel pražských přístavů Vojtěch rytíř Lanna.

Dobrou polovinu hostů tvořila jubilantova rodina rozvětvená do všech generací a intelektuálních směrů. Podle těch tu dílem diskutovali o svých chorobách, dílem o chorobách společnosti jako je rasismus v Čechách či praradnost radních České televize, dílem

se honili mezi stoly mlsající přitom z vábných mls, a dílem lezli po zemi, neboť měli na chůzi čas skoro celý zbytek století. Mimo rozeklaný klan Klímů se mohli těšit s jubilantem také samozvanci a ztroskotanci z Charty 77, z nichž pár se za totality stalo i kriminálníky, než je ve svobodě na doživotí uvěznila vysoká politika.

Oko estébákovo by tu zvlhlo jak oko rybáře nad plnou sítí při výlovu Krčínových rybníků. Co osoba nad čtyřicet, to bývalý kapr, který se uměl vyškubnout z háčku a připlul zpět jako potenciální žralok. Vyděšeným lovičům však brzy otrnulo, když je stejně převkvapivě minuly tresty a zůstaly jim i nezkrácené důchody – jednak díky velkorysosti českých soudců, jednak že se zdánliví žraloci ukázali být neškodnými velrybami.

Pod lustry a freskami se i vsedě tyčily zbylé sloupy jiné instituce, která před padesáti roky pomohla uvést do chodu příběh zvaný Pražské jaro 1968, tak inspirující, že jej muselo násilně ukončit pět cizích armád. Jedním z redaktorů Literárních novin býval sám jubilant, a tehdejší hvězdy politické investigativy tu ve vile Lanna stále tiše svítily radostí přebíjející i smutek nad postavením dnešních následníků, jejichž úsilí odhalit tuneláře, korupčníky i vrahy sklízí leda útrpný posměch Nedotknutelných.

Bylo milé tisknout ruce dnešním špičkám veřejného života a vzpomenout, že stejně mile si s nimi hrávala v sázavském domě obklíčeném policií Diplomacie, v níž se nad mapou Evropy s barevnými figurkami už jako psanci prozíravě cvičili na její pozdější použití v praxi. A bylo povznášející poklonit se ženám, které se rozhodly psanství svých mužů či milých sdílet a teď s nimi snášely i málo snesitelné tlaky demokracie, o níž však také dávno věděli, že je tím nejlepším ze všech špatných systémů...

Scházeli bohužel hned čtyři z prvního útoku pověstného týmu, který se dal dohromady koncem šedesátých let právě v literárním ne-salonu Klímových, aby na počátku sedmdesátých zahájil řadu úspěšných utkání na zvlášť tenkém ledu. Že byla šestka tehdy ve

vlasti bez hřiště, znal ji spíš zbytek světa, který si borce překřtil podle svých výslovností. S klidem filozofa je vzadu jistil Kárl Kozik, levým obráncem byl stále soustředěný Ajven Klajma a pravým bekem vždy rozevlátý Aleksanděr Alexándrovič Klimentiev, ve středu útočné řady LutfikVakulic rozvážně rozehrával rozmanité rozbušky oběma křídly, která tvořili – zprava pro svou agilnost často vyřazovaný Faklaf Háfl, zleva svým mladickým pohaněním poháněný Páfl Kúhaut.

Chybějící v sestavě byli řádně omluveni, Václav Havel pro vzdálenost, Ludvík Vaculík pro nevrlost, Alexandr Kliment pro přechodnou nedostupnost a Karel Kosík bohužel pro trvalou. Byli však dál přítomni svými činy, z nichž hned úvodní, petice prezidentu Svobodovi za osvobození politických vězňů, tu play-off-sérii s kluby režimu odstartoval. Ani ostatní veteráni nemuseli mít starost se svými životopisy připomínajícími prapory sice rozedrané, ale ne potupené.

V dešti nás svezl domů šéf sudích pískajících Ústavu Pavel Rychtecký. V okolních ambasádách už všude zívala černá okna a zářící vila Lanna se zmenšovala v tříšti kapek jako odplouvající loď. Věděli jsme však, že je to dnes divadelní scéna, kde hlavní hrdina nechal vystoupit postavy své životní hry. Většinu z nich nabuzovala naděje, že je stále čekají světla dalších jevišť. A starou gardu hřála jistota, že poslední pak zamkne, ale nezhasne.

Ovosnapo

8. 10. 2011

Naší rodinnou autoznačkou je už třicet let světově známé ovosnapo, s jehož jízdními vlastnostmi sdílejí oba řidiči duši i tělo. Jako občané dvou zemí, ale daňoví poplatníci jedné, jsme si, když staré bylo v Čechách protijezdcem smetené do pangejtu, museli nové pořídit v Rakousku. V autosalónu pobočky Wien-Süd nám byl předán velký balík převázaný mašlí. Plachtu jsme směli sami sejmut, přičemž jsme byli zvěčnění a snímek přiložen k papírům a klíčkům. Jako staří zákazníci jsme si opět směli vyžádat „ředitelský vůz“, jenž má dvě přednosti: prvních pár tisíc kilometrů jej zajíždí machr, a stojí o čtvrtinu méně než nejety. Byl z opatrnosti náš třetí téhož typu, přesto jsme si však s vědomím, co v technice znamená devět let, objednali poučení.

Při něm jsme pochopili, že vývoj dostal netušená křídla, a začali se ve výkladu ztrácet, proto jsme jej přerušili, že se doma v klidu poradíme s manuálem. Ten byl opět nádherný, jen už měl dvě stě stran. Naštěstí se od novice napoprvé nechtělo víc, než normálně dojet do Čech, a tak předvedl cestou jen vlídný žert. Když řidička hlásila, že má vadné sedadlo, neboť se stále třese, našel jsem v sešitu, že vůz tak upozorňuje na nedbalou jízdu po bílém pruhu. Třas se však vrátil i při vzorné a já volal mobilem firmu, máme-li se vrátit. Sdělili nám, že moderní ovosnapo upozorňuje chvěním řidičova sedadla na chyby až od devadesáti km/hod., teď stačí vypnout masáž zad.

Skutečné záludnosti vybalilo až doma v takové míře, že do denního programu vešel bod Studium auta. Bylo vyváženo před garáž, ale návod, který sliboval sloužit líp než slabikář, nám sice obrázky vysvětloval jako chovancům jeslí řadu funkcí, jenže vesměs s ali-

bistickou výhradou, že zaručí dojet k cíli „při dodržování zákonů fyziky“. Poučení byla opět zapomínána dřív než pochopena, takže bylo nutno přizvat odborníka.

Přítel, který se vyzná, si světácky hviždil, když usedl za volant a dostal zezadu první otázku, jak porozumět údaji, že se každé z předních sedadel má natvarovat podle těl obou řidičů, aby zaujalo polohu onoho, kdo doň usedne. Po jisté době, kdy v křesle stoupal, klesal, popojížděl i uléhal, označil problém za podružný a upřednostnil nám objasnit, jak vypnout poplach, když ve voze zůstává pes. Po chvíli četby a různých pokusů poradil, abychom Barbara brali zatím na nákupy s sebou, a bádá nad dotazem, jak docílit, že světlomety, čímž se firma zvláště pyšní, svítí v zatáčkách za roh. Záhy nám doporučil jezdit zatím ve dne a vzal si manuál domů k přečtení v klidu. Vrátil jej za dva dny poštou pro nečekanou cestu.

Byl požádán jiný machr, který se předtím opravdu vyznal v technických fíglech všeho druhu. Poseděv v ovosnapu dobrou hodinu, vystoupil z něj s návrhem, abychom dotazy sepsali, že řešení promyslí v klidu a zatím nám půjčí svůj druhý vůz. Ten jsme neznali, ale že byl taky starý, nabídl se nám se vším všudy jako Barbar, když chce být drbán na bříše. Majitel si auto za týden vyzvedl s radostným sdělením, že otázky mailoval vedoucímu značkového servisu, který nás očekává.

O úrovni podniku svědčilo, že přistavoval novou halu. Šéfa jsme ihned ujistili, že sem z vděčnosti dojedeme pro zimní pneu a na všechny kontroly. Pak usedl za volant a hloubal. Tiši jako v kostele jsme napínali uši i mozek, abychom konečně pronikli k tajemstvím oposnapa, mezi nimiž byla vyzvedávána možnost ovládat řadu funkcí slovními povely. Byli jsme však stále u původní otázky, co a jak s poplachem, když přibral i český manuál, jenž se však silně lišil od německého, byť se oba jevily jako jednovaječná dvojčata. Za hodinu už nevydržel odrážet své mechaniky, kteří ho žádali o výstupní kontrolu opravených ovosnapů, řekl, že s gumami i servisem

pevně počítá a ozve se, až mu sem dodají ovosnapo téhož typu a prohlédne si je v klidu.

Cestou domů jsme teskně vzpomínali předčasně odešlého předchůdce. Dojedše před garáž, stáli jsme před zlovorně záludným robotem uvažující, jak na něj, když u branky zabrzdil mladičkový kolista a žasl. – Není to nový ovosnapo? – Ano... – A moh bych se na něj mrknout? – Ale ano! Pozván na sedadlo řidiče, nadšeně mlaskal. – Ten je boží! – Vy se v něm vyznáte? – No auto jako auto, né?

Jistě ho poslalo nebe a bylo by rouháním nepoložit mu ty základní otázky. Ukázal, jak nastavit a zakódovat sedadlo u řidiče pro oba uživatele, prozradil, kam se schoval tempomat, podrobně demonstroval, jak vyvolit navigaci, vysvětlil novinky na volantu, předvedl topení, chlazení i volbu rozhlasových stanic. Nejdéle – skoro dvě minuty – mu trvalo zjistit, že tato verze vnitřní poplach vůbec nemá. Náhle pohlédl na hodinky, lekl se, pozdravil a našlápl zřejmě za jinými idioty, kteří si jinde zoufali před jinými novými ovosnapy. Bouchli jsme šampičku, než nám došlo, že jsme zase všechno zapomněli.

Kéž Všemohoucí místo andělů vyšle nejzbožnější firmě tip: zaplnit tržní díru a vydělat miliardy modelem ovosnapa pro lidi, kteří k němu nechtějí na leasing ještě informačního technologa... prosím? Co je ovosnapo zač? V obavě z nekalé soutěže naši značku šifruje zkratka Osobního VOzidla S NAftovým POhonem.

O kuřácích a Židech

16. 10. 2011

Kouřit jsem přestal 11. května 1977. Už dřív jsem to trénoval při dýcháncích na Státní bezpečnosti, které trvaly ať v Bartolomějské či v Ruzyni často od rána do půlnoci. K repertoáru „zlých“ vyšetřovatelů patřily výhrůžky a řev, k roli „hodných“ nabídky kávy a cigaret. Píval jsem jen vodu z kohoutku na wécé, která nebyla jejich, a kouřit odmítal s tím, že tam mi pokaždé přejde chuť. V tu květnovou středu jsem se bál, že když si budu zapalovat, před zraky státu se mně roztřesou ruce.

Exekučně nás stěhovat za Chartu přišlo na Hradčanské náměstí číslo jedna, druhé poschodí vlevo, kde se právě teď zabydluje Národní galerie, asi dvacet mužů a žen od soudu, magistrátu, SNB a ovšemže StB. Abych udržel tvář chlapa, který jimi pohrdá, nesměl jsem ničím prozradit, jak mnou lomcuje lítost, bezmoc a hněv. Zatížil jsem proto levou ruku psacím strojem i pravou klecí s andulákem Valtrrem a po krátkém projevu, že je vnímáme jako živelnou pohromu, tak ať si se zařízením bytu poradí sami, odešel se ženou vedoucí jezevčíka Edisona-Elitu-Rekord vstříc šťastným zítřkům, jak jsem o nich v mládí básnil.

Za týden se všichni kolem divili, že pořád nekouřím. Divil jsem se taky, jak mě to mohlo po třiatřiceti letech a nejmíň tolika retkách denně tak prostě přejít. Až mi došlo, že můj mozek se za mě celého rozhodl ty zlosyny i zlodcery ve zdraví přežít. Od té doby se jednou za rok nutím vybafat na počest nekouření aspoň doutník a v pülce jej s odporem típám.

Žena Jelena kouřit nepřestala, šetříc však ložnici i auto. Občas jí předkládám fotografie plic kuřáků, a ona se zhrozí tak, až si musí

zapálit. Svých pět až deset hulí denně dál. Na třetí rozvod už nemám, ale hlavně: z komunisty se dávno stal demokrat, což mnozí demokraté přímo komunisticky odmítají připustit.

Jsou u mě shledávány i jiné neřesti. Jedni mi radí míň solit, druzí mě varují před masem, třetí aspoň před tučným. Když nedávno viděl můj rakouský lékař, jak solím v hospodě slané uzené k pečené jitrnici, kývl spokojeně hlavou. Učí mediky, že nejzrádnější je nutit lidi jistého věku, aby měnili letité návyky. Organismus, vybádal za svůj život profesor Günter Kleinberger, je každou radikální, byť zdravou změnou spíš vyděšen než potěšen a výsledkem může být jeho urychlený kolaps.

Moudré tažení proti důsledkům kouření vítám, pronásledování kuřáků špatně snáším, i když zcela nesnáším ty, kteří alergikům zamořují vzduch v práci či dokonce při návštěvě u nich doma. Jsem taky pro zákaz všude, kde se stydnoucí čmoud zažírání do záclon, tapet i stěn a trvale činí nekuřákům zle. Divím se však zákazům kouření na otevřených nádražních peronech a chválím Němce, že si vymysleli na každém z nich místo, kde se notoričtí kuřáci poslušně mačkají jako sardinky, ale jsou zas chvíli rádi na světě; ostatně i osvětlené německé instituce a firmy už zřizují odvětrávané místnosti, aby ubozí náruživci nemuseli každou hodinu potupně foukat kouř do záchodových mušlí. A jako zvrhlé chápu zákazy kouření pod širým nebem nebo v restauracích, které zřídily pro kuřáky oddělenou místnost. Přeji nám nekuřákům mnohem víc čistým vzduchem zvoucích pivnic a nočních barů, které jsou v zatím v menšině. Ale návrh vrchního Antinikotýna ve sněmovně, aby zákon zrušil veškeré výjimky až snad na kouření v bytě – než tam možná uzákoní žvárohlásiče pro hasiče – považuji za víc než jen buzeraci!

Dva odlišné totalitní režimy, které má náš kus Evropy za sebou, měly shodnou potřebu učinit poddané zdravými a šťastnými, i kdyby přitom měli zhebnout – a oni skutečně zhebali v lágrech

a na popravištích. Demokratická ústava zaručuje každému člověku právo nakládat se sebou, jak se mu zlíbí, kopírujíc proslulý zákon Edvarda I. z roku 1305 o hájení osobní svobody před svévolnými příkazy vrchností – „Habeas corpus!“ Něco jako – Vlastníš své tělo. Chutná-li nikotin někomu tak, že ho zkrácený život s ním těší víc, než delší bez cigaret, je to jenom jeho věc i právo! A tvrzení, že nemocní plícaři ruínují navíc zdravotní pojišťovny, je holá licoměrnost, když si masa pijáků včetně nekuřáků pilně nachlastává cirhózy jater. Zavede sněmovna i prohibici? Ta je naštěstí profláknutá, dávno se ví, že porodila v Americe gangy fungující dodnes i jinde a se zhoubnějšími artikly.

Vše dosud vytýkané je ale čajík proti hlavnímu nebezpečí, které s sebou pomstychtivá arogance militantních nekuřáků nese. Aniž to vnímají, stal se jim boj proti kuřákům podobnou drogou jako jejich obětím tabák. Zálibou určitého typu lidí je nutkání všechny osoby, které jim nevoní, špehovat, udávat a diktovat jim vlastní představu žití. Zavilí nekuřáci šikanující kuřáky i tam, kde to nedává nejmenší smysl, se stávají jen jinými úchyláky jako byli za totality domovnice, důvěrníci, milicionáři, pomocníci VB a práskači StB.

To vůbec není přitažené za vlasy, viz známý vtip z Protektorátu: – Němci zatýkají všechny cyklisty! – Bože... ale proč cyklisty?? – No a proč Židy...? Hon na kuřáky začíná v extrémních případech připomínat lovy na vlasatce, na disidenty, ano i na Židy, protože vzbuzuje podobně nízké pudry zakazovat a trestat – tentokrát pro Ideál Zdraví, za nějž se bojuje zarputile a bezcitně jako za nacistický Ideál Čisté Rasy či bolševický Ideál Šťastné Budoucnosti.

Fifi

28. 10. 2011

Z Pardubic jako veselý básník přes Prahu do statečného nebytí v disentu a pak do skvěle vybrané vývrtky nechtěného exilu, nato už jako Havlův velvyslanec v Německu a v Rakousku, Klausův ministr školství, ředitel vídeňské Diplomatické akademie založené samotnou Marií Terezií, rytíř Čestné legie, nositel desítky řádů a přitom překladatel Schillerova *Valdštejna*, autor veršů i próz psaných česky i německy a zahrnovaných cenami, a ještě přitom nesčetněkrát kroužící jako satelit kolem planety v dvakrát potvrzené funkci prezidenta mezinárodního PENu – a najednou, jako těsně po skončení úžasného ohňostroje, poprvé tichý a nečinný v malém německém městě Bad Oyenhausen, kde mu jeho srdce řeklo – Promiň, ale dost!

Málokdo z Čechů byl světoobčan jako on a snad žádný světoobčan nebyl jako on Čech. Z češství si totiž vzal jen to nejlepší, co v něm je, a hnusné naplaveniny na něm z dob cizích okupací národních samohan rozpouštěl svými texty jako žíravinou. Byl jedním z vůdčích duchů dějinného narovnání s Německem, které vyvrcholilo vzájemnou deklarací, byl postrachem militantních představitelů sudetských landsmanshaftů, pro něž dějiny začínají až jejich vyhnáním, ale také českých pseudovlastenců, vydávajících za odboj i poválečné vraždění německých civilistů. Té pocty odevšad je už tolik, že ho hrozí proměnit v bronzovou sochu. Jenže on byl i rozkošný člověk!

Slovo rozkošný se zdá zcela nehodit k muži, který se právě stává legendou. Jenže on měl při všech svých mimořádných výkonech celou sbírku lidských slabostí, které nedovolily, aby se pozvedal nad lidi méně obdařené. Byl neobyčejně nešikovný, nadměrně

zapomětlivý, hodně nepraktický, ví Bůh, jak dokázal, že ho nikdy nikdo nezmátl a nepodvedl. Byl nepraktikující, ale silně věřící katolík, který se velmi vyváženě kál i hřešil.

U Havlů na Hrádečku dostal za totality trvalou přezdívkou. Ke gramofonové desce se hráli silvestrovští hosté *Prodanou nevěstu*, a že neuměl zpívat, dostal roli psíka. Od té doby byl pro zasvěcené Fifi.

Když se podepisovala Charta 77, patřil k několika, kteří k překvapení Státní bezpečnosti na seznamu chyběli; netušila, že o to byli požádáni. Nejsouce ještě tolik nápadní, stali se životně důležitými odesílateli i příjemci zpráv pro ostatní. Když ale před příjezdem Brežněva do Prahy zašili do Ruzyně i jeho, vyhlásil svůj podpis do datečně přímo v doupěti lva vězeňským telefonem záchodového potrubí.

Byl první spisovatel, kterého chtěl režim dostat za katr natvrdo čistě za literaturu. Jen díky posudkům, o které Charta požádala tehdejší literární hvězdy Heinricha Bölla a Siegfrieda Lenze, že *Dotazník* není protirežimní pamflet, nýbrž významný román evropského formátu, husákovská justice proces odtroubila, když pochopila, že jí hrozí nebetyčná ostuda.

Ani on do exilu neodešel, ale byl propuštěn na roční pobyt v USA, když bylo nutno dokazovat, že ČSSR alespoň někdy respektuje občanská práva, jak se k tomu zavázala v Helsinkách. Na zpáteční cestě v Hamburku opět jednou zapomněl v telefonní budce všechny své peníze i doklady. Už dostal rovnou německé, protože mu z Prahy vzali občanství. Napsal jedinečný slabikář české řeči pro českou školu ve Vídni, která jej odmítla. Později se účastnil protestů před československou ambasadou v Bonnu, kterou brzy na přání nového prezidenta převzal. Tamní předseda komunistů Kopecký se pak stal na ministerstvu zahraničí šéfem odboru, který mu jako velvyslanci ve Vídni naděloval stálé kontroly. Novému řemeslu se vyučil rychle a dokonale. Nezapomenutý byl pro všechny přátele, když vystupo-

val z jejich aut a zásadně odcházel, aniž za sebou zabouchl dvířka. To v roli excelence třináct let nesměl.

Jako specialista na německou otázku kandidoval na senátora v Chebu. Jeho akcie stály vysoko, dokud nepřijal delegaci místních obchodníků, kteří si stěžovali na konkurenci cizáků. Ukázal jim z radnice na náměstí, kde v lijáku české stánky zavřely a prodávali jen Vietnamci, a poradil jim, aby tam šli taky. Zvolen nebyl jako nepřítel české věci.

Ten malý muž byl při své síle velké dítě, které získalo oporu v ženě Sabině. Šéfka knihovny v Bonnu rozhodla vlastně za něho, že si ji vezme, a on jí svěřil všechny své slabosti. Věděla opravdu líp než on, co si má vybrat v restauraci, a poznala dřív než on, že je nemocen. Byla jeho žena, jeho matka i jeho stálý sekretariát. Byla i u konce toho oslňujícího ohňostroje.

Jiří Gruša, odvěký demokrat a přesto věrný přítel i někdejších komunistů, pokud k nim pojal důvěru, bude však zářit dál v dějinách i v díle.

Princezna Anna

31. 10. 2011

Paní Smrtka, která k výročí republiky skosila jednoho z nejlepších občanů, Jiřího Grušu, umí brát životy, ale na jejich dílo nemá, a to ani když je křehké jako skořápka ptačího vejce!

Jeho kolegu, podobně vypuzeného z vlasti (ano, byl jsem to já...), přivedla počátkem osmdesátých let „čtecí cesta“ do Zell am See, rakouského městečka mezi jezery a horami. Čtení organizoval zubní lékař Erwin Senoner. Dovtípl se, že host ztratil s domovem i doktory, a pozval ho na křeslo. Když mu vyložil svou zásadu – netrhat, nýbrž léčit, už se ho nezbavil.

Měl syna Georga a dcerku Annu, plavou podobiznu své krásné švédské ženy Ami, mimořádně vitální. Po objevení příčiny její náhlé únavy věděl, že je to ortel. Vzepřel se mu. Zjistiv, že jinak skvělé rakouské zdravotnictví má slabinu právě v boji proti nejzákeřnější dětské chorobě, vyburcoval postižené rodiče, aby spojili síly k probuzení veřejnosti a tím i politiků. Neznámý zubař se stal mluvčím rychle sílícího hnutí a malá Anna mediálním symbolem, který bral za srdce. Záhy vznikla nadace „Kinderkrebshilfe“ a prvním prezidentem byl zvolen on. Vídeňský Sankt-Anna-Spital, nomen est omen, dostával podpory ze všech stran a vyzbrojoval se nejmodernějšími přístroji.

Anna zatím bojovala o život. Leukemie útočí ve vlnách, po jejich odražení krutou léčbou nastává mír, ale s ním dlouhý čas čekání, není-li falešný. Po průměrných udeřích nemoc většinou znovu, dobude staré pozice a obsadí další, než zavládne příští klamná naděje, kdy opět rostou vlásy, lepší se zrak a vrací chuť k jídlu i ke hrám. Český přítel si s malými dětmi nikdy nevěděl rady, i vlastní začal vnímat,

až když ho oslovil jejich intelekt. Tahle holčička se ho při každé návštěvě doslova zmocnila, kladla mu chytré otázky, zkoumala odpovědi, vedla s ním nekončící řeč o pojmech, jaké slýchal od dětí až v pubertě. Pociťoval zlou předtuchu, vzpomněl básníků geniálních možná proto, že je poháněl krátce nastavený čas života. Anna, která odrazila třetí a snad už poslední nápor nemoci, takže se radovala ze znovu rašících vlasů, mu pojednou začala vyprávět příběhy. Měly dětskou skladbu, ale až otřesně zralou výpověď, zas jakoby se v ní malá autorka vykláněla daleko do budoucna.

Cestou do Vídně si vyčítal, že je nezapsal, byla to přece povinnost, vždyť ho učinila svým prvním posluchačem, a co když zůstane jediným? Myšlenku zavrhl, ta útlá bytost se prala se smrtí tak udatně, že nemohla podlehnout, měla-li dál žít naděje vůbec. Za tři dny došla kazeta namluvená textem tak pozoruhodným, že jej hned přeložil do češtiny:

„Byla jednou jedna holčička, žila strašně daleko. Její rodiče nevěděli proč, ale ona celý den plakala. – Proč pláčeš? ptali se jí pořád a pořád. – Já nevím, já jsem jen tak nešťastná. Plakala často. A jednoho dne uviděla chlapečka, který se jí hrozně líbil. Ale on se zajímal víc o její kamarádku Betty. – Ach, Betty, jak to jen děláš? – To je věc, řekla Betty. – Jak – věc? – No moje věc, řekla. Betty byla nejlepší dítě. Pomalu už přestala být její přítelkyní, protože byla ve všem nejlepší a jen se jí vysmívala. Ve všem. V plavání, v běhání, v skákání. A co ještě je. Prostě ve všem. Jediné, co neměla, byly krásné panenky, jako měla Soňa. Soňa byla ta chudinka malá holčička, která neuměla tak rychle běžet, tak rychle skákat, prostě nic. Soňa byla proto nešťastná. Soňa byla děsně nešťastná. Ale jednoho dne to udělalo Beng, pif, paf! a stála před ní holubice, pořádně veliká holubice. Byla vysoká jako ona! Dala jí prstýnek a řekla, i když holubi jinak neumějí mluvit – Pohlad' tenhle prsten, když budeš mít strach,

nebo když budeš něco potřebovat. Vždycky ti pomůžu, jak jen budu moci! Najednou Kriks, pif, paf, puf! byla holubice zas pryč. Ale prsten byl na prstu a na prstenu malý kvítek a tak ten prsten pohladila. Pik, pif, paf, puf! A holubice byla tu. – Co chceš? Máš strach? – Ne, chci jen taky rychleji běhat, rychleji skákat a všechno to ostatní! – Dobře, to se dá zařídit, řekla holubice. Klik, bing, paf, puf! – byla pryč. Soňa to rychle vyzkusila. Běžela ven a běhala kolem, skákala a vyzkoušela i všechno ostatní. Ano, uměla to teď mnohem líp. Byla šťastná, ale pak se zas zamyslela. Mé vlasy jsou tak ošklivé! Mé oči tak špatně vidí! Znovu a znovu hledala prsten, kvůli každé maličkosti, už ani nepřestávala a ani se neděkovala. A jednou toho měla holubice dost. – Ty zlé dítě, ty mě zneužíváš! řekla holubice, – ten prsten zmizí! – Ne, nech mně ho!! – Ty zlé dítě, ty zlé dítě, ne!! Pif, paf, puf! – byla pryč. A prsten byl taky pryč. A holčička plakala a plakala a rodiče už ji nikdy nedokázali utěšit. A jestli ta holčička neumřela, tak pláče dodnes.“

Jen o týden později, 15. září 1988, bílá nemoc udeřila zas. Otec v noci přivezl Annu na kliniku, kde už ji mohl jen držet za ruku, dokud nedodýchala. Letos by oslavila své třicáté narozeniny, dost možná jako rakouská spisovatelka. Jelena Mašínová o ní napsala rozhlasovou hru *Tajný deník princezny Anny*, v němž si malá holčička svůj krátký život nahrává na magnetofon. Zpráva o ní už vyšla v autobiografii *To byl můj život??*, ale právě Dušičky jsou výzvou předložit hned tisícům čtenářů její Celoživotní Dílo, kratičké, ale teď, když je čtete, navzdory Smrtce stejně živé jako zůstane Grušovo.

Řecko jako děcko, kterému slíbili všecko

7. 11. 2011

Svinským krokem by rodiče hnali učitele, který by žákům za lásku či za úplatu slíbil, že mohou v jeho hodinách mastit karty a hulit trávu. Avšak milován a přednostně odměněn hlasy bývá voliči politik, který jim za ně i v hořkých časech přislíbí sladký život nad poměry.

Je v povaze dětí zkoušet, co si mohou na dospělých vynutit, ale ti, pokud mají všech pět pohromadě, nepořádají doma referenda, nýbrž účelně rozhodují, co je pro potomky dobré a co škodlivé až zhoubné. Zelenými Západoněmci v letech osmdesátých prosazovaná „anti-autoritativní výchova“ vedla často k tomu, že hosté byli dětmi hostitelů taháni za vlasy i nos, a kdo se spratkovi vzpříčil, byl rovnou fašista. Až když ta dívka začala v Berlíně i jinde masově zapalovat auta a drancovat obchody, slavily tichý návrat facky. Bylo opět shledáno, že mladiství mají být dospělými vychovávaní.

Jakmile se však dospělí srotí v Lid či dokonce v Národ, mění se i mnoho rozumných občanů a přísných rodičů v malé děti, které zkoušejí, co si dokážou vynutit na politicích. Ti se buď čestně vzeprou, aby společnost uchránili od katastrofy i za cenu příštího nezvolení, nebo naslibují hory doly a kvůli další kariéře vyplundrují státní kasu s moderním heslem – Po nás Armagedon!

Populismus obstarávající si prospěch zneužíváním lidských pudů, které má osvěcená politika kultivovat, není jen chorobou pokleslých režimů. Utopická výzva Chruščova „Dohnat a předejnat Ameriku!“ i směšné volání Antonína Novotného z májové tribuny „Bude maso, soudružky, maso bude!“ jsou předlistopadové varianty polistopadové přísahy Václava Klause na neomylnost neviditelné

ruky trhu, kterou nesvázal včas nutnými zákony, nebo nedávného Paroubkova příslibu třináctých platů na prahu krachu světové ekonomiky.

Vývoj posledních let musel myslícímu člověku napovědět, že idea sociálního státu narazila na strop stavu civilizace. Lidstvo se začíná množit geometrickou řadou, kterou si může každý sám vyzkoušet doma, když položí na první pole šachovnice jedno zrníčko rýže a pak je na každém dalším zdvojí: už k jednadvacátému poli by si musel dát přistavit vagón na pět set dvacet čtyři tisíce dvě stě osmdesát osm zrn – a to by byl v třetině. Čtyři dítky na jeden pár v největších rozvojových zemích hrozí mít efekt úměrně silnější.

Řekové nejsou lstiví lupiči vydrženého bohatství jiných Evropanů a už vůbec ne notoričtí nemakačkové, ale spíš ubohé děti svedené k marnivosti nezodpovědnými rodiči, kteří si jejich volební lásku po léta vykupovali drahými dary pořizovanými za půjčky přeochoťných evropských bank. Občané byli obluzováni jistotou, že je masově zajistí velkovýkrmna stále zadluženějšího státu, že si zaslouží mzdy neodpovídající hospodaření, i penze odpovídající těm nadsazeným mzdám. Svržení z falešného Olympu mezi normální smrtelníky, zuří teď na svůdce, ale především na ty, kdo jim pomáhají z močálu, aby nevtáhl i je, pevně připoutané evropskou integrací.

Neboť ta zatraceně bolestná pomoc ulehčující kapse každého z obyvatel kontinentu je spojena s podmínkami, které musí na Řeky působit asi jako znásilnění za bílého dne. Stačí si představit Čechy dostižené zprávou, že se jim životní úroveň skokem sníží až o polovinu. Místo u nás netradičních bitev před parlamentem a dokonce i v něm je tu představitelná ještě šílenější varianta lékařská akce Děkujeme, odcházíme! Taková, které by se chtěli účastnit všichni pacienti.

Tomu se dá sotva zabránit dalšími prohnanými sliby, že bude hned líp, když předčasné volby odplaví se starými politiky i staré kmotry a připlaví s várkou nových ty jejich. Budou stát před stejnou

spouští jako předchůdci, jen jinak bezradní. Kdo se raději pořád trochu bojí, než aby ho z náhlého leknutí trefil šlak, ví dávno: líp už bylo, a bude-li ještě někdy vůbec, docela určitě ne hned.

Po drzé lsti, kdy jeden z řeckých kmenů navrhl dobýt Tróju tak, že dobyvatelé na oko odplují a zanechají obleženým dřevěného koně, z jehož útrob v noci vyrazí válečníci, duní dějinami výstraha – Bojte se Danajců, i dary přinášejících! Dnes platí bát se populistů ohlupujících frustrované voliče nesplnitelnými sliby, jimiž si jen razí cestu k moci. Marnotratné vidiny sněmovny mohou přinést hlasy, ale ani halíř do prázdné kasy. Dá se jenom neřecky šetřit a podporovat politiky, kteří právě za to platí ztrátou své oblíbenosti!

Ale!! Ta mince má i druhou stranu, bez níž je neplatná. Chtějí-li si nositelé pravdivých, avšak dlouhodobě špatných zpráv udržet důvěru tolika občanů, kolik potřebují, aby mohli svou záchrannou misi splnit, musí je věrohodně přesvědčit, že na společné nouzi ne-parazituje obvyklá smečka, která ji dovedně rozpoutala a těží z ní. Nejsilnějším garantem takové vlády musí být proto policie a justice.

Oklamaní a zchudlí trpí, zuří a nenávidí o to víc, když jsou bezmocnými svědky, jak jejich úspory tají v tunelech formátu Blanka, kde z nich hrstka chytráků ulévá zlaté cihly obětím šetření přímo na očích. Jen účinný záťah na mafiány, zviditelněný příkladnými flastry, může přesvědčit většinu rodáků, že nestrádají pro nic a za nic, neboť ta polopotopená, úporně a draze vylévaná státní loď má alespoň dno bez děr!

To vínečko, to věru je nebeský dar!

14. 11. 2011

Sbor z *Prodané nevěsty* ať pozdraví jedenáctý den jedenáctého měsíce v roce, ježž má v pachtu světec přijíždějící do Čech podle gusta na bílém koni, na blátě či na suchu, ale vždy s pečenou husou a mladým vínem. Martinské je vlastenecká odpověď na francouzskou výzvu, která se třetí čtvrtěk téhož měsíce hlásí po světě slavným heslem Beaujolais nouveau est arrivé – Nové božolé je tu! Listopad se tak stává i u nás slavností nejstaršího nápoje po vodě, mléku a strdí.

Ačkoli jsou kultury vína vystopovatelné už ve třetím tisíciletí před Kristem v Orientu a o něco později v Egyptě i v Řecku, jejich lobbyisty byly zřejmě legie Římanů, když severní mez vinohradů se téměř kryje s hranicemi římské říše. Tu dávno pohřbil nános dějin od barbarů k Berlusconimu, ale révy z bývalých killing fields – vražedných polí – se dál vítězně derou ke slunci a ke rtům.

Bránu k našim jim otevřel týž malý velký muž, jenž s božskou katedrálou a úchvatným mostem založil i pražskou univerzitu. Vědeckým důkazem je známá reportáž, jak „král Karel s Buškem z Velhartic ted' zasedli si k dubovému stolu, ti dva již pili mnohou číši spolu a zapěli si z plných plic“. Investigátor Jan Neruda odhaluje první vinný skandál u nás, kdy ušlechtilý mok z Burgund dle slov korunovaného ochutnavače zplaněl zde v „kvas – vždyť křiví ústa, láme vaz“, což vladař vezme zpět, když ho soupíják přesvědčí, že chuť importovaných rév ovlivnil charakter jeho oblíbeného národa českého: i ten podle Velhartice „trochu trpký zdá se, však kvete po svém v osobité kráse... a přitiskneš svůj k němu ret a neodtrhneš více!“

Za tradici svatomartinských vín vděčí milovníci dalšímu osvícení, který zrušil nevolnictví, zrovnoprávnil náboženství, pozotvíral věznice a pozavíral kláštery: Josef Druhý, dodnes za to ve své vlasti káraný, je tam naopak zbožňován za výnos, že vesničané směji doma prodávat své výrobky, čímž se stal developerem dnešních „heurige“ obkličujících rakouská města mírovými šiky vinných keřů.

Víno dál provázelo i válečníky; našimi vražednými se naposled stala pole jižní Moravy. Když zjara 1945 až k nim vymetli rudoarmějci Němce, objevili ve Valticích Křížový sklep. Od všech pluků bleskem dorazily delegace se zabranými soudky, škopky, hrnci i přilbami fungujícími jako obří číše; vzápětí byl nečekaně vydán rozkaz ke zteči opevněných Pavlovských vrchů, odkud Němci viděli jako myslivci z posedu. Opilý útok stál obrovské ztráty a musel být opakován čerstvými silami. Velící maršál dal předtím sudy v slavném sklepě prostrílet na řeseto, takže hektolitry vín vsáklé do půdy tam na roky zanechaly těžký odér.

V osmdesátých letech otrásl Rakouskem skutečný skandál, když pár velkých firem přislazovalo vína glykolem pro nemrznoucí směsi do aut. Přestože nikdo neumřel, hrozil i poctivým vinařům bankrot. Vedoucí osobnosti branže si ale vydupaly systém přísných kontrol, jimž vévodí státní banderole na každé láhvi. Rakouské moky se záhy vyšplhaly k francouzským a italským.

K tomu hned po válce přispěl dravý vinař z vesničky v dolnorakouském ráji rév Wachau při Dunaji. Vedl úspěšnou vzpouru proti chystané přehradě a první zavedl moderní metody pěstění, sklizně i zpracování hroznů. Už za jeho života nesla ulice v rodném Jochingu jméno vinného buditele Josefa Jamka. A třebaže světové metály za veltlíny a ryzlinky sbírají teď mladí lvi, Jamkův Smaragd má punc starého drahokamu.

Půnřebí – tak poeticky je zváno lidské patro rozlišující chutě nejstarší žijící generace bylo dlouho otupováno špatnými druháky a jen zvolna se potkávalo s ušlechtilými odrůdami. První ochut-

návku jsem zažil v Potravinách na starém sázavském náměstí, kam dorazilo dvanáct palet s čtverem vín z Jugoslávie. Koupil jsem od každého láhev, abych je směl ozkoušet, sedě na pytli brambor ve skladu; pak jsem dva druhy zcela vykoupil. Přestrojení za turisty jsme si za totality vynášeli v šlechtitelské stanici bývalých Templářů nejlepší bílé a červené, které nám dva roky posílali v paletách do pražského Ústředního domu čs. armády, než mě jeho náčelník poznal v televizi mezi ztroskotanci Charty 77 a přísun uťal.

Čtveřice zakázaných autorů z Prahy a z Brna – Mašínová, Trefulka, Uhde a Kohout se i pak setkávala na vinných majálesech ve Valticích, kde místní předstírali, že psance neznají, a nalévali jim často gratis. Když padl ostnatý drát, putovala tam s námi exulanty celá sousední rakouská ves Schrattenburg s kočárky a s vozíčky pro chromé. Sklípky se podobaly spíš skanzenům, dožívala v nich vybava po dědcích, ale nabízely už nové chutě a vůně. Svoboda pak rychle i sem přinesla tanky z chromované oceli, zařízení hodné laboratoří, a etikety od dobrých výtvarníků, aby se zaradoval už zrak.

Že má víno i špatnou pověst, zavinili ožungři plnicí záchytky víc než ožralí pivaři. Zato skvěle jej teď hodnotí lékaři a výzkumníci připisující právě jemu zásadní význam při prevenci srdečních a mozkových příhod. Opět platí, že mírná konzumace vín neškodí ani ve větším množství. Proto tenhle týden od minulého pátku do budoucího čtvrtka nesmí ze zdravotních důvodů zůstat nevinný! Sklenky do ruky – martinské už je tu, božolé v náletu.

Všecko je dobře tak, jak to je...

21. 11. 2011

Magazín MfD přinesl rozhovor s přední českou herečkou Alenou Vránovou o práci i o soukromí. Její první muž nechce předstírat, že jej nečetl. Ať je to tedy oboustranný návrat do doby, které už pomalu rozumějí jen ona, já a naši vrstevníci, neboť současníkům se zdá být vzdálená pomalu jako Francouzská revoluce, k níž tázaná vědoucňě říká, že „za ní taky nebylo moc veselo“.

Náš tehdejší příběh je o tom, že si v roce 1950 dvaadvacetiletý básník vezme osmnáctiletou herečku, kterou už rok po svatbě při filmování okouzlí sedmadvacetiletý herec natolik, že kvůli němu básníka opustí. Ten je skutečností, že dala bez výstrahy přednost starci, navíc nepatřícímu k nadšeným revolucionářům, zraněn tak, že o svém zhrzení napíše divadelní hru *Dobrá píseň*, v níž zradu odsoudí dokonce ve verších. V čase, jemuž vládou hry válečné a budovatelské, způsobí text i revoluci vztahů, když skoro všichni představitelé hlavního páru v mnoha českých divadlech vymění dosavadní partnery za ty z jeviště.

Hrdinka životní předlohy zažije v té době nebe i peklo. Stane se na věky, což ještě netuší, nejznámější princeznou českého filmu, ale na čas, což těžce prožívá, i obětí štvance, kterou rozpoutala ta hra. Hnusná éra našťestí pomine, herečka se podruhé rozvede i s princem a po letech tvrdé práce dosáhne k nejvyššímu hereckému ocenění, ceně Thálie. Někdejší básník si trapnou předeheru dospělého života za trest dodnes připomíná, když o Vánocích zhlíží film *Pyšná princezna*.

Mladistvou ohavnost pochopil brzy a ještě v letech padesátých si s bývalou ženou vzájemně vyměnil pohledy na nemluvnata z dalších svazků jich obou. K pětadvacátému výročí rozvodu jí poslal do divadla stejný počet růží, ale byl to rok Charty 77, takže ohlas pochopitelně ani nečekal. Poté, co se směl z vyhnanství vrátit domů, napsal pro ni monodrama *Bitva duchů*, ale taky pochopil, že mu je vrátila, když se jí nelíbilo. Ani ve svém nedávném memoáru nezametl dávný příběh pod koberec:

„K jejímu štěstí a ke smůle jejího sotva opeřeného muže byl do role krále obsazen jeden z nejlepších i nejlépe vypadajících herců Národního divadla Vladimír Ráž, český Gérard Philippe. Mezi dvadvacetiletým chlapcem a sedmadvacetiletým mužem leží světy – to ví dospělý mladík dnes. Ani kdyby býval byl Puškin, nebyl by dokázal říct své milované víc, než svedl jeho tehdejší soupeř i beze slov. Kdykoli ten film uvidí, ujistí se znovu, že to jinak ani nemohlo dopadnout, byla by musela být slepá a hluchá, kdyby ji neuchvátil už jeho vzhled a hlas. Jsou v té pohádce oba dva tak krásní a něžní, že by se skoro chtělo být jejich panošem.“

V rozhovoru s herečkou se teď redaktorka ptá: „Pavel Kohout vám vytýkal, když jste nosila podpatky a malovala si rty, protože se to na socialistickou ženu neslušelo. To je pravda?“ A tázaná ji doplní příběhem, jak byla donucena soudružkou vedoucí jakéhosi tábora jít se převléknout z květovaných šatů do modré sukně a bílé halenky. Ty ‚kozí pravdy‘ jsem opravdu už předtím hlásal platonické lásce Nataše Tanské a pak i děvám z Fučíkova souboru. Potomci žasnou, že se mnou nevyběhly. Ona ta doba měla vlastní morálku i slovník. Takto psala sama princezna z natáčení osudového filmu prvnímu choti:

„Soudruh Pavel Kohout, Světový festival demokratické mládeže, Českoslov. delegace, Soubor Julia Fučíka, Berlin Fischerstrasse 34. – Držím Vám všem strašně palce, v noci se mi zdává o Berlíně, pečlivě sleduji všechny zprávy v Mladé frontě. V Berlíně to musíme vyhrát.“

A když ne jako soubor, tak jako radostní lidé naší země nad těmi krysami ze západu. Sílu ukážeme a to bude ta největší rána. Říkám úmyslně – my, protože jsem tam taky!“

Mnohé dopisy z těch let a tím spíš dochované verše i prózy musí působit na generaci vnuků jako texty pomatených, pokud ne úchylných. Jak vysvětlit těm, kdo se narodili do míru a demokracie, že – podle výsledku voleb z května 1946 – skoro každý druhý Čechoslovák v poválečné euforii nepoznal, že výměnou okupanta Hitlera za osvoboditele Stalina vymítá Ďábla Belzebubem. Potrvá skoro půl století, než bude těžké zavinění napraveno.

Ještě z memoáru: „Stále v padesátých letech se zeptá autora režisér Jiří Weiss, smí-li obsadit do hlavní role filmu podle jeho hry *Taková láska* někdejšího krále Miroslava. Bude ovšem pro, a teprve při premiéře mu dojde, že roli ničitele manželství přijal Vladimír Ráž tentokrát sám. Čímž nehodlá zamluvit, že se mu jeho první divadelní úspěch jeví jako výron uražené ješitnosti ubližující těm dvěma v základně trojúhelníku, do jehož vrcholu nastylizoval jako oběť sám sebe. Přes propast let může už jen říct slovy Cyrana: Ted’... Boha žádám o pardon...“

Naštěstí nám osud dopřál k dramatu happy-end. Máš, Aleno, od druhého muže dceru manažerku, dík sobě samé českého Oskara, a ke všemu jsi byla ušetřena zákazu činnosti, zatýkání i exilu. Mám s druhou ženou malíře, taky manažerku a do třetice spisovatelku, s finální ženou letušku ČSA a už pátého jezevčíka. Slovy Rollandova dobrého člověka Colase Bregnona: „Všecko je dobře tak, jak to je.“ K čemuž vlastním slovem znovu dodávám: Promiň!

Ahoj, patriarcho!

28. 11. 2011

Dík pánům Augustinovi a Vejborovi z Olomouckého vzdělávacího sdružení, kteří mě rok co rok importují k autorským čtením pro vyspělé i školou povinné, smím se často kochat urbanistickou perlou Moravy, jež byla za vinu na vymření Přemyslovců ztrestána okupací habsburskou, švédskou, germánskou i sovětskou; druhá z nich ji stála status metropole, když Brno se aspoň Švédům ubránilo.

Čerstvé pozvání vyvolalo nápad porovnat novou konkurenci na kolejích: Regiojetem tam, zpět Pendolinem. Uvážnův v zácpě dorazil jsem na Wilsonovo nádraží krátce před odjezdem a byl málem klepnut Pepkou: na tabuli žádný Regiojet! Cval seniora k podzemním informacím ztížila zavazadla, a otázka vyražená posledním dechem sklídila odpověď – Není v počítači! – Je zrušený?? – Je soukromý...

Když se vysloužilce, jenž má být dávno pod drnem a neobtěžovat Miss Českých Drah, zmohl na výhrůžku, že se ohradí mediálně, dostal radu: neznámý vlak jezdívá z prvního perónu. Ten však zel prázdnotou, a on zvládl divoký podběh k druhému jen díky tomu, že většinou vyprodané žluté vlaky smí najíždět až v minutě odjezdu a čekající masa se při cpaní do vozů zasekává, aby se pak i za jízdy ještě dlouho prodírala na místa zhusta protiproudem.

Budiž předesláno: zpáteční cesta byla oslavou konkurenčního prostředí, neboť v Pendolinu se skokem zlepšily chování doprovodu i nabídka kuchyně; ta předčila Regio. V něm zato budil laskominy plán příštích supersouprav vybavených monitory, konferenčními salonky i hřišťátky pro děti. Šéfové ČD ztratí hodně pasažérů, zvláště nezarazí-li nádražní naschvály, trapné jako jejich mamutí odstupná „odkláněná“ z daní, ač neodpovídala zásluhám.

V Olomouci se mi jako vždy změnil den v noc, než se na jeho orloji vystřídali přátelé, média i čtenáři. Druhým vrcholem návštěvy se stala snídaneň, k níž byl kvartet hostů pozván arcibiskupem Janem Graubnerem přičítaným v církvi katolické k vahám nejtěžším.

Po hodinovém setkání nelze říct, zda mu mediální přívlastek „konzervativní“ sedí tak jako mně označení „kontroverzní“, které uznávám. S hodností ladila vysoká postava a zvučný hlas, pověst změkčoval vydatný smysl pro humor. Dobře s ním ladili pohodový ředitel kanceláře i urostlý sekretář, jenž by uspěl v castingu na agenta 007. Že nejvyšším hostem byl Miloš Zeman, ustoupilo snídání disputu hlavní dvojice na téma rozdělující stát a církev jako do středu lože položený meč: restituce.

Expremiér radil, aby obnovované kláštery si nejen na sebe vydělavaly správou vráceného majetku, ale nabídly asyl zařízením pro osvětu a charitu. Patriarcha předvídal, že stav světa vyvolá zvýšenou potřebu lidí žít v komunitách, kde vládne duchovno, a kláštery se opět naplní. Už dávno znám slovo, které brání soudit na základě mizivých informací či předsudků; zní – nevím! Nevěděl jsem i tam a občas vyrušil čímsi nepodstatným, abych nebudil dojem, že svým mlčením cosi křičím.

Zato jsem v té vznešené místnosti se zdmi prosycenými stáletou konferencí místodržitelů Božích s jejich Pánem, přemýšlel o vlastním vztahu k němu. Omráčen krvavou okupací jsem, sotva confirmován, zběhl od českobratrských evangelíků do nové církve komunistů, která slibovala všem budoucnost bez války, bez bídy a bez Němců – pokud „Francii sladkou, hrdý Albion“, co v Mnichově rozhoupaly „zrady zvon“, vystřídá bratrské objetí země sovětů; šibenice byly zatím skryté v rekvizitárně.

Spisovatel zanechává stopu, kterou neodstraní zmizík. Ví tedy přesně, jaké kdy kázal bludy. Když čtu své texty z časů extrémního materialismu, překvapuje mě samého, že v nich není popírán Bůh. Zřejmě proto, že jsem nepřestal věřit v onen Vyšší princip mravní,

jak je stále nově definován filozofií a uměním. Od Hospodina jej pro mě odlišuje jen, že ke mně nemluví prostřednictvím svých stran, tedy církví, které o Boha bojovaly často krvavěji, než svěští vládci a dnešní partaje o moc.

Jak německá okupace vraždící těla, tak dušehubná normalizace komunistů mi představila církve jinak. I za války – vždyť jediná bitva na našem území byla vybojována vojáky z Londýna v pražském pravoslavném chrámu – i za totality, kdy kostely znovu nabízely své prostory nespoutanému myšlení a víře v dobro. Škoda, že mnohé údy církví záhy jejich šance ve svobodě zbrzdily. Jak zpupné bylo úsilí opata emauzského zbořit „komunistickou architekturu“ – betonová křídla, která skvěle nahradila po náletu v únoru 1945 gotické věže. Jak nedomyšlený byl při návratech hloučků jeptišek a mnichů výhost stovek mrzáčků či slepců. Jak zbytečný boj o pražskou katedrálu. Přesto pilně chodím dál do kostelů jako do divadel, protože kněží i hrdinové dramát nejlépe ošetřují duše zraněné surovostmi nevyspělého kapitalismu.

K podpisu knihy hostů jsem připojil slovíčko považované za frivolní, protože hostitel v něm jako jeden z nemnoha Čechů poznal zbožnou zkratku. Námořníci znali kdysi devět přikázání, jak postupně kasat plachty v sílící bouři; když byl zlomen stěžen a loď odsouzena k záhubě, znělo desáté: kleknout a modlit se – k počtě Ježíše, Ad HOnorem Jesu.

Tož, otče metropolitó žírné Hané, ahoj!

Václav Klaus jako patron národních kecalů

10. 12. 2011

Skuteční proroci musí často napřed zemřít, aby byli konečně slyšet a jejich hlas nabyl váhy, jaké si dávno zaslouhoval. To platilo pro mučedníky a platí i pro současníky. Také Jiřího Gruši bude teď pořád víc, jak je stále aktuálnější jeho ústřední motiv – lesk i bída nacionalismu, a důležitější jeho ústřední myšlenka, – že národní vize, jež byla v devatenáctém století motorem českého zmrtvýchvstání, se v jednadvacátém stala brzdou českého pronikání do světa. Odpovídá Grušovu významu, že roli jeho hlavního oponenta převzala sama hlava státu, kterou však ani rozsáhlá imunita nechrání před scestnými úsudky. Václav Klaus, jenž kdysi Grušu pyšně vydával za svého dvořana, ho nedávno křivě obvinil, že jako český velvyslanec dával přednost německým zájmům.

Dosluhující prezident, který se už dlouho sám demontuje snahou být ve všem protinožcem svého předchůdce Václava Havla, a s ním i jeho věrozvěsti se stali zemskými patrony oněch pivních filozofů a holých lebek, na které sedí jak ulité Grušovo ironické označení „národní kecalové“.

Klausovo zásadní tvrzení, že vstupem do Evropské unie byla pohřbena sotva nabytá česká svéprávnost, je vyvraceno staletími našich dějin, z nichž srovnáním jasně vyplývá, že existence českého státu nebyla nikdy zaručena tak jako dnes. Mýtus o naší samostatnosti – prý v listopadu 1989 definitivně znovunabyté a vstupem do NATO i EU zas hned ztracené – je, řečeno jiným příměrem Jiřího Gruši, „chvalozpěv na vlastní klec, ve které papoušci nikdy neztrácejí svoji suverenitu“. Všechny Klausovy útoky na současný

vývoj evropské a zároveň celosvětové integrace odpovídající stavu i směru moderní civilizace dávají tušit zklamání, že v tom mocném svazku svobodných zemí není místo pro lokální suverény, kteří směřjí nutit svému kmeni recepty, v jejichž důsledku se hrozí stát „královstvím zahradních trpaslíků“.

Už kdyby Evropská unie neměla jiný smysl, než být pojistkou české společnosti proti Klausovým zkratům, byla by požehnáním!

Tehdejší premiér musí vědět, že česko-německou deklaraci, jistíci dnes republiku před jakýmkoli pokusem revanše spolehlivěji než jeho výhrady k Lisabonské smlouvě, zachránil pro pozdější přijetí právě Jiří Gruša už v době přípravy dokumentu. Těsně před rozdělením Československa hrozilo akutní nebezpečí, že Mečiarův muž na postu ministra zahraničí ČSFR Moravčík úmyslně zanechá České republiky diplomatické trosky. Nedošlo k tomu jen díky Grušovi, čerstvému šéfu ambasády v Bonnu, který intriku prohlédl a skvělým zásahem na vlastní zodpovědnost vytvořil skutečnosti, jež už nebylo možno poničit.

Grušův nejdůležitější myšlenkový odkaz je v tom, že identitu národa netvoří idealizující legendy, ale součet všech vlastností a schopností, dobrých i špatných, které daný národ kdy projevil a proto mapují celou protikladnost jeho povahy. Českou tedy určuje jak Husovo Ne!, tak husitské talibánství, jak Komenského učebnice jazyků, tak Koniášovo pálení knih, jak Havlíčkovu rebelantství, tak Sabinova udání, jak Masarykův humanismus, tak Gottwaldovy oprátky, jak prohlášení Charty 77, tak poselství Anticharty. A je zřetelné, která linie má v tom střídavém proudu dějin kladná známka.

Guru zdejší pravice Václav Klaus, ustavičně zdůrazňující, že není fanatik jakéhokoli -ismu, se militantním řazením obecných národoveckých tradic nad proces propojování národních společností na bázi konkrétních humanitních hodnot stal neméně falešným prorokem, než vůdčí levicoví intelektuálové meziválečného období, kteří

horlením na slabost demokracie a její neschopnost vyrovnat sociální rozdíly směřovali své učedníky k utopické hvězdě komunismu, v níž pak tupě věřili, než ji zastínily šibenice. Možné rozhořčení mluvčích Mistra, že nic, ale opravdu nic takového dnes Klausovo učení způsobit nemůže, by bylo taky falešné. O tom svědčí tisíce srbských, chorvatských a bosenských krků, které podřezala podobná rétorika, utržená ze řetězu výbuchem národnostních střetů.

Je neuctivé prezidenta tupit, není fér zvát ho zlodějem psacích per a je neúčinné pohoršovat se nad jeho údery pod pás. Lze ho ale označit za ústřední zdroj záporné energie, kterou sytí a napájí všechny v této zemi, kdo potřebují k existenci i kariéře resentymenty a revanše. Vždyť sebevětší úlety bruselských úředníků ani sebehlubší krize eura nezmění nic na tom, že současná Evropa spojená vůlí i volbou valné většiny obyvatel – společně uchovat a bránit demokracii – se poprvé v dějinách stává jedním z hlavních stabilizačních faktorů života na planetě i pro příští generace. Bránit tomu tak intenzivně jak to činí prezident, který tím popírá předvolební sliby a povolební přísahu, je způsob velezrady v duchovní podobě, nežalovatelné, ale hodné odsouzení. Větu z knihy *Můj život s Hitlerem, Stalinem a Havlem* mohu po pěti letech doslova zopakovat:

„Nabízí se otázka, nepřivodil-li zralý politik na přelomu tisíciletí české společnosti už zas újmy jiného druhu po těch, k nimž v půli století po svém přispěl mladý básník.“

Leoš na druhou

17. 12. 2011

Během jedenácti dnů v tomto adventním měsíci prosinci mně hned dvakrát zavalil cestu balvan jménem Leoš Janáček, a to tak dokonale, že mi pokaždé dlouho trvalo, než jsem byl schopen přelézt jej a jít dál svou cestou. Z dobrého důvodu to vezmu pozpátku:

Jedenáctého prosince měl moravský génius mě a dalších dva tisíce tři sta diváků v hledišti vídeňské Staatsoper, jež před začátkem „vřelo jako váza přeplněná“ příbojem hlasů i rozcvičujících se nástrojů, opět jednou uvěznit ve svém bezvýchodném *Mrtvém domě*. Už vstupní foto přes obrovskou průsvitnou oponu, které se s prvními takty přede hry rozběhlo v provoz aut a tramvají snímaný ze střechy operní budovy, nevěstilo nic dobrého a také obsah díla ve vznešeném programu začínal podezřelou výstrahou, že sleduje koncept režiséra Konwitschného: „V rozlehlé suitě ve 44 poschodí se schází mužská společnost. Nálada je podrážděná, práh agrese nízký. Objeví se Bos ruské mafie a oznámí, kdo bude dnes jeho obětí: Alexandr Gorjančikov...“

Asi po půl hodině se zpívající elegáni ožrali aperitivy z jevištního baru sdostatek, aby navlékli přes smokingy pruhované blůzičky a hráli si chvíli na drsný sibiřský lág, aniž by přitom rezignovali na dámský i pánský striptýz. Když Kmotr konečně propustil Gorjančikova na svobodu tím, že ho na truc Dostojevskému zastřelil v mamutí malované matrjošce, kam ho vstrčili mafiáni už zas večerně vymódění, pouze z ustavičných rvaček malebně pokecaní umělou krví, nebožák po odstranění vršku superbáby umíral ve spodku jako Danton v škopku, přičemž nejstřízlivější z gangsterů mobilem volal asi policii.

Ten „kozí“ nápad, jak říkávala maminka mým vylomeninám, vymiškovanáho návratu k zaschlé pubertě moderny měl jeden nechtěný efekt: pod taktovkou GMD – generálního hudebního ředitele domu na Opernringu – Franze Welsera-Mösta se na tu scestnou inscenaci zřítíla lavina Janáčkovy muziky tak, že jevištní blábol zmizel z očí. Normální člověk je mohl prostě zavřít a poslouchat „živý přenos“ z Mekky evropské hudby v podání orchestru státní opery, za nějž se v příkopu před jevištěm večer co večer vydávají fenomenální Vídeňští filharmonici připomínající stohlavého obra. Maestro Most, ti nebeští muzikanti a nad nimi i bravurní zpěváci nejmíň osmi národností, jejichž různé moravštiny si byly vzdáleny jako finština a portugálština, což ale pomohlo vnímat i skvělé hlasy jako nástroje, sklidili po nepřerušovaných devadesáti minutách čtvrt hodinový orkán vyvolávaných Bravóóó! zatímco režisér a jeho výtvarník tsunami vyřvávaných Bůůů!

Předtím, prvního prosince, svrhli jiný balvan zcela jinak surově přede mě a dalších dvě stě třicet diváků dramatik Milan Uhde, skladatel Miloš Štědroň a režisér Vladimír Morávek v divadle na brněnském Zelném trhu. Husa na provázku se na dvě a půl hodiny změnila v orla utrženého ze řetězu, který tloukl křídly o nízký strop a křičel, až to mučilo mozek. Nepíšu operní ani divadelní kritiky a nehodlám tedy korektně vážit slova, ostatně proto jsem zejména toho večera litoval každého, kdo se tím musí živit, uspat své smysly a pít se po vadách jako kontrolor v samoobsluze. Zažíval jsem hru? nebo zpěvohru? nebo operu? nebo muzikál? nebo drezúru? nebo orgii? nejspíš přepadení, při němž se současně loupí i rozdává! jevištní jev nazvaný *LEOŠ* mě oslovoval, ohlušoval, oslňoval, oslepoval, omračoval, otupoval i oblažoval – prostě totálně opanoval, jak se mi v českém hledišti dlouho nestalo.

Bylo to, jako by vskutku „lví“ nápad propojit epizody Janáčkových osudových lásek s citacemi z jeho díla přerostl v procesu vznikání nejdřív samotné tvůrce a pak i výtečné herce, aby je proměnil

v jiný živý organismus, který do sebe nakonec vtáhl i mě. Podobně jako při Morávkově vinohradském *Cyranovi* mi brzy přestaly vadit nestoudně ohlušující decibely měnící divadla v diskotéky, ale snad právě proto přitahující víc mladých diváků než kolik stačí vyhnat starších, kteří ještě mají normální uši. Logika ostatně byla v tom, že všechny, i ty sebe hlučnější lásky panovačného erotomana Janáčka nakonec přesáhla a na Olymp lidské věčnosti povznesla po Maričce, Amálii, paní Schulzové, Zdeňce, Gabriele Horváthové a Kamile Stösslové ta nejvěrnější z nich – Hudba.

K režijním nápadům čerstvého prezidenta Havla patřilo, že kapela Hradní stráže hrávala o polednách Janáčkovu *Sinfoniettu*. Vodil jsem tam své hosty z domova i z ciziny hlavně, abych si to znovu a znovu užil sám. Trubači, pozounisté a hornisté v oknech levého křídla prvního nádvoří se vzdor Pištěkovým operetním uniformám podobali antickým poslům, když metali do náměstí kulové blesky fanfár. Ty si vozím s sebou na přehrávači auta pro zvlášť chmurné chvíle; vybuzují mě k činům podobně jako za studentských let fenmetrazin.

Tvůrcům brněnského *LEOŠE* se podařilo výbušnou sílu Janáčкова díla vysvětlit tak přesvědčivě, až jsem byl v hledišti rád, že mě osud obdařil jen obyčejným talentem, který neničí své okolí jak to činí géniové podobní lvu – zabíjejícímu prostě z přirozenosti krále zvířat.

Ach, Václave...

18. 12. 2011

... spadla před Tebou poslední opona, ta železná, která se už nikdy nezvedá, ale závěrečná děkovačka s voláním Bravo!! či Fuj!! přesto teprve začíná a nikdy neskončí, jak to už bývá v theatru mundi, divadle světa. Ten kus, který jsi právě uzavřel – Tvůj život – je jako vystřižený z Aristotela. Expozice: kluk, který nic nesmí. Kolize: mladík, který všechno chce. Krize: mladý muž, který je nenáviděn. Peripetie: Zralý muž, který je milován a přesto i nenáviděn. A katastrofa? Divadelníci vědí, že ty antické nemají nic společného s plytkými průšvihy všedního života. V antické katastrofě určí její rozměr i váhu Katarze, součet všeho, co bylo odžito, vymyšleno i učiněno, a poznání totální pravdy o hrdinovi pak rozhodne, zda ho bohové svrhnu do hlubin zatracení, či vynesou přímo na Olymp.

Obecnému diváctvu jsou nějaké katarze šumafuk, je zvyklé od amfiteátrů až podnes soudit postavy na scéně spontánně a často nespravedlivě. Mazaný a ješitný protagonista tomu umí zabránit tím, že vystoupí ze hry v okamžiku, kdy mu přízeň děje nasadila vavříin vítěze. Po Tobě sáhla už několikrát smrt. Kdybys poslechl varování a stáhl se do soukromí se vzkazem Tomáše Masaryka „Budu se na vás dívat, jak to děláte“, byl bys žil v pohodě dál a zůstal miláčkem všech, jejichž heslem je „Neříkám tak ani tak, ale na má slova dojde“. Ty sis však jako Cyrano podržel právo až do konce hry vládnout kordem a tedy i bodnout vedle. Proto's nepřestal být člověk z masa a krve, a dýchat člověčinou bude i každý Tvůj pomník.

Skuteční přátelé hrdinů je znají bez brnění, také v okamžicích únavy i skepse, ale mohou si jich vážit o to víc. To platilo pro Jiřího Grušu a bude platit i pro Tebe. Havel hravý a dravý, Havel ironik

a útočník, Havel kumpán z mokré čtvrti i dobyvatel srdcí tím úspěšnější, čím nesmělejší, Havel přirozený alfa-samec v lásce, umění i politice, ten Havel rozený vítěz měl svého protinožce: byl jím Havel nejistý a roztěkaný, Havel pochybující, ano i Havel zoufalý ze své porážky, když se dal v kriminále přesvědčit, že Charta 77 byla rozvrácena, její jádro kapitulovalo a on, zůstane-li nadále jejím mluvčím, bude mít na svědomí všechny, kdo v něho stále věří. Minutu poté, co Tě Olga vyzvedla z Ruzyně, se Ti zhroutil svět, žes jim naletěl a tu funkci složil. Ale už o pár hodin později jsi na Sázavě podoben Jeronýmu Pražskému kategorickým dopisem odvolal své odvolání a dal to vyhlásit do celého světa, čímž sis pojistil další kriminály. Tvým přátelům se vrylo do mysli, že to byl klíčový okamžik, který z Tebe udělal Havla výsledného, jenž měl pak právo stát se prvním prezidentem, osvobozeného státu, když jeho úctyhodný protikandidát Alexandr Dubček se přece jen podepsal pod moskevskou kapitulaci i pendrekový zákon.

Poznal's ve funkci hlavy státu jako snad žádný umělec na světě, že nejen kumšt a láska, ale i moc, ač jen demokratická, je čarodějka, která zavábí, ale pak nezná slitování. Vládcí běžně tvrdí, že se úřadu obětují, a je to ovšem účelový žvást, ale u Tebe jsem si tím byl jist. Celé Tvé vnitřní ustrojení bylo zbojnické a skoro přes noc jsi byl vrchnost. Ta dvě postavení se v Tobě musela srážet jako zemské desky zaviňující tsunami. Obklopili tě bodygárdi, jak blechy na Tebe naskákali řítilezci, Tví přátelé to vzali na vědomí a dál tě měli rádi, Tví nepřátelé z nich šmahem nadělali pravdoláskaře, čímž vlastně obhájili nenávist a lež.

Ted' Ti budou jistě sypat na poslední cestu jak při Božím těle růže pokryteckých slov. Ale tu válku s Tebou už prohráli. Tvůj následník na Hradě mohl zpupně nevyvěsit vlajku Evropské unie, která mu bere pocit suveréna, ale z prezidentské vlajky už nemohl odpárat, že ta pravda vítězí! Probírám-li deset postav, které hrály prezidenty moderního československého a českého státu, nevidím

jinou, která by ti mohla nabídnout rovnocenný dialog, než právě Tomáše Garrigua Masaryka. On přivedl zmizelé „země české koruny“ zpátky na mapu Evropy, Tys je po jejich novém těžkém propadu do nebytí vrátil na mapu celého světa. Patří Ti nejvyšší uznání ze Shakespearova *Snu noci svatojánské*: „Dobře’s řval, lve!“ Zasloužíš volání Bravo! a potlesk vestoje.

Ach, Václave,

jistě promineš, že se – asi ne jediný z Tvých starých přátel – nechystám přetlačovat v Národním divadle ani v krematoriu, kde už stejně nebudeš Ty, jak Tě známe. Otevřeme si dobrou láhev a vpus-tíme k nám Tebe s Landovským v *Audienci*. Byla pro mě životní radost psát i sehrát s Tebou a ostatními mušketéry ten jiný kus, jehož titul, však víme který!, sotva kdy zmizí z jeviště českých dějin.

Špatný rok a dobrá zpráva

31. 12. 2011

Když slavil Václav Havel třicet jar, byli jsme si cizí, ač se rýsovaly sympatie při obraně jeho textů před cenzurou. Čtyřicátiny jsem slavil na Hrádečku už jako přítel; bez kapely mu k nim zazpívala stejně zakázaná Marta Kubišová. K padesátce jsem mu do obklíčeného domu nad Vltavou poslal z Vídně svou ‚pozdní sestru‘ a příští ředitelku schwarzenberské kanceláře Gerdu Neudeck s kufrem švýcarských sýrů. Šedesátku jsem minul, když si ho přivlastnilo prezidentování, k sedmdesátce snad pozval do Křižovatky dva hosty na metr čtvereční; po hodině valchování jsme od něho byli stejně daleko a šli mu radši připít ze Slavie. Na mých brněnských osmdesáti vydržel déle než já a herečka Marie Drahoušková mu držela tajné cigarety. Při letošní pětasedmdesátce jsem ho v DOXu pozdravil jen zamáváním, nechtěl jsem zvyšovat jeho únavu.

Když teď zemřel a napsal jsem i řekl v médiích, čím mi zalehlo srdce, rozhodli jsme se uniknout přetlačování v Dómu tím, že na něho v čas pohřbu vzpomenu ve Vídni při dlouhé svíci a dobré láhvi. Den předtím nám však dal velmi vážený známý nabídku, jaká se neodmítá.

Došli jsme v pátek ráno k jeho pracovišti, kde nás vzal do auta. Měli jsme štěstí, že před námi jel policejní vůz, který taky mířil na letiště, a že nás tam odbavili u vchodu, kde nebyla živá duše. Letadlo nabízelo jen tucet křesel, z nichž pět zůstalo prázdných, a bylo pořádně rychlé: sotva jsme vzlétli a nabídli nám nápoj, už se zastavovalo, nestačili jsme dopít číši Sauvignonu Blanc ze Štýrska, ale byli znovu šťastlivci, když se přímo u letadla vyskytl rakouský velvyslanec, měl ve dvou autech právě sedm volných míst a znal

se s českými policisty, kteří nás pomocí sirény protáhli červenou vlnou včas k rezidenci.

Tam jsme se rozdělili. Náš vážený známý kráčel s velvyslancem na jednu stranu katedrály, my jiným vchodem na druhou. Přišli bychom si jako na schůzce Charty 77, nebýt tu i Karel Gott a další antisignatáři, ale mezi všemi panoval mír, jaký měl přítel rád, když tu ostudu podepsala i jeho tehdy mladá budoucí druhá žena Dagmar Veškrnová. Těsně vedle nás narůstal kotel urostlých mužů v černých oblecích a se sluchátky v uších, kteří dovedli své klienty na jejich čestná místa a zde se shlukli, aby je včas obstoupili a bezpečně dopravili do mateřských zemí; stáli tam i dva nemluvní pasažéři z našeho letadla. Seděli jsme za sloupem, ale před velkou obrazovkou, takže jsme viděli jako doma. Dvořákovy skladby skvěle podaly Česká filharmonie, Pražský filharmonický i katedrální sbor. Katolíci prošli očistou slavnostní mše sloužené nejvyšší sestavou českých a italských církevních knížat, my jinak věřící i nevěřící jsme zažili vznešené duchovní divadlo. V mysli jsem si přitom promítl jeho hry od *Zahradní slavnosti* po *Odcházení*, a nahlas pak zapěl se všemi – Svatý Václave...!

Současný prezident republiky Klaus vypočítal ony přednosti předchůdce, které se domnívá nalézat i u sebe, kníže schwarzenberské připomnělo, že pravdu a lásku nelze proměnit v nadávku, a Madeleine Albright zahovořila tak česky jako by byla stále Madlenkou Korbelovic. Zklamal jen exprezident Clinton, když nezahrál na saxofon, ač ho měl odcházející proto zvláště rád.

Vzduch v katedrále vzdor dechu z tolika set plic mrazil a já vděčil svému kabátu, že mu čelí líp, než jsem byl zvyklý. Pak už opouštěl přítel naposledy chrám, kde zažil *Te Deum* po svém prvním zvolení, všichni jsme ho následovali pod balkón kanceláře, kam byl tehdy vytleskán tisíci dlaní, a nehybně stáli, než v černé limuzíně zajel za roh, odkud mu vstříc bouřil poslední aplaus stojících diváků. To už mě rakouský velvyslanec prosil, abych mu vrátil s klíči od ambasády

i jeho kabát, který jsem tam zaměnil za svůj; nato nás k letounu opět prometli Prahou jeho známí dopraváci. Ze Sauvignonu jsme zas jen upili a už přistávali, ale hodná letuška nám dala poloplnou láhev za výslužku. Večerní Vídní, už ne v časové tísní, nás pak zas jako normální smrtelníky vezli jen na zelenou. Dveře jsme odemkli šest hodin poté, co jsme zamkli, a jen litovali, že jsme nezažili ve-selejší výlet, než k jakému nás, soupevníky odešlého, pozval jako svůj doprovod Heinz Fischer, přímo zvolený prezident Rakušanů.

Převzali jsme chlupáče Barbara, který vše rád přečkal u vídeňských obdivovatelů, zapálili připravenou svíci a vypili láhev darovanou i koupenou. V dovezených Lidovkách jsem našel svou odpověď na dotaz, co by byl přítel asi řekl o tom pohřbu: „Chm, chm, to jsou parradoxy, prro bulvár a prrotivníky je mé odcházení tak trochu zahrradní slavnost.“

Končí rok, v němž se naše někdejší kruhová obrana ztenčila o střihače železné opony Dienstbiera, kronikáře holocaustu Lustiga, divouse Jirouse i multitalenty Jiřího Grušu a Václava Havla. Po takových ztrátách se těžko hledá dobrá zpráva pro rok 2012 – ale našla se! Kdo sleduje sport, ví, jak patová situace nastala v královské váze boxu, když se o nejvyšší tituly podělili bratři Valerij a Vladimír. Obvyklá bitva dvou uchazečů o žezlo superboxera planety se konat nebude z důvodu, který dojíhá i těší:

Máma Kličkovová jim už v dětství přísně zakázala prát se spolu.

**ROK
DVA TISÍCE DVANÁCT**

Generálovi jeho poručík

3. 1. 2012

Telefony, které jsou mi ve Vídni podávány k počítači s tím, že volá redakce MfD, která jinak Trilobity na soboty odbírá automaticky, mě už děsí jako by zazvonila hrana. Loni odzvonila z mých znejmilejších mužských Dienstbierovi, Lustigovi, Grušovi a Havlovi. Dvanáct let stará věta v mé vzpomínce na Jiřího Pelikána – „Generace se loučí, přátelé se mění v popel“ – dostává najednou strašnou, i když příznějme logickou akceleraci. Jsme dávno v zóně smrti a už dlouho přesluhujeme. Nehodlám se stát oblíbeným autorem nekrologů, ale nemohu odmítnout možnost, která je vlastně jediným způsobem, jak se jinak než slzami rozloučit s osobnostmi, jež silně ovlivnily můj život. Píšu o nich, myslím na ně, vybavuji si je v silných souvislostech a tím v sobě zahajuji jejich dočasné zmrtvýchvstání, protože podruhé odejdou až se mnou, ale snad se najde někdo další, kdo nás ještě na chvíli taky oživí.

Josef Škvorecký byl první štikou v rybníku poválečného českého písemnictví, totálně zarostlém planktonem socialistického realismu, který se pak už brzy vyjevil i dalším literátům jako zvláště účinná forma cenzury, neboť ji ve svém díle prováděl autor sám. Nezapomenu na den, kdy do klubu spisovatelů na Národní třídě přinesl brunátný Josef Rybák knihu zvanou *Zbabělci* a vyzval obědvající jako kazatel, aby když už byl tak odporný paskvil vydán právě v Československém spisovateli, jej odsoudili především českoslovenští spisovatelé. Tu knihu pak mnohý z nich trávil jako povinnou školní četbu a většinou nestrávil.

Dvě knihy, o nichž vím, že mě už zcela přeorientovaly, než jsem se dostal k ještě podstatnějším – Orwellovu románu *1984* a Koestlerově

Tmě o polednách – se jmenovaly *Zbabělci* a *Prezident Krokadýlů* Warena Millera, jehož překlad tehdy podepsal Jan Zábrana, ale později se k němu přihlásil – Josef Škvorecký. Především ta první, protože odrážela kontrolovatelnou skutečnost, mě šokovala způsobem, jakým její mladý autor zrušil hned dvě tabu – politické i estetické. V tom, co jsem v květnu 1945 jako sedmnáctiletý účastník pražského povstání, už inklinující k idejím komunismu, považoval za mimořádné úlety ojedinělých deviantů od etických norem, vypožoroval autor *Zbabělců* hlavní proud, kterým se záhy bude brát obecný vývoj. A co jsem s klapkami na duši považoval za nehodné literatury – nahou pravdu reálné současnosti, která by mohla pošpinit či dokonce zničit vysněnou budoucnost – svedl napsat tak bravurně a přesvědčivě jako hrál na saxofon. Úspěšná obrana té knihy stejně jako později Havlových a Grušových periodik zformovala první oddíl komunistů ve svazu spisovatelů, jimž se později chvilí říkalo reformní, než skončili v disentu nebo v exilu.

Předtím byl autor *Zbabělců* až do Viewegha první, kdo ze mě, aniž to kdy řekl, ale také aniž by o tom kdo z jeho čtenářů pochyboval, udělal románovou postavu fungující dokonce na pokračování. Jako poručík Vrchcoláb jsem byl v *Tankovém praporu* totální blbec z povolání, který se pak řadu let složitě dobýval k lepším a lepším posudkům v *Miráklu* a konečně v *Inženýru lidských duší*. To už bylo duo Škvoreckých v Torontu a naše vyrovnání tak daleko, že mě požádal, aby Publisher 68 mohlo vydávat mé exilové knihy. Dal jsem už předtím slovo Müllerovu a Utitzovu Indexu v Kolíně nad Rýnem, ale po téhle výzvě uznali sami, že musí zvítězit kompromis. V Kolíně tedy vyšla *Katyně* a *Zakopaný pes*, v Torontu *Bílá kniha* a *Nápady svaté Kláry*. A velké smíření se konalo ve Filadelfii, kde se kongresu o zakázaných spisovatelích v Československu v úplné jednotě názorů účastnili Kanadčan, Američan, Francouz a Rakušan – Škvorecký, Lustig, Kundera, Kohout.

Nedávno jsem viděl ve Slavii Vaculíka a Klimenta, přišli mi jako starci a teprv zpožděně mi došlo, že patřím k nim. Mé setkání s ještě starším Škvoreckým nasměrovaly hvězdy na Národní třídu pod balkón jídelny klubu spisovatelů, kde jsem o něm uslyšel poprvé. Nazítří se vracel do Toronta, jak řekl, naposled. Loučili jsme se přesto vesele s vědomím, že na setkání nebudeme čekat věčnost.

Stalinova smrt ukončila pojmenovávání ulic a institucí po živých, jejichž celkový výkon nemohl být ještě shledán odpovídajícím. Škvoreckého jméno nesly hned po Velkém třesku roku 1989 instituce i ulice v České republice a nikdo je nezpochybnil už za jeho života. V euforii ze vzkříšení svobodné země udělil prezident Havel v první várce státních vyznamenání Josefu Škvoreckému Řád Bílého lva, ačkoli podle protokolu náleží pouze generálům. Beru to vážně a hlásím:

Můj generále, čest Vám vzdává poručík Vrchcoláb!

77 × 35 = 2012

5. 1. 2012

„Monolog“, jak Václava Havla nazve později spisovatelka Tereza Boučková, zazvonil v sobotu jedenáctého prosince 1976 u „Dialoga“, jak mě už dřív nazvala Státní bezpečnost, třikrát krátce a jednou dlouze – tak se hlásili blízcí přátelé. Nechtěl jít dál, což znamenalo, že já mám jít ven. Z jeho výrazu a „dizitaštičky“ jsem usoudil, že si mám taky pro jistotu vzít zubní kartáček a pastu. Cestou po Nových zámeckých schodech, kde tehdejší stav techniky nenutil vést rozhovor na papírkách vzápětí pálených, mi nicméně nehlasně vysvětlil, že jeho milované Plastiky Celého Univerrza zase ohrožuje nový prproces, prročež sezval párr kamarrádů na porradu. O majiteli seriózně měšťanského bytu na Novém městě, kde jsem byl poprvé, mi pouze sdělil, že je to polozakázaný polofotogrrraf a polopřekladatel, sice už jednou zašitý, když pozval kdesi v hospodě na smůlu před estébáky Bolševika na Boží soud, ale stále ještě ne zcela prroflákнутý. V pokoji bylo všeho všudy devět mužů, reprezentovali však celé klasické společenské spektrum od trockistů a bývalých reformních komunistů přes bytostné demokraty až po praktikující katolíky.

Plastici dávno vyhráli bitvu o přízeň celého disentu, když petici proti jejich pronásledování už před rokem podepsali na úporné doporučení jejich ctitele z Hrrádečku Jaroslav Seifert, Václav Černý, Jan Patočka, Karel Kosík, Ludvík Vaculík a Pavel Kohout, ačkoli si všichni dohromady nevěděli s jejich muzikou ani poetikou rady. Spíš jim šla, shodla se šestka, silně na nervy, ale přesto hned pochopila, že jsou hlasem jiné generace, a že ta starší nesmí dopustit, aby si z nich režim dělal lovné králíky, když si zatím netroufá na vysokou. Opětovaná Havlova žádost vybudila však přítomné k přednesu dob-

rého tuctu kauz, jejichž oběti si podobné zastání zasloužily neméně. Jak se venku šelo a v pokoji stoupala mlha cigaretového kouře, tehdy hulil snad každý! rostla i všeobecná únava, která přerůstala ve frustraci danou rozsahem křivd, množstvím protestů a hlavně jejich minimálním účinkem. Muži zavření v pokoji byli opět jednou a tentokrát společně, což pocit násobilo, zavaleni reálnou představou, že v podobných klecích, a možná i zamřížovaných, stráví zbytek svých životů. Kolektivně sdílená deprese byla tak mocná, že náhle vybuchla a proměnila ve svůj opak.

Padl návrh napsat petici, která by pokryla všechny ty křivdy a zločiny najednou, jakousi superpetici hájící současně všechny pronásledované, petici všech petic, protože i zformulovanou tak, aby ji musel podepsat každý odpůrce zmršeného režimu v celém demokratickém spektru od leva do prava, protože by ji nikdo slušný nepodepsat prostě nemohl. A učinit ji navíc – v tom byl originální český vynález – v podstatě netrestatelnou, protože pevně opřenou o zákony, jež si režim sám odhlasoval, především o Chartu lidských a občanských práv OSN, které na základě podpisu Helsinské konference v roce 1975 přijal jako regulérní zákon a od té doby na ně zvysoka kašlal.

Jako by smrtelně unavený dostal naráz koňskou injekci povzbuzovací stvořila pak první parta, stále se rozrůstající o další odbojníky, na třech rychle po sobě následujících schůzkách v různých bytech text, který se dnes čte jako nevinná „kasací“ muzikantů z Jiráskovy *Lucerny*, ale tehdy měl výbušnost politické atomové bomby. Můj estébácký svazek Dialog zrcadlí zděšení Husákovy nomenklatury, která se sice mohla vysmát úvodní hrstce dvou set dvaadvaceti signatářů, ale pochopila ihned, že je to od války první protest, který přes rozdíl názorů, vyznání i minulosti podepsaly čelné osobnosti reprezentující valnou většinu obyvatel země.

Další události byly už poměrně zmapovány a zcela jistě budou zpracovávány v nejrůznějších uměleckých žánrech, možná i jako

antilegenda příběhu bratří Mašínových. Stavět do protikladu je však může jen ten, kdo nemá ponětí o skutečných bitvách života, jejichž zbraně neurčují zbožná přání, ale hvězdy, jak nazývám každou vyšší moc přerůstající lidský rozměr. V padesátých letech bylo ještě možné naivně věřit v pomoc svobodného světa. V sedmdesátých už bylo racionálně vypočítatelné, že totalitu zničí jen její vlastní eroze, kterou je však možno prodloužit nebo uspíšit. Těch devět unavených, dvě stě čtyřicet dva odhodlaných v první vlně a necelý tisíc dalších občanů ještě statečnějších, protože už znali trestnou uličku, kterou prošli předchůdci, uvedlo v chod proces, který s polskou Solidaritou a východoněmeckými protestanty přispěl k pádu impéria... nebo to byla spíš ta Klausova mlčící většina...?

My vám daně! Co vy nám za ně?

7. 1. 2012

Rakousko patří k nejbohatším státům světa proto, že má snad nejprísnější daňový systém. Vyhoštěnci z vlasti, která si vše, co chtěla, strhovala sama, objevili v něm po roce 1979 největší životní změnu. Poslechli radu rakouských přátel a věnovali jednání s finančním úřadem tutéž pozornost jako spisování.

Trvalo měsíce, než on a jeho žena dostali jako „autorské společenství“ výměr, ale ten funguje tak, že při něm setrvali i po roce 1989. Stojí je sice o něco víc než doma, ale dává jistotu, že pokud se nezašvindluje, nepřijde se do maléru. Po pár letech zažili noví občané hloubkové přezkoumání, a že bylo vše v pořádku, nepřišlo nikdy další. Mnohé funguje v Rakousku na principu důvěry; pokud ji stát má, chová se jako vlídný pastýř, pokud ji jednou důvodně ztratí, vycení vlčí zuby a spustí doplňkový systém stálé kontroly, která černou ovci už zásadně podezírá.

Vyměřená daň je totiž svým způsobem fungující opencard k spravedlivému styku se státem v mnoha oblastech života. Proti českému kolektivismu stojí individuální přístup k jednotlivci. Roční hlášení finančních úřadů o výměře daně může různé platby razantně snížit i zvýšit. Mění se poplatky za zdravotní pojištění stejně jako za přestupky. Občan s minimálním příjmem si může užívat prvotřídní lázeňské léčby. Řítí-li se po dálnici zakázanou rychlostí milionář, hrozí mu i pokuta v ceně auta, proto tam dnes jezdí závodně nejvyšš sebevrazi, kteří se chtějí spolehlivě rozmlátit o dálniční most. Bude-li co podobného zavedeno u nás, změní se i zde piráti silnic přes noc v kavalíry.

Daně v Rakousku jsou jako šaty šité na míru. Během dlouhého řízení, při němž dva úředníci se zapisovatelkou přišli až do bytu a nepřijali za celý den ani vodu z kohoutku, bylo novousedlíkům přesně spočítáno, kolik procent od nuly do sta mohou uplatňovat při odpisech v řadě kategorií. Narazili by, kdyby se pokusili odepsat cokoli v oblasti osobní potřeby, od zubní pasty po dovolenou. Mohou však uplatnit vše, co potřebují k výkonu povolání, od tužky po letoun.

Příprava každoročního daňového přiznání pro poradce, který mu pak dá formu podání, je i po třiceti letech rituál, na nějž se poplatník s tak nepraktickým povoláním jakým je popisování papíru připravuje duševně týdny předem. Pak přijde den Dé, kdy otevře pořadače, do nichž pečlivě ukládal stovky i nejmenších účtů, a nastává třídění po rozloženém jídelním stole do tří tuctů hromádek odpovídajících odlišným výškám odpisů. Nejlepším doprovodem bývají klasické klavírní koncerty, které dodávají únavné činnosti potřebnou dynamiku.

Marně si poplatník letos opět sliboval, že z technické fáze konečně učiní rutinní záležitost, aby ji vyřídil v co nejkratším čase. Účtenky klouzající mezi prsty mu naráz promítají celý rok života, jehož mnohočetné události často jen absolvoval a hned pustil z hlavy, aby neprošvihl následné. Ted' se mu vracejí v různých měnách, jež přepočtem na euro dostávají srovnatelnou cenu, čímž ještě víc vyniká jejich skutečná hodnota v životě, kterou lze v klidu zvážit jako zisk nebo ztrátu. Znovu zahřeje reminiscence osobních svátků, znovu zarmoutí neodepsatelný honorář veterináři za vytržení sedmi zoubků jezevčíčímu stařečkovi Richymu, dej mu Manitou nebe!

Položka za třináct euro (lístky do kina – odpis pro filmové autory 90 procent) připomene vrcholnou inspiraci, položka za sto (pracovní oběd s režisérem – odpis 50 procent) smutek ze ztroskotání slibného projektu. Letenky, jízdenky, lodní lístky a účty z hotelů (odpis 100 procent) fungují náhle jako tlusté fotoalbum, potvrzen-

ky od benzinových pump (odpis 80 procent) jako silniční mapa Evropy. Nastává ještě únavnější sčítání a přepočítávání trvající další hodiny, dokud se výsledky ve všech sloupcích nepotvrdí dvakrát. Jiný rakouský přítel do této fáze pro zrychlení zapojil svou ženu, která tak objevila několik hotelových účtů, díky jimž mohla úspěšně požádat o rozvod.

Skončí-li vše uspokojivě, jsou sečtené doklady vloženy do číslovaných obálek, opatřeny shrnující zprávou a doplněny seznamem dnů a míst strávených v zahraničí, aby bylo možno vypočítat a odečíst i diety. Následuje ještě doložení příjmů, tím pečlivější, že záznamy o nich jsou rakouskému fiskusu zasílány plátcí ze všech civilizovaných zemí, takže neuvést je znamená risk jiného druhu ztráty pověsti. Nato poplatník odveze Meinlovu tašku s několika vzorně upravenými pořadači formátu A5 daňovému poradci a čeká na výsledek s týmž napětím jako na premiéru. O úspěchu ho zpraví korektní výměr finančního úřadu a účet od poradenské firmy, někdy vyšší než uložená daň, ale právě proto zasloužený.

Účty za vše privátní jsou uloženy zvlášť, aby obraz života docelily. Po sedmi povinných letech jdou pořadače místo ke skartování do soukromého archivu, když už existuje. Ať poslouží potomkům jako ta rokle u Sázavy, do níž léta naváželi obecní odpad, než ji překryli loukou; příští archeologové tam nebudou odkrývat zbytky naší kultury štětečkem, ale bagrem. A ty účty mohou říct historikům víc než memoáry!

Takže – Šťastný a Veselý Nový Daňový, kdo ví, co se na nás nedoví...

Uzdrav mě, víro má!

21. 1. 2012

Nápad přejmenovat na Havlovu třídu staropražskou Revoluční patří mezi ty, jimž se říká „kozí“. Stovky lidí by musely žádat o nepočet nových dokumentů, desítky obchodů a firem měnit bezpočet dopisních hlaviček a většina z nich by tu ztrátu času, energie i peněz asi nepřipsala na vrub vinnému odpovědnému, nýbrž nevinnému odešlému.

Nápad vydat desetitisícovou bankovku s Havlovým portrétem patří do téže kategorie. Hodnotově by z prvního prezidenta Masaryka učinila dvojku, kterou by převýšila dokonce o sto procent, a navíc by „Vaškem“ platili nejspíš ruští milionáři v Karlových Varech. Učiní-li ji časem inflace přístupnější, měl by se na ni vrátit Karel Čtvrtý, kdyby ze své dnešní nejnižší bankovkové příčky vypadl spolu se stokorunou úplně, jako už Přemysl Otakar na padesátce a Anežka Česká s dvacítkou. A pokud Ká-4 se stovkou přežije, měl by mít na nejvyšší příčku nárok Jan Hus nebo Jiřík z Poděbrad, vlastně vynálezce Spojené Evropy.

Nápad přeměnit Divadlo na Zábradlí v Divadlo Václava Havla patří mezi surové. Ten název se za půl století existence stal značkou stejně jedinečnou jako je Prazdroj a navíc neocenitelnou, a to nejen díky autoru *Zahradní slavnosti*, ale i režisérům a uměleckým šéfům, jakými byli Ewald Schorm nebo Jan Grossmann, kteří by tím byli degradováni do skupiny „dále hráli“.

Nápad nazvat po Václavu Havlovi pražské letiště je zato skvělý. Jméno obzvlášť ceněných prezidentů jakými byli Kennedy nebo de Gaulle už nesou jiné národní aeroporty, a Havlovo by v hlavním městě České republiky působilo jako magnet přitahující silou celosvětově

vého respektu, jaký nositel vydobyl sobě i své vlasti. Rehabilitovalo by konečně i letiště samé, které bylo ještě před oficiálním křtem znesvěceno v noci z 20. na 21. srpna 1968 přistáním prvních letadel okupantů, jež tam naváděl už předtím nenápadně zaparkovaný trojský pták plný sovětských navigátorů.

Avšak památku disidenta-prezidenta lze nejlépe uctít tím, že myslící občané vymizíkují pa-slovo-ne-slovo „pravdoláškař“ a nepřipustí, aby Havlovu celoživotní cestu z totalitní polepšovny do svobodného světa stočili odpůrci do jiné nebezpečné izolace. Příslušník odcházejícího pokolení, jehož většina po válce uvěřila v socialismus sovětské ražby (to jsem zas jednou já!), věnoval odčinění té chyby většinu života a následně se pak vzdal účasti v aktivní politice. Ale právě s takovou dějinnou průpravou se cítí být povinen varovat potomky před dalšími pochybnými mesiáši.

Jako ten, kdo zažil ČSR, Protektorát, ČSSR a ČSFR, než se šťastně dočkal ČR, má důvod tvrdit, že úporné snahy zesměšnit, oslabit anebo dokonce rozbít Evropskou unii jsou živeny ješitností politických alfa-samců neochotných unést, že Evropa už nechce být světadilem „warlordů“, kteří právě díky systému „Rozděl a panuj!“ směli poddaným vládnout občas jako Ferdinand Dobrotiví, ale většinou jako Ivanové Hrozní. Projekt demokratické Evropy bez hranic po staletích krvavých režích je stále ve stavu zrodu a zasluhuje odbornou i kritickou pomoc, ale ne klacky pod nohy. Proto se mi nepodplatitelný, neboť ostře sledovaný bruselský úředník jeví být toho času menším zlem a lepším strážcem rodinného stříbra než všichni dosavadní čeští ministři financí, krom posledního, ne ze sympatie k němu, ale že pan Kalousek svou misi ještě neskončil a jeví zatím snahu utrácení a rozkrádání zarazit.

Občan nemusí být ekonom, aby mu neuniklo, že generální průšvihy národních financí s důsledky stále víc mezinárodními zaviňují v první řadě domácí politici. Buď tím, že si za sliby nepřiměřeně vysokých platů i penzí kupují příští hlasy, anebo tím, že jedou na

holport s bankéři provozujícími vysoko rizikové obchody. To dokazuje nejen Řecko, které si dlouhá léta žilo nad poměry, téměř jako nomenklatury v onom pouze virtuálně reálném socialismu; stačí pohled na roční bilance všech českých vlád nafouknuté o nesmyslné hýření, jak je donedávna představovalo i přímo trestuhodné „porcování medvěda“, za jehož maso vedli poslanci své volební kampaně z veřejných peněz.

Občan nemusí být ani velký stratég, aby odhadl, kde hledat nejlepší záruku bezpečnosti. Až do roku 1945 byl hlavním rizikem Evropy staletý konflikt Němců s Francouzi. Že právě tyto dvě velmoci přes všechny své úlety tvoří pevný základ mírového bloku dalších států, lze považovat za dějinný zázrak, který, bude-li zničen, se už sotva někdy vrátí.

A občan nemusí mít ani příliš mocnou fantazii, aby si uměl představit, jak důležitý tmel by Evropa ztratila, kdy země Eura neudržely jednotnou měnu. Úsilí Merkelové a Sarkozyho je hodno obdivu, ne výsměchu. Mrazilo mě, když mi účastníci líčili, jak potěšena byla hlava našeho státu při nedávné návštěvě Rakouska, že „došlo na její slova“.

Jako se stříhaly metry na vojně, odstříhuji v duši dny, po něž bude ještě prezident Ochladitel a mluvčí mlčící většiny Václav Klaus přesvědčovat zrcadla, že je na světě nejchytřejší, a přeji nástupci přímou volbu, aby nezažil podraz, jakým se předposledně vyznamenala největší levicová strana, a nestal se předmětem kšeftu, kterým se minule sama podrazila i největší strana pravice. Kéž by víra má mě uzdravila!

Charta v Brně

4. 2. 2012

Dne 2. února tohoto roku bylo několik hustě popsaných a opravami počmáraných stran průklepového papíru, jaký byl v reálném socialismu k nerozeznání od záchodového, vystaveno ve vstupní hale Ústavního soudu České republiky v Brně.

Tenká složka zachráněná před estébáckými štárami asylem ve Švýcarsku a pak v Rakousku byla do Brna dopravena pod zvýšenou ochranou o týden dřív z pražského úložiště. Opatrovatel (už zase já) se loni dohodl, že spolu s jeho celoživotním archivem se i tyhle asi nejvzácnější dokumenty stanou součástí sbírek Moravského zemského musea, které se rozhodlo zasvětit desetipatrový dům české, německé a židovské literatury vzniklé v zemích koruny české od počátku dvacátého století.

Část pracovně zvaná „Spisovatelé proti válce a fašismu“ má obsáhnout dobu zápasu o samostatný stát až po úsilí literátů, ať Čechoslováků nebo emigrantů z Německa a Rakouska, za jeho udržení. Část pojmenovaná zatím „Spisovatelé za demokracii proti totalitě“ chce mapovat dobu od konce Druhé světové války.

Brno se tak může stát lákavým centrem pro milovníky literatury, domácí vědce či bohemisty ze zahraničí, kteří by v domě našli i krátkodobý studijní domov. Myšlenka už nabývá hmotnost přebíráním osobních archivů a hledá jen – je libo hádat? – ovšem! silného sponzora, který si tím zřídí pomník trvalejší polních trav sportovních sláv, neboť trvajících tak dlouho, dokud nepomine literatura.

A první výpůjčkou ze zakládaného pokladu, představenou v budově nevyšší soudní stolice, se stalo těch pár průhledných papírů formátu A4, které lze zmačkat do hrsti a proměnit v popel i od

cigarety: originál první verze petice, jež před pětatřiceti lety přes noc změnila klima v Husákově provincii tak, že zachvění pocítil celý zadrátovaný „Tábor míru a socialismu“ – Prohlášení Charty 77 žádající vládu, aby dodržovala vlastní zákony.

I západní komentátoři byli zprvu zklamáni úvodní vlnou signatářů, která nepřekročila dvě a půl stovky mužů a žen. Zato domácí režim poznal kritický průlom hned. Byl to první text v moderní historii země, na němž se shodly hlavní proudy opozice, když našly shodu zájmů v úsilí o návrat lidských a občanských práv. A nepřítelny útoky orgánů i médií na hrstku „ztroskotanců-samozvanců“ vrcholící trapným tyjátkem Anticharty ve Zlaté kapli, kde ji odsoudili, kdo ji nesměli a zčásti ani nechtěli znát, to vyjevily celému svobodnému světu.

Těch pár stránek zachytilo myšlenky necelé desítky mužů odlišných přesvědčení, vyznání i minulostí znavených stálými protesty proti řádění režimu tak, že se pokusili o „petici všech petic“. Nejzřetelnější jsou na nich rukopisné poznámky Václava Havla. Všeříkající jsou pak všechny ty stejně velké lístky formátu A5, na nichž každý signatář, aby dobře věděl, co činí, schvaloval Prohlášení dlouhou vlastnoručně psanou větou, čemuž se tehdy vesele říkalo „podpis krví“.

Skutečnou krví platili před nimi skuteční hrdinové jako vojáci z Anglie, kteří popravili Hitlerova kata Heydricha a svedli s Němci v pražském chrámu bitvu, v níž všichni padli a přece zvítězili podobni tak Řekům u Thermopyl. Na úsvitu konzumní společnosti už nešlo o život, ale jen o lepší místo, výjezdní doložku nebo přijetí dětí na školy; i to však stačilo zkorumpovat dostatečnou většinu obyvatel, aby bahno zvané normalizace dusilo zemi dvacet let. A příště může být ještě hůř! To byl asi důvod, proč se soudcistrážci ústavy rozhodli tehdejší dokument znovu zhodnotit veřejným vystavením.

Náhoda chtěla, že se jeho poselství stalo vzápětí aktuálním. Jeden z nejangažovanějších občanů Brna protestoval proti tomu,

aby jiný aktivní občan držel nad Chartou řeč, protože kdesi pronesl názor neslučitelný s jeho. Přátelé vážící si obou se dostali do situace lidí různě blízkých oběma stranám rozvádějícího se páru. Občanské rozpory bývají neméně ostré, odlišný názor na cokoli snadno vyústí v doživotní válku. Zásadním „objevem“ Charty bylo naprosté nezbytí všech zúčastněných dospět ke kompromisu, bez něhož bylo její přijetí tolika individualitami nemyslitelné. Mnozí se podepisovali vedle lidí, kterých si nevážili, třeba protože byli po válce komunisté, než je spojila potřeba dobýt zpět ta základní práva.

Oč signatáři usilovali, je buď splněno, anebo patří mezi úkoly, které je nutno i v demokracii prosazovat permanentně. Co zůstává otevřeno, je odkaz tolerance tkvící v poučce z matematiky, že ve zlomku mají nejrozdílnější čitatele společného jmenovatele. To neznamená vzdát se vlastního názoru, ale pochopit včas, kdy osobní zájem má ustoupit vyššímu obecnému.

A jaké „horší příště“ je míněno? Nezdaří-li se zachránit euro, bude ohrožena sama Unie. Padne-li Unie, ztratí Evropa sílu, kterou sotva začala získávat, bude vržena zpět do systému Rozděl a panuj! A budou-li v něm panovat hrobaři dnešní šance, je další totalita naprogramovaná, jinak se režim kritiků nezbaví. Tu ale nebudou chránit tupí ranaři, nýbrž velmistři elektroniky.

V Brně nabyla po diskusi tolerance vrch. Ve jménu potomků se radí milovníkům svobody skončit žabomyší spory; další protest by už byl možná jen bezmocným výkřikem osamělých hackerů!

Svět tunelů a ulice spásy

11. 2. 2012

Dávno dospělý muž přeskočivší už vysoko laťku průměrného věku řídí auto jinak, než čerstvý držitel řidičáku vyzískaného současně s maturitou. Krom pěti smyslů, jež dostává do vínku každý, objevil on, jak šel životem, ještě šestý, který mu i jízdy po silnicích umožňuje vnímat jinak než zamlada. Myslel-li dřív jenom na cíle, k nimž směřoval se stejnou vášní, ať šlo o lásku či o dílo, vnímá teď, když všeho válem ubylo, spíš cestu samu. A poznává neznámosti, kolem nichž dřív jezdil nevědomky.

Vymřeli stopaři. Ty tam jsou doby, kdy na prahu dálnic čekal řetěz osob všech věků i pohlaví držících cedule s udáním cílů; kdy na silnicích vábila sličná děva v nadami řidiče k zastavení, aby mu pak vsadila do vozu i milce skrytého v příkopu. Přibýlo vozů nebo strachu? Na dlouhém úseku paralelní silnice z Brna k Mikulovu šlapal muž vlekoucí na pohled těžkou tašku a svedl nás po létech k nabídce svezení. Když Barbar radostným štěkotem vítal nového kamaráda, ten vyděšeně zavrtěl hlavou a téměř prchal dál pěšmo.

To zvědavost a holomráz byly rodiči myšlenky sjet zas jednou z dopravní tepny do žiloví tras protkávajících maso země. Když ministři Alois Mock a Jiří Dienstbier v prosinci 1989 prostřihli v ostatém drátu průchod do Rakouska, zjevil se hrozivý odstup mezi Tam a Tu. Efekt rychlého vyrovnání hladin po otevření zdymadla se však nedostavil, viditelný začal být až za deset let. Čára zlomu je stále patrná, ale rozdíl už tak nebije do očí. Ještě dvacet roků a nikdo jej nezmerčí – pokud tam nebude znovu drát...

Že šofér přešel hranici, pozná i podle tohoto: dodržuje-li rakouskou stovku, je předjížděn jen Poláky a Čechy, nikdy Rakušanem. Náš

muž hřešival podobně, dokud nebyl odchycen policisty z Mistelbachu. Ač zaplatil pokutu, došlo mu brzy psaní, aby na čtrnáct dnů odevzdal doklady. Že byl zrovna v čtecí akci, volal zoufale svůj vídeňský automotoklub, lze-li se dále vyplatit. Zvěděl, že nelze, ale denně mu bude zdarma přidělen student z týmu přivydělávajícího si tím, že členy v nouzi vozí jejich auty.

Do obchodu ve štyrském motorestu se přelila turistická náplň z moderního autokaru. Tucet dětí jásal při pohledu na pestře krojované panny i panáky, a rodiče se vzájemně předstihovali v tahání eur z nabitých portmonek. Řidiči, který vešel, aby si zakoupil týdenní program německy mluvících televizí, došlo až po chvíli, že se tu hlaholí výhradně česky. Kde jsou ty zlaté časy, na něž nostalgicky vzpomínají ctitelé Husáka, kdy chudí Čechoslováci značkovali svět plechovkami od konzerv?!

Vevnitř zeměkoule je druhá, větší než ta první! je známo z vojenského blázince, kam se zaparkoval Josef Švejk. Pod Rakouskem leží druhé, ještě modernější, než to nahoře! lze závazně prohlásit cestou do jižních spolkových zemí, a platí to i pro Švýcarsko, severní Itálii a jižní Francii. Dálniční tunely jsou dlouhé i desítky kilometrů a zřejmě propojeny s hlubinným světem po-atomového věku. V Lucernu není tajemstvím, že s autostrádou souvisí skryté město, v němž je připravena postel pro každého z obyvatel nahoře. Příručka neuvádí, kolik bude na ty desetitisíce lidí potřeba psychiatrů, až všem dojde, že slunce nad jezerem spatří leda praprávnuci. Cesta autem z Vídně do Bregence v téže republice trvala před třiceti lety až dvanáct hodin, dnes míň nežli šest. Bezpečnostní opatření stála víc než tunely samy, čerstvě však ovládla éter zpráva, že se v Arlbergském tunelu nevinně vzpříčil autobus. Při představě bezmála dvacetikilometrové kolony uvězněné hodiny v betonovém potrubí jsme se radovali, že jedeme do Korutan.

Snad to rouhání zavinilo, že se během pár minut v tisícimetrové výši průsmyku Pack proměnil mrazivý modrý den v sněžnou noc.

Už za chvíli sice vjel nekonečný had aut připomínající obrovský pohřební kondukt, to jak s počátkem prázdnin vezlo každé druhé na střeše rakev pro lyže, zpět do dne, jenže vozovku rozbrázdily v čerstvě napadlém prašanu rýhy vhodné spíš pro výlet na běžkách. Srážky visely ve vzduchu a nás vyděsila představa, že bychom v jedné skončili i my, vklínění na přečpané vozovce mezi skalními útesy ztěžujícími přistání vrtulníků a vzdálení celé míle od civilizace na jedné i druhé straně pohoří. Zvuk sanitky depresi umocnil, zdál se být marnou sirénou lodi zaseklé v ledové pasti, ale následně se odehrála scéna skoro mimozemská. Kolona v rychlé stopě, opatrně brzdíc, přebrodila závějí až ke svodidlům vlevo, kolona v pomalém proudu, citlivě zastavujíc, těsně ke svodidlům napravo, a předjezdci v prostředním pruhu přiměli svým manévrem i nás přimknout se k sousedům vpravo na blízkost dlaně. Za pár vteřin prolétly vzniklým průplavem sanitky i hasiči, a jejich klaksony rychle tichly v dáli. Když se plechový chřestýš dal zas do pohybu a vrátil do vlastních stop, středním tempem plynule pokračoval. Místo nehody leželo o kilometry dál a bylo už uvolněno.

Nejnovější vynález, které světelné tabule nad dálnicí propagují jakožto Rettungsgasse čili Ulici spásy, se v náročné praxi představilo jako geniálně prosté a účinné. Hlasitě volá po zavedení v zemi severních sousedů, proslulé pastí zvanou Dé Jednička.

http://www.

18. 2. 2012

Zásadní objevy, které dovedly lidstvo s korun přesličníků na práh vesmíru, se dělí na ty, jež každý člověk podědil, jako by k světu patřily odevždy, a ty, s nimiž se musí nově učit zacházet a žít. Já jsem už s letadly a filmem zdědil rozhlas, i když mě předběhl jen o pár měsíců.

První z novinek, na něž jsem si musel zvykat, byla po atomové bombě televize. Nejdřív se mi v zimě 1946 mihla jako členu Dismanova souboru v londýnském studiu Alexander Palace, na příště už trvale světélkovala v obchodním domě GUM na Rudém náměstí, když jsem byl v roce 1949 učněm na diplomata v Moskvě. Obor jsem za půl roku provždy opustil jako pro mě nesmyslný, a varování šoféra ambasády Nikolaje Stěpánoviče mě uchránilo před kozím nápadem přivézt ten kouzelný biográfek v robustní bedně do vlasti. Teprve v roce 1953 zamrkal i u nás první monitor zvaný Indián, neboť cosi takového připomínal, a černobílý obrázek oblažil z Petřína pár set vyvolených.

Za pár let jej spolu s tranzistorákem musel mít každý, ale můj omyl žije dál, jak mi prozradili v mnichovském hotelu Eden-Wolff: když je se zájezdem afrických studentů opustily všechny ovladače, spěchal recepční na letiště vysvětlit, proč jim u nich doma porno neukážou; vrátili jich přesto jen polovinu. Postupně jsem si zvykl na radost i strach z jádra, na lidi ve skafandrech křepčící po Měsíci i na možnost vyměnit lidské srdce jako sifon od wécé. A že mě tu hvězdy nechaly přesluhovat, dožil jsem se i mobilu a internetu.

Mobil jsem dlouho považoval za módní hračku, kterou se snobi vytahují před slečnami, než mi došlo, že jsem blb, když se vláčím

s kapsami plnými mincí od budky k budce. Počítač jsem bojkotoval ještě déle. Od deseti let, kdy mi tatínek koupil dodnes fungující psací stroj Wanderer, jak se mu zželelo škrabopisu násilně přeškoleného leváka, jsem byl zvyklý napsat stránku, vyšroubovat zpod válce, opravit ručně téměř k nečitelnosti, čistě opsat, vyšroubovat, opravit ručně a tak pořád da capo al fine; chápal jsem váhu popsaných listů skoro jako součást kvality. Román *Konec velkých prázdnin* mající přes osm set knižních stran jich v konceptech zanechal pro archiv přes tři tisíce.

Fixací na svůj způsob psaní jsem omlouval, proč odmítám nabídky přeškolení od přátel, jimž jsem nechtěl kazit nadšení z přístroje. Podle mě mohl vyhovovat sekretářkám zanášejícím stále opravy diktujícího šéfa, ale ne tvůrci vážícímu slova jako zlatý prach. Až jsem na zlomu tisíciletí zaslechl povzdech redaktora přepisujícího pro Lidovky *Poslední slovo přítele Ludvíka*: „Tohle si už smí dovolit jen Vaculík!“ Došlo mi, že s kovovými literami v sazečských kasách a se sazeči samými vyhynul celý mnohohlavý aparát zprostředkující kontakt mezi rukopisem a rotačkou. Uznáv, že si už nikdo nemůže vysloužit tak vzácnou výjimku řadící Vaculíka k německému exkancléři Schmidtovi, jenž jediný smí za vítězství nad teroristy kouřit kdy a kde se mu zlíbí, naskočil jsem do jedné z posledních tramvají odjíždějících z pravěku šrajbmašin do éry počítačů.

Díků jedné studentce Vendulce a dvěma technikům jsem se poměrně brzy prodral počítačovou pubertou, kterou dnes i prvňáčci zvládají dávno před svou fyzickou, kdy jsem musel denně někoho prosit o radu či pomoc. Až jsem zhruba za tři roky zažil chvíli podobnou té, kdy ze změní cizích slovíček a pravidel vyvstane náhle nový jazyk, poslušný jako zkrocený hřebec. Tehdy jsem totiž v jakési tísni bleskově přišel na to, že počítač není nepřemožitelný génius, ale taky jen mašina, kterou je možno vždycky nějak přelstít, když člověk nastavenou překážku obejde jinou cestou než navyklou.

Chatování mě neuchvátilo nejspíš proto, že si už nemusím hledat životního partnera a tím míň milenky, poštu jsem omezil na pracovní a úřední, neboť osobní hodlám dál vyřizovat ručně, a „fejsbuk“ nebyl vymyšlen pro mne, jelikož mě nezajímá, co si kdo z „přátel“ ukuchtil k večeři nebo kolik má hemeroidů. Čemu jsem ale totálně propadl, je Seznam a Wikipedie. Nenasytně jim kladu otázky, jaké jsem předtím únavně sháněl po všech čertech, mám dětinskou radost, že mi na cestách odpadl těžký vak s lexikony i slovníky a navíc mohu užívat záložní minilaptop, který se mi i s přehrávačem vejde do staré tašky na rameno. To potěšení se může naučit každý už za týden, pročez se divím, že není hlavní atrakcí domovů důchodců, kde není dovoleno mít milované zvířátko. Vážené seniorstvo, zde se nabízí zdroj nevyčerpatelné radosti dle libosti, který se nemusí krmit a věnčit!!

Znejistil mě až návrh mého malujícího syna Ondřeje, jehož беру vážně, neboť je v lecčems vědoucňější a dokonce snad i starší než já, že mi vytvoří cosi, čemu říkal střídavě „vypsajt“ nebo „houmpejč“. Získal si mě ujištěním, že nemusím zodpovídat otázky, které by tázající nekladli, kdyby si přečetli moje memoáromány, ale hlavně slibem, že na té „nástěnce“ vyvěsí každý týden poslední tři trilobity pro čtenáře, jimž unikly v novinách. Požádal jsem však, aby dodržoval týdenní zpoždění, jelikož nechci dělat nekalou konkurenci deníku, který mi poskytl literární výminek. Po dlouhém úvodu konečně i krátký návod:

<http://www.pavel-kohout.com>

Aby Skřivánek neumřel navždycky

25. 2. 2012

Čím se mohl v třetí obecné na tehdy Durychově náměstí v pražské Bubenči chlubit chčípáček, kterého matka po řetězu spalniček, záškrtu a černého kašle nosila z domova do školy přes ulici na zádech? V nouzi nejnouzovatější však objevil, co ho přesto učinilo zajímavým. – Můj tatínek, tvrdil, – zažil jen o jedny narozeniny víc než já, a za tři roky jich budu slavit tolik co on! Kluci v nesmíšené třídě ječeli, že je lhář, a žalovali to paňčitelce. Byl připraven a položil před ní rodný list. Paňčitelka četla: – Otomar Kohout, narozen v Karviné 29. února 1892. Tak chlapci! Pavlík má vzácného tatínka, ten se narodil v den, který je jednou za čtyři roky. Povolala k tabuli nejlepšího žáka. – Skřivánku, přepočti, má-li pravdu. Skřivánek hbitě hlásil: – Prosím, paňčitelko, Kohoutovu tatínkovi je pětáctýřicet, ale narozky slavil jen jedenáctkrát. Až bude slavit dvanáctý, bude Kohoutovi taky dvanáct! Třída koukala! Byl to Pavlíkův první sukces a dodal mu chuť políčit na další.

Čtenáře dávno dospělé a nadto ozbrojené počítači, které jim vmžiku objasní, proč se Velká říjnová revoluce konala až v listopadu, nenutno nudit historií přestupného roku, jímž opravil časomíru Julia Caesara papež Řehoř XIII. Půjde o toho Skřivánka, spolužáka od kašičky přes maturitu až... nepředbíhejme!

Do kvarty jsem byl jedničkář, pak už jsem začal propadat divadlu a současně z matematiky. Proto jsem se první den v sextě snažil posadit vedle někoho z dobrých počtářů, aby mi byl oporou v nouzi. Stal se jím a už zůstal Jiří Skřivánek. To on mi objasnil, že číslo udávající poměr obvodu jakéhokoli kruhu k jeho průměru není z dílny císaře Rudolfa, ale jeho současníka Ludolpha van Ceulena,

pročež se moderně zove Ludolfovo. Když náš mateprófa napsal na tabuli zaklínací formuli 3,14159 a pravil, že nám to pro život stačí, Skřivánek, jenž mu asistoval, dopsal bleskurychle zpaměti 265358979323846... než byl přerušen a nevrle poslán do lavice. Vedle něho jsem se razantně zlepšil na čtyřku.

Neméně mi imponoval jako hudebník. Bylo to stále v čase války, kdy jsem byl ve čtvrtém patře Wintrový ulice 19 na přání maminky učen sousedem, předním hráčem České filharmonie, na mistra houslohry. A Skřivánek, který byl i skvělý violista, si všiml, když mi dával kondice, dvoukřídých spojovacích dveří mezi dvěma pokoji tvořícími většinu našeho bytu. Slíbil, že požádám-li rodiče, aby orchestrík, který dává dohromady, směl zkoušet po nedělích u nás, postará se, abych stejně povyrostl jako muzikus. I maestro odvedle kvitoval s uznáním koncerty skrze stěnu, které zahájila Smetanova skladba *Naším děvám* a ukončil zákaz shromažďování za Heydrichiády. Hudební kariéra mě minula, ale Jiřího nápad byl zřejmě otcem příbuzné myšlenky – hrát za totality po bytech *Mackbetha*. Toho už ale neviděl.

Za to zažil sérii mých her z let šedesátých a seděl vždy vedle Václava Ptáčníka, který mě od mlada stříhal. Na nich obou jsem zkoumal účinek. Při *Cestě kolem světa* Václav okouzleně fandil panu Foggovi, aby vyhrál sázku, kdežto Jiří se bavil zápasem půltuctu herců s veletuctem rolí. Při *Válce s mloky* Václav trnul nad zkázou světa, zatímco Jiří vnímal nové občanské poselství Čapkovy předlohy. *Augustovi* se Václav smál, když se s Lulu kopali do zadků, a plakal, že je roztrhali tygři; Jiří sledoval podobenství o věčném zápase fantazie s mocí. Tak vznikl můj doživotní žánr „divadlo pro holiče i atomové fyziky“.

Rozdílnost talentů a povah nás kupodivu spojovala, radili jsme se v osobních trablech a jako pováleční komunisti trpěli pocitem viny za šílené selhání naivního snu. Když se v redakci Literárních novin rodilo koncem července 1968 „Poselství občanů politbyru

KSČ“, jež jelo jednat se sovětským do Čierné pri Čopu, vzal si hned první průklep a vrátil se za tři hodiny s podpisy snad všech pracovníků jaderného ústavu v Řeži u Prahy, kde byl jedním z šéfů. Jeho i jejich jména jsou ve zvláštním vydání listu mezi prvními. Po nich podepsaly na ulicích skoro dva milióny občanů.

O rok později Husák vyštípal z občanského života Kohouty i Skřivánky. Většina Jiřího kolegů podpis odvolala a kála se, že se dala svést reakčními živly. On byl z Řeže vyražen jako první. Přítel-psychiatr se pokusil oddálit jeho pád do nebytí hospitalizací v Bohnicích. Tam ještě vypracoval pro můj román *Bílá kniha* „vědecký posudek“ vysvětlující, proč umí hrdina Adam Juráček chodit po stropě. Ten příběh byl rekviem za ono zmrzlé „Pražské jaro“: učitel, který prolomí zákon o přitažlivosti zemské, si po dlouhodobém vymývání mozku neustále opakuje Newtonovu gravitační teorii, zatím co jeho metodou lidé běžně chodí po stropě.

Příští středu opět tajně vypijeme na hřbitově láhev z Champagne, můj otec by slavil sto dvacáté narozeniny virtuální, takže teprve třicáté pravé. Úměru ke svým vypočítat neumím. A Skřivánek? Mé věnování v románu praví: „Vzal si život, když mu vzali jeho smysl.“ Nebyly ještě mobily, aby mi zavolal. I v beznaději slušňák si vybral noc, kdy přítel nesloužil, když se v jeho pavilonu oběsí. Jiří, jsi už tak strašně dlouho mrtvý, že se tu právě snažím, abys neumřel navždy!

O druhém upálení Jana Palacha

3. 3. 2012

Vážená paní režisérko Hollandová, vážený kolego scenáristo Hulíku, ujali jste se jednoho z největších témat nejen českých, ale i všelidských dějin – činu Jana Palacha. Chcete vytvořit zásadní filmové dílo, tak Vás může zajímat svědectví účastníka procesu v kauze „studený oheň“.

Občané, kteří se v husákovském Temnu rozhodli pro odpor nemilitantní, leč legální, nevynechali žádnou z příležitostí žalovat nelegální jednání institucí i prominentů režimu. Žalovali státní agenturu DILIA, že zakazuje jejich hry doma a zkouší to i v zahraničí, Rudé právo, když kriminalizovalo petici za osvobození politických vězňů, soudili se, i když věděli, že nesmějí vyhrát, neboť doufali, že vznikne spisová dokumentace o zhovadilostech „normalizace“. To cítil i režim a čelil žalobám tlakem na advokáty, kteří měli sloužit jako zástěrka férové justice, ale nemohli mluvit, jak si přáli jejich mandanti, neboť na rozdíl od nich měli co ztratit. S nejsrdnatějším ze sedmdesátých let, Jiřím Kloužou, po roce 1989 syndikem advokátní komory, uzavřel stálý klient absurdně logickou dohodu: právník měl dostat láhev za každý prohraný proces, klient za vyhraný. Konečné skóre – 6:0.

Když poslanec Vilém Nový veřejně obvinil pětici českých občanů, že namluvili Janu Palachovi existenci falešného ohně, který na něm efektně vzplane, ale nepopálí ho, nemohli tu odpornou lež stvrdit mlčením. Protože novináře už dávaly roubíky, zbyl jen civilní proces. Na lavici žalobců zasedli student, šachista, dramatik, satirik, jehož přivedli z vazby, a nejznámější s výjimkou tehdy už jen smutného hrdiny Dubčka – muž v zemi, olympijský vítěz v běhu

na pět a deset kilometrů, jakož i v maratónu. Dokumenty líčí, že právě to vyvolalo paniku nových vládců. „Emil“ byl miláčkem všeho lidu, a bolesti hlavy způsobilo už, že za vpádu „bratrských“ armád horlivě přemlouval v uniformě československého důstojníka svou dobrou ruštinou okupanty, aby jako sovětští komunisté nezhatili úsilí zdejších soudruhů zachránit socialismus těžce zmordovaný zločinci. Když se od obklopujícího je davu dozvěděli jméno rozhněvaného muže, slavné i u nich, začali chápat, že se zločinu právě dopouštějí sami. I jeho zásluhou byly čelné jednotky okupantů brzy nahrazeny novými, jejichž hlavní zbraní byla neznalost ruštiny.

V době procesu bylo politické „Pražské jaro“ mrtvé, ale kádrové čistky se teprv rozbíhaly, pořád hrozilo, že šok, který připravila celé společnosti Palachova oběť, může zažehnout nefalšovaný požár. Soudní síň tehdy ještě neobsazovali policejní penzisté, pronikli do ní i normální občané a dokonce západní novináři. Mladá předsedkyně ztrémovaná jako elévka při první premiéře se spasila trikem, který jí asi poradili: po zapsání nacionálií pro jakousi formální chybu jednání odročila.

Zpráva o procesu však právě díky olympijskému vítězi obletěla svět a nešlo jej odkládat do ztracena. Nové stání bylo vyhlášeno překvapivě brzy a podezřelá byla i laxní kontrola diváků. Obviněný poslapec-pomlouvač nejevil známky neklidu, zato divně se choval atlet, který doběhl poslední a spojencům v lavici žalobců ani nepodal ruku. Měl ji pro jiného: sotva soudkyně zahájila líčení a pokynula k výslechu napřed jemu, vrhl se k obžalovanému jako poddaný k vrchnosti a tiskna mu pravici, kterou div nelíbal, chrлил omluvy. Nato prosil soud, aby směl oznámit, že on za sebe žalobu stahuje, neboť si uvědomil, jak by pošpinila pověst zasloužilého komunisty i samu stranu, jež je v těžké situaci a on ji nehodlá ještě zhoršit.

Ostatním žalobcům bylo povoleno vypovědět, že si Vilém Nový svůj bezpečný oheň vymyslel sám, aby upřel Palachovu činu jakoukoli etickou hodnotu, načež byla žaloba zamítnuta bez možnosti od-

volání. Olympijský vítěz se ihned vytratil, satirika odvezli esenbáci zpět za katr a zbylí tři vstoupili do nebytí psanců. Zglajchšaltovaný tisk ostře odsoudil, že slavný sportovec byl k účasti na procesu ostatními sveden, ne-li přímo donucen.

Tragikomický hrdina si tím moc nepřilepšil. Vlastenecký záchvat ze srpna 1968 mu vynesl trvalou nedůvěru dogmatiků, takže když jedné noci v půli sedmdesátých let U zlaté konvice prvně potkal dramatika s přáteli, na zradu nevzpomněl, ale opilecky všem žaloval, jak se mu odvděčuje vlast, kterou zlatými medailemi povzněl nad ostatní. Cestou domů pronesl spisovatel Alexandr Kliment slitovný výrok – Ale vždyť on má všecko v nohách.

Nikdy před tím soudem ani po něm jeho účastník nezažil, jak se dospělý chlap a bez pochyb i velikán svého oboru, který se k slávě vydřel podoben tažnému valachu, sám v sobě zhroutlí jako dům zasažený bombou tak, že stát zůstanou jen obvodové zdi, v daném případě kostra potažená kůží a známý obličej.

Statečný Josef Mašín tvrdí, že tu vznikl kult nebojovnosti. Student-filozof ale ve chvíli, kdy zbraně by už vedly jen k masové sebevraždě, sám sebou zažehl pochodeň neústupnosti, jak to dnes činí hořící Tibeťané. Zatímco maratónský posel donesl tentokrát příklad kapitulace, který znamenal tečku za solidaritou české společnosti, a nové, už i morální upálení Jana Palacha.

Lektorně – vzdorně i pokorně

17. 3. 2012

Počátkem šedesátých let běžela v Praze jevištní adaptace Verneovy *Cesty kolem světa*. Svět ale krátce předtím za pouhých 80 minut obkroužil major Gagarin, takže sázka pana Fogga, že jej stihne objet za 80 dnů, ztratila napínavost, kterou divadlo nahradilo: sto menších rolí zvládalo sedm lidí a publikum mělo trnout, zda stihnou bleskové převleky. Režisér Lohnický to korunoval děkovačkou, kdy herci obíhali zadní prospekt, přičemž se převlékli a v nových kostýmech připojili k nekončícímu procesí. O rok později se v berlínském Maxim-Gorkij-Theater pozadí zvedlo, aby diváci spatřili, jak za ním těžce pracuje tucet maskérů, vlásenkářů a garderobiérů.

Také noviny mají zákulisí. Podobni dinosaurům vymřeli metěři a sazeči, nahrazení editory, kteří elektronicky dodané texty lámou i mailují k rotačkám, a když se ve finiši zjeví sólokapr, mění na svou zodpovědnost celé strany. Důležití jsou i grafici vymezující příspěvkům místo, kde neruší inzerci, jež tvoří podstatný příjem listu. A nejméně viditelní, ale zásadní jako radar, jsou korektoři, kteří střeží pásaře, aby nepáchali gramatické ani věcné chyby. Kvůli nim, obvykle skrytým zraku čtenářů, se tu dnes zvedá virtuální horizont.

Sám jim – v různých redakcích – vděčím za nejednu záchrannou síť, v níž uvízly mé kapitální chyby, neboť v zápalu psaní je snadné zaměnit třeba Hérostrata s Hérododem, a vždycky se najde jeden vědoucí, kdo napíše redakci peprný dopis. Oni to jsou, kdo chrání hlavně denní chléb i klenot nás všech – mateřštinu! Ta dostává na frak tím víc, čím krutěji nás bodají ostruhy předhánějící se techniky. Stres stírá zásadní rozdíl mezi *mně* a *mě* nebo mezi *ji* a *jí*, ač existuje pomůcka srovnáním s *tobě* a *ti*, stejně jako s *tu* a *té*. A k čertu jde

zákon, že třetí osoba množného čísla se tvoří z rozkazovacího způsobu v čísle jednotném, což je příkladně u slovesa *spát* příkaz *spi!* a neplatí tedy, že lidé *spějí* (*spět* mohou leda k záhubě), ale že *spí*.

Živý jazyk se ovšem mění jako člověk a čas. Stačilo pár let exilu a navrátilcec nevěděl, co se po něm chce, když na úřadě uslyší *Vydržte!* nebo v čem se mu brání rozkazem *Neřeš to!* Dokonce i *horizonty* a *mantinely* se tu vžily, včetně hnusné vazby s předložkou *o* – jako *politika je o slušnosti*. I od toho jsou korektoři, aby usuzovali, kdy se novinka stává obohacením jazyka a kdy je plevem, jaký se má hubit. Nejbedlivěji hlídají písíci trilobity, kteří se vyučili pravopisu v školním dávnověku, takže připomínají parostroje sípavě supající pod elektrickou trakcí. Je to jakási Policie České Gramatiky, která pomáhá i chrání.

Její střet s autory počíná, když ti si pro ozvláštnění vymýšlejí extrabuřty a žádají pro ně právo žít vlastním životem nepodléhajícím lektorské kuratele. V románech jsem postupně přešel na dlouhé věty, v nichž jsou vnitřní úvahy postav dynamizovány otazníky či vykřičníky, aniž následují velká písmena: *Já tam půjdu! řekl si, a když mě vyhodí? nevadí, vlezu tam znova!* Jsem zavázán úhlavní lektorce Alexandře Pflimplové, že to ve všech vydáních mých knih prosadila už nezvratně. A jsem vděčen lektorům těchto novin, kam přispívám (s pauzami) šedesátý sedmý rok (ať to někdo po mně zkusí!), že mi trpí i vymyšleniny jako *souobčané*, *krásnobruslení*, *maloduch* či *vepsajt* a *houmpejč*, nad nimiž možná sténá jejich svědomí.

Občas jim přesto píšu neveřejný vzkaz pod čarou, když s nějakým zásahem nesouhlasím. Oni pak před týdnem připojili k Trilobitu veřejnou výtku k mé soukromé poznámce, že neprávem změnili *Husákovo Temno* na *temno*; s *Té*, usoudili, nebylo uznáno v předepsaných příručkách, jimiž jsou pravidla, učebnice nebo slovníky, takže je s ním přípustné výhradně v názvu Jiráskova románu, zatímco v mém spojení má nárok jen na *té*. Tak drobnou půtku křísím v zájmu všech milovníků češtiny, jelikož mi to připadá neskonale

důležitější než raport, kdo koho fízloval v jakési pidistraně, po níž za pár měsíců neštěkne ani náš Barbar, zatímco kvůli *Té* či *té* a podobným mozkolamům budou ve třídách dál padat koule či sardele nebo jak se tomu vlastně říká teď!

Výše zmíněná Pé Cé Gé však ve stejném textu ponechala velká písmena ve slovech *Strana* či *Um*, neboť pochopila, že autor jim chtěl dát vyšší význam. Jenomže podobný dal i *Temnu*, když normalizační povýšil do kategorie pobělohorského. A především: Lektorna, jak se sama nazvala rozkošným, byť nekodifikovaným novotvarem, zapomněla na **hlavní** normotvorný zdroj – literaturu! Důkaz následuje vzápětí:

Užívám tu teď spojení *Husákovo Temno* podruhé. Bude-li *Té* opět vyměněno za *té*, vezme s ním za své logika celé této stati, což potvrdí, jak bylo nezbytné. No a zůstane-li zde zachováno, má už své místo i v české etymologii (jazykozpytbě) a synonymice (zpytbě různých slov téhož významu) stejně jako ony pojmy *maloduch* nebo *vepsajt*, či ze starších Čapkovo superslovo *robot*, jež dokonce znadnárodnělo.

Závěrem však chci zcela názorně vzdát všechnu čest své lektorně, snad trošku vzdorně a pitvorně, ale dvorně až pokorně, neboť češtinu nám nesporně hlídá pozorně a odborně, takže i když sem tam nadměrně úporně a úměrně rozporně, souborně výborně!

PS: „Zpytba“ je uzákoněna v *Slovníku jazyka českého* Váši Trávníčka, vydání Borového 1941, strana 1643, jakožto slovo „spisovné řídké ojedinělé“. Dopřejme mu okamžik zašlé slávy!

Do strany, občané!

24. 3. 2012

Již řadu týdnů svěřují této stránce spisovatelé názory na stav domoviny. Nelze věčně budit dojem, že to autora usídleného o sobotách přímo pod nimi nezajímá, když si jakoby přezíravě píše o všem a o ničem, jen o tom ne, co trápí kolegy. Je čas pro podobné vyznání i pod dělicí čarou. Chce vyústit ve funkční návrh, jak duchamorné poměry v zemi české změnit.

Trilobiti vědí, že za víc než osmdesát let jejich výskytu pod sluncem se Čechům nevedlo v úhrnu líp, než dnes. Nehrozí jim válka ani další okupace a jejich životní úroveň, pokud ji někomu nesrazila tragédie, pech nebo lenost, shlíží z výšky na průměr pozemšťanů. Vandrovat po světě smí bez překážek, kdo chce a má na to, svobodně projevit mínění může, komu nechybí i v demokracii nutná kuráž hájit svá práva, o jejichž přisvojení se pokouší i nejosvícenější vrchnost.

Poválečná generace snila většinový sen o komunismu, který jí vrátí práci i svobodu, o něž přišla vinou surového kapitalismu předválečných let. Už většina další generace snila o laskavém kapitalismu, který vypálí komunistický svrab a vynahradí jí vše, oč ji třeskutou naivitou nebo zločineckou energií připravili předchůdci. Většina současníků je dnes vývojem zklamána tak, že nostalgicky přivolává zpět falešný socialismus, kde talent a píle nehrály roli, protože každému bylo přiznáno jen právo mít i smět stejně málo; opovrhovaný režim jim zkrášluje vzpomínky podobně jako veteránům čas vojny.

Je už jasné, že růst mezd i požitků, na něž si obyvatelé vyspělých zemí zvykli jako na to, že jim stále přibývá let, narazil na strop

daný možnostmi ekonomik a nároky množícího se lidstva. Pomalu ale jistě se i v Evropě rozvírají pověstné nůžky mezi bohatstvím a bídou, jaké se dají překovat v brity gilotin. A kapitalismus zas jednou ztrácí nad sebou kontrolu jako zpupný opilec, čímž svádí znechucené a pobouřené, aby slyšeli na vůdce, kteří jim slibují zavést Zákon a Pořádek.

Mnoho čtenářů zná vizi Georga Orwella z románu *1984* o Velkém Bratru zotročujícím celou společnost, neboť ji stačili zažít sami. Mnohým však uniká, že předpověděl i horší hrozbu: totální porážku všech demokracií a dělbu světa mezi pár tvrdých diktatur tajně si pomáhajících tím, že spolu vedou fiktivní války umožňující trvalý výjimečný stav, v němž nepokoru trestá mučení či smrt. Už dnes je pár režimů ochotných a částečně i schopných stát se zárodkem trianglu supertotalit, nazvané Orwellem Eurasie, Eastasie a Oceánie.

Radikální hnutí, která vybízejí k odstranění vlády, parlamentu i politických stran, jsou výkřikem nového pokolení naivních zoufalců, s jejichž podporou opakují protřelí proroci trik, jakým se prodrali k moci všichni tyrani: postupné okleštění a pak úplné zničení demokracie zneužitím vlastnosti, která je její největší hodnotou i slabinou – politické korektnosti, otvírá vzápětí bránu k puči učedníkům Hitlera nebo Stalina.

Ale co tedy u nás reálně zbývá rozhněvaným a uraženým, kteří dvacet let bezmocně vnímají, jak se do sametu jejich revoluce navlékl soubor figur vzešlých z Klausovy „skupinové přivlastňovace“, který si chce z mladé České republiky založit soukromý Kapitalistán bez ohledů a hlavně bez kontroly?

Parlamentní systém – a to je ten slíbený funkční návod! – naopak posílí vstupem do stran demokratického spektra, které mají dohromady jen něco přes padesát tisíc členů, takže naprosto mimo vliv na politická rozhodnutí zůstává až devadesát devět občanů ze sta!! Podezřele neměnný podstav umožňuje, aby s nepočetnými a slabými základními organizacemi po libosti manipulovali partajní

lordi. Co dokáže široká aktivní členská základna, předvedla v šedesátých letech minulého století, kdy přechýlila v KSČ estébáckou juntou, kterou pak musely spasit tanky Kremlu. A dokazují to i dnes mocné politické strany v německy mluvících zemích schopné nabídnout dost čistých osobností a chránit akčnost policie i nezávislost justice. Členové naší nejnovější pidistrany LIDEM by sotva naplnili větší hostinec, hlavně proto už v půli mandátu pořádá schůzi svého vedení a snad i svou plenárku v soudních síních.

Kdo má široký okruh známých, ví, že strach vyslovit odlišný názor, maskovaný odporem k politice vůbec, se vrátil nejen do úřadů, sboroven a kanceláří všeho druhu, ale ochromuje i ty, kdo mu vzdorovali nejsnadněji: dělníky. Odbory se pyšní stávkami zraňujícími celou společnost, ale panáčkují v podnicích vedených často nomenklaturními komunisty, kde bují šikana i špiclování. A sám probíhající konflikt pražských žalobců, který odhaluje boj za ovládnutí Spravedlnosti jistě ne v její prospěch, bere lidem víru, že by se mohli ve sporech s darebáky opřít o právo.

Tím pošetilejší je, kdo se vzdává nerizikové cesty ke všem volbám. Refrén *Marseillaisy* Do zbraně, občané! platí dál jen s tím rozdílem, že pikami a mušketami demokratů jsou kroužky a škrty na kandidátkách, bojkot adeptů na křeslo zastupitele, kteří už zklamali nebo to dávají tušit. Rozpoznají se především podle společné zášti k Evropské unii, která je při všech svých slabostech jedinou překážkou bránící návratu zabijáckého systému Rozděl a panuj!

Stačí si představit nahý souložící pár

31. 3. 2012

Kurz, který mi loni dal v Lidových novinách Pavel Kohout mladší v cyklu *Dramata a frašky ekonomiky*, mě zbavil celoživotní frustrace, že dělám vše, abych zůstal nezámožný. Závídel jsem už i synu svého syna, který vystudoval ve Vídni ekonomii, že ráno mrkne do novin a ví, jak nakládat s penězi, aby byl prvním bohatcem v rodině. Ale na dvaapadesát otázek mně dal Junior dvaapadesát odpovědí, z nichž jsem seznal, že i nejodbornější předpověď hospodářského a měnového vývoje nabízí stejnou záruku jako televizní rosníčka.

Chování burz lze srovnat s živly; den po příznivé předpovědi pro celý Pacifik utopilo tsunami čtvrt milionu pozemšťanů, jako by obr zalil rybníkem mraveniště. To poznání mě poučilo: Na vrtochy indexů si má člověk zvyknout jako na záplavy a laviny; z modré oblohy nesmí vyčíst záruku, že smí vyjít bez deštníku, zato se nemusí ani v průtrži mračen bát, že začíná potopa světa.

Za normálních okolností lze obnovit chuť k životu, když z něj občan vyzobává pozitivní hrozinky. Radovat se může z první micheľlinské hvězdy pro českou restauraci, jejíž šéfkuchař tu před týdnem řekl – Máme hosty, kteří šetří jen proto, aby mohli ochutnat, co je na té koprovce, že stojí dva a půl tisíce. Praha se tím významně dotáhla k Moskvě, kde putinská TV přinesla spor dvou petromilionářů. – Tahle Armaniho kravata mě stála na Tagance tisíc rublů! – Pcha! Mám z Arbatu na chlup stejnou za dva!

Těšit se mohou i milovníci proslulé bílé budovy nad Vltavou, jejíž provozovatel vyhlásil na zítřejší neděli den otevřených dveří pro všechny, kterým je zavřel v červenci minulého roku pro ne-

odkladnou revitalizaci a teď se chce pochlubit, jak za osm měsíců poskočila. V restauraci mohou výtvarníci ještě jednou pojíst za přijatelné ceny a jejich dítko se na terasách vyskotačit s opičkami, které pro ně od pražské Zoo zapůjčil spolek Mánes.

Silně inspiruje zpráva, že exotec Prahy matky měst Pavel Bém, první muž na světě, jenž dokázal vytunelovat tunel Blanka, podnikne letos, riskantně jištěn jen svým nezajištěným šerpou Janouškem, prvovýstup severní stěnou Divoké Šárky, aby na vrcholu nerušení médií založili KÁPéBéPé ČéPéVéPé (Klub Pro Beztrastné Přejíždění Čerstvých Pražanů Vietnamského Původu).

Stejně povzbudí informace, že nejmenší vládní strana se po svém zasedání u soudu usnesla omezit členskou základnu na stav umožňující implantovat všem šestasedmdesáti zbylým členům čip pro konferenční odposlech jejím zakladatelem, a přijme nový název „Bárta 77“. Současně byla registrací zablokována internetová adresa „Antibarta“.

Především však uklidní, že se mimořádně sejde vláda, aby vyřešila patovou situaci, kdy k sedmdesáti pěti tisícům podpisů, kterými podpořili přejmenování pražského aerodromu pilní čtenáři Knihovny Václava Havla, přiložili po nedělních kázáních týž počet autogramů skalní věřící ve Václava Klause. Koalici před rozpadem zachránilo kníže schwarzenbeské šťastným návrhem: Ruzyňské letiště se bude jmenovat U Tří Svatých Václavů.

V týdnech, kdy vlast všem tak buditelským zprávám navzdory postihlo opět pár pohrom, od samohany koaličních partnerů v přímém telepřenosu až po výzvu vyhodit k čtyřstému výročí pražské defenestrace tentokrát z malostranských oken čtyři sta čelných politiků, došlo v kruhu otřesených občanů k obnově hry, jakou neoblíbeným bývalého režimu zlepšoval v hnusných časech náladu tisk; ze zákona dlužno varovat, že není přístupná mládeži do šestnácti let, i když se ví, že dnešní junáci mají od třinácti o všech jevech lepší informace z vlastní zkušenosti, než většina seniorů.

Hráč potřeboval libovolné číslo Rudého práva či jiného deníku Národní fronty, ale k nim zcela určitou fotografii, k níž pak stačilo jen najít a přiložit vhodný nadpis. Příkladně z domova: to foto a titulěk – „Generální tajemník KSČ a prezident ČSSR Gustáv Husák zahájil na Pražském hradě Den žen“. Nebo ze zahraničí: to foto a titulěk – „Sovětské kosmonauti pilně cvičí na roční vesmírnou misi“. Nebo ze života bratrských stran: to foto a titulěk – „Soudruh Fidel Castro nadšen pionýrským palácem v Soči“. Či ze sportu: to foto a titulěk – „Předseda Čs. svazu mládeže Vasil Mohorita vyznamenal dorosteneckou mistryni v trojskoku“. Ale i z kultury: to foto a titulěk – „Zlatý slavík prodloužil vítěznou sérii!“

Aby se dostavil účinek, musel ovšem snímek zachycovat nahý souložící pár bez hlav! Nebyl-li po ruce, stačilo si takový obraz k titulčkům představit podle fantazie, což může čtenář vyzkusit nad výše uvedenými příklady hned.

Fungovalo? Pokud ano, nabízí se smutným občanům zas ta hra, kterou se autoři domnívali odložit s totalitou. Zde je žeň z náhodně vybraného třetího jarního dne letošního roku: To foto k titulku MfD – „Ptačí průzkumníci jsou tu, další letí“. To foto k titulku Práva – „Jeden Dobeš jaro nedělá“. To foto k titulku Deníku – „Frontman Kabátů Pepa Vojtek: Neslibuju, co nesplním“. To foto k titulku MfD – „Díra, kterou unikly tajné nahrávky“. To foto k titulku Lidových novin – „Nečasova volenka“.

Pokračovat lze v každém periodiku, dokud extrémně kritická situace v naší domovině neustoupí standardně napjat. Ostatně nejpozději s příštím prezidentem a další vládou lze očekávat počátek šťastné budoucnosti. Aprííl!

Případ Grass & Kohout

21. 4. 2012

„Je otázkou, zda si Günter Grass vůbec uvědomuje, komu a čemu jeho výroky a postoje slouží a jak snad mohou být zneužitelné i směrem, kterým autor humanistických románů snad jít nechce,“ napsal před týdnem v Lidových novinách právník Jiří Němec. Tenhle ortel střídáný s „potleskem z falešné strany“ slyšely (a byly za něj trestány) tři spisovatelské generace od hlavounů komunistických stran sovětského impéria, a disidenti či emigranti i od „pokrokových“ kolegů na Západě věřících v pseudosocialismus až do pádu železné opony (a byli jimi za trest bojkotováni).

Každé kritiky se může chytit někdo, aby ji zneužil pro sebe. Osvícení předáci demokratických zemí proto umějí v kritice hledat jádro a nepořádají na autory hon připomínající muslimské tažení proti kreslíři karikatur Proroka. Kdo zná Grassovo dílo a jeho podíl na humanizaci Německa, nemůže mu nasadit psí hlavu antisemity a už vůbec ne nacisty.

Cituji z knihy *To byl můj život??*, která sotva dosáhla běžné čtenáře: „Životní start ve vlasti okupované nacisty mě po osvobození dovedl v sedmnácti ke svazácké košili, zatímco Grasse v Hitlerově říši do uniformy Waffen SS. Svůj omyl jsem začal napravovat přiznáním. On se zřejmě rozhodl své poznání nejdříve prosadit. A cítil asi, že by měl nulovou šanci jako neznámý literát Grass s dvěma velkými S navíc. Ted' vygruntoval svůj život dobrovolně sám a dal příklad i české společnosti, která se ještě dlouho nevymaní z životních lží.“

Ale k jádru pudla, jímž je stát Izrael. Osud sousedů Hirschových v pražském činžáku, kterým moji rodiče uschovali i vrátili majetek, a poválečná návštěva vyhlazovacího tábora Auschwitz v místě, kde

jsem prožil dětství v krásném polském městečku Oświęcim, ovlivnily můj vztah k Židům navždy. Proto deklaruji svou příslušnost ne slovem Čech, ale Pražan, neboť se jako člověk i spisovatel cítím být také dědicem oněch Němců a Židů, kteří společně vdechli rodnému městu tak jedinečného ducha. Ostatně návrh na mé vyloučení z KSČ obsahuje tuto pasáž:

„Pavel Kohout ve vystoupení (na IV. Sjezdu čs. spisovatelů v červnu 1967) napadl zahraniční politiku strany a vlády tím, že zkreslil konflikt mezi Izraelem a arabskými státy. V rozporu s fakty provedl srovnání se situací ČSR–Německo v roce 1938 a odmítl prohlášení vlády ČSSR; podle Pavla Kohouta nelze označovat Izrael za agresora, jako by nebylo možno tak označit ČSR v roce 1938, kdyby vypálila první ránu.“

Zde mohou končit důkazy o mém vztahu k Zemi zaslíbené i k vyznavačům nejstarší víry a musí být vysvětlen souhlas s obavami Güntera Grasse: „První úder“ by před třemi čtvrtinami století a ještě i před pětačtyřiceti lety měl konvenční charakter. V jaderném provedení by znamenal první válečné použití od Hirošimy, a to v oblasti, která je už teď obrovskou časovanou bombou. Věřím, že má-li Izrael jaderné zbraně, jsou pod kontrolou demokracie. Jenže i ta je někdy křehká! Stát Izrael si proto v zájmu celé planety musí vymyslet způsob, jak vlastní oprávněné zájmy bránit jinak. Má na to kapacitu skvělých mozků i prostředků.

Zbývá objasnit, jaký je můj vztah k Izraeli dnes. Jako ke každému jinému státu s demokratickým zřízením. Patří mu mé plné sympatie, jejichž výrazem je i obava, aby se mu nestalo co státům, které ovládl pocit vyvolenosti: že své kritiky varující jej před ztrátou sebekontroly označí za nepřátele a tvrdohlavě přispěje k možné katastrofě. Návštěva Izraele mi vyjevila a židovští kamarádi čerstvě potvrzují, že ten strach máme podobný. Sám Grass zůstal ve své básni daleko třeba za tvůrci filmu *Valčík s Baširem*, v němž se reální účastníci vojenské invaze do Beirutu zpovídají ze své noční můry:

rozhodnutím politiků museli zůstat nečinní, když tábory palestinských uprchlíků vyvražďovali libanonští milicionáři.

Významní izraelští intelektuálové sami upozorňují na vnitropolitický svár, který začal právě Šestidenní válkou mezi příznivci jednání o budoucí mírové koexistenci dvou svrchovaných států a příznivci „reality v terénu“, spoléhající na efekt přibývajících obyvatel Izraele i osad na okupovaných územích. Holubí křídlo budilo naděje světa do osudného 4. listopadu 1995, kdy byl „největší Izraelec všech dob“, jímž se stal roku 2005 v anketě Jitzchak Rabin, zavražděn nikoli Palestinci, ale mladým Izraelcem.

Od těch dob je pro mě politika státu Izrael čitelná právě jen pokračující a sílící „realitou v terénu“. Velké strany, které mohou vládnout pouze s podporou jestřábů, logicky nenalézají podporu k historickému kompromisu. Jenomže stabilitu nezařídí prst na spoušti, ale pouze skutečná vůle řešit. To čtu z Grassových veršů, a ty obavy nejsou plané, směly být vysloveny! Politická korektnost je nástroj politiků a diplomatů. Nástrojem spisovatelů musí zůstat až do „posledního inkoustu“ snaha nastavit životu a světu zrcadlo, jak říká Hamlet hercům; komu to slouží a kdo tomu tleská, může hrát roli jen tehdy, když autor nedá jasně najevo, na čí straně stojí. Větou „zemi Izrael, / jíž jsem zavázán / a zavázán chci i zůstat“ to Grass učinil.

Zem Izrael je dílo boží, stát Izrael je dílo lidí; a lidé nejsou neomylní!

Všichni líbat!!

28. 4. 2012

Mezi svatými v kalendáři není druhý otloukánek podobný Prvnímu Máji. Jako na den Petra a Pavla se o něj sváří Láska s Politikou. U nás ta první už roku 1836 předstihla soupeřku o půl století dík Karlu Hynku Máchovi. Česká Báseň básní sotva kdy ztratí na síle, verše „zbortěné harfy tón, ztrhané struny zvuk, / zašlého věku děj, umřelé hvězdy svit, / zašlé bludice pouť, mrtvé milenky cit“ budou stále víc okouzlovat srdce okoralá duchovně se vyprazdňující civilizací. Refrén básně si podmanil první datum v květnu a zhmotnil se v Myslbekově soše poety na Petříně, které je letos sto let! A o tu se s Láskou už při odhalení 1912 prala Politika.

Krvavá demonstrace dělníků v Chicagu 1. května 1886 dala tomu dni punc symbolu. Už za čtyři roky uctili památku obětí boje za práci a spravedlivou mzdu svým pochodem i probuzení Češi, a trvalost svátku jasnovidně předpověděl Jan Neruda. Májové pochody brzy spojily celou Zemi v socialistické hnutí, které docílilo, že byl surový kapitalismus té doby nucen nasadit si lidštější tvář, s níž postupně dospěl k dnešnímu sociálnímu státu. Slavnost prolétů si pak mazaně přisvojili Lenin i Hitler. Roku 1955 jej částečně rehabilitoval Vatikán, když mu možná přes Pannu Marii vyjednal patronát jejího snoubence svatého Josefa Dělníka.

Po krachu Třetí říše dvakrát křížovaly prvomájovou Prahou pochody všech čtyř stran Národní fronty. – S námi nezabloudíte! volali lidovci. – Hvězdy půjdou ke zdi! skandovali národní socialisté. Obě levicové strany to odrazily vichrem Internacionály, která v roce 1948 odválá od válu pravici a ovládla spojený průvod, v němž začalo požírání sociální demokracie komunisty. Politika rudě vlála nad

průvody, zatímco na Petříně dál tiše vládla Láska; jejími věrozvěsty se stali hlavně studenti putující k pomníku pro polibek závazný někdy na celý život.

Politika slavila střídavě na Letné a na Václaváku, kde komunističtí pěšáci holdovali svému velení netušíce, že zdraví popravčí četou. Jeden z nich také psal verše: „Večer, až bude po průvodu / a měsíc pro vltavskou vodu / vnoří svůj džbán do jezů, / půjdeme spolu po nábřeží / zamilovaní, krásní, svěží, / no prostě – děti vítězů!“ Jeho budoucí žena i tchýně se daly lékařsky od průvodů osvobodit z důvodu častého omdlávání. Neuslyšely tak nejslavnější májový pozdrav prezidenta Novotného – Bude maso, soudružky, maso bude!

Jak v šedesátých letech sílila v zemi chuť mnohé změnit, stávaly se jejím hromosvodem právě majálesy. Když adepti herectví pochozovali k Máchovi po tramvajových kolejích, začal jakýsi uvědomělý řidič vztekle zvonit a riskantně popojíždět. Skoro dozrálý mim Ladislav Mrkvička vylezl na motorák a stáhl kladku. Místo diplomu dostal klepeta a vyděšení spolužáci odhlasovali jeho vyhazov ze školy. Jednomyslnost zkazil svým ne! mladistvý Petr Čepek a vyletěl taky. O to větší z nich vyrostli umělci.

Překonal to ročník 1965, kdy účastníci k šoku strany a vlády zvolili králem majálesu amerického beatnika Allena Ginsberga. Byl ihned obviněn z opilství, vandalství, pobuřování i z tehdy trestné homosexuality, ale k svému štěstí jen vypovězen. Léta Páně 1968 vešel do dějin jediný první máj, kdy mnoho nestraníků upřímně mávalo na tribunu komunistickým nositelům naděje zvané Reforma, kterou však za sto třináct dnů navždy zadasaly pásy sovětských tanků spolu s Politikou. Na dvacet let se stala masovým sportem disciplína „odskok z májového shromáždění“, a průvody samy byly po Velkém třesku 1989 jakožto marše hanby vytěsněny z myslí. Rudou mši za ně dodnes slouží jen KSČM – Komunistická strana Čech a Mírová, jehož celám mnozí předáci unikli do asyly sněmovny snad právě přímluvou sv. Josefa Dělníka.

Nadále slaví Den pracujících ta z rakouských jmenovkyň Politiky, jejíž květinou je rudý karafiát. Průvody z městských částí se tradičně setkávají před majestátní radnicí, která je i sídlem vlády spolkové země Vídeň; oběma od války kraluje sociální demokracie. Prostranství lemované ještě Burgtheatrem a parkem, kde se v provincii konají obří vánoční trhy pod stromy ověšenými planoucími srdci a hvězdami, se po krátkých projevech a *Písni práce* promění v obrovské heurige, jak se v alpské republice nazývají stovky hospůdek ve vinicích. Zavoní veletucty klobás, zazvoní veletucty číší s veltlínem či zweigelem, zahudou dýdžejové a na trávnících, na asfaltu i na kolejích v široké a vznešené Ringstraße se rozvine veselice, kterou zpestřují různobarevné tváře četných imigrantů. Je to tak svobodné, příjemné a zvoucí, že je snad jen otázka času, kdy se to vrátí k nám, třeba v české verzi – každý na svém břehu Vltavy: praváci na Národní, leváci na Újezdě, nezařazení občané vprostřed na ostrově ostrostřelců, to vše přirozeně s volným korydorem k Petřínu, kde Politiku uvítá Láska.

Tam oživne socha Básníka, který pozve každého bez rozdílu „v tu zemi krásnou, zemi milovanou, / v kolébku svou i hrob svůj, matku svou, / vlast jedinou i v dědictví nám danou, / v širou tu zemi, zemi jedinou...” a po vzoru ceremoniářů zahajujících vídeňské Plesy v opeře povelem – Všechno valčík!, Karel Hynek laskavě pobídne – Všichni líbat!

Xin chào!

5. 5. 2012

Vážení občané České republiky vietnamského původu,
podáváte žádost, abyste se v naší staré a Vaší nové vlasti stali uznanou menšinou. Stačil jsem Vás poznat už koncem let sedmdesátých, co jste se začali objevovat v Sázavě nad Sázavou, abyste poprvé předvedli svou pověstnou pracovitost ve slavné sklárně. Dodnes se traduje, že po sklu byla nejvíc exportovaným artiklem ze Sázavy jízdní kola, která jste ze mzdy obětavě posílali příbuzným do staré vlasti, zotavující se z Vaší Třicetileté války.

První dobu po konci naší Studené války jsem kroutil hlavou nad Vaší vizitkou u všech vjezdů do Československa, kde návštěvníky vítaly špalíry zahradních trpaslíků. Zanedlouho jsem však uznale kýval, neboť jsem si náhle mohl díky Vám kupovat potraviny od nevidím do nevidím. Právě kvůli tomu nebyl skvělý básník a diplomat Jiří Gruša zvolen senátorem za okres Cheb: když po něm delegace místních stánkařů chtěla, aby Vás jakožto cizáckou konkurenci vypudil, ukázal jim z okna na trh, jak tam i v dešti prodáváte, a poslal je soutěžit s Vámi. Oni za to poslali jeho, kam podle nich počesku patřil.

Daleko předtím, než se z českých sedláků stali i bez farem farmáři, jste Vy v pražských průjezdech vystavovali přímo malířská, 'zátiší', na nichž nás v dobách, kdy dosluhoval Státní podnik Zelenina, jemůž spíš slušel název Zavadlina, prvně oslnila spanilost čerstvých a čistých salátů, mrkví, brambor a dalších plodů půdy. Proto jsem po zprávě, že dozrávate v úředně potvrzenou menšinu, chtěl s přáteli poznat Vaše největší předmostí v Čechách, tržní oasu Sapa, zvanou i Malá Hanoj.

Mou představou byl vietnamský Chinatown, jaké Vaši severní sousedé zbudovali v řadě západních velkoměst, kde návštěvník už v draky střežené bráně unikne ze světa, jenž mu jde na nervy, do vzorku jiné civilizace předvádějícího její tradice i kvality. Zájem čtveřice českých průzkumníků zvedl minulou středu pražský taxikář, Váš častý zákazník okouzlený sortimentem i cenami, a divil se, že jedeme tak pozdě, kdy spíš než davy kupců zažijeme pusté ulice. Nevěřili jsme! Chinatowny v Evropě i v zámoří působí nejvíc, když přepínají ze dne na noc, začnou osvětlovat exotickou architekturu a svůdně vonět z bezpočtu woků v jídelničkách. Za slibnou vstupní branou do ukázky Vaší civilizace však na nás, nezakryty čilým obchodním životem, vybaflý jenom nevkus a odpadky. Dlouhá pouť mezi ztmavými obchody a nevzhlednými sklady nás přivedla k jediné budově podobající se restauraci, ta byla však stejně nevábna; jedinou výzdobou v ní byl televizor s přímým přenosem z pravé Hanoje.

Pak už bylo vše příjemné, dobré víno, slušné jídlo, milá přítomnost Vašich rodáků nehlučně se bavících v přátelských skupinkách i rodinných klanech, kteří nás čtyři dlouhonoší a rovnooké nevnímali jako rušící cizince. To způsobilo, že se můj celkový dojem přesunul do přízniva: oslovil mě Váš asimilační rekord, když jste se už v třetí generaci stali našimi spoluobčany, srozumitelnými i navzdory obtížnosti Vašeho jazyka.

Čtu v odborných časopisech, že Vaše děti patří v našich školách k nejlepším češtinářům a Vaši dorostenci k předvoji vysokoškoláků. Vedle příkladu pilnosti dáváte i příklad rodinné soudržnosti, obé je u nás k pohledání. Ve Vaší populaci není víc vrahů na hlavu než v naší, a Vaši zloději i podvodníci také nepřekračují domácí normu. Většina z vás se líp dorozumí s námi než většina našinců s Němcem či Angličanem. A je logické, že se to může v příštích generacích jen zlepšit.

Můj příbuzný, kterému těžce ublížil minulý režim, se stal po útěku za Velkou louží přesvědčeným rasistou. Každému z černých říkal Bimbo a každý Mexičan byl pro něho Fazole, což ve mně vyvolávalo příslušné reakce, než jsme se v zájmu rodinného vztahu dohodli, že věčný svár aspoň zkulturníme. Když jsem ho na okružní cestě po Čechách vezl skrz Uhlířské Janovice, kde byl zrovna Váš trh, pronesl proto vybraně – Jak tě znám, jsi zřejmě toho názoru, že i rákosníci mají právo na život! Brzy se mnou přerušil navždy veškerý styk.

Milí občané České republiky vietnamského původu, mám důvod věřit, že to budou právě Vaše děti, kdo Vám tenhle vzkaz přesně přeloží do Vaší mateřštiny, která ač psána latinkou vypadá jako šifra. Šifrou už ale dávno není Vaše existence u nás, protože právo na život s námi si valná většina z Vás získala činností, jež nám významně prospívají. A získává si čím dál víc místa i ve zdejší společnosti: kdo si na webu vyvolá dotaz na Váš jazyk, objeví tam desítky důkazů zájmu Čechů i Češek; pro některé má být možná žebříkem ke kariéře, pro většinu zjevně klíčem k srdci. Smíšená manželství jsou na pořadu dne, hitem budoucna se stanou blondatí chlapečci a holčičky s mandlovými očičky.

Skončila Vám krušná doba pionýrů, začíná historická éra nové menšiny u nás. Přidejte k Píli, Nabídce a Láci ještě Jakost a Vkus! Včerejší trpaslíci a dnešní Sapa ať brzy patří minulu, spojte síly, hlavy i prostředky a přeměňte to zatím spíš odpuzující místo v záříci Viettown plný barev, zvuků, vůní a chutí, který bude i po večerech lákat stovky Pražanů Vaší kulturou a kuchyní.

Xin chào, dobrý den!

Akademie věd České republiky ke kauze ‚Očička‘

26. 5. 2012

„Vážení jazykozpytci, v sobotní MfDNES jsem měl větu, že se u nás budou ze smíšených manželství rodit ‚chlapečci a holčičky s mandlovými očičky‘. Lektorna to upravila na ‚chlapečci a holčičky s mandlovýma očičkama‘. Tím nejen zmařila rým, ale uvedla mě do rozpaků, zda je stejně správný instrumentál ‚knedlíky s vajíčkama‘ či ‚děti se statečnými srdíčkama‘. Prosím, abyste mi kolegiálně poradili obratem, protože nechci žít ani o den déle v bludu, zaviněném velmi dřívejším narozením. Dík! Pavel Kohout, spisovatel.“

„Vážený pane Kohoute, korektoři se v uvedeném případě nedopustili žádné nesprávnosti. Ve větě byl sice zmařen rým, ale ve prospěch správného tvaru slova očičko. Zdrobnělina podstatného jména oko (očičko) zachovává – stejně jako některá další podstatná jména označující části těla (ruce, nohy, – v množném čísle tzv. duálové tvary (rukama, nohama, očima, ušima). Jestliže tyto tvary (i jejich zdrobněliny) rozvíjíme přídavnými jmény, zájmeny či číslovkami, mají koncovku -ma i ona: tleskat oběma rukama, ručkama; dívka s dlouhýma štíhlýma nohama, kopat nožičkama; dítě s mandlovýma očima, očičkama. Náležitý instrumentál slov vajíčko, srdíčko je: knedlíky s vajíčky a děti se statečnými srdíčky. S pozdravem Anna Černá, Ústav pro jazyk český AV ČR – jazyková poradna.“

„Milá paní Černá, moc děkuji, zírám, skláním se před matkou češtinou a přeji hezký víkend, Váš PK“

„Vážená paní Černá, ozývám se znovu, protože proti Vašemu ctěnému soudu vznesl ve vší úctě vášnivou námitku můj kolega

a mistr jazyka, básník a romanopisec Alexandr Kliment, který si stojí za tím, že v daném případě ‚chlapečci a holčičky s mandlovými očičky‘ měla být zohledněna básnická licence, protože rýmovaná verze byla nápaditější a naši mateřštinu spíš ozvláštňovala, než poškozovala. Smím znát i Váš názor? S přátelským pozdravem PK“

„Vážený pane Kohoute, jazyková poradna se nevyjadřovala k nápaditosti rýmované verze, ani k tomu, nakolik je vhodné zasahovat autorům do textu, pokud užijí neobvyklý tvar, ale k jazykové správnosti slovního spojení s mandlovýma očičkama, či s mandlovými očičky. Proto jsem Vám potvrdila, že náležitý tvar 7. p. množného čísla zdobněliny očičko (ve smyslu orgán zraku) je v současné češtině s očičkama. S pozdravem AČ“

„Vážená paní Černá, nehodlám vyvolat spor s korektory, kterých si vážím, protože jim vděčím za mnoho zachycených chyb, jde mi pouze o to, je-li ta ‚básnická licence‘ z pohledu Ústavu možná či vyloučená. Můžete mi v tom poradit? Potřebuji to vědět. Přátelsky zdraví PK“

„Vážený pane Kohoute, patrně jsem to nenapsala jednoznačně, ale jazyková poradna se k básnické licenci nevyjadřuje. Jako poradna v otázkách českého jazyka jsme Vám sdělili, který tvar je v daném spojení z gramatického hlediska náležitý. Chcete-li posoudit poetičnost obratu, doporučujeme se obrátit na Ústav pro českou literaturu AV ČR nebo některé univerzitní pracoviště zaměřené na studium literatury. S pozdravem AČ“

„Vážený pane doktore Sládku, našel jsem Vaše jméno na ‚vepsajtu‘ a přeposílám Vám na radu Vašich kolegů mailovou korespondenci v kauze ‚očiček‘. Věcný rozpor tkví v tom, že lektorna opravila původní verzi sedmého pádu, což je na jedné straně gramaticky korektní, na druhé viditelně oslabuje zamýšlený dopad na čtenáře. Můj text i průběh dotazování u první instance, jíž byl Ústav pro jazyk český, máte před sebou. Hodlám se dál dobrat úředního rozhodnutí v otázce, smí-li ‚licentia poetica‘ vybočit z regulí gramatiky, o čemž

jsem dosud přesvědčen, ale milerád se dám poučit jako Mistr Jan... Spor bych rád pojal do některého z dalších Trilobitů v MfD. Zdraví PK“

„Vážený pane Kohoute, Váš text je velmi pěkný, uzavřený a především funguje jako celek. Jako celek jej tedy také musíme vnímat a přistupovat k němu. Vybrat si pouze jednu větu a tu pak hodnotit z hlediska jazykové správnosti je sice možné, ale nepostihne to, oč Vám jde ve fejetonu především. Věta obsahující spojení ‚chlapečci a holčičky s mandlovými očičky‘ má určitý rytmus, který by byl jistě porušen, pokud by měla jinou stavbu. Rozhodně se tedy přimlouvám za to, aby zůstala tak, jak jste ji napsal Vy. Podle mne máte jako autor plné právo na toto jazykové ozvláštnění, které je směřováno k čtenáři a posluchači. Protože mne tento problém opravdu zaujal, volal jsem příteli, prof. Jiřímu Trávníčkovi, který mi jako zkušený autor a redaktor poradil toto: 1. větu rozhodně nechat tak jak je, jakákoli změna by porušila rým; 2. možná by stálo za úvahu dát čtenáři na vědomí určitou odlišnost toho spojení tím, že se buď dá do kurzívy, anebo do uvozovek. Kurzíva by podle něj byla lepší. Kromě toho jsem se poradil i se zkušenými redaktorkami z brněnského nakladatelství Host. I ony se domnívají, že by věta měla zůstat tak, jak jste ji napsal Vy, jde o jazykovou hříčku, která je čtenáři z kontextu zřejmá. Každé další zvýraznění by možná porušilo celkovou výstavbu textu, navíc by se pak muselo udělat i v případě jiných výrazů. Srdečně Ondřej Sládek, Ústav pro českou literaturu AV ČR, Literární teorie.“

Drahá mateřštino, koří se Ti Tvůj trilobit!

Barbar

aneb Ze života jezevčíka II

2. 6. 2012

Můj skvělý tatínek mě v dětství vyučil mnemotechnice, o níž lexikon praví, že je to „technika umožňující zapamatovat si něco užitím jednoduché pomůcky“. Kdysi jsem měl telefonní číslo 29 33 77, které jsem udával přátelům jako „Světová krize-Kristova léta-Prohlášení Charty“. Podobně jsem nezapomínal jejich. Když se teď blíží výročí vylovení Spojenců v Normandii, vím, že týmž datem je osazeno výročí našeho pátého jezevčíka drsnosrstého Barbara, pro nás delegáta veškeré fauny domácí na planetě.

Jemu budou letos tři roky, tedy – opakuji pro neznalce soud znalců, že se první rok rovná jednomu a každý další sedmi – přesně patnáct lidských. Puberták! Už by chtěl být pan pes, ale ještě nemůže, tak jenom čmouchá, kudy chodí, a chodí, kudy čmouchá, nevěda proč. Jeden z předchůdců, křehký Janeček, byl, jak známo mnohým čtenářům knihy o zakopaném psu, schopen oblažit moravskou pannu Rézinku v necelém roce, avšak i já jsem byl v té sféře, což čtenářům příliš neznámo, velmi zpožděný, takže Barbarovi rozumím. Mě v tom věku ovládlo škodlivé básnění, jeho baví nevinné aportování.

Jedna návštěva mu, jak už zde referováno, v ranném dětství hodila míček a on jej donesl zpět; byv za to uznale pochválen a prodrbán, zakódoval si to asi do mozku. Zatím co čtyři jeho předchůdci chápali aportování jako pro drsného jezevčíka nevhodné až přímo potupné, Barbar v něm našel smysl existence. Prvně přináší míček k posteli na dobré jitro, naposled na dobrou noc, od loňska se změnilo jen, že zjevně začíná přemýšlet, stále častěji s míčkem v tlamě na dlouhé

minuty znehybní, připomínaje Hamleta s lebkou: žít či nežít? to je, oč psu běží...

Kulatá hračka má působnost Golemova šému. Dokud ji Barbar drží, je pod proudem, hotov neustále žádat o její nové vhození do hry. Je-li mu odebrána a ukryta, chvíli ji úporně hledá skákaje až nad horizont stolu, než baterie dojde a on usne jako Šípkový Růženáč; v tom chvályhodném stavu zvládá na zadním sedadle auta trasu Praha-Vídeň i Wien-Prag, v tom obdivovaném stavu leží v různých lokálech pod stolem dvě tři hodiny, až se páníčci zjihle ptají – Je tu nějaký pes?

Barbar byl poprvé vážněji nemocen. Celou noc bloudil po bytě a snažil se zvracet tam, kde to nikdo nenajde, čímž úklid poněkud znesnadnil, neboť se musel konat po čichu. Svě léčení nám současně ztěžoval tím, že ne a ne říct, co kde sežral. Odjeli jsme tedy k zvěrolékaři s Profi-taxikářem, jenž se statečně nebál znečistění vozidla, že sám měl psa, a zažili jako se všemi předchůdci opět tu mimozemskou atmosféru v čekárně připomínající veterinu na arše Noemově. Lze zde potkat vedle sebe u nohou, na klínech, v košících či v klecích kočičku, veverku, holuba, morče, papouška, bernardýna i krysařika, které bez rozdílu druhu, rasy, velikosti a věku spojuje strach. Zoufale se tu snaží nebýt, v místnosti vládne ticho jak v kostele, mlčí i podobně zkroušené páníčci s paničkami, polohlasem zazní jen občas věta vstupujících – Kdo je tu poslední...?

Všichni naši veltmani se začínali vzpírat a třást už před vchodem, natož pak na kovovém stole, kde se jich zmocňovala závrať, takže se snažili ukrýt celí do známých rukou, jež je sem vynesly. Barbar se i přitom ukázal být hoden svého jména, tři injekce snesl s netečností divocha, až při čtvrté se zle ohnal, asi že mu už přišla navíc. Muž v bílém s ním přesto jednal něžně jako s děckem, čímž potvrdil obecný jev: potupný název Doktor Hovado, jak veterinářům často přezdívací nevědomci, patří daleko spíš některým lékařům lidským.

Zraněn na ruce tak, že mi prostředník hnusně trčel kolmo k ostatním prstům, zděsil jsem už taxikáře, nechtěl před nemocnicí jízdné, aby se mu neudělalo zle. Vstoupiv do ošetrovny, byl jsem z okénka bez ptaní vyzván, abych si v plné čekárně vyseděl pořadí. Když jsem po chvíli zaklepal na ordinaci, uvítal mě pokřik – Neříkala vám sestra, abyste si... Až když jsem vztyčil dlaň s dotazem – Mám omdlít u vás nebo před prahem? zvolili první možnost. Akutně poraněné zvířátko má vždycky přednost, to jak zvěrolékaři vědí, že současně s němými pacienty léčí i duši jejich lidí, neboť kočičky, veverky, holubi, morčata, papoušci, bernardýni nebo i krysaříci svou bezelstností čistí jako přírodní filtr životy držitelů od smutků i strachů, hojí jim rány, které zasadily nemoc, zrada, bankrot, nebo kohosi drahého smrt.

Vydáván občas do rukou lékařů dvou sousedících zemí, vnímám rozdíl: v Čechách mám přednost v čekání i chování u těch, s nimiž se dobře znám. V Rakousku mi přijde, že se znám se všemi. Přednost mi dají jen akutně s ohledem na ty, co přišli dřív, ale vždy mě vyšetří do alelujá bez milosti k došlým po mně. Pro ně mám stejnou cenu jako má v obou zemích u svých doktorů můj pes!

Čímž jsme zas u Barbara. Za rok mu budou čtyři psi, takže dvaadvacet našich! Přijde čas zvolat za něho do světa širého – Najde se drsná jezevčice, jež by chtěla potomstvo od juníka, kterého nadšeně drbou i chodci na ulici? Chybí mu sice jedno varle, takže si o papírech může dát jen zdát, ale při plození mu to podle odborníků nezavadí a štěňáci budou mít varlata zas do páru. Plus bonus jeho slunné povahy!

Čeští Houdiniové – mistři nad mistra

9. 6. 2012

Člověk zabývající se hlavně psaním dospěje během života k poznání, že neexistuje příběh, který by nikdy předtím nebyl znám. Kdo četl *Bibli*, Homéra a národní pohádky, ať od Andersena, od bratří Grimmů, od Naší Paní Boženy, nebo od kolektivu autorů sborníku *Tisíc a jedna noc*, zná všechny existující základní i odvozené variace příběhů smyšlených i skutečných, které se zdají být vždy znovu původní proto, že se odehrávají v různých dobách a tedy v jiných kulisách i kostýmech a s jinými rekvizitami. Každá zdánlivě neotřelá situace má docela určitě svůj vzor.

V Čechách budí ta současná ze zapomnění génia, jenž se narodil v březnu 1874 v Budapešti jako Erich Weiss rodičům odjíždějícím za prací do USA. Byl nadán úžasnou obratností v ovládání těla, která mu nejdřív vynesla za cviky na hrazdě titul „Princ vzduchu“ a později „Karetní král“ za triky u stolu uvádějící v úžas stále širší publikum. On však měl mnohem vyšší metu, chtěl překonat tehdy nejslavnějšího francouzského kouzelníka, jehož jméno Houdini z úcty převzal, podobně jako Chilan Pablo Neruda příjmení jím obdivovaného spisovatele z pražské Malé strany.

Houdini s novým křestním jménem Harry našel žánr, v němž se stal světovou jedničkou, v lecčems nepřekonanou ani Davidem Copperfieldem: byl velmistrem úniků, což potvrzuje bezpočet svědectví z Wikipedie: „Od místních policistů se nechával poutat a zamykat do cel, aby po několika minutách přišel, rozesmátý, zpátky mezi šokované publikum...“ V Moskvě se mu podařilo uniknout z vozu, který přepravoval vězně do sibiřského vyhnanství...

Vyvlékal se z pout, řetězů, provazců či svěracích kazajek, zatím co visel nad hlavami žasnoucího publika.

V Čechách ožvládnutému umění Houdiniho nelze tedy nárokovat původnost, ale nutno mu přiznat úctyhodnou variabilitu živenou géníem loci, který dal vzniknout i Golemovi. Zatýkaný milionář Krejčíř je s to vypařit se z vily plné policistů za už předem zmizelými milióny z Čech až na konec světa. Hrstka čelných profesorů-houdiniovců Kindl a spol. umí za bílého dne nechat zmizet v Plzni celou právnickou fakultu i se stovkami žáků – a to nenávratně. I někdejší ctihodný mluvčí Charty 77 Vondra, dík postavě velmi viditelný, dokáže být obratem zcela neviditelný, když se řeší těžká korupce na jeho ministerstvu. Před obrazovkou televize tomu asi tleská bývalý mladičkový premiér Gross, jehož původní úplatnost byla rovněž zneviditelněna, aby mohla být promlčena a následné malverzace už legální.

„Houdini unikal ze zamčených nádrží plných vody, nýtovaných kotlů a poštovních vaků... Vyzýval diváky k návrhům, jak udělat celý únik nepochopitelnějším, jednou se na výzvu pivovarníků dostal z tanku, v němž se vařil chmel... V roce 1917 byl v hrobě zaházen dvěma metry hlíny; když se vyhrabal, měl jí plná ústa, protože ji musel částečně sníst.“

V Čechách bývalá hlavní státní zástupkyně Vesecká nechala skvělou rošádou vyšetřovatelů zmizet do ztracena kauzu úplatného politika Čunka, který úspěšně hrál obecního dobráčka. Bývalý primátor Bém, jenž dokázal z Himalájí bravurně vykopat tunel pod Prahou, předvedl současně miliónové číslo s kartou, na níž se nedá nic vyhrát, a i nejlepší policejní experti dosud nevykoumali, v čem je ten trik. Jeho přítel Janoušek teď slibuje vykouzlit přímo u soudu přiznání účelového sebeporanění cizinky, která ho dala opít a nádavkem i omámit, aby mohla z rasové nenávisti s rozběhem poškodit jeho drahý vůz.

Houdiniho hvězdný úspěch vyvolal časem propastnou závist. „Policista z Kolína nad Rýnem očernil Maestra tvrzením, že z policejních cel i pout unikál hlavně díky tučným úplatkům.“ Obvinění kolegové donutili sprostého lháře opustit s hanbou státní službu. Nejvíce poplivan byl však mág v roce 1904 při špičkovém výkonu v Londýně. „Přijal výzvu novin Daily Mirror, aby se dostal z pout, která pět let vyráběl nejlepší zámečník z Birgminghamu. Boj s nimi trval sedmdesát minut a před koncem přišla manželka povzbudit Houdiniho polibkem.“ Tak se zrodila sprostá fáma, že mu ústy podala dávno zakoupenou kopii klíče, kterým se odemkl a následně jej spolkl...

V Čechách v televizním přenosu dovedl nedávný krajský hejtman Rath sedm miliónů, jež mu Potterovci od konkurence vyčarovali z lahve vína, proměnit zpátky ve stejnou částku, hledě s výčitkou na poslance vlastní strany, kterým by je byl, nebýt podlého zatčení a sprostého zabavení, v příštích minutách věnoval na dobročinný účel. Během toho se sám proměnil v obrovského sumce a pak v maličkou škudlu, kterou policejní eskorta v panice hledala po sněmovně, než se jí soucitně opět zjevil sám.

Houdini zahalil tajemstvím i svou smrt. Seděl v říjnu 1926 modelem studentům malířství, a jeden z nich se ho obdivně ptal, zda jeho svalnaté tělo, v němž se prý naučil i posouvat kosti, vydrží jakýkoli úder. Když ho směl udeřit, strefil se do slepého střeva. Kouzelník zemřel, vyzyvatel zmizel, patrně rovněž zjednaný konkurencí.

V Čechách nejvíce uchvacuje virtuózní mizení většiny obvinění z nejtěžších kauz. A už tucty nadaných žáků zde úspěšně předvádějí Houdiniho nejmilejší trik – „nechat se od místních policistů poutat a zamykat do cel, aby po několika minutách přišli, rozesmátí, zpět mezi šokované publikum“.

Je lépe být statečný mrtvý nebo živý zbabělý?

16. 6. 2012

Opakování některých témat v těchto textech není příznak nemoci zvané senilita, nýbrž zdravého stáří. Senilita je stav zapomínání, normální stáří vyhodnocuje události života a vyzvedává nejpodstatnější.

Jeden z vrcholů mého osobního i občanského se odehrál přesně před sedmdesáti lety: jsem odváděn matkou z tercie gymnázia v pražské Dušní ulici, údajně pro úmrtí v rodině. V průchodu mě varuje zvláštním vydáním novin: je tam otcův přítel, kněz a básník. Často jsem ho doma zažil poslouchat zakázaný rozhlas a radil se s ním nad prvními pokusy psát. Ted' ho vidím v poutech před jeho kostelem nad mrtvými vojáky z Londýna, kteří potrestali Hitlerova kata Heydricha.

Nekonečné jsou dny, kdy rozhlas vysílá jména čerstvě popravených a naše rodina čeká: vytluče Gestapo i z přítele, kdo mu dodával pro schovance potravu? Až skoro osmdesátý den zazní na závěr vraždění jméno Vladimír Petřek. Nepromluvil, i když byl zmučen tak, že ho museli zastřelit přivázaného k židli. Zachránil vedle dalších i životy mých rodičů, když mě údajně chránilo necelých čtrnáct roků.

Po sedmdesáti letech ubylo svědků a mívají slabý hlas. To je živná půda pro vznik účelově upravených legend. O Protektorátu existují už dlouho dvě: jedna, že se český národ choval mnohem hrdinněji, než tvrdí většina historiků, druhá, že atentát na Heydricha byl hazard, který zbytečně zavinil hrůznou odplatu. Obě vybájili dějepisci totality, když zvyšovali počty komunistů v odboji a snižovali úlohu bojovníků za návrat demokracie.

Obě legendy znovu ožívají: tu první opakuje probíhající výstava tvrzením, že aktivních kolaborantů s nacisty nebylo ani patnáct tisíc a národ vlastně vzdoroval; ta druhá, podporovaná několika historiky v čele s Petrem Zídkem, hlásá, že sebevyšší nacističtí nestál za tisíce životů a nevinnou obec vymazanou i z map.

Český národ přepadený Hitlerem se choval jako jiné početně slabé, které musely volit mezi smrtí a přežitím. Málokdo se rodí bez pudu sebezáchovy. Celek se přizpůsobí, ale přesto zkouší zachovat si základní slušnost a předat potomkům štafetu zakázaných pravd i odkazů dějin. Chytrý okupant však naverbuje šiky pomahačů ochotných ze strachu či za úplatu zničit vlastní kmen. I nacisté lákali spoustu Čechů činit se pro vítězství Říše a proti Spojencům.

Není směrodatné, že kolaborantské Národní souručenství mělo nejvíc členů v českých dějinách, přes čtyři milióny, a Ústředna zaměstnanecká milionu půl, přemnoží byli asi podobně papíroví jako za Husáka, jenomže: řídily je tisíce funkcionářů s četnými výhodami. Jen pověstná Vlajka vydávající odporný Árijský boj měla třináct tisíc členů, masovému Kuratoriu pro výchovu mládeže velely čtyři tisíce Říši oddaných instruktorů. Vládní vojsko složené z dobrovolníků prověřených rasově i politicky čítalo přes šest tisíc duší. Ješitní a proto neúspěšní sjednocovatelé všech kolaborantů v Národní tábor fašistický vedli v seznamech dvacet sedm tisíc aktivistů, z toho stovky novinářů. A do šera je halen Heydrichův úspěšný pokus podnitit lepšími platy a přídělly, jakož i rekreací české dělnictvo k zvýšeným výkonům ve válečném průmyslu.

Seriózní statistiky odhadují počet proříšsky angažovaných na tři sta tisíc Čechů obou pohlaví, čemuž nasvědčuje i součet těch, kdo žádali o německé občanství, a počty souzených po válce pro pomoc nepříteli. Kdo Protektorát zažil na vlastní kůži a nevymýšlí si jej dík pozdnímu narození od psacího stolu, ví: vzdor teroru vrátil atentát prvně od zániku Československa porobeným víru, že Němci budou poraženi. Ty pak Heydrichova smrt poprvé od počátku války

vydělala. A právě ten čin i ta odplata přiměly Spojence napravit chybu, kterou prozrazují archivy: kdyby Anglie s Francií Hitlerovi neustoupily, chtěli ho už tehdy zabít němečtí důstojníci. Puč musel být odvolán, když z něho mnichovský triumf učinil v očích milionů Němců poloboha.

Že jsem znal Vladimíra Petřeka zblízka, v duchu ho vídám, tak podobného Husovi z Brožíkova obrazu, jak s kazatelny či z kaplanského bytu, kde mi radil s verši a psal vlastní, sestupuje noc co noc pod zem, aby přinesl těm sedmi jídlo a vynesl odpady jejich těl. Čecha Kubiše a Slováka Gabčíka, co mají na fotkách vojenské čapky tak frajersky vsazené na stranu, si s neslábnoucím obdivem představuji, jak dostali zprávu, že rozkaz k akci byl odvolán, a místo co by je uhranul navracený život, provedou ji a zničí tou bombou i dohodu, která zcizila třetinu Čech a Moravy.

Lze to ovšem vložit na misku vah proti tíze nesčetných životů. To pak hodnotí zděděná povaha, nabyté zkušenosti či ideologický zá-
měr. Čas od času si koupím vstupenku do krypty Petřekova chrámu po odchodu turistů. I teď, když skvělou úpravou konečně odpovídá svému významu, mám ji na sítnici, jaká byla hned po válce. A při vší fantazii si dál nedokážu představit, jak se v té děsivé hrobce dalo tolik dní žít, a potom z ní tolik hodin i skvěle bojovat. Těch sedm statečných odstartovalo posledními výstřely své věčné mládí, žijí tu dál i v bronzě byst. Jejich bitva je první od Bílé hory, kterou vedli naši vojáci na našem území za naši věc. Na misce dějin vyvažují těch tři sta tisíc malověrných.

Sázava se má dobře

30. 6. 2012

Když napsal Karel Čapek kultovní knížku *Dášeňka čili Život štěněte*, nestavěl pomník foxteriérům, ale pejskům vůbec. Když píše Ludvík Vaculík léta o jedné zahrádce, neuctívá jen tu svou v Dobřichovicích, ale tisíce jiných. A když se trilobit rok co rok věnuje Sázavě nad Sázavou, nechce ji povýšit nad jiná česká sídliště hostící do pěti tisíc duší, nýbrž oslavit v ní jeden ze základních kamenů, na nichž stojí moderní český stát. Nejvíc jej přitahují zpět k „staré Evropě“ střední a malé obce Čech a Moravy, které ji kdysi pomáhaly dotvořit.

Ze stovek takových přitékaly před sto padesáti lety do poněmčených měst zprvu nenápadně potůčky češtiny, až je náhle průmyslová revoluce spojila v povodeň, která odplavila většinu německých starostů včetně primátora Prahy. Potomci obrozenců pak svou pílí dokázali, že Čechy s Moravou patřily brzy k nejobyvatelnějším zemím s nejmenším rozdílem kvality života mezi městem a venkovem.

Jedna z nejstarších českých obcí Sázava se pyšní lodí gotického chrámu, středověkými malbami na stěnách novorenesančního zámku a světoznámou sklárnou, která letos v červnu oslavila už 175 let. Pozvednutí do stavu města před patnácti lety bylo tedy velmi zpožděné vyvěšení městského znaku nad dílem desítek generací a zasloužilo si teď taky řádný mejdan. Po veselici v rytmu dechovky a bigbítu došlo minulou sobotu i na divadlo. Soubor Jiřího Voskovce uvedl v světové premiéře svou jevištní verzi filmu *Pancho se žení*, který zhlédli dnešní trilobiti už za války v podání kumštýřů jako byli Hrušínský, Matulová či Kemr.

Slovo „ochotník“ začalo protismyslně označovat výkony snížené úrovně. Původně však šlechtilo a dál šlechtí každého, kdo dává

jiným lidem ochotně víc, než musí. Amatéři sdružení v souborech se vzdávají spousty volného času, aby mravenčí „prací po práci“ trvající i měsíce dosáhli kvality, s níž jsou schopni potěšit všechny, kdo o to stojí. Na ty sázavské se chodí hojně i díky každopodzimní přehlídce, která sem zve konkurenty a stará se tím o stálé zvyšování laťky všem. A tak divák, který před padesáti lety viděl v Kulturním domě, dnes chráněném skanzenu socialistického realismu zvaného Sorela, tehdy módní drama *Mlynář a jeho dítě*, byl teď rád, že tu smí vidět ještě starší a o to dojemnější retro.

Představení se rozjíždělo jako těžce naložený vlak do kopce, ale pak se trať zřejmě vyrovnala a od půlky musela klesat, když se ansábl parádně rozjel při scéně, kterou dychtivě očekával celý sál; herci totiž dávno vyslepičili, že hlavní padouch bude omráčen kytarou, a takto praštěna bude sama hlava města. Starosta Petr Šibrava pak opravdu za potlesku svých voličů i nevoličů žuchl na prkna jako trénovaný kaskadér a nepohnul se poslušně dobrou čtvrt hodinu, než mu režie uložila vstát a na kytaru hrát. Tři muzikanti, svižné melodie a zpěv sólistů i sboru se staly hlavním trumfem večera. Přítomný dramatik, který aplausy měří při všech premiérách různě po světě, zastavil stopky v páté minutě – takový sukces by bralo leckteré kamenné divadlo.

Část potlesku a radosti patřila nepřímo divákovi, jenž zde byl poprvé. Před čtyřmi léty, když dluhy rdoušený podnik Kavalier zmíral, a s pecemi vychládalo i město spojené odvědy s jeho zdarem i zmarem, volal zde trilobit po někom mohovitém i pracovitém, kdo by se zjevil a zvolal – Mně po tobě se zastesklo, ty staré slavné české sklo! Autor mohl teď od srdce potřást ruku dvěma sousedům v hledišti a klasicky je oslovit – pane továrníku, paní továrníková. Nový majitel vzdor krizi odrazil klinickou smrt sklárny, která se zmátořila a je teď stále životnější. I manželé Otakar a Jana Motkovi byli vřele pozváni na jeviště, jež se mezitím proměnilo v hodovní síň oplývající vínem, pívem, řízkami i domácími dorty. A když továrník

v pohnutí naznačil ochotníkům významně, že je podrží ve svém zorném poli, nevydržel ani dramatik a loudil se do jejich přízně návrhem spolupráce v oboru.

Ale před tím vším, ještě než se zvedla opona nad hrou, vkrácel na „forbýnu“ jako antický prologus pan inženýr Hrabaň, první volený starosta po sametovém listopadu. V dlouhém monologu nedramatické formou, zato nabitým obsahem, vyjmenoval, co zde v posledních letech čtyřem tisícům občanů přibýlo: nové plynové, kanalizační a vodovodní rozvody s novou čističkou, dvě nová náměstí, nové chodníky a vozovky, další obchodák, nová hudební škola, nová městská knihovna, nová tělocvična sbírající ceny za architekturu... Když skončil přednes spatra, prvně se pousmál a pronesl klíčovou větu – My se vlastně máme dobře!

Je to okřídlené, přáteli často citované heslo jedné české spisovatelky mé ženy Jeleny, kterým připíjela i v nejhnusnějších dobách totality. Tenkrát platilo pro hlouček štvaných, ale vnitřně svobodných, dnes platí pro všechny rodáky štvané jedině osudem. Na kapitánském můstku státní lodi stále zuří boj o její kurz, s piráty i mezi posádkou, ale na palubách se žije jako nikdy předtím a málokde na světě. V Sázavě nad stejnojmennou řekou už jenom pár věčně otrávených tváří za úředními okénky a prodejními pulty připomíná nedávné časy, kdy tu byl vlk vlku soudruh.

Profesor Lewit čte levity

7. 7. 2012

V půli sedmdesátých let, když západní nakladatelé a režiséři zakázaných českých autorů nedostávali do ČSSR víza, zastoupili je poslové vydávající se za turisty. K nejpilnějším patřil prezident švýcarského kantonu Nidwalden, umělecký kovář Bruno Leuthold. Zdejší přátelé nemohli uvěřit, když vyprávěl, jak jeho bratr Max, jemuž ničily život kruté bolesti zad, marně putuje po Evropě od kapacity ke kapacitě. Přes prostředníky mu obstarali termín u profesora Lewita. Bratři přijeli spíš ze slušnosti, než aby věřili, že jim pomůže nějaký doktor v Husákově Praze. Pan profesor si s Maxem dlouho o jeho potížích povídal, než se mu náhle postavil za záda, vzal jeho hlavu do obou rukou a udělal ruk-cuk jako kat. Jenže Max žil dál a měl po bolestech.

Nedávný Pátek Lidových novin přinesl s panem profesorem rozhovor, z něhož plyne, že je čtyři roky před stovkou ve stavu, o jakém může jen snít tělo leckterého šedesátníka a duch nejednoho třicátníka. Nastolil tak téma, které bude brzy zajímat třetinu obyvatel, neboť díky zázračným lékům se lidský věk zvyšuje, což prodlužuje radosti, ale přiděluje starosti. Rodiče mnoha dnešních osmdesátníků odžívali v šedesáti vesměs na choroby, jaké jsou v každém věku konečné. Jejich o dvacet let starší dětičky masově zažívají, co se dá nazvat postupnou únavou lidského materiálu; ačkoli nejsou jinak nemocní, bolí je – jak praví české rčení – „celý člověk“.

Zásadní léčebnou metodu ordinuje pan profesor Lewit heslem – Člověk nemá být příliš citlivej na vlastní tělo. Jsou to zlatá slova řešící většinu standardních potíží. S ojetým automobilem se taky nejezdí do opravny, kdykoli něco zavrže; ví se, že pokud mu je

poskytována základní péče, pojede, dokud se nerozsype. Což pro normálního člověka znamená zvyknout si chápat určitou, ještě snesitelnou míru bolesti jako neklamný důkaz, že žije! A základně pečovat dlužno o tělo i ducha.

Každý dům nejvíc ničí neobývanost, každý stroj nečinnost, každé tělo nehybnost. Ale i hybnost může být krajně nebezpečná, je-li užívána nepoučeně. Píše to člověk, jehož váže povolání k židli, a teprve v šedesáti se od ní odlepil k dennímu cvičení. Složil si je sám z dávné armádní rozcvičky, z návodů pochytaných od atletů v televizi a ze své fantazie. Když se za pár měsíců po ranních patnácti minutách poctivé námahy začal belhat, poslal ho mozek k ortopédovi. Ten se po zhlédnutí jeho sestavy cviků podivil, že vůbec ještě chodí. Krásná asistentka, jíž byl pak svěřen, nahradila amatérské silové mučení jednoduchým systémem protaž-, roztah-, natah- a vytahování. Cviky mu zafixovala fotkami, na nichž sám sobě slouží za vzor. Od té doby opět dobíhá tramvaje.

Dobíhá je ovšem pouze, když nezbytně musí, jinak chodí a chodí. Ojakživa nesnášel jogging, a jeho propagátorům čte pan profesor Lewit levity „kvůli tvrdému doskoku. Člověk je dělaný na chůzi, při které je vždycky jedna noha v dotyku se zemí“. Chodit se má ale tak rychle, jak tělo připustí, protože mnohem líp než běžící pás v posilovně je posílí pes, který neběží, ale táhne.

Důležitý je i vzkaz, na němž se shodnou všichni moudří lékaři: netrápit organismus na stará kolena změnami, které nutně nepotřebuje; zbytečná dieta nebo abstinence bez vážné příčiny jej spíš šokuje, nežli šetří. Dědečkovi Jana Procházky, autora kultovního filmu *Ucho*, rozbil mladý obvodní lékař bytelný buclák, v němž píval ráno slivovici, a nahradil jej číškou. Dědeček si brzy pozval rodinu ke smrtelné posteli, aby ji varoval – Nebét dochtorůch, ešče sem tu moh s vama pobyt'!

Péče o ducha chce víc důvtipu. Ne každý má povolání, u kterého může sejít stářím jako třeba spisovatel. Takový má k tramvaji

zdarma jistotu, že ho bude do skonání pohánět zájem čtenářů a dopal na kritiky. Ale není člověka, aby si nemohl najít koníčka, který udržuje v chodu mozek. V pražském domě u Vltavy žije s námi vznešená paní Antonie Krbálková, o jejímž věku napovídá, že má v Basileji tři skoro dospělé vnuky. Byla koncertní klavíristka a pak učitelka klavíru, než jej zamkla, když ji začaly týrat pazvuky v uchu jako Maestra Smetanu. A protože její muž Pavel dosud pilně sochá i šperkuje, a v srdci Prahy nejsou zápraží umožňující výměnkářské posedávání na slunci, koupila si v akci počítač. Za pár korun získala i zbrusu nový život, jelikož ji zachvátila podobná zvědavost, jako když v první obecné objevovala tajemství písma. Odhalila tak úžasnou šanci pro podobné:

Vrstevníci! Nedejte si namluvit, že vám navždy ujel vlak pokroku! A nedejte se deprimovat tím, že vás má za hlupce počítačový matador, váš pan vnuk. Ten vynález je úžasný právě tím, že každému poslouží přesně, jak si kdo od něj žádá. Aby vás spojil se světem jako diváky, potřebujete od vnuka jednu dobrou lekci. Abyste za babku uslyšeli i uviděli potomky až třeba u protinožců, stačí lekce dvě. Když vás to nenaučí, je neumětel on! A ten milión dalších funkcí přenechte těm, kdo je potřebují.

Pane profesore Lewite, teď se dozvíte, co nevíte: že jste nejen slavný profesor, ale i všem trilobitům vzor; řečeno by rovnou mohlo být, že jste vlastně Wrchní Třílobit!

Co zbude po vládci, jenž neměl své umělce?

14. 7. 2012

Ty dlouhé, široké a nízké schody pro rytíře, kteří vjížděli do síně koňmo, zaujaly už dítě a fascinují i dospělého. A co teprve rozlehlý strop jakoby upletený z žiloví kamene – kým jiným, než anděly? Jako je Karlův most vizitkou Lucemburků, a osobně Čecha, čtvrtého Karla, je ten obří sál na pražském Hradě, jazykem současníků, v ČR hlavní PR Jagellonců, a konkrétně Poláka, druhého Wladislava.

Jejich rod, kdysi nadřazovaný Karlovu, však na rozdíl od něj z českých dějin povymizel, zastíněn z jedné strany slávou „husitského krále“ Jiříka z Poděbrad, jenž překvapil Evropu prvním receptem sjednocení – Mírovou unií, a z druhé extravagancemi Habsburka Rudolfa Druhého, duchovního otce prvního robota na světě – Golema. Do paměti Čechů teď vrací Jagellonce silná výstava.

Sám příchod k ní je uchvacující. Od dolního rohu Jezuitské koleje hledí poutníci na dlouhou rampu plnou soch, připomínající právě most krále Karla. Pozadí na jejím konci však neplní Hradčany, ale – odkud, když ne s nebe zavěšené střechy svaté kutnohorské Barbory, které též marně hledají obdobu. Už jen tady stát a dlouho na ně hledět, ať je obzor oslnivě akvamarínový jako klidné moře, či dramaticky dekorován drapériemi mraků, anebo prostor před i za nimi hustě protkán nitkami deště jak v moderní instalaci Ivana Kafky – stejná rozkoš!

Z té nádhery neviděl první Jagellonec 26. května 1471 nic, protože tam ještě chyběla, za jeho zády stál však už skoro dvě stě let Vlašský dvůr. Když se otočil a sešel k němu, byl tam zvolen českým králem. Dnešní poutníci naopak u dvora Vlachů sestoupí do staré

šachty, a pokud je tam neuvězní vlastní břich, vyfárají u té božské vyhlídky pár kroků od vchodu do koleje. V ní je očekává krom české malby dvacátého století i rozkošná Illuminace, středověký komiks o výrobním procesu, během nějž z podzemní tmy vycházely zářivé stříbrňáky; bylo by nefér nevzpomenout bývalého hejtmana Ratha, jenž se o navrácení zatoulaného skvostu zasloužil, a přesto má teď ve vězení teplou sprchu jen dvakrát v týdnu.

Jagellonci vládnou pouze v nejvyšším patře, ale rozpínají se z něj po celé bývalé říši od Čech přes Polsko, Litvu a Uhry až k Černému moři. Nápaditě členěné sousálí je lahůdkou pro oči unavené z muzeí připomínajících velkosklad a postrádajících vkus i logiku. Tady si vyhrály opravdu zlaté české ručky s prostorem, materiálem, světlem a ovšem – s exponáty. Poutníci nemusí být z oboru, aby si uměli představit, co stálo času, peněz i energie dostat tolik skvělých uměleckých předmětů na půl druhého roku nejprv do Hory, pak do Berlína a potom do Krakova, v kolika zemích kolik ředitelů galerií, kustodů sbírek, soukromých majitelů, státních činovníků i okresních úředníků a hlavně ovšem sponzorů! bylo nutno najít, naladit, nalákat, navnadit, přesvědčit, přemluvit, oplakat a nahradit, okouzlit, omámit, až přímo oblbnout, než zaznělo sborové óóókééé! Ten mág byl kurátor Jiří Fajt, a na zdech jsou i jména všech hráčů multinástrojového orchestru, který tu dirigoval.

Pokud poutníkům něco chybělo, třeba informace o počtu tehdejších obyvatel, velikosti měnících se území a dalších produkcí krom stříbra, najdou si to na www. Klíčové je sdělení směřující přímo k dnešku: Jako předtím západní Lucemburci, ukotvili i východní Jagellonci Čechy v pupku Evropy, což ovlivnilo jejich intelektualitu i výkonnost a slibuje, že tam dlouho přežijí. Po zklamání, které jim přivodil velký bratr Rus, nalézají na východě starou naději ve svazku se Slováky, Poláky, Maďary, ale i s Pobaltěny; v úhrnu tvoří sedmdesátimiliónovou divizi schopnou zdatně kooperovat s evropskými velkostáty.

Prolog i epilog výstavy tvoří citát u hlavních dveří, takže padne každému do očí při vstupu i výstupu; jím nabádala syna Wladislava matka Alžběta: „Jestliže ty nedbáš na nadání umělců, rozvaž, co po tobě po smrti zbude.“

Jak lidstvo zraje, mění se jeho zorný úhel. Už se zapomíná, za jakých panovníků tvořil a živořil Mozart, teď on se stal měřítkem pro vládce své epochy podle toho, zda rozněcovali či zadupávali jeho génia. Nejeden šlechtický rod šperkuje své dějiny jmény mistrů renesančních obrazů či barokní hudby, jež podporoval, když vlastní výkon spočíval převážně v plození a válčení. Vrchnostmi jsou dnes demokraticky zvolené orgány, ale vláda či městská rada, které nešetrným šetřením uškrtají a uškrtí český kumšt, vejdou do dějin v dresu diktátorů zabíjejících uměnu ať ideologií či barbarstvím; ve výsledku není rozdíl, páni premiéři, primátoři, starostové a radní, i vy zůstanete živí hlavně v mimořádných tvůrčích porodech, ale i v násilných potratech způsobených vaším vládnutím. Některé z vás už teď straší Kaplického zavražděný Blob!

Pout' skončila jako vždy v hostinci, který netřeba udáním názvu nekale zvýhodňovat, když může být v místě snadno doptán takto: „V kteréže jedné z nejpůsobnějších šenkovních síní Čech, kde dlíval i slavný šlechtic – ožungr, svádí hosty nejen špičková svíčková, ale i děvy, jež je při servisu krmě oblaží navíc vlahou nahou nohou v rozparku sahajícím velice až k pasu dlouhé suknice?“

Že je tu všechno chutné, dejte na radu: Navštivte Hory Kutné – sídlo pokladů!

Bít nebo nebít...?

28. 7. 2012

– Být či nebýt? to je, oč tu běží, medituje králevic Hamlet o smyslu existence. – Bít či nebít? přou se rodiče, pedagogové i politici o způsobu výchovy.

V šedesátých letech zasáhla západní Evropany její módní vlna zvaná „anti-autoritativní“. Při návštěvách přátel litaly řvoucí ratolesti po cizím bytě za míčem, vyráběly střepy a remplovaly hostitele, aniž sklidily výtku rodičů, kteří škody ochotně hradili a zabezděncům z východu objasňovali, že jen tak se rodí silná svobodná osobnost. Právě ta generace dodala pak Německu, Itálii i Francii jádra teroristů i širá zápolí jejich sympatizantů. Scestná škola mizí z domova, ale následky nese dál školství. Množí se zprávy o zoufalých učitelích, kteří kapitulují před řáděním třídních gangů. Dle výzkumu pocházejí většinou z rodin, kde systém „a-a“ nahradila metoda „b-b“ – bez brzd; děti nejsou k bezohlednosti povzbuzovány, ale ani v ní omezovány. Je to, exaktně nazváno, prašť jako uhod'!

Už druhý rok stanuje na naší louce při Sázavě pětice otců se sedmi dětmi od šesti do dvanácti let. V předvečer vodácké výpravy dospělí s pomoci ratolestí postaví stany a vypraví se nahoru do zahrady, kde čeká hranice dřeva, tucet špízů, hromada špekáčků a nápoje. Skoro do půlnoci tu vládnu italské poměry: zatím co pětka s námi zdatně popíjí a diskutuje o ničem i o všem, jejich sedmička pikoluje, schovává a honí se, hraje fotbal, hází Barbarovi míček, směje se, baští a zas lítá dál, dokud je trochu vidět. Nikdo neřve. Nikdo nikoho netluče. Nikdo nebrečí a nežaluje. Každou chvíli někdo doběhne obejmout příslušného tátu a pošeptat mu, co má být skryto světu, třeba kde tu hledat věcé.

Tak mimořádné chování způsobilo, že otcové byli požádáni o recept. Zde výťah z mailů: Jednatel společnosti (44, dcery 9 a 24): „Tresty: drobné zákazy, domluvy. Jinak: rozvíjení sebedůvěry a osobnosti tím, že za výkony ve škole a ve sportu jsou pochvaly a drobné dárky.“ Výkonný ředitel firmy (41, dcery 7 a 6): „Metoda vlastního příkladu, pohovor, v minulosti taky pár na zadek. Pohlazení, puša a sladká odměna se dává za vše, za co se hodí.“ Vězeňský logistik (41, syn 7,5 a dcera 6): „Stálá komunikace, společné rituály, spolurozhodování. Tresty za lež a naschvály, zpočátku i tělesné, dnes zvýšený hlas, drobné a nedlouhé zákazy, třeba sladkosti; pochvala nebo drobná odměna za sebemenší úspěch.“ Steward ČSA (41, syn 12): „Trestám hlavně lajdáctví ve škole – opisem rozvitého souvětí podle míry viny, a nedodržování pravidel doma – zákazem TV a elektronických her. Tělesné tresty tvoří kliky a dřepy. Za nekážeň na vodě plácne pádlo. Odměny: padesátikoruna, zmrzlina, kniha, palačinky, aquapark.“ Manažer společnosti (40, syn 9, dcera 15): „Trestám hlavně lež domluvou či zákazem počítače, odměňuji malými dárky za známky ve škole a činy nad rámec povinností.“

Z pěti otců tři tedy neodsoudili ani trestání na těle, ale všech pět vsadilo na silný osobní kontakt, který jejich děti motivuje především pozitivně. Bází výchovy se stává pochvala, kterou trest jen logicky vyvažuje. Lze si představit, že těch „pár na zadek“ mohlo pěkně štípnout, ale tím přitažlivější byla jistota uznání za příští výkon a slušné chování. Klást přiměřený tělesný trest na roveň trestného násilí by byl omyl s těžkými následky! Kam až se může ne-výchova zvrhnout, ukazuje extrémní příklad dětských vojáků, kteří se v řadě zemí dřív než psát a počítat učí zabíjet a mučit. Trvalo stovky let, než se větší část lidstva zbavila barbarských pudů a přijala kodex chování zvaný civilizace. Osm tisíc povražděných ze Srebrenice je mementem, že v barbary se mohou proměnit i současní Evropané přes noc, pokud v nich lidství včas nezakóduje výchova.

Je jasné, že se trestání na těle nikdy nesmí dopustit pedagog nebo vychovatel, i když není normální, že zákon nechrání i je před násilnostmi žáků a svěřenců stejně jako záchranáře. Ale je absurdní, mění-li se paragrafy v obušky na rodinu. Ve vyspělých zemích se změnila facka děcku v trestný čin, za nějž lze pykat i vězením. Má drahá maminka by si dnes vysloužila doživotí, zatímco můj milovaný otec roční podmínku. Dal mi pohlavek jen jednou, když jsem přes pár vážných varování nepřestal solit na ubrus. Maminka mě řezávala i za něho, když mě jinak nedokázala přesvědčit třeba, že nemám mazat kliky dveří v činžovním domě hořčicí (usvědčilo mě, že jsem z ohledu na rodiče právě naši kliku vynechal), či házet z okna bouchací kuličky před protější školu, když si ji pro kasárna právě zabírají Němci.

Že jsem se přesto nestal zakřiknutým chudáčkem, co se strachy počůrává, ani brutálním matkovrahem, způsobila nepřetržitá přízeň, jakou jsem byl rodiči zahrnován vždy, když mě netrestali, takže vlastně pořád. Jsem si proto jist, že v takovém mixu se i sem tam důvodně střelený pohlavek musí už s malým odstupem jevit dítku jako projev vrcholného zájmu, docelující veškerou ostatní péči.

O tom teď přesvědčovala i ta ukázka v praxi: pět otců odlišných povah i povolání, sedm stejně dobře vychovávaných potomků, kteří proto neposílí novou barbarizaci společnosti. A to je, oč tu běží!!

Weisswasser unter Bösig

4. 8. 2012

Pout' proti proudu života, která poutníka vracela o sedmdesát let zpátky, trvala po dálnici jen o něco víc než sedmdesát minut. Pak už stál zas na náměstí, jež se mu ve vzpomínkách zdálo být od Prahy dál než všechna evropská města, která navštívil později.

Školní prázdniny mezi lety 1939–1943 zahajovala nekonečná cesta supícím vlakem, v jehož otevřených oknech vzdorovaly větru hrozny dětských hlav a vlály z nich záclony mávajících rukou. Stavěl co chvíli, protože všude kvetl obchod ohlašovaný chraptivými hrdly – Hóórke parkýý, píívo! V Bakově se přelil hlučný proud do lokálky zastavující ještě častěji, ale už bez osvěžení, takže cílový perón uviděl lidské tresky. Zavazadla převzal u nádraží povoz a luftáky dorazil hodinový pochod završený ostrým stoupáním podle zdí zámku k tomu náměstí.

Dva kilometry za ním končila tehdy vlast: v městě jako prvním od bývalých hranic žila česká většina a proto se v roce 1938 tužka mnichovských zeměměřičů zastavila těsně před ním; hrad třídy De lux čněl na obzoru jako nedosažný Olymp za šraňky s cedulí Weisswasser unter Bösig. V domku na České ulici, v němž pronajímal letní podkroví fotograf pan Rakušan, dozvěděl se i malý školák tajemství, které tu znali všichni dobří rodáci: mezi radnicí a hudebním pavilonem byl Mařatkův obří pomník legionáře z hořického pískovce, stržený na rozkaz Němců, rozbit před zakopáním tak šikovně, aby mohl být jednou slepen, a přikázaný hákový kříž zřízen z květin přesně nad ním, aby ho tím víc připomínal.

V pavilonu se i za války konaly promenádní koncerty, při nichž se chlapeček z Prahy poprvé producoval jako umělec. Opřen

o sloup zpíval s orchestříkem dobové hity – *Ty Lesovské stráně, Ptáčka Jarabáčka, Nočního motýla*, a brzy si všiml, že při jedné písni korzující pání až přehnaně navzájem smekají. Od maminky zvěděl, že tak skrytě vzdávají čest autoru Karlu Hašlerovi, jenž zmizel v koncentráku. Obdélníku rozlehlého parku vévodila čelní strana se starou radnicí a tehdy supermoderním hotelem Hlavsa.

V jeho nádherném salónu dorostenec prvně vystupoval za peníze: předváděl mamčiným přátelům, co ho naučila Beránkova kouzelnická škola v pražském Podolí. Kapitál, množený taháním velkého bubnu kapely kráčející před rakví na vzdálený hřbitov, rozhazoval pak za fredoledo na velkoryse zbudované plovárně pod kopcem, o němž vše pravil název: Šibeňák. Tam dostal i první pohavek za zvrhlost, když si vyražením suku do dámské převlékárny zařídil soukromou píp-šou.

O sedmdesát let později v parném červencovém odpoledni je perfektně udržované koupaliště s travnatými i písečnými plážemi a sportovním areálem téměř prázdné. V příjemném penzionu krom už hodně dospělého chlapce žádný host. Legionář opět volá Na stráž! ale nikdo tu. U morového sloupu zřízeného v srdci parku před tři sta třiceti lety jedním z Valdštejnů pusto, stejně tak v arboretu, jak zní název pro vzácná stromoviště; zde je dva a čtyřicet urostlých krasavců ze čtyř světadílů. Na parkové cestě, zvané pro svou šířku lemovanou světly zapuštěnými v dlažbě ranvej, jež honosným dizajnem hlásá štědrost Evropské unie, ani živáčka. Pod úctyhodně Zachovalou Českou bránou z počátku čtrnáctého století ani noha.

I toto město ovšem dostalo pár ran v podobě necitlivých nových zástaveb na okrajích, a ta nejhorší ničí dokonce sám jeho střed. Hotel Hlavsa, který se vryl do chlapcovy sítnice jakožto jeho první Hilton, zpustl v chátrající barabiznu, před kterou tu všichni varují skoro jako Dante – Zanechte veškeré naděje, kdož vstupujete! Dospělý muž toho nedbá a vchází na svou první životní scénu, aby tam pocítil očištné dojetí. Místo něj ucítí jen závan tlení. Vznešený salón

hrubě odseklo od restaurace a pak zhlitlo i vestavěné pekařství, ve zbytku podobném předměstské putyce hledí na televizi čtyři těžcí atleti budící dojem, že jsou tu nejraději sami. Kdesi v tom sešlém paláci má mít pracovnu advokát s něžným jménem, na ochranu před jeho právníckým umem mu přezdívejme Vlášek. Zavalen zřejmě péčí o klienty nepodal dosud žádost o grant na opravu, což může jen on jako majitel. Chce-li vlastní zříceninou konkurovat slavnému hradu – zde název: Bezmoc a Úděl, krátce Bezděl.

Dotázaní místní věrohodně dokazují, že pozdní poutník zvolil jeden z mála dnů, kdy se tu nic neděje, což odsvědčují snímky z četných trhů, jarmarků, kostýmovaných průvodů a také promenádních koncertů. Ale oči, které viděly toto město i ve válce léto co léto od rána do noci pulzovat životem, nechápou. Proč trudné hodiny na ucpaných dálnicích, proč stres při čekání na zpožděná letadla, proč trable s krachujícími cestovkami, když stačí něco přes sedmdesát minut, aby se Pražan i s dítky vnořil do čiré vody v půvabném městě, jen na skok vzdáleném od oné hradní věže, kde věznil král-otec Jan Lucemburský svého syna Karla Čtvrtého, jenž tam „zas v okně zadumán, zas hleděl v dále“, než dospěl tak, že se mohl stát císařem Říše římské německého národa a postavit v Praze svůj slavný most.

Pout' do minula nekončí tedy procházkou po současnu, ale pozváním do budoucna: Bloudící poutnice, zamiř sem! / Ať jsi technikem, farmářem či knězem, / budiž ti letním domovem / Bělá pod Bezdězem.

Anně

11. 8. 2012

Co má muž věnovat k osmdesátým narozeninám své druhé ženě, kterou před padesáti lety opustil a žije už sedmačtyřicet let s třetí?

Vzal si tu druhou, Annu, krátce poté, co mu první, Alena, dost přirozeně utekla, jelikož byl ve svých dvaadvaceti příslušně nedopečený a neobstál v konkurenci s rivalem o pět let starším, takže o hvězdné roky zkušenějším. Za prostoduché dílo, které o svém neštěstí sepsal a vylkal divákům mnoha českých divadel, se mnoho desetiletí omlouvá a je dodnes po zásluze trestán: hru *Dobrou píseň*, ač dávno mrtvou, vykutávají z hrobu další generace novinářů o každých Aleniných narozeninách, a na film *Pyšná princezna* se kajícně rád dívá o každých Vánocích.

Anna se přistěhovala s českými rodiči z Bulharska, kam se prarodiče vystěhovali za prací. Krásně zpívala a patřila k ozdobám sopránové řady Souboru Julia Fučíka (patron byl právě historikem Petrem Zídkem zbaven nařčení, že kolaboroval s Němci). Mladý a přesto už rozvedený muž, stále ještě dost blbý, aby nelásku považoval za urážku na cti, se chtěl zřejmě jako sestřelený pilot co nejdřív vznést, pročez uvítal, že hned úvodní setkání s Annou zdůvodní další svatbu, neboť přinese plod. Jmenoval se Ondřej, je dnes velmi osobitý malíř, jen nějak rychle stárne, bude mu napřesrok šedesát. Následovala Kateřina, teď švýcarská manažerka úspěšná v podnikání i v milování, a po ní Tereza, dávno známá spisovatelka, které se na rozdíl od otce podařilo i v hospodářské krizi napsat bestseller – *Rok kohouta*.

Rozumná Anna rozhodla, aby děti nevyrůstaly v zámku na Dobříši, kde si ratolesti literátů nezdravě zvykaly na pokojské

a číšníky. Šikovná Anna, dcera zaníceného motocyklisty, střídavě vozila v kočárku dítku, a básnického chotě na skútru. Tichá Anna byla ztělesněná harmonie, její muž zosobněné drama. Rozvod byl ale tak vstřícný, že soudní zapisovatelka plakala. O dva roky později se podruhé rozvedený seznámil s lektorkou divadelní redakce Orbisu Jelenou. Právě rozestudovala filmovou fakultu a napsala první scénář k filmu *Sedm zabitých*, který on natočil. O těch sedmi letech, než se vzali, existují protichůdná svědectví, nejznámější v memoárovém románu *Indiánský běh*, kde je vztah nové dvojice k staré rodině líčen dcerou-autorkou jako odporně záporný. Trochu jinak to vidí její sourozenci a ještě jinak kladné dopisy a zápisy téže autorky z oněch let. Pravda leží asi uprostřed a bylo by pošetilé se o ni přít. Děti mají právo vyčítat, otcové povinnost milovat.

Nesporné je, že tři společní potomci povili či adoptovali svým rozvedeným rodičům šest vnuků čtyř národností: dva Švýcary, jednoho Rakušana, dva Romy a jednoho Čecha. Otec s třetí ženou měli, opět dle spisovatelky, jen „děti ve tvaru jezevčíka“; teprve když Jelenin bratr při útěku za Velkou louží zapomněl v Praze půlroční dceru Jolanu, kterou spoluvychovali, dočkali se i oni děcka ve formátu dítěte.

Anna doplatila na manželství napřed ztrátou partnera a pak šikanou hnusného režimu, který správně vytyčil v jejích dětech ďáblovu sémě. Bývalý muž psal za ni tajně dopisy, v nichž dokazovala, že rozvodem uchránila děti jeho výchovy; syn tak ještě stihl vystudovat jevištní výtvarnictví. Starší dcera mistrně přesvědčila svého poslance, ministra vnitra Obzinu, že na ní nemá páchat krevní mstu; vyměkl a vypustil ji studovat hotelovou školu v Lucernu. Doma zbylí sourozenci si zkazili životopis sami podpisem Charty 77. Syn se směl později vystěhovat do Vídně, mladší dcera se statečně rozhodla setrvat s matkou a umyla za to pár tisíc domovních schodů.

Anna mohla zůstat asistentkou režie v televizi, protože ředitel Zelenka, před Husákem hlavní přítel a za Husáka úhlavní nepřítel

jejího bývalého muže, chtěl mít možná v nebeské knize čárku za dobrý skutek jako mnohý nacistický hlavoun za Židovku, kterou kvůli alibi nedal zplynovat. Nikdy také netrpěla samotou, přitáhla k sobě jako silný magnet pár méně silných, ale jinak významných mužů. Tak třeba budoucí prezident osvobozené republiky, tehdy ještě málo známý disident, byl po ránu zatčen estébáckým komandem právě v jejím bytě, a dal ji z kriminálu hned v prvním z *Dopisů Olze* jako jedinou pozdravovat. Nebýt té pauzy za mřížemi, která zásadně přeorala jeho lásky, měla Anna vysokou šanci dostat se do finále konkurzu na post první dámy.

Každý člověk by měl dříve či později pochopit, že na stupnici hodnot vysoko stojí schopnost neničit s úředně zrušenými vztahy i ty osobní, zejména jsou-li navždy zviditelněny dalšími bytostmi. Muži, který to píše, je dávno příjemný každý úspěch první ženy Aleny, mezitím nositelky nejvyšší divadelní ceny Thálie. A tím spíš ho spolu s třetí ženou Jelenou těší, že je oba pojí respekt k druhé ženě Anně, která svůj hodně tvrdý život prožila s grácií a bez nenávisti, takže si dodnes uchovala se svou povahou i svoji krásu. Jak povzbudivý příklad pro dcery!

Nezodpovězena zůstala úvodní otázka: Co má muž věnovat k osmdesátým narozeninám ženě, kterou před padesáti lety opustil, když se mu nadále líbí a váží si jí? Snad přijme jako dárek těchto svátečních pět tisíc znaků, takže stovku za jeden každý rozvedený rok.

Plastic People & Pussy Riot

18. 8. 2012

Píše se rok 1976, ale jako by to bylo včera. Budova pražského soudu je obklíčena policií, vpouštění jsou pouze na vstupenku estébáctí penzisté hrající jako vždy roli veřejnosti; do malé soudní síně se dostanou stěží nejbližší příbuzní obžalovaných. Hudební skupina Plastic people of the universe se zpovídá z výtržnictví a nemravnosti. V zemi, kde je nejčtenější knihou *Švejk*, jsou souzeni za sprostá slova. Přitom všichni, počínaje soudcem a obecnstvem, vědí, že jde o politický proces namířený proti odpůrcům vládnoucí státostrany ztělesňované Gustavem Husákem. Filmový střih.

Píše se rok 2007, ale jako by to bylo dnes. V Národním divadle se chýlí ke konci premiéra hry Toma Stopparda *Rock'n'roll*. Z orchestrálního příkopu vyjíždí hudební skupina Plastic people of the universe, a českým divadelním chrámem zvaným Zlatá kaplička se rozléhají surové tóny a tvrdá slova, za něž byli muzikanti před jednatřiceti lety odsouzeni.

Mezi těmi dvěma letopočty proběhly dějiny, které změnily politickou mapu světa, Evropy i českých zemí. A na jejich počátku stála petice, kterou vedle čtyř zakázaných spisovatelů ve středním věku podepsaly tři velké osobnosti: literární vědec Václav Černý, filozof Jan Patočka a básník Jaroslav Seifert. Celá sedmička s jedinou výjimkou Václava Havla se shodovala v tom, že hudba i texty chránněců jsou jim bytostně cizí. Ale všichni Havlův protest podepsali, neboť věděli, že občansky jsou s Plasty na jedné lodi, neboť jde o svobodu slova, tvorby, života. Na ten akt brzy přímo navázala Charta 77 jako jeden z evropských potoků, které se za dvanáct let spojily v tsunami bořící berlínskou zeď i železnou oponu.

Píše se rok 2012, ale zas jako by to bylo včera. Před moskevským soudem stojí tři dívky obžalované z náboženské nenávisti. Přitom všichni, počínaje soudkyní a obecnstvem, kterým je dík televizi ruská i světová veřejnost, vědí, že jde o politický proces namířený proti nekonečnému prezidentství Vladimíra Putina a jeho spojení s pravoslavným patriarchou Kirillem. Přenos znovu dokázal smysluplnost cenzury, protože prosvítíl ten záměr jako rentgen.

Ruský zvyk číst zdůvodnění před rozsudkem posloužil k tomu, že divák vydržel sledovat dvouapůlhodinové stání jako napínavé krimi. Slovo „stání“ se ukázalo být přesným, protože přítomní museli stopadesátiminutové čtení vyslechnout vestoje. Vyčůrat se chodili jen příslušníci s označením SPECNAZ, tedy z útvaru zvláštního poslání, kteří se v tom pravidelně střídali. Přestože jich téměř deset střežil souzené stojící navíc za pancéřovým sklem, nechali jim na rukou klepeta.

Hlavními svědky žaloby byli zaměstnanci moskevského velechrámu Krista Spasitele, kde dívky svůj trestný čin spáchaly. Půltucet výpovědí četla soudkyně jako přes kopírák, opakovala se téměř doslovně celá souvětí – vyhazování nohou v krátkých šatečkách, hanebné křížování se zády k oltáři. Do uší bilo, že se v každé zdůrazňovalo, co svědek ne-slyšel: že „při celé výtržnosti ne-zaznělo jméno ruského politika“. Pohaněn byl tedy pouze a jedině Bůh a s ním i pravoslaví, což na každém ze svědků shodně zanechalo „morální poškození“. Hodnocení soudu: „Výpovědi svědků si důsledně neodporují.“

Soudkyně se zřetelně snažila zdůvodnit rozsudek pečlivě po vzoru Anglosasů, ale docílila pravý opak. Nejméně hodinu vyplnila vatou o principech ruského soudnictví a nestrannosti soudních znalců. Všem třem dívkám atestovali „komplexní poruchu osobnosti“ dokazovanou tím, že „kategoricky trvají na svých názorech“. Nicméně ke své smůle právě „během činu poruchou netrpěly“.

Jako se kdysi leckomu nelíbila poetika Plastiků, smí se mnohým právem zdát projev dívek v pravoslavné svatyni nevkusný až trapný. Byl však každopádně politický, namířen proti zcela konkrétním osobám a činům. Dva roky natvrdo za nejapnost je však trest nepřijatelný i pro ty, kdo s jejich způsobem protestu zásadně nesouhlasí.

Přesto vše: Hodnotit Rusko jako zemi směřující k diktatuře je zavádějící. Dá se spíš srovnat s Československem roku 1976, počínajícím pomalu ale jistě směřovat z diktatury ke svobodě. Ted' jako tenkrát padly tresty sice zcela nespravedlivé, ale takové, o jakých se odsouzencům do jáchymovských dolů nebo sovětských gulagů mohlo jenom zdát. Ted' místo kulky do týla čeká dívky pracovní tábor s lehkým dozorem. Ted' na rozdíl od tenkrát mohou nesmyslný rozsudek zhodnotit všichni diváci televize. Cesta od Anticharty k Havlovu prezidentství trvala dvanáct let. Ruská bude asi delší, ale nejspíš podobná.

Kdo zná ruskou skutečnost, smeká klobouk před národem, který přežil dvacáté století tak, jak je přežil. Budou-li mu hvězdy příznivy jako byly Evropě, může mu to trvat jen o něco víc než našich dvanáct let. Pro začátek by stačilo, kdyby vyšší soudní instance rozsudek změnila, anebo prezident Putin dal dívkám velkoryse milost.

Píše se rok 20??, ale jako by to bylo pozítří. Ve slavném Čechovově MCHATu – Moskevském uměleckém akademickém divadle, končí hra ruského klasika nazvaná Pussy Riot. Z orchestrálního příkopu vyjíždějí tři ženy ve středním věku a zpívají svobodně „Bohorodičko, zbav nás Vladimíra Putina“...

JUDr. Malkus, kladivo na Mašínovou i Kasparova

25. 8. 2012

Po ukončení procesu „Bůh proti Pussy Riot“, v němž se Hospodin nedočkal úměrné satisfakce, když Rouhavé Pusinky nebyly poslány na hranici ani na Sibiř, ale jen do nápravně-rekreační kolonie, a to na dobu, jaká jim k nápravě nepostačí, byl vzápětí napaden sám Stát: Garry Kasparov z kavkazské šachové odbočky, jež je nejspíš pod vlivem Al Kajdy, zmrzačil člena ochranky Nejvyššího Rusa pokusem ukousnout mu ucho.

Toto je bratrská pomoc občana bývalého Československa, který byl svědkem stejného útoku v Praze, tím zákeřnějšího, že spáchaného za keři Hradčanského náměstí v Praze:

Dne 11. ledna 1977 tam za bílého dne a před budovou velvyslanectví Švýcarska napadla zdivočelá signatářka protistátního pamfletu Charta 77 Jelena Mašínová příslušníka Státní bezpečnosti, ačkoli jí dal mírové úmysly srozumitelně najevo civilním oděvem. Když ji navíc objal, aby ji přesvědčil o své vstřícnosti, a přiložil jí dlaň na ústa s úmyslem zachytit zplodiny výfuku projíždějícího popelářského vozu, nečekaně ho do ruky kousla tak, že ho to učinilo dlouhodobě neschopným zatýkat. Když se do provokace zapojila zmíněná ambasáda i západní média, bylo podniknuto účinné opatření použitelné i v současné Moskvě:

Jako instruktor mladých ruských kolegů se nabízí starý vyšetřovatel Městské prokuratury v Praze 1 Marcel Malkus, který jim poradí ruskou obdobu tehdejších českých paragrafů 155, 156 a 202 pro „trestný čin útoku na veřejného činitele se zvlášť těžkými důsledky kombinovaný s výtržnictvím, sazba tři až pět let“. Za vzor

dál poslouží, jak se důsledně postaral, aby v témž duchu pravdivě svědčili i nepokousaní soudruzi, kteří útoku přihlíželi. Zde jsou doslovné citáty z jím pořízených protokolů, do nichž je pro lepší pochopení ruských kolegů při přesném zachování textů vsazováno místo jména Mašínová aktuální jméno Kasparov:

Podporučík Dvořák Josef, narozený 2. 5. 1949 v Praze, bytem Praha 3, Koněvova 218, dle výpovědi majora Fialy Otakara, narozeného 6. 9. 1929 v Borotíně u Svitav „začal předvádět Garryho Kašparova tak, že jí nasadil předváděcí chvat na levou paži a vedl ji k autu. Protože křičela, položil Dvořák druhou volnou ruku Kasparovovi na ústa a to směrem pod krkem.“

V čemž pokračuje major Tvaroh František, narozený 4. 11. 1925 ve Štěkřích u Českého Krumlova: „Soudruh Dvořák velmi slušným taktním způsobem pomohl Kasparovovi do auta, prakticky nasedala normálním způsobem.“

Což potvrzuje řidič Stach Jan, narozený 19. 9. 1954 v Praze: „Když Kasparov nepřestávala křičet, uvolnil si Dvořák jednu ruku z předváděcího hmatu a sevřel jí ústa, nato Kasparov nasedla, aniž byla nějakým hrubším způsobem nucena.“

Což doplňuje podporučík Dvořák: „Nato se mi Kasparov zahryzla do palce levé ruky, který začal ihned krvácet, a pak se zakousla ještě jednou do stejného místa; po povolení chvatu do auta nastupovala sama, nemohla se zranit.“

Což komentuje major Tvaroh: „Nevšiml jsem si, zda ho Kasparov kousla, ale měla potom zakrvácené rty, ale nebyla zraněna.“

Což dosvědčuje major Fiala: „Kasparov měla na ústech krev, kterou si olizovala, ale sama zraněna nebyla.“

Což dokazuje řidič Stach už zcela nezvratně: „Ve zpětném zrcátku jsem viděl, že Kasparov není zraněna, ale utírala si z úst krev, která nebyla její.“

Marcel Malkus by ruským kolegům významně pomohl také nápadem, kterým pak rozsudek v kauze Mašínová pojistil – její jméno

ze spisu i v tomto návrhu pro názornost ustupuje jménu Kasparov. V protokolu X. správy Federálního ministerstva vnitra ČSSR, 2. odděl. 1. oddělení, hlásí už známý Dvořák Josef, čerstvě povýšený na poručíka, zřejmě za zranění v boji s kontrarevolucí:

„Dne 21. září 1977 jsem uskutečnil jednání s vyšetřovatelem prokuratury JUDr. Malkusem. Předmětem jednání bylo organizační zajištění soudního procesu s Garry Kasparovem. Nelze vyloučit, že mu bude přítomna řada pravicových exponentů z okruhu jejích styků. K zamezení dekonspirace mé osoby jako operativního pracovníka StB byla s JUDr. Malkusem dohodnuta následující opatření: a/ Bude zajištěno obsazení soudní síně námi vybranými osobami, b/ při hlavním líčení budu vystupovat jako svědek ve služebním stejnokroji Veřejné bezpečnosti, c/ ke změně mé vizáže si do hlavního líčení nechám narůst vous.“

Ruským kolegům lze tedy přizvání JUDr. Malkuse vřele doporučit tím spíše, že jako klíčový důkaz pro nepodmíněný trest se kousanec Garry Kasparova zřejmě v ničem neliší od kousance Jeleny Mašínové, a současný právní stav Ruské federace je zjevně na úrovni práva Československé socialistické republiky z dob Charty 77.

Nepříjemné je pouze, že nečekaným otřesem dějin mohou být přes noc osvědčené hodnoty postaveny na hlavu a nebezpeční buřiči prohlášeni za oběti zvrhlé justice poraženého režimu. Ale žádný problém! Vynálezce postupu proti notorickým kousalům úředních osob JUDr. Marcel Malkus sice po roce 1989 nebyl pro údajně křivé stíhání té svině Mašínové přijat do České advokátní komory, ale jinak beztrestně funguje i v demokracii; po vyhledání na internetu je jistě dál k službám režimům, které ještě nepadly, a rád pomůže dostat za katr aspoň toho hajzla Kasparova.

Tisková oprava aneb Pardonu mi!

1. 9. 2012

Když Trilobit dočetl mail přeposlaný mu od: *šéfredaktor@mfdnes.cz*, zbrázdilo jeho věčný úsměv kolejiště vrásek. Text zněl:

„Dobrý den, jsem Vaše čtenářka a ještě si pamatuji, jak pan Pavel Kohout v našem městě Mladá Boleslav plameně horoval pro komunismus. Jsem mladší než on, tenkrát na mě udělal velký dojem. Vím, že člověk se vyvíjí a i moudří, je to normální lidská vlastnost. A on velkým vývojem prošel. Ale co mi provedl 4. srpna 2012 v MfDNES na str. A 13, to mě ranilo. V svém trilobitu vážně píše, že Jan Lucemburský věznil svého syna Karla IV. na Bezdězi a ještě přidává verše... zas v okně zadumán... Asi požívá takovou důvěru, že si to nikdo po něm nepřečetl... Jindřiška Drahotová, esperantistka.“

Trilobitovi bylo jasné, že mu hrozí výpověď, neboť stěžovatelkou mohla být jen tisková mluvčí prvního Lucemburka na českém trůně, později zvaného Slepý, která jej právem brání proti křivému nařčení, že věznil příštího Největšího Čecha v hradu nad městem Bělá. Pisatel věděl o svém průšvihy už od rána, kdy si to po něm, bohužel až v novinách, přečetla osoba blízká.

Mohl by uvést jako polehčující okolnost, že věznění obtížných děcek, levobočků, manželek či milenek, často i v hladomornách, patřilo k středověké civilizaci. Jenže právě vztah tohoto otce k tomuto synu, zpočátku sice též velmi napjatý, se stále vylepšoval až k osudnému dni svatého Rufa 26. srpna 1346, kdy Jan dokonce zakázal zraněnému Karlovi vrátit se do bitvy u francouzského Kreščaku; sám v ní totiž hodlal spáchat jakožto bojující slepec sebevraždu pro čítanky a nechtěl, aby po meči vymřel celý rod.

Na hradě Bezděz hleděl v okně zadumán hoch, jehož budoucnost určil také den svatého Rufa, ale o sto třináct roků dříve, když léta Páně 1233 rovněž padl na bitevním poli, tehdy moravském, jeho otec Přemysl Otakar Druhý, zvaný Král železný a zlatý. Malý Přemyslovec Vašík, později Václav Druhý, jehož tam jistou dobu držel jako rukojmí Ota Braniborský, se pak proslavil jednak jako ekonom, který zavedl moderní, neboť konvertibilní Pražský groš, jednak jako úspěšný dobyvatel českých hradů, když učinil klíčem k nim svého rivala, jelikož milce vlastní matky Kunhuty, Záviše z Falkenštejna; ten musel před každou branou položit hlavu pod zdvižený katův meč, než hradní pán vyměkl. Nepadla jen Hluboká, takže tam padla ta hlava.

To vše znal Trilobit ze školy, jenže až dosud věnoval veškerou pozornost údržbě své krátkodobé paměti, která, jak učí věda a dokládá praxe, opouští člověka nejdřív a nutí ho víckrát za den hledat brýle, klíče, peněženku, občanku, tužku, zapalovač, řidičák, mobil či vodítko na psa. Paměť dlouhodobá mu však stále fungovala parádně, byl i v sáhodlouhém rukopisu schopen ihned najít místo zasluhující opravy, a jména hrdinů zapomínal až těsně po jeho vydání. Teď tedy selhala též, a on si musel uvědomit, že už mu není třiaosmdesát.

Pochopil, že ta paměť, kterou považoval za druh automatických hodinek, jež dojdou teprve, až on se navždy přestane hýbat, podléhá týmhž zákonům jako zrak, chuť, čich, hmat a sluch, pročez musí být podobně opečovávána nebo podporována. K péči jsou určena farmaka, k podpoře byl vynalezen kapesník, dokud si majitelé dokázali vzpomenout, proč na něm uvázali uzel. Jeho funkci proto převzal spolehlivější internet, a Trilobit jej namyšleně podcenil.

Mozek se musí čistit jako zuby a tužit jako svaly, návodů je bezpočet. Oblíbeným cvičebním nářadím jsou křížovky, šach, karty nebo orientační pochody. Pomáhá i po vzoru Bradburyho románu *451 stupňů Fahrenheita* vyprávět si navzájem obsahy knih a filmů.

Manželský pár rodičů Trilobitovy choti, jenž se před válkou potkal na studiích v Dijonu, mluvil spolu každé úterý a pátek jen francouzský. Trilobitův otec se ke všem svým jazykům už na starý mozek učil esperanto, jaké ovládá stěžovatelka, jež se zřejmě proto stala mluvčí nedovzdělaného krále.

Umělá řeč vzniklá roku 1887 byla extraktem z nejužívanějších jazyků a měla je nahradit, což kdysi nadchlo i Trilobita juniora, takže – a to budiž druhá polehčující okolnost v ostudné kauze Bezděz – dodnes umí Bonan tagon (dobrý den), Mi amas vin (miluju tě) a Fek! (Doprčič.) Tu jednotící roli dávno hraje angličtina, ale on za trest mobilizuje zanedbanou paměť pomocí Googlu, aby pak na závěr zvládl větu – Bylo mi potěšením s Vámi hovořit, promiňte!

Napřed však omluva. Podle zákona 46/2000 sb. o vydávání periodického tisku („pokud bylo zveřejněno sdělení obsahující skutkové tvrzení dotýkající se cti určité osoby, má tato právo na zveřejnění odpovědi, která je uvede na pravou míru“) se Jindřiška Drahotová domohla pro svého krále této tiskové opravy:

„Slepnoucí otec Jan Lucemburský nevěznil na hradě Bezděz jasnozřivého syna Karla Čtvrtého, jenž tam proto nikdy nehleděl zas v okně zadumán v dáli, jak to zcela odporovalo jeho tvůrčí povaze a bylo přesto tvrzeno v článku o Bělé pod Bezdězem. Trilobit se omlouvá králi, mluvčí, hradu i městu, jež zůstává historicky neposkvrněným a vřele doporučitelným letoviskem, dočasně hyzděným pouze zmršeninou bývalého grandhotelu Hlavsa.“

Al mi estis tre agrable paroli kun vi, pardonu mi!

Fek’.

Čtenářský dopis pro vedení MfD

1. 9. 2012

Jako autor těchto novin jsem se v sobotním Trilobitu omlouval za záměnu mladistvého vězně na Bezdězu, Václava Druhého, nikdy tam nevězněným Karlem Čtvrtým. Jako čtenář těchto novin zazlívám spolu s dalšími čtenáři jejich autoru, že pro změnu předsunul poslední bitvu Přemysla Otakara Druhého na rok 1233. Jako autor cítím, že omluva za omluvu by byla spíš fraška a chci nepozornost, matoucí státní maturanty, odčinit kajícími: posílám doporučeně šéfredaktoru těchto novin za trest stokrát opsanou větu: „Bitva na Moravském poli zuřila v roce 1278.“

Pavel Kohout
Originál přiložen

Jak poznat četníka a jak poznat lupiče?

8. 9. 2012

Mýlí se, kdo soudí, že občan dvou států je dvojnásob chráněn. Naopak: má dvě vrchnosti, které po něm občas chtějí neslučitelné; důkazy může poskytnout, kdo se stal po vynuceném exilu znovu Čechem, když už byl dlouho Rakušan. Jednou z výhod dvojího občanství však je, že lze srovnávat: životní úroveň, politiku, ceny, daně, nebo policii. Poslední téma je zvlášť přitažlivé pro toho, koho měla česká po Chartě 77 tak ráda, že lovila jeho autogram v uniformách i v civilu. Tím víc ho zajímá, jak po dvou desetiletích slouží svobodné společnosti.

Vylučme kriminálku, která si něco z tradiční počestnosti zachovala i v totalitě, přestože nám to stále vyvrací televizní major Zeman. Už u dopravky je rozdíl zásadní. Muži na silnicích jsou v Rakousku nekompromisní jako kati. Mají ovšem nástroj, který dělá z pirátů silnic králíky: pokutu za těžké přestupky lze progresivně vypočítat z příjmu, což může bohatce přijít zatraceně draho, takže je nucen ctít předpisy jako chudás. A mají tak slušný plat se zárukou doživotí, že by se jim prokázaný úplatek stejně zatraceně nevyplatil. Česká dopravní se snad zbavuje hrabivých parazitů, jako celek ale neplní základní úkol: zbavit silnice bezohledných grázlů, jakých běžný řidič jen na Déjedničce pokaždé se štěstím přežije na tučet.

Policejní pěšáci, jakých je nejvíc tam i onde, mají v Rakousku převážně kníry, bradky a vousky, až budí domněnku, že si tím jako elévové pomáhají k respektu, což je pak provází do penze. Jsou často komisní, ale vesměs profesionální, dovedou rozlišovat mezi omylem a úmyslem, kauzou a banalitou. Jako všichni Rakušané

přecházejí snadno do nářečí, až je ne-Němec ovládající němčinu musí prosit, aby mluvili spisovně, má-li jim rozumět; za třicet let však nezažil českou buzeraci. A když párkrát přehnali zákroky vůči imigrantům, odskákali si to viníci v tisku, ve sboru i u soudu!

Policie České republiky složí svou maturitu, až si řadový občan bude jako v Rakousku jist, že muž ve stejnokroji není úplatkář či přímo člen policajtského gangu. A Městská policie, rozhodně ta v metropoli, se zdá dosud trvat v pubertě. Především mládenci a dívčiny působí, jako by si přes lidskou pleť navlékali do služby hroší kůži. Protože ji určitě nenosí na diskotéky a rande, zdá se, že je to jejich způsob, jak získat respekt. Nepokoušejí se o to bohužel chováním a výkonem.

Dost neochotně zodpovídají běžné prosby o radu. Nevidomě míjejí některá auta parkující hodiny na chodnících. Nevnímají vůbec piráty na kolech děsící chodce na promenádě mezi mosty Jiráska a Železnice. Na Žofíně se často válejí střepy i stříkačky po nočních mejdanech, zato tam lze Městskou zažít, jak sekýruje staré dámy, co si nepřivázaly štěně. Majitelka jezevčíka Barbara byla ve Vídni policistou oslovena – Gnäääfrau! milostpaní! a zdvořile upozorněna, že zřejmě přehlédla vzácný tam zákaz.

Ovšem i při srovnávání výkonu jiných profesí v ČR a RR, třeba poštovních a jiných úřednic/níků, lze říci, že u nás převládá zapšklost a nevrlost; je to asi zůstatek z minula, jakým tu mnozí dál dávají najevo, že je práce nebaví a jejich „kundšaft“ štvou. U policistů to ale vadí nejvíc, neboť jsou barometrem obecných poměrů. Státní policie má určité školy, Městská jistě školení. Jedním z předmětů by měla být výuka slušnosti, v níž se frekventanti učí i úsměvu. Zubící se policajt má spíš úspěch a často větší sílu, než obušek.

Optimismus dodávají množící se exempláře policie představ. Když pisatele odstřelil nepozorný šofér z asfaltky do pole, předvedla naráz tři. Městský, jenž brzy dorazil ze Sázavy řídit střídavý provoz, hladil dřív než otřesení páníčci jejich třesoucího se psíka.

A smíšený pár státních praporčků z Benešova pracoval na záznamu nehody jako by hrál z not; body mu vzalo jen to, že byl na celý okres sám a čekání na něj trvalo jako jízda z Plzně do Brna.

Zásadní naději vzbudilo osvobození vyšetřovatelů hospodářské kriminality a organizovaného zločinu z pout, jež jim dvacet let nasazovali zločinci přes politiky. Novou důvěru vzbudilo zejména odhalení parlamentního tribuna, který byl zatčen s komplici poputně jako tuctový chmaták. Pak však znovu vyvolal tlukot srdcí průběh kauzy ožralého porážče lidí, v níž policie České republiky jako instituce uplatňuje heslo „pomáhat a chránit“ na něm, a diskuse ve sněmovně, v níž zarytí obránci ministryně obrany mlžili, že se za ní odklonilo všemu lidu přes půl miliardy korun. Novou nejistotu vyvolala odpověď šéfů dvou klíčových rezortů na dotaz TV-moderátora, jak se pozná, zda změny zapustily kořeny: – Že tu i příště uvidíte nás. Sílí nové obavy, neboť události naznačují plíživý návrat k systému Mha přede mnou, mha za mnou...

Za mého dětství se rozpočítávalo pro hru na četníky a na lupiče. Po čtení deníků z minulé soboty, v nichž se navzájem těžce obvinili ministr vnitra a policejní exprezident, by se mohlo hrát na Kubicu a na Lessyho. Jenže: jak v zemi, kde tak záhadně vládne strana ODS/TOP/LIDEM, a opoziční ČSSD/KSČM/W horlí hlavně proto, že právě nevládne, má sebe bystřejší „prostý občan“ poznat, kdo z těch dvou je četník??

Proč nebudu volit komunisty

22. 9. 2012

Jako perseidy noční oblohu bičoval v srpnu obzor internetu manifest „Proč budu volit komunisty“. Jeho schopnost oslovit tolik čtenářů spočívala v tom, že až na výjimky co odstavec, to pravda.

Je pravda, že už čtyřicátníci si mohou dnes připadat jako „obtížný hmyz“ tváří v tvář mladým arogantním manažerům. Je pravda, že už dvaadvacet let vítězí většinou „opravdu neviditelná a beztrestná ruka trhu“. Je pravda, že se dnes leckde „ze strachu o práci musí opět držet huba i krok“, že „ideologický náhubek byl vystřídán ekonomickým“. Je pravda, že se dnes „nestojí fronty na banány, ale zato na pracovních úřadech“.

Pak autor shrnul: „Půl života jsem prožil v socialismu a nebyl to špatný život, byl mnohem důstojnější než dnes. Jak málo stačilo ke štěstí – mít práci, zabezpečenou rodinu, nebát se budoucnosti. Nenávidím tento režim, který mi vzal dvě dobré práce. Nebudu už nikdy volit demokratickou stranu, za těch 22 let jste mi, páni demokraté, ukázali, jak to umíte – plundrujete zemi hůře, než nějací cizí okupanti. Zloději! Budu volit komunisty.“

Tolik pravd – a dohromady zakrývají neznalým či poškozeným jednu velkou lež. „Vinen není systém, ale chybuující jedinci!“ dušovali se komunisté, vysvětlující tím jak hospodářské neúspěchy, tak šibenic a gulagy. – „Vinni nejsou chybuující jedinci, ale systém!“ volají jejich dnešní agitátoři nejen na adresu kapitalismu, ale demokracie samé.

V roce 1990 vedl dramatik vrátivší se z vyhnanství v TV pořadu *Jizvy-Jiskry-Jistoty* rozhovor s dramatikem Karlem Steigerwaldem; vzdor mnoha opačným názorům je spojují sympatie z blbých dob.

V diskusi je rozděleno tvrzení staršího, že se komunismus vrátí, bude-li se kapitalismus dopouštět těchž chyb jako před válkou.

Už je to tu. Co se u nás zrodilo v listopadu 1989 po události, jež byla spíš vyhnitím totality než revolucí, jaké nebývají sametové, byl podobně divoký kapitalismus, jako ten z úvodu minulého století, který zplodil nacismus i komunismus. Tenkrát vydělali na umírání milionů keřasové, tentokrát tuneláři na neexistenci právní ochrany majetků, které si neoprávněně přisvojila totalita a v privatizaci získali za úspory i úkrady hlavně bývalí sloupové režimu.

Měl by se troubit alarm! Nelze pasivně doufat v morální převahu demokracie, když je známo, že vždy znovu prohrává boj o existenci právě svou sametovostí. Mnozí lidé už zas počítají s jejím zpuchřením, a mezi ně patří i současní komunisté. Rozdíl přitom nelze přehlédnout: Demokracie je samoočistná, dovoluje společnosti každé čtyři roky volit korigovaný směr. Totalita je věčná až do další revoluce či války, a k moci se dostává opakovaně proto, že nová generace nezná její zločiny a táhne za jejími vábníčkami naivně jako děti z Hammeln za krysařem. A když i mezi kandidáty na úřad prezidenta jsou hned tři bývalí komunisté, je aktuální otázka, má-li pravdu Švejk, že „některej Maďar za to nemůže, že je Maďar“, anebo sapér Vodička, že „každej za to může!“ Následná srovnávací tabulka chce usnadnit hru „Zařad' si svého komunistu!“

1920: Ze zcyničtělé sociální demokracie vystupují kritici-idealisté, aby založili poctivější stranu komunistů.

1920–1936: Komunisté usilují o sociální spravedlnost.

1936–1939: Komunisté vzdorují domácímu fašismu a bojují proti němu ve Španělsku i zbraní.

1940–1945: Komunisté zprvu poslušně podporují sovětsko-německý pakt, ale po útoku Německa na Sovětský svaz válčí doma i na všech frontách proti nacismu.

- 1945–1948: Komunisté, vítězové voleb, usilují o „československou cestu“ k socialismu.
- 1948–1956: Idealisté sedli na lep vedení a dočasně věří i politickým procesům. Do strany masově vstupují oportunisté, aby mohli uskutečnit vlastní cíle.
- 1956–1965: Komunisté se definitivně rozdělují na cyniky a kritiky.
- 1967–1968: Do strany vstupují hlavně idealisté, aby pomohli reformě značky Dubček. Je jich dost, aby cyniky vážně ohrozili.
- 1968–1988: Cynici zavolali na pomoc tanky. Kritici jsou vylučováni, šikanováni, vězněni, a hojnou účastí na Chartě 77 usilují s ostatními proudy o návrat občanských práv. Do strany opět masově vstupují oportunisté, aby mohli uskutečnit vlastní cíle.
- 1988–1989: Vstupují tam opět i noví idealisté, aby pomohli reformě značky Gorbačov.
- 1989: Komunistická strana přežije díky sametu a z názvu nezmizí slovo, které ji dál váže ke všem zločinům komunismu. A že jako strana nevládní nemůže za chyby vlády, a že nemá jako členové vládních stran možnost očividně krást, nabízí se nevědomým idealistům jako jediná naděje.

Zdá se, že se jí může zdařit come-back i bez bratrsky opancéřované pomoci z Kremlu. Nový Únor 1948 a Srpen 1968 sice z Bruselu nehrozí, zato z vlastních zdrojů nevratné poškození demokracie i dějinné šance zvané Evropská unie zločinci všeho druhu, které vláda nezvládá, a doufat nelze ani v opozici, neboť je nezvládla, už když vládla. Jaká to voda pro mlýn příští totality!

Provařený komunismus i nedovařený kapitalismus potřebují demaskující facku, jakou byla na sjezdu spisovatelů v roce 1967 pověstná řeč Ludvíka Vaculíka, tentokrát, aby vybudila poučené idealisty k ochraně demokracie před jejími klasickými slabostmi.

Proč není 18. listopad Dnem českého divadla?

29. 9. 2012

Ten příběh je tu znovu připomínán, protože říká vše o duchu divadla: Počátkem šedesátých let zakázala HSTD (pro neznalé: Hlavní správa tiskového dozoru, tedy cenzura) hned tři hry Ústřednímu divadlu československé armády (pro neznalé: předtím i dnes Divadlo na Vinohradech). Ten polom byl skoro likvidační, protože dramata ze současnosti ohlašující konec stalinské éry byla pro mocný zájem nasazována nejčastěji a náhle za ně nebyla náhrada. Ředitel Luboš Pistorius se rozhodl bleskově nastudovat českou klasiku, jaká nemohla narazit.

Hra *Naši furianti*, jež měla pověst nevinné vesnické komedie, o ni tehdy přišla. Premiérové publikum, přející pokusům o zásadní reformu společnosti, uvítalo smíchem a potleskem už první vstup oblíbených herců Řandy a Růžka, kteří se po rolích kritických intelektuálů objevili v selském kroji. A když padla zmínka o hloupém starostovi, vypukl aplaus, který každý chápal jako výsměch vrchnímu komunistovi a prezidentu republiky Novotnému, jemuž bylo schválení zákazu připisováno.

Hned nazítří byl Pistorius povolán na Ústřední výbor KSČ a obviněn z úmyslné provokace. Položil na stůl nezměněný text Ladislava Stroupežnického a pronesl památnou větu – Soudruzi, chcete-li zabránit, aby divák slyšel, co slyšet chce, musíte divadla zavřít jako Němci! Přívrženci reformy už začínali konzervativce ve straně převažovat, a z armádního divadla bylo brzy zas vinohradské.

Nostalgici trpí tím, že tu magickou schopnost mluvit dvojí řečí divadlo ve svobodě ztratilo. Je však odvěká zkušenost, že se uměně

daří nejlíp, když je celé společnosti nejhůř, takže ji potřebuje k duchovnímu přežití; to se však jeví být příliš vysoká cena i za nejlepší kumšt. Kdo vedle fantazie vládne také rozumem, pochopil, že dělat divadlo za svobody vyžaduje návrat ke kořenům. Ty má veškeré umění v odvěkém poslání, „nastavit životu zrcadlo“ (pro neznalé: Šejkspírův Hamlet v řeči k hercům) i za časů bez cenzury, kdy nemusí oklikou vyjevovat zakázané pravdy, a to tím, že „umí“ docílit, aby se diváci nejen dívali, ale i „divili“. O tom, že se to zdejší divadlo znovu naučilo, svědčí úspěšné přežívání tolika scén v podmínkách, kdy úředníci rozhodující o jeho bytí a nebytí připomínají někdy spíš habsburské dráby než české osvícence.

Donedávna byl jejich vzorem pražský radniční plejboj od kultury, než ho překonal tandem vládních ministrantů přes kulturu. Po působení předchozího oteplovače křesla p. Bessera dosáhlo teď konání jeho následnice pí. Hanákové v kauze Národního divadla míry, která i v zemi na hodně zvyklé bere dech. Je s podivem, že stovky schopných „starostů a nezávislých“ strpí, aby vedení strany vysílalo do vlády jako jejich vizitku ochotníky v oboru. Tvrzení, že každý manažer může vést filharmoniky i vepřín, musí být doplněno tím, že by ale neměl být hluchý nebo vegetarián.

– Francouzský mim je císařův mim! tak pravil Napoleon. Císař Franc Josef zakázal hercům Burgtheatru děkovat se jiným divákům než jemu. Herci hrají, co mají, a tradičně je mezi nimi málo Vlast Chramostových, aby raději doma vyráběli lampy, než z jeviště hlásali lež. A přece to byli herci, kteří se hráli v Paříži *Figarovu svatbu* tak, že publikum pak vytrhlo dobýt Bastillu. A přece to byli herci z *Třiceti případů majora Zemana* a herci-signatáři Anticharty, kteří svou stávkou v listopadu 1989 odzvonili totalitě možná o mnoho měsíců dřív. Ta rozlomenost patří k povolání. Cítit se každý večer někým jiným občas způsobí, že herec přestane být svůj a je někdy ničím, někdy i něčím.

Ničí se překvapivě zdála být i mluvčí divadelníků, která v televizi usoudila, že je lépe si tuto ministryni ponechat, než riskovat ještě horší. Když někdo prokáže tolik neznalosti, je zřejmé, že v dané materii plave jako malé dítě ve velké vodě, a logicky bude i příště hledat záchranný kruh v rádcích buď nevlivnějších nebo nejhlasi-
tějších. Jistota v rozhodování je nepravděpodobná a lze se jen divit, že ta jinak možná ctihodná paní hodlá setrvat v své mocné bezmoci, až bude mít z ostudy celý kožich.

A je možno se i divit, že čeští divadelníci, zřejmě otupení všemi seriály, v nichž se míhají už k nerozeznání, nepřijdou znovu s činem, kterým by předem varovali každého, kdo chce bičíkem drezírovat Thalii, aniž ví o ní o moc víc, než že je to divadelní cena. Proč už dávno není osmnáctý listopad Dnem českého divadla? Proč už dávno ve všech divadlech ten den či v jeho předvečer neosloví zas divadelníci před oponou své diváky, aby krátce pojmenovali, co je společně trápí? A jak to, že stávkovou pohotovost za Zlatou kapličku jako svou vlajkovou loď ihned nevyhlásily i všechny české scény?

Divadlo je jediné ze všech umění, které vstupuje s živými lidmi den co den do přímého styku. Divadlo je proto i dnes barometr prozrazující počasí ve společnosti. Divadlo, spájající slovo, pohyb, hudbu a tvar, si i do moderních prostor přineslo z antických amfiteátrů schopnost, kterou pojmenoval Šejkspír. Divadlo nemůže být jen dům, kam se chodí pro (nízkou) gáži a pokec v rekvizitárně. Divadlo své tvůrce živí na těle i na duchu, proto jsou povinni bránit život Divadla jako ten vlastní!

Nekonečný příběh ČT aneb Generálový sereály

13. 10. 2012

Sto dnů hájení nového generálního ředitele České televize Dvořáka proběhlo už více než třikrát, takže znovu o ní. Veřejná sezení Rady jsem dlouho nenavštívil, protože jediným, zato obecně přístupným zrcadlem změn ve vedení ČT je pro mě obrazovka, hlavně zpravodajství a ovšem dramatické pořady.

Původní špektákl při *Událostech* byl reprízami zcivilněn, ale koná se a mate dál. Labužník, jenž denně mezi půl sedmou a osmou večer jako ze švédského stolu s lahůdkami ochutnává zprávy na SAT 1, RTL, Primě, ČT, Nově, ARD a CNN, trpí, když vprostřed defilé dvojic ležérně fungujících vsedě spatří naše právněveřejné dámy a pány sunout se od značky ke značce, v čemž může nalézat smysl jen režisér, zatím co divák to ruší jako zjevně i borce cvičící ve studiu s cedulemi upomínajícími na spartakiádní kužely.

Vysoký standard si zachovává Pan Otázkýváclovamoravce, avšak na jeho laťku se dotahují další moderátoři, zejména v nočních událostech s komentářem. „Křížové výsledky“ vedené pí. Drtinovou a pp. Veselovským či Klepetkem mají často napětí scén z dobrého soudního thrilleru. Škoda, že od nich přesedlal mezi „cvičence o sedmé“ p. Železný, který ke špičce patřil. Většina redaktorů ČT je výtečně připravena, většinou líp, než vyslýchání, kteří se tím dostávají do vývrtek.

Při *Studiu 6* ráno cvičím, při poledním zpravodajství obědváme, ale večer se většinou díváme, že nemalý počet diváků ČT nemá na co se dívat. Pokud jde o dramatickou tvorbu, která je v hlavních německých televizích ARD a ZDF jejich páteří i ozdobou, v Čechách vů-

bec nic nového! Spory a sváry vyvolávané panováním paní Fricové nahradilo stejně špatné ticho po pěšině i na obrazovkách. Odpovědi, které zůstala dlužna, trvají i v éře p. Dvořáka nezodpovězeny dál, když jeho nová košťata neučinila dosud ani pokus o umetení cesty k autorům, jejichž scénáře ČT často i zaplatila a hned založila. Autorské duo mající na kontě šestidílný TV-román *Konec velkých prázdnin* a sedm celovečerních her, od své televize čekalo, že za rok si někdo za to placený najde čas zavolat – Já jsem nákej Franta Vonásek a jsem pro vašince nově příslušný! Místo série původních titulů, které by měly být po takové době už ve výrobě, chrlí běžící pás hlavně šarže typu seryjál.

Pan generální si zřejmě ještě neosvojil veřejnoprávní myšlení a je stále zajatcem kvótového. Sledovanost musí být logicky měřítkem úspěchu komerčních stanic žijících z přestávkových reklam, ale proč je, himlhergotsakrament, nadále posvátnou krávou pro šéfa jediné televize, které může být reklama ukradena?? Která dostává miliardy právě proto, aby činila, co privátní konkurence ze své podstaty nedělá?!

Fenomén seriálu zná u nás teprve druhá generace. Přes železnou oponu dostihoval jenom hrstku diváků, kterým jeho hity *Dallas* i *Dynastie* daly měřítko. Navždy budu mít za geniální „fígl“, jakým se do prvního vrátil protihráč bídného DžejÁra, hodňák Bobby, který se rok předtím ze série vykroutil klasicky svou „smrtí“. Když strmý pokles zájmu a tím i reklam ukázal, jak strašně tam chybí, a jeho okoukanou bobotvář už jiní producenti nechtěli, v nové řadě vyšel z ranní sprchy s vysvětlením, že se mu všechno jen zdálo, a jelo se roky dál!

Průkopníkem seriálu u nás byl nadaný Jaroslav Dietl, a jeho *Nemocnice na kraji města* zůstává metou, na niž následné výstupy nedosáhly, protože byla tak unikátní a obsazena hereckou generací mimořádné síly. Každý další Dietlův opus při reprízách odhaluje řemeslnou rutinu, poznamenanou navíc byť inteligentní, ale ne-

ukrytelnou služebností špatnému režimu. Tucty soreálů po pádu totality s výjimkou tří řad *Zdivočelé země* jsou jen lepší či horší out-lety a sekáče. Zvědavost scenáristy mne přiměla zhlédnout dobrou stovku *Rodinných pout* a musel jsem obdivovat dvě dívky, které to dokázaly dlouhé měsíce dvakrát týdně obstojně uštrikovat.

Jinak se nedá nazvat soukání příběhu ze zadku bource sereálového, kdy tkalci musí plnit řadu podmínek diktovaných produkcí, již to ukládá management stanice, jemuž to předepisují píárovci reklamy právě podle kvót. Lze se vsadit, že hvězdy tasemnice zvané *Ulice* by už nesvedly odvyprávět svůj životaběh, nastavovaný jako věčně ohřívaná kaše. Kdo sleduje víc seruálů najednou, musí mít v hlavě maglajz, neboť postavy jako doktor Štrosmajer, jehož umírání dokázalo rozplakat půl národa, vydusil zával pidifigurek. Pokud se to už neděje, bude serouály brzy dodávat sponzorem naprogramovaný počítač.

Proto si má alespoň ČT najít a pak hýčkat dalšího Dietla, který především napsal skvělé drama o Dumasovi, dalšího Alexandra Klimenta – tvůrce *Barometru*, dalšího Šotolu – autora *Waterloo*, dalšího Körnera, Klímu a Jiřího Hubače, kteří se postarali o mnoho nezapomenutelných večerů, jež nemusely plytce pokračovat a ve vzpomínkách diváků proto dodnes neskončily.

Nesháním práci, pane telegenerále Dvořáku, německá ARD letos vysílala můj příběh *Ta dlouhá vlna za kýlem* (jenž pro českosudetské téma – on to u vás nikdo nesleduje? – zatím marně volá po dabingu), a v přípravách je *Hvězdná hodina vrahů*, jen je mi, už dávno žijícímu v Čechách, líto, že musím dál psát německy.

Smůla velikánů

27. 10. 2012

Velikáni mívají smůlu, že se to o nich nevědělo, dokud byli mladí a krásní, takže po sobě zůstávají sochy a obrazy ošklivých dědků i bab. Stejně tak hrdinové nemají ve vlastním zájmu zestárnout! Na to si nedal pozor ani herec Pavel Landovský, jemuž minulou neděli, když ho přivezla ministerská limuzína z jeho kytínské nory, museli vynést na chodník otáčecí židli, protože jeho svaly už odevzdaly svou sílu mozku. Co však zůstalo z bohatýrského mládí, bylo půlhodinové zpoždění a chraptivě vykřikované hlášky.

Kolem něho dojatě stála půlstovka veteránů i veteránek disentu, od undergroundistů a občanských profesí přes Vysloužilé i dosud sloužící činovníky až k současnému ministru obrany. V mlhavém mrhnutí čnělo i kníže Schwarzenberské, které bývalo v politické polární noci těmto i jiným ženám a mužům majákem i strážným andělem. Hodné pozorů bylo, že jak tam tak stáli, byli kdysi „samozvanci a ztroskotanci“ pro prezidenta totalitní gubernie Husáka, a stali se pak – to jsou paradoxy! – nesnesitelnými „pravdoláskaři“ pro prezidenta svobodné republiky Klause.

Kníže pozvalo zbytek staré gardy k střešovické vile, kterou obýval jeden z rytířů české literatury, Zdeněk Urbánek, jenž by dnes slavil pětadevadesát let. Právě odtud vyvezl v mrazivém tříkrálovém dopoledni roku 1977 Pavel Landovský jakožto šofér s dvojicí závozníků Havlem & Vaculíkem dokument určený Parlamentu ČSSR, kam však nedorazil, protože tomu zabránila mocná přepadovka eStéBé. Prohlášení Charty 77, které vyšachovalo režim, když mu před světem prokázalo hrubé porušování vlastního zákona o lidských a občanských právech, mělo podle představ Husákova

režimu skončit spolu se signatáři na pověstném smetišti dějin, kde však v historicky krátkém čase zcepeněl ten režim.

Přímo hysterické pronásledování chartistů lze vysvětlit tím, co zpočátku nezaznamenalo ani veřejné mínění svobodného světa. Pár set podpisů se jevilo být kapkou v moři. Jenže režim hned a svět už o málo později pochopil, že se poprvé v moderních českých dějinách shodli zástupci nejrůznějších myšlenkových proudů na společném jmenovateli, jímž se stalo úsilí za znovuzískání zcizených svobod. Od té vily se začala nabalovat lavina, která v listopadu 1989 během dvou týdnů totálně zavalila totalitu.

Charta měla své viditelné jádro, z něž jako tribuni vystupovali její mluvčí, ale především šik hrdinů ani trochu nechráněných známými jmény. To oni zlomili frontální útok režimu tím, že ani trochu nenalomil je; jediný z nich svůj podpis neodvolal! Příkladný je případ mladé básničky Markéty Hejné, zatčené ve vile těsně po odjezdu trojice poslů jako první ne-chartistky, kterou honci považovali za zvlášť poddajnou kořist. Ať tu jako pocta stovkám jiných neznámých zazní její protokol z výslechu, jak jej zaznamenal jakýsi podporučík Sloup Jan:

„Na můj dotaz, zda se nějakým způsobem podílela na organizování charty, uvedla, že nevyvíjela činnost, která by s chartou souvisela, tuto však chtěla podepsat, což jí bylo ze strany signatářů rozmlouváno vzhledem k tomu, že by mohla mít řadu nepříjemností. O podpisu Charty ale stále uvažuje... Dále byla upozorněna, aby s osobami jako jsou URBÁNEK, KOHOUT a další, se přestala stýkat, vzhledem k tomu, že tito vyvíjí proti ČSSR nepřátelskou činnost. K tomuto upozornění se HEJNÁ vyjádřila, že v nich nevidí žádné nepřátele, a jakmile se jí naskytne možnost, bude se opět s těmito lidmi stýkat. Dle jejího názoru jsou to velice milí a vzdělaní lidé...“

Logistika podepisování si na samém začátku vyžádala tři vlny. Prvních dvě stě dvaadvacet spíš náhodných pionýrů mělo výhodu v tom, že netušili, jaká mela je čeká. Pravými reky byli ti další, kteří

už věděli, co s jistotou ztratí, a navzdory bubnové palbě ani z nich nikdo podpis nestáhl. Ať je za ně jmenována architektka Helena Bukovanská, jejíž křehkost rovněž budila naděje estébáků. Prošla tím minovým polem s podporou svého muže o všechno obrána vznešeně až do vyhnanství.

Když teď bylo i beze jmen vzpomenuto mrtvých a nepřítomných, položilo kníže kytici a odjelo za prací jednak ministra zahraničí, jednak kandidáta za prezidenta patřícího k těm, kdo by jistě hned po zvolení vyvěsili s českým i prapor Unie, která jediná může ochránit před samozvanými samovládcí. Bruselští byrokrati jsou spojenými silami k zvládnutí neskonečně snadněji, než domácí autokrati, kteří touží po nových hranicích, aby zas dali svobodu a nezávislost králíkům v kotci. Po vzoru Švejkova óbršťa od Šestapadesátých by vzpurné poddané nechali virtuálně „defilírovat rechtsšau a řvát – Tak jsme si, lumpové, mysleli, že nám ta Unie pomůže, drek nám pomohla!“

Jak se přítomní neradi loučili a vytráceli, tušíce, že příště jich bude zas o poznání méně, trčel pořád osaměleji na té židli Pavel Landovský. Vypadalo to, že až odejdou poslední, zůstane tam, jak se v Čechách stává, v smrákání sám a zapomenut, než zapadne sněhem, a pod tím se promění v pomník, který pak budou milovat ptáčci, když už si kolemjdoucí nevzpomenou, kdo to byl, a že k němu patřila ta zvláštní parta zvaná Charta, co se jedním podpisem poznala pro celé lidské navždy.

Rain in Spain

3. 11. 2012

Tím souslovím učí v muzikálu *My Fair Lady* profesor Higgins Lízu Doolittelovou správné výslovnosti. Déšť ve Španělsku přivítal minulou středu v Madridu i české účastníky jednoho z festivalů, jaké prosívají Evropu stehy jemnými, ale o to četnějšími, aby stále víc držela dohromady, aniž by to viditelně porušilo její rozkošnou různost.

První cesta však vedla k novému setkání s malířem, který je v paláci Prado, kde se přetlačují velmistři štětce, majordomus. Goyovým „černým malbám“ zobrazujícím pekelnou stránku světa oponují jeho bukolické kresby pro tapiserie dokazující, že svět má i své ráje. Magnetem byl jako vždy *Perro semihundido*, *Polopohřbený pes*, velké plátno s titěrnou hlavou psíčka vzhlížející k hrozivě prázdnému prostoru. Čiší z toho strach opuštěného tvora vydaného osudu.

Turisty se hemžil sál, kde visí dvojobraz, který jako by už uváděl diskusi, jež hosty čekala na festivalu: Když portrét ležící ženy *La Maja desnuda* narazil na pozdní, ale stále nebezpečný odpor inkvizice, odmítl mistr domalovat nahé krásce oděv, ale vytvořil tajně druhý, *La Maja vestida*, oblečená. Hrabě Godoy, jejich majitel, jimi pak podle potřeby dokazoval buď v jedné síni svého sídla, že je poslušný syn církve, nebo v druhé, že je volnomyšlenkář. Zdá se to být recept pro každou dobu.

V univerzitní čtvrti Getafe žije víc lidí než v Olomouci, což povyšuje hispánskou metropoli na megalopoli, jak na to mají nárok jen aglomerace s více než deseti milióny obyvatel. Stovka posluchačů se mohla jevit směšnou, jenže takových setkání se konaly současně desítky po několik dnů. Nestejnost problémů na stejném konti-

nentu potvrdilo téma večera, i když se jevílo být společným: Jak se nové demokracie vypořádávají s následky totality? Jeho jinakost signalizovala už rozpačitá reakce na prosbu hosta vyslanou ještě z Prahy, aby mohl vzhledem k tématu navštívit muzeum občanské války, která hrála v jeho životě roli až osudovou.

Dne 20. července 1936, kdy po fašistickém puči vypukla naplno, neboť vláda rozdala zbraně všem občanům, kteří chtěli bránit republiku, bylo pozdějšímu českému spisovateli přesně osm, a že se naučil číst i začal „být do světa“, lepil si novinové články a obrázky o „své první válce“ do sešitku. Podle dobového hesla „V Madridu se bojuje za Prahu“ stál při republikánech tak pevně, že v sedmnácti napsal jako svůj úvodní divadelní text hru *Volá Barcelona* a v osmnácti se i proto stal komunistou.

O tři čtvrti století později, kdy už dávno přečetl Orwella i Koestlera a byl z oné strany vyloučen, diskutoval teď s lidmi, pro něž je ta válka tím osudovější, že dosud neodzněla. Zatímco české totalitní hroby jdou do mnoha set, španělské „občanské“ do statisíců. Bezpočet republikánů zemřel i dávno po válce samé, když Caudillo–Vůdce Franco kázal zbudovat svým padlým a ovšem především sobě faraónskou hrobku v chrámu vytesaném do skály, přičemž hynuli zajatci jako otroci při stavbě pyramid. Bezuzdně však vraždili i ti později poražení. Z totalitních vydání Hemingwayova románu *Komu zvoní hrana* zmizela kapitola, kde v jihošpanělské obci, rozdělené kaňonem s řekou, jde místní honorace trestnou uličkou proletářů, než je svrhnu do nebytí. Museum všech těch masakrů neexistuje zřejmě proto, že by zatím musela být dvě.

Český pamětník dalších katastrof až po nedávné vraždění na Balkáně musel myslet na to, oč snazší by bylo vyčistit vlastní dějiny, když tu po skončení světové války tekla spíš krev Němců. Ale už ta vytvořila mocný tábor, který poválečnou mstu na německých civilistech považuje za odplatu v duchu bible, a druhý, který v ní vidí prolog příštích zvěrstev. V pozdějších dobách, kdy už místo krve

tekly spíš splašky, oddělili se podobně příznivci Charty a zastánci Anticharty. Kdo se v Čechách podobně jako ve Španělsku nechce znelíbit či znemožnit, přitakává podle situace silnějším. Občanská schizofrenie vede k tomu, že i „nahé“ názory bývají oblékány podle diktátu módy.

Tak to na světě bylo vždy a jiné nikdy nebude, neboť jen v pohádkách a v detektivkách platí, že neslušníci musí podlehnout slušným dřív, než příběh skončí. Zločinci a lháři se vždy sdružují do smeček, a dnes, kdy jim slouží i obrovské majetky a zázraky techniky, jsou schopni zničit, co jim stojí v cestě. Jejich moc plodící k nebi volající sprostoty spoustu lidí ochromuje, bere jim víru, že smysl má něco jiného, než útek do ulity soukromí.

Lidský trilobit, jemuž k optimismu stačí, aby srovnal současný obraz Evropy s onou, kde prožil dětství, vidí naději už v snadnosti, s níž mohl za sto padesát minut minout bez víz čtvero hranic a dohodnout se s tuctem včera mu neznámých lidí, že taková Evropa je větší zárukou suverenity a svobody všech, než národní klece, kde by zavřené zas krmili jedinou svatou pravdou, jaká se jim hodí.

Španělské deštíky už v sobotu vystřídal opět za dvě a půl hodiny první pražský sníh. V televizi zastínilo vše ostatní zatýkání míchačů jedovatých destilátů. Na sítnici ulpěl ten Goyův opuštěný psík jako výzva: Občané všech zemí, spojte se proti travičům alkoholu, politiky i života!!

VLSR

10. 11. 2012

K triadvacátému výročí VLSR – Velké Listopadové Sametové Revoluce, na jejíž počest příští sobotu nevyjde MfD a tedy ani Trilobit, už dnes sváteční hádanka:

Co je to? Má to ústavu jako standardní demokracie, smí se v tom tajně volit jako v standardní demokracii, podpírají to všechny standardní pilíře demokracie a přitom to jako standardní demokracie nefunguje? To je pohrobkyňě reálného socialismu – reálná demokracie v českém vydání!

Jejím posledním patentem se stala strana, v níž každý desátý člen je poslanec či ministr nebo dokonce místopředseda vlády. Dosáhnout toho lze geniálně prostým způsobem, který dává straně záruku naprosté jednoduše: nesmí mít víc než sto členů, právě jako je nemá LIDEM, svorník dnes vládnoucí koalice. Týž počet zapsaných členů má podstrana STAN – STARostliví&Nezávadní, zatímco její nadstrana TéÓPé s půl čtvrtá tisícem členů už míří k masovosti pátečních stran růžového karafiátu a modrého ptáka, jež se však pohybuje mezi také ubohými sedmnácti a pětadvaceti tisíci duší.

Obhájci pidipartají tvrdí, že desetkrát četnější členstvo hlavních politických stran ve srovnatelném Rakousku plodí celostátní „Parteienwirtschaft“, zaměstnávání a jiné zvýhodňování dle stranické příslušnosti. Jako by tomu v zemi české bylo jinak! Mocný rozdíl je ale v tom, že ta početnost členů s sebou logicky přináší ixkrát víc kvality a konkurence, takže se nemůže až do vlády pročlenit místo odborníka ochotník. Dramatik si představuje, jak se v czech-made-democracy řešila loňská krize, když nečekaně osířelo křeslo ministra kultury:

Crrr, crrr. – Tady Petr. Alenko, musíš nám helfnout, Jirka neustál ten svůj utajenej apartmáněk na Floridě, čímž máme zase okno na kultūře, a ať jsme hledali, jak mohli, ty k ní máš nejbliž! – Ale Pétó, já byla jenom vychovatelka... – No právě tu teď kumštýři potřebujou nejvíc, Jiřík Besser to tam jako zubař trošku moc rozvrtal a ty seš přes psychiku, ministr nemusí všemu rozumět, má jen všecko sladit, tam je dost ouřadů, co se vyznají a poradí ti! – Tak proč to nedáme někomu z nich? – Aleničko!! To naše jediný křeslo, co k nám spadlo po lidovcích, musí přece držet partajník, abysme mohli mluvit do vládnutí!

Dramatik předpokládá, že panem Gazdíkem oslovená paní Hanáková jakožto normální lidská bytost nejdřív pocítila úzkost a poradila se v rodině. Z jedné strany se na ni šklebila tajemná oblast, jaké první mapy označovaly „Zde jsou lvi!“, z druhé k ní volal závazek vůči straně, která ji pozvedla už na starostku, možná i hlas dětí – Mami, to je bezva výzva! a jistě i vidina vážnosti, platu a majáčku na autě. Žel Bohu po ostudě se Zlatou kapličkou, kterou se o všechnu vážnost záhy připravila, scházela síla získat ji ihned zpět poctivou rezignací, vždyť zůstal ještě ten majáček a ten plat...

Starostové bývají i beze strany politiky, kteří zblízka a tedy nejlíp vědí, kde občany tlačí bota, fungují vesměs jako mistři ševci a drží tak celou společnost na nohou. Ta stovka z nich, která tvoří onu malou stranu a získala pro ni desítky tisíc hlasů, by neměla prošustrovat takový úspěch i obecnou starostenskou čest dalším fušerským příštipkařením, nezíská-li členy, jací by podobné výzvy hravě zvládli. Nešťastná paní Alena prokázala, že ani dál nemůže zůstat nezávislá na nitkách skrytých loutkovodičů, čímž činí svou stranu pro jiné desítky tisíc občanů, visících na umění a kultuře, nevolitelnou.

Česká demokracie nepřestane být virtuální, dokud vedení všech stran tvořících její základnu neučiní nábor schopných a kritických členů jednou z priorit svých programů, aby osud země neurčovaly dál směšné – a tím i nebezpečné setinky!

K výročí VLSR přeje Trilobit všem občanům krom řečeného ještě:

- Ministry financí, kteří chápou, že se ze světa nejezdí do Čech obdivovat vyrovnaný rozpočet, ale Karlův most, Tančící dům, staré i nové umění, jež se nadto nedá jako ten rozpočet vytunelovat, a proto porozumí větě, jíž nabádala Wladislava Jagellonského jeho matka Alžběta: „Jestliže ty, král, nepodpoříš nadání umělců, co po tobě tu zbude?“ Poslechl maminku, a zbyl po něm právě jen úchvatný Wladislavský sál.

- Předsedy vlády s rozumem normální hlavy rodiny. Když v té dojdou peníze, nevyhlásí hlava hladovku, ale dá na čas kupovat místo bifteků na dluh buřty za hotové. Když je na mizině stát, nemá zodpovědný premiér krátit důchody, ale má třeba na čas neprodlužovat dálnice, neboť pro stát je lepší, když si hledá pár tisíc stavbařů práci, než když tisíce penzistů hledají potravu v popelnících, zatímco kilometry dálnic užírá korupce.

- Úctyhodné prezidenty jako byli první československý a první český, kteří nebudou nenávidět Evropskou unii hlavně proto, že dává občanům novou optiku, takže mnohý, kdo se na domácím dvorku cítí být obrem, jeví se v evropském prostoru jako spíš menší člověk na chůdách své ješitnosti.

- Svobodný život v stále víc propojené Evropě, jejíž byrokra-ty zkrotí Evropané spojenými silami snadněji, než každá země sama domácí autokraty, kteří vzývají samostatnost, aby se mohli zas opevnit v střežených hranicích a vládnout podle hesla Rozdě-
l a panuj!

A svým čtenářům přeje Trilobit příjemný zbytek života.

Sbohem, můj střelče!

22. 11. 2012

Ten nenápadný mladík z Moravy sestřelil tehdy slavného českého vrstevníka z básnické oblohy jako obyčejnou koroptev. Označil mou poezii za obratně povrchní. Nepomohli mi ani příznivci formátu Josefa Kainara, když se k střelci přidal i aspirant na titul knížete poezie Jan Skácel. Co se mi v listopadu 1954 přihodilo v brněnském časopise *Host do domu*, bylo blízké popravě. Kat, redaktor Jan Trefulka, ovšem nezamířil jen na vrstevníka z Prahy, ale snad podvědomě na posvátného býka zvaného socialistický realismus, který si činil nárok na všechna pastviště té doby, kdy platila pouze usnesení komunistické strany. Ztratil za trest místo a na čas i členství v té straně.

Definitivně o ně přišel spolu se mnou po sovětské okupaci, která brutálně ukončila politické Pražské jaro 1968. Začal polom zvaný normalizace, po němž zůstalo stát jen málo stromů. Jedním z nejpevnějších byl on. V Brně byli s Milanem Uhdem vydáni estébákům nesrovnatelně víc, než my v Praze, co jsme se tu přímo hemžili. Přečkal hnusnou dobu nejen s grácií, ale i s humorem a s neutuchající chutí psát, která dala vzniknout čtyřem knihám, mezi nimi i skvostnému románu *O bláznech jen dobré*.

To už jsme byli dávno nejen spojenci v nouzi, ale blízcí přátelé, kteří kuli své pikle rok co rok na vinných trzích ve Valticích. Vinaři se hloučku disidentů za dne pilně vyhýbali, aby nás večer houfně vábili do sklípků. Pravda ve víně se nijak nelišila od našich společně hájených pravd za střízлива a tím je ještě posilovala. Stvrdila to Charta 77.

Když pak „čas oponou trhnul a změněn svět“, demokracie nám všem umožnila názorově se od sebe odlišit, ale zůstala ta důvěra

a vzájemná úcta z časů, kdy byly naším jediným pozemským statkem. Jan se stal zarputilým bojovníkem za co nejvíc samostatnou Moravu, a mně to nedělalo problém, protože ji mám za matku všech Čechů, která nejvěrněji chrání naše odvěké společné hodnoty, od jazyka až po to víno.

Jan byl dlouhou dobu těžce nemocen, ale choval se k sobě stejně bojovně jako předtím k nepřátelské vrchnosti. Kdykoli jsme ho navštívili nebo zavolali, odbyl své potíže ve třech větách, než se temperamentně rozhovořil na témata dne. Budiž vzdán dík brněnskému festivalu spisovatelů, že ho ještě jednou přivedl na svou scénu. A budiž vzdána čest nakladatelství Atlantis, které ho stačilo potěšit trilogií obsahující všechny jeho významné texty. Je tam i kritický článek, který mě zlikvidoval jako básníka tak včas, že jsem ještě stačil vstát z mrtvých jako dramatik a romanopisec.

Jan Trefulka se zapsal do dějin své Moravy, do dějin České republiky, do análů české literatury i do paměti lidí, kterým jako mně změnil život k lepšímu. Otevřu si dnes knihu s tím textem a k ní láhev Modrého Portugalu z Valtic. Na Tebe, Jeníčku, můj střelče! Sbohem.

O slavnosti v Dortmundu a tragédii ve Weideniu

24. 11. 2012

Vážený čtenáři, nedej se mýlit nevinným začátkem, na konci dojdeme k sporné vraždě a možná i k zbytečné sebevraždě.

Psal se podzim 1965, když tým z Vinohradského divadla, režisér Dudek, skladatel J. E Fischer a scénograf Kolář, kteří předtím zavini-li třeskatý úspěch jevištní adaptace Čapkova románu *Válka s mloky* v Praze, přijeli s jejím autorem do Dortmundu nastudovat německou verzi. Po večerech chodili do útulné hospůdky, kde dramatika napadlo napsat hru *August August, august*. Před premiérou na něho podal přední český hudební funkcionář žalobu, že mu utrhl na cti, když jeho jméno Holz knecht přiřkl zloduchu hry, řediteli cirkusu, který dá hrdinu roztrhat tygry. Až jídelní lístek dosvědčil, že se tak jmenoval dortmundský podnik, v němž se k autoru snesla Múza.

Na podzim 2012 je restaurace Holz knecht jednou z nejlepších v Porúří a dramatik tu potkává jiné rodáky, kteří přijeli na čtvrtou reprízu oslav českého Sedmnáctého listopadu. Dvěstěhlavá reprezentace sedmisettisícového města pozvala velvyslance ČR z Berlína i Bernu, Jindráka a Lazara, aby kulturní program dostal politický rozměr. Pro vystupujícího, jenž jako mladík zažil německou okupaci i její kruté doznění, byl ten večer potvrzením, že nad smutkem z žabomyších válek domácích politikářů vítězí radost z celého kontinentu, jehož pole se změnila z vražedných v úrodná.

Češi mohou po pravdě tvrdit, že přes odpor sporných vlastenců, za jaké se vydávají i pováleční vrazi žen a dětí, nemohou už odnikud vypadnout vědomě skrývané mrtvoly německých civilistů, což nic nemění na obecné shodě, že Němci si za zradu demokratické re-

publiky a válečné šílení svůj odsun „heim ins Reich“ zpečetili sami. O stálé zkoumání poválečných zločinů se starají čeští historici, novináři, politici i soudci, a čekají tedy totéž od německých partnerů. Čímž jsme u dramatu z roku 1972.

Desítka mladých Čechoslováků, šikanovaná normalizačním režimem za dlouhé vlasy a lásku k rocku, zosnovala únos malého letadla z linky Mariánské lázně – Praha. Pistoli tehdy nebylo těžké propašovat na palubu a s ní nutil dvaadvacetiletý Adamica kapitána Mičicu změnit směr. V úzkém kokpitu došlo k zápasu, při němž pilota zabil výstřel. Po přistání u Weidenu bavorská policie skupinu zatkla. V protokolu vypracovaném téměř okamžitě už stálo, že kulka mířila od krku dolů, a pachatel byl rovnou označen za vraha. Česká média toho využila k masové kampani proti opozici a útekářům zvláště, případu věnoval jeden díl sám televizní major Zeman. Německá média se pod tlakem důkazů přidala. Místo slávy, jakou hledači svobody bývali zahrnuti, sklidili tito cejch leteckých pirátů a vysoké tresty. V zoufalém dopise držitel pistole přísahal rodičům, že nestřílel, a v cele se oběsil.

Zato případ po čtyřiceti letech ožil, když na něj narazil mladý český iniciátor Památníku čs. exilu Petr Vrána, který si chtěl ověřit, kdo únosci byli a jak jejich osudný let proběhl. Souhlasilo jedině, že patřili k tehdejší scéně „mániček“, kde nechyběly ani drogy. Pak se však tři roky už jen množily důkazy, že vše ostatní bylo jinak. Nálezce je letos vystavil v pražské galerii DOX a doplnil čerstvou expertizou českých kriminalistů. Nato objevil v archivech i dosud utajenou pitevní zprávu z Prahy, a tady začíná pravé krimi:

Z ní vyplývá opak tvrzení bavorských orgánů, totiž: že kulka nevnikla do krku pilota shora, ale naopak od podlahy nahoru, když se kapitán pokusil únosce odzbrojit a při půtce o zbraň vyšla rána!

Jeví se tedy jako možné, že to nebyla vražda, ale neúmyslné zabíjení, na němž se statečný pilot tragicky podílel.

Jeví se jako nezvyklé, že už po předběžné pitvě a před ukončením všech výsledků užil vyšetřovatel dokonce slovo „poprava“.

Jeví se jako podivné, že mrtvé tělo i s letadlem bylo hned druhý den vráceno do ČSSR, ale ve Waidenu zůstala uniforma pilota i vzorky tkáně z míst údajného vstupu i výstupu projektilu, jež mohly průběh střetu dokázat, což se při líčení nestalo.

A jeví se jako podezřelé, že bavorský vrchní státní zástupce Meier spolupracoval s pražskou Stb tak těsně, že se v žalobě objevují charakteristiky souzených z československých médií až po formulaci, „utekli, aby mohli i na Západě žít nezřízeným životem“.

Pamětníku té doby, který teď do podkladů nahlíží neovlivněn sympatií k té či oné straně, se nabízí vysvětlení: Pouhé čtyři roky po zániku politického „Pražského jara“ mohli málo informovaní Bavoři stále ještě považovat Gustáva Husáka za krizového manažera, jemuž netřeba dělat problémy; a čeští vlasatci je mohli štvát stejně jako vlastní, kteří se v těch letech bouřili proti politickému systému Západu. Je nutno osvětlit, zda v demokratickém Západním Německu nebyla v dané kauze, která vykojila tolik životů, pravda překroucena v lež, byť ve „vyšším zájmu“. Na otázky sběratele faktů však bavorské úřady dosud odmítaly odpovídat s odkazem na ochranu dat.

Tento text je proto v německé verzi zasílán i jeho excelenci panu velvyslanci Spolkové republiky Německo v Praze s prosbou, aby jej laskavě dal doručit na správnou adresu. Pokračování tedy někdy příště!

Postoj České republiky k EU, k Izraeli a k zelí

8. 12. 2012

Od kamarádů došel velmi zábavný text: „Pythagorova věta – 24 slov, Otčenáš – 66 slov, Archimédův zákon – 67 slov, Desatero přikázání – 179 slov, Americká deklarace nezávislosti – 1300 slov, Ústava USA se všemi dodatky – 7818 slov, Vyhláška EU o prodeji zelí – 26 911 slov.“

Rytíř České Legie proti Evropské unii Václav Klaus by jej mohl po vzoru Luthera přibít na vrata svatovítské katedrály, aby doložil, proč vlajka s dvanácti hvězdami za jeho dvou funkčních období nezavlála nikdy nad sídlem českých králů i prezidentů vedle červenomodrobílé. Nepředpojatý čtenář výše citovaného textu, který ví, že nic v Unii se nesmí stát proti vůli byt' jen jediné členské země, se však logicky musí zeptat: Kdo byl ten Čech, který tu Zelnou bibli schválil, anebo prostě nechal projít? Neboť pravým viníkem je on!

Obdivuhodný svazek Evropanů, po němž obyvatelé nečlenských států touží jako po Zemi Zaslíbené, zatímco pro prezidentova muže Jiřího Hájka patří k Dílům Ďábla, vznikl před šedesáti lety v hlavách dvou politiků, jejichž národy spolu skoro v každé generaci vedly válku na život a na smrt. Prostá myšlenka Němce Adenauera a Francouze Schumana, že skutečnou příčinou byl vždy znovu boj o uhlí a ocel, je oba vedla k založení Montánní unie. Když pak ten grandiózní počin jako zázrakem proměnil v jediné generaci dědičně nenávistný vztah Francouzů s Němci v běžně sousedský a pak dokonce i přátelský, pochopily tu výhodu jedna po druhé další země svobodného Západu, zatímco obyvatelé gubernií sovětského impéria o ní mohli jen tiše a závistivě snít.

Pád Berlínské zdi, který strhl i celou železnou oponu sahající od Aše až k Pacifiku, umožnil, že sen se proměnil zprvu v naději a o dekádu později ve skutečnost. Právě tehdy, když už ne rok co rok předtím, zasluhoval ten zázrak Nobelovu cenu míru. Tu však získávali většinou pauzírující válečníci, kteří svůj vavříin záhy potřísnili dalším mordováním. A od chvíle, kdy dvě třetiny českých voličů schválily přístup k EU, se líhnou, množí a šikují odpůrci, kteří ji snášejí asi jako pověstnou osinu v místě, kde záda ztrácejí dobré jméno.

Stále znovu je v tomto cípku sobotních novin dokazováno, že myšlenka volně, ale účinně spojené Evropy dovádí k šílenství právě politiky, jejichž snem, který oficiálně nazývají suverenita a svoboda, je stát jako rybník, v němž jen oni smějí pořádat výlov. Srovnání pitomostí jako jsou stejně kulaté brambory, traktát o zelí či fanatická potřeba jednotných žárovek a mís pro wécé, s výnosy, které lámou moc regionálních lordů, podvodníků a ničemů všeho druhu, mluví jasnou řečí.

Nobelova cenu míru byla Evropské unii udělena ve chvíli, kdy v ní pnutí způsobené překotným přijímáním nových členů a nedostatečným krocením byrokracie, jaká se snaží ovládnout každou instituci světa, vyvolalo krizi. To ale proboha nemůže znehodnotit půlstoletou úspěšnou práci na scelení kontinentu, který se ještě před tři čtvrtě stoletím vzájemně proléval krví! Zejména Česká republika reagovala štítivě, jako by byly stužkou Za zásluhu vyznamenány lehké dámy z pražské Perlové ulice. Nejen slavnostní akt v Oslu, ale ani slušné poděkování za ocenění se nevešlo do agendy prezidenta republiky i premiéru, kteří byli na potvoru zrovna zavaleni naléhavějšími úkoly. Měli k tomu zřejmě jeden z oněch důvodů, které jsou občanům jako poddaným označeny za „tajdův“, ale pak se žádná vrchnost nesmí divit, když to bude nepochopeno či dokonce odmítáno. Ta čerstvá ignorance se podobá vlastnímu gólu vstřelenému schválně, což je vždy podezřelé.

Evropská unie může mít na tváři víc vimrlat než pubertáci, je-
nomže člověk vládoucí rozumem se musí ptát: Proč z toho vinit
ji, když má sedmadvacet partnerů, kteří musí jednomyslně schválit
každou změnu její váhy i vizáže? A proč, když si Česká republika
smí jako jediná země Evropy bez ohledu na ostatní dovolit odlišný
vztah k Izraeli, nedovolí si jej i k míň strategickému zeli?!

Neradostná úvaha dostala pozitivní vyznění. Ve svém posledním
vystoupení oznámil odstupující ministr obrany Alexandr Vondra,
že se vláda rozhodla věnovat zvláštní pozornost dobrovolným zálo-
hám. Trilobit, který jako desetiletý nezapomenutelně zažil tragický
rok 1938, tu už nejednou opakoval, že naše profesionální armáda,
byť zřejmě z nejlepších na světě, nemůže svým počtem zdaleka
nahradit masu občanů, kteří ovládají prostředky moderní obrany,
nebo aspoň umí po starodávnu střílet. S nově prostým občanem
A. V. mě pojí podpis dokumentu s magickou číslovkou 77, a přestože
jsem ho za pětatřicet let potkal jen čtyřikrát, nepochybuji dodnes
o jeho osobní bezúhonnosti v navěšených mu kauzách. Věřím, že
s funkcí shodí přebytečných zhruba třicet kilogramů, které nabral
při nekonečném schůzování s občerstvením, a stane se zas pohled-
ným mužem nažhaveným k plnění dalších špičkových funkcí.

A jeho nástupcům znovu připomínám, že dík četaři Ferkovi, jenž
v roce 1952 denně kabátci naší roty vysoušel bahnitě dostižiště ve
Dvorech u Karlových Var, umím nejspíš pořád svou tehdejší zbraň
obsluhovat, jen potřebuji dva mladé brance, aby mi tělo a hlaveň
těžkého kulometu nosili.

Jak se stát legendou

18. 12. 2012

Na stavbě dómu Sagrada Familia, Svatá rodina, mohou Barceloňané už v páté generaci pozorovat, jak rostly středověké katedrály. Za posledních čtyřicet let jsem navštívil Gaudiho grandiózní projekt třikrát a pokaždé viděl uvnitř rostoucího kolosu jen stejně rozkotané staveniště. Legendární dílo spatří celé až syn mého syna.

Během téže doby jsem stále potkával „obyčejného kluka plného rozmarů, nejistot, únav, podivínských návyků atd. atd.“, jak se mi Václav Havel sám označil v dopise z Hrádečku, sepsaném 7. června 1983 – až se náhle, ještě zaživa, stal legendou, jakou byl pro mne od mala Tomáš Garrigue Masaryk.

Jako každé dítě narozené v roce 1928 mě TGM uvítal stříbrnou stokorunou z vlastní kapsy, sedmiletý jsem jel s chlapeckou třídou obecné školy do Lán, aby nám tam zamával z koňského sedla, skoro desetiletý jsem za zády slzících dospělých papírovým periskopem sledoval z kavárny Slavia vojenský kondukt s jeho rakví, a všichni lidé, které jsem tehdy znal, brali označení „tatíček“ skoro osobně; svým způsobem jsem měl tatínky dva. A mezi nejapnými texty z dob svého revolučního opojení jsem nenašel žádný proti němu, jeho legenda byla tedy účinnější než myčky mozků. Dlouho jsem ho ovšem znal jen z uctivě laskavého pohledu svého oblíbence Karla Čapka. A vlastně až po roce 1989 jsem se od dobových svědků, historiků i od něho samého – z dopisů a zápisků – dozvěděl, jaký byl člověk.

Pochopil jsem, proč měl v jistých úsecích života stejně málo přátel jako Havel za časů Charty 77; proč ho nenáviděla celá jedna generace Čechů, kterým kritikou falešných *Rukopisů* vzal obraz,

jaký by byli o sobě jako národu chtěli mít, a nastavil jim i obhajobou údajného rituálního vraha, Žida Hilsnera, zrcadlo, jací skutečně jsou; proč se na něho zlobily jeho „děti“, legionáři, které po návratu rozpustil ve státní armádě tvořené i vojáky bývalé monarchie, proti nimž bojovali. A když mu pak čas dal skoro ve všem zapravdu, zlobili se na něho protivníci o to víc, podobně jako po půl století na Havla signatáři Anticharty. Milovaný „tatíček“ byl sám otec, který se nechvalně podepsal na výchově vlastního syna, jak prokázal Janův životopisec Pavel Kosatík. Jako politik byl často nečitelný, jako přítel náladový, jako autor milostných dopisů až banální. Tím naléhavějším se mi jevilo objevit, proč se tak mocnou legendou stal, proč v ní uvěřili mocní světa natolik, že mu splnili přání obnovit českou státnost v mnohonárodní podobě, a proč ho obecný lid nazval něžnou verzí pojmu otec. Vysvětlení mi přinesla právě ta možnost zblízka sledovat zrod legendy Václava Havla.

Skutečné osobnosti, které pozitivně ovlivnily dějiny národů i světa, měly v sobě vždy obvyklou dávku člověčích slabostí a nectností, takže by se byly sotva odlišily od ostatních, nebýt nějaké skvělé vlastnosti přebíjející ostatní. U Masaryka ji vyjádřila dvě slova, která se dostala až na prezidentskou vlajku: Pravda vítězí! Byl tou vírou doslova prostoupen, vzýval ji nejen verbálně, ale hlavně riskantním angažmá jako právě v kauzách *Rukopisů* či Hilsneriády. Proto byl při obhajobě pravdy tak pravdivý, že o ní vedle zahraničních státníků přesvědčil dotud nejednotné politické, vojenské, občanské i kulturní elity českého a slovenského národa, které pak jeho úsilí multiplikovaly a dovedly k vítězství.

Václav Havel opakoval svou zásadní větu, i když se v závěru filmu *Odcházení* vynořil jako vodník ze zámeckého bazénku. Vedle Pravdy v ní našla místo i Lásky, ta ovšem míněna ne v romantickém duchu Máchova *Máje*, ale v nejhlubším filozofickém významu jako síla oponující Nenávisti. Zafungovala tak v mnoha klíčových situacích rozhodujícím způsobem, kladně i nekladně.

Když se v lednu 1968 stal prvním mužem KSČ Alexandr Dubček, ležela důvěra k němu i jeho straně ve společnosti pod nulou. Iniciátory vývoje, jenž dostal dějinné jméno Pražské jaro, byli reformní komunisté, ale proti nim, dosud nejasně vymezeným vůči vládnoucí skupině, stálo zbylých čtrnáct miliónů obyvatel Československa, kteří i po nezdaru povstání v Berlíně, Poznani či Budapešti cítili řešení problému dál spíš v barikádách, než v jakém-si podezřelém „obrodném procesu“. Václav Havel byl nejznámější nekomunista, který hned pochopil a šířil dál, že vláda lže nemůže být poražena slepou nenávisť, v daném případě k těm komunistům, kteří se ji pokoušejí odstranit.

Přesvědčil o tom dost lidí, aby se začala nabalovat lavina podpory, jíž nestraníci dali reformnímu pokusu novou dynamiku. Tichá společenská dohoda vedla k tomu, že v prvním svobodném průzkumu veřejného mínění podporovalo reformisty devadesát procent občanů! Ten úspěch byl současně jejich labutí písni, protože dohnal ohrožené stalinisty k prosbě o „bratrskou pomoc“, a jestřábi v Kremlu k ní brzy shubnovali vojska pěti zemí.

Nečekaná moskevská kapitulace Dubčekova vedení dolomila morálku národa, který se ještě nevzpamatoval z mnichovské. Došlo opět k zapouzdření občanů do soukromí, normalizaci vzdorovali jenom jedinci a skupinky mladých lidí, kteří se rozhodli hájit svobodu životního způsobu i tvorby. Režim si ještě netroufal na tvrdé jádro odporu a rozhodl se vyřídit napřed je, nejrůznější záminky sloužily k jejich kriminalizaci. Byl to zas Václav Havel, kdo navrhl, aby se méně ohrožení, neboť známí odpůrci zastali neznámých a proto víc ohrožených; mezi první patřil i básník Jaroslav Seifert a filozofové Karel Kosík a Jan Patočka. Hudbu Plastic people měl rád jen organizátor petice, ale jeho názor, že jde o zákeřný, protože chytře maskovaný útok na celou českou kulturu, přesvědčil všechny. Budoucí laureát Nobelovy ceny za literaturu vyzval k činu:

– Já tu jejich muziku těžko snáším, ale oni asi stejně málo snášejí mé verše, takže nám zbývá buď se potírat, nebo respektovat.

Důsledkem nečekané podpory byla politizace undergroundové scény, která citelně oživila dosavadní disent. Její členové pak sehráli významnou roli při zrodu nejvýznamnějšího činu občanů oponujících normalizaci aktivně – Charty 77. Láska z Havlova hesla se teď jmenovala Tolerance, která obrátila na ruby Leninovu výzvu adresovanou oponentům – Chcem-li se někdy spojit, musíme se nejprv názorově rozdělit! V podání iniciátorů Charty zněla – Chcem-li se někdy svobodně rozdělit, musíme se napřed moudře spojit! A k tomu byla účinně vybrána snaha o návrat občanských i lidských práv jako nesporný společný jmenovatel. Nebylo to pár set podpisů, co vyvolalo tak zběsilý hon na Chartu, který jí paradoxně nejvíc pomohl k sympatiím svobodného světa, Husákův regiment vyděsilo, že se poprvé spojili občané odlišných názorů i vyznání. Vycítil v tom správně zlomovou událost podobného významu, jako byl zrod polské Solidarity.

Když v průběhu osmdesátých let fenomén jménem Gorbačov vzbudil naděje na konec totality, musel být vybrán předák, který by propojil domácí opozici s demokraty v exilu. Nebylo jasné, kolik prostoru od Velkého bratra demokracie dostane, a z mlhy se opět vynořil Alexandr Dubček jako možný Gorbačovův „Žolík“. Svědčilo o vyspělosti levice v disentu, že se rozhodla pro Václava Havla, takže opozice doma i v exilu soustředila všechny své reflektory na něho, což přispělo k tomu, že se stal nositelem Ceny Erasma Rotterdamského, kterou předávala, byť na dálku, holandská královna, i ceny německých nakladatelů, jejímuž udělení opět v nepřítomnosti laureáta přihlížel kancléř Kohl. Bylo tak zřejmé, že je dostává i jako muž, který reprezentuje svou k demokracii zrající společnost.

Když ho v roce 1989 příznivci uváděli peticemi ve známost také doma, pomohlo mu, že ho už jako logického lídra chápal svobodný svět. Díky tomu byl pak jako prezident schopen využít své popularity,

aby se sebou identifikoval a vrátil do normálního světa celou zem. Češi i Slováci mu vděčí, že se tam dostali z někdejších sovětských satelitů první. Jeho věčná Láska pak přijala jméno Odpuštění a byla tentokrát matkou překotné amnestie i sametového vypořádání s komunisty, kteří proto dodnes necítí potřebu odstříhnout se od své temné minulosti.

To už byl přesto ten „obyčejný kluk plný rozmarů, nejistot, únav a podivínských návyků“ legendou, která mířila k masarykovské, ale protože stále žil, žila v něm dál i ta „obvyklá dávka lidských slabostí a nectností“, bez níž by byl mechanický robot. Až naivní důvěra v lidskou slušnost ho učinila terčem podrazu literátky Ireny Obermannové, který mu zkazil závěr života. Pošetilá potřeba i nejchytřejších stárnoucích mužů pozastavit své odcházení byla bezcitně prodána bulváru jako citový požár, jaký dal právo zmrzačit blízké duše. Lva nejsnáze přiláká do pasti mekající koza.

Právě teď, před prvním výročím jeho smrti, se nestyděl nástupce Klaus označit ho za viníka krize, kterou tu léta žíví sám. Pohrdavý novotvar pravdoláskaři se mu stal mantrou, z níž až příliš číší zklamání, že sám nikdy nebude legendou, jakou se stále víc cítí být, ale pouze výrazně ambiciózním politikem z éry Václava Havla. V divadle platí pravidlo, že „krále hrají ti druzí“ – svým chováním k němu. I legendou se může stát jen ten, koho tím názvem už nezávisle na jeho človecčině korunuje neviditelná ruka dějin.

Národe, už zas ti hoří divadlo!

22. 12. 2012

Vánoční Vídeň musí být vidět z vesmíru! Rok od roku se prodlužují zářící záclony v ulicích a spojují s novými na průčelích paláců i obchodních domů, už se rozprostřely nad celým středem města. Jen o první adventní neděli se u tří set dvaadvaceti stánků dobročinných spolků vypilo sto dvanáct tisíc čtvrtlitrů punče, což vyneslo přes tři sta třicet šest tisíc Euro, tedy skoro osm a půl milionů Káčé. Nakupujících i očumujících Čechů je tu víc než na pražském Václaváku, který radnice Prahy 1 nejspíš výhodně pronajala do-rotkám, pasáčkům, veksláčkům a mafiánkům.

Hudební ředitel Vídeňské Státní opery Franz Welser-Möst zkouší s Vídeňskými filharmoniky další Novoroční koncert, který bude přenášen víc než sedmdesáti televizemi a třemi sty rozhlasy po celé planetě. Z dvou tisíc vstupenek jde do prodeje třetina v ceně padesát až devět set Euro; letos o ně losuje na světě šedesát tisíc zájemců. Peníze, které Rakousko rok co rok, krize-nekrize, investuje do svých uměleckých těles, mu do kasy násobně vracejí miliony návštěvníků z ciziny. Zato Česká republika disponující nemenší kapacitou kumštýřů se propadá do kulturního nebytí; její vláda právě ochromuje páteřní instituci, kterou si před sto třiatřiceti lety nadšeně zbudoval sám český národ.

Obraně může velet civil, nejmenuje-li se zrovna Kateřina Peak. Ale ministry kultury nemohou být lidé, kteří slovy i skutky prozrazují, že je jim cizí. Po předchůdci pokračuje i nástupkyně v destrukci svatyně, kterou si Češi z nasbíraných penízků postavili hned dvakrát, když jim krátce po otevření vyhořela. Budiž ale dodáno, že se na bourání nepominutelně podílí ministr financí.

Není smysluplné uhadovat, bylo-li spojení scén Národního divadla se Státní operou rozumné, ani zda se už rozjelo vratně nebo nevratně. Zjevně katastrofická je však situace, kdy se po ukvapeně předčasném odvolání ředitele podobá první umělecké těleso v zemi lodi čelící živlům bez kapitána a navíc s posádkou, která se do krve pře, kam a kudy plout. Jakýmsi majákem slibuje být komise konečně jednou zřízená z vážených osobností, která má do půli ledna vypracovat návrh závazných směrnic pro příštího ředitele ND, aby mohlo být vysáno výběrové řízení. Jenže vše, co z pětice krizí zmítaných domů – Národního, Stavovského, Nové scény, Kolowratu a Státní opery – prosakuje na veřejnost z úst několika set postižených, naznačuje, že dříve může znovu hořet.

Jednou z příčin je přezíravost, s níž koalice posílá do oblasti kultury kádry vyškrábané z posledních rezerv. Otázka nestojí tak, zda může rezort plný umělců-profesionálů řídit zubní lékař nebo vychovatelka, ale jestli k tomu mají sílu a nezbytné charisma. Dosud to bývají mimoni vydaní na milost a nemilost rádcům, z nichž nejšikovnější náměstek si dokonce hned přistrčil ředitelské křeslo sám, což učinilo smysluprázdňé odvolání ještě podezřelejším. Národní divadlo se naštěstí po dlouhé době pochlapilo a dokázalo postavit na zadní.

Nejvážnější příčinou je, že umělci, pokud si nepomohou po vzoru filmové hvězdy dělající verbíře současně vínům i léku na prostatu, jsou tu placeni jako začínající učitelé. Člen orchestru nejslavnější scény, který prošel náročným studiem i přísným konkurzem a musí dál hodiny denně cvičit, má osmnáct tisíc korun; zveřejnit o tolik vyšší platy muzikantů vídeňské opery nedovoluje soucit, o honorářích sólistů nemluvě, i proto zpívá a hraje ve Vídni a v Salcburku celý svět celému světu a zemi se to bohatě vyplatí.

Český ministr financí prakticky rozhoduje, že u nás umění ustrne na úrovni evropské provincie. Ministerstvo kultury momentálně nesmí proplatit Národnímu divadlu ani peníze zaručené orchestru

a baletu pevným příslibem daným před sjednocením, že budou vyrovnány stávající mzdové rozdíly. Vše nasvědčuje, že Zlaté kapličky a všem jejím scénám včetně přiřazené, ale nepropojené Státní opery hrozí kolaps, a České republice světová premiéra v podobě generální stávky instituce, kterou věnoval „národ sobě“. (Radikálním členům hned několika odborových organizací v souborech lze poradit, že nejšetrnější formou protestu by bylo ten provokační nápis nad hlavní scénou zakrýt prostěradlem!)

V rozpočtu Rakouské republiky letos poprvé předběhla kultura obranu. To je ovšem poměrně snadné, není-li země povinna spolunést náklady spojené s členstvím v NATO, jsou si přitom jista, že ji totéž NATO v nouzi stejně ochrání. Je tedy nejvýš mravné, když Česká republika dál udržuje v potřebné míře svůj obranný potenciál, především tradičně skvělé letectvo. Ale v míru má kultura pro Českou republiku větší smysl než Grippy! Mimo jiné přivádí občany na lepší myšlenky nežli současná politika. A především: svou tradiční kvalitou je stejně vhodným exportním artiklem jako jsou Wiener Philharmoniker, Staatsoper, Volksoper a Burgtheater.

Titul tohoto Trilobita se hodí spíš pro bulvár, jenže naneštěstí moc nepřehání. V Národním divadle žhne ohnisko konfliktu, který může poškodit s českou kulturou i celou společnost. Nebude-li včas zneškodněn, pak zatímco americké hurikány jsou značeny jmény z kalendáře, dostane další požár ND jména špatných hasičů Bessera, Hanákové, Gazdíka a Nečase.

**ROK
DVA TISÍCE TŘINÁCT**

Jak přímo zvolit prezidenta

5. 1. 2013

Je sotva názornější příklad pro vztah občan – stát, než oba ohňostroje na přelomu roků. Občanský začíná o Silvestru v Praze i jinde výstřely nedočkavců už před soumrakem, aby o půlnoci zahltil obzor salvami bezpočtu raket, petard i létajících lampiónů, která ochabuje až kolem půl jedné a dozní za rozbřesku. Uchvacuje jako každý živel a nestojí stát ani halíř, naopak, přisype mu do kasy tučnou DÉPÉHá za rachejtle. Je to symbol svobodné vůle každého jednotlivce.

Státní, za nějž lze považovat i městské, začne na Nový rok v určený čas a trvá zhruba deset minut. V Praze jej letos násobně zviditelnila odpalovací rampa na pontonu u Národního divadla i uzavření blízkých nábřeží a mostů pro dopravu. Bývá orchestrován jako špičkový koncert, který nemá s občanským srovnání co do spontánnosti, ale vyrovná se mu intenzitou uměleckého provedení. Prostředky investují konšelé Prahy i dalších obcí do radosti pro všechny občany. Je to symbol společné síly dobrovolného svazku.

Lidé přes čtyřicet mohli letos sotva nevzpomenout na pocit, s nímž prožívali Silvestr před dvaceti lety, kdy se dělilo Československo. Během letošní novoroční telehodiny s premiéry obou následnických států museli i zásadní odpůrci Václava Klause dát zapravdu jeho tehdejšímu názoru, že rozdělení je nezbytné. On, který se úporně mýlí v tak mnohém, počínaje názorem na změnu klimatu a tvrzením o zániku české suverenity v Evropské unii nekonče, vycítil tehdy lépe než Václav Havel, že tektonická porucha ve vztahu dvou dosud si blízkých národů spěje k zemětřesení. Referendum, jaké si přál i trilo-bit, by podle dnešních znalostí možná vyústilo v tragédii. Uhrančivý

vůdce většiny Slováků Mečiar byl, jak dokázala po oddělení jeho až kriminální energie, v případě neústupnosti Čechů i mnoha vlastních rodáků schopen vyvolat konflikt vedoucí k nenapravitelné zkáze vztahů, jak to brzy zažily národy někdejší Jugoslávie. Na úvod vždyc-ky stačí jeden mrtvý v klasicky vyprovokované pohraniční rvačce, aby na konci zuřilo masové vraždění jako v Srebrenici.

Zůstane dějinnou zásluhou Václava Klause, že tomu zabránil přímo čítankovým rozchodem, který dirigoval hlavně on. V jeho složitém průběhu nepadla ani facka, Slováci zakrátko odmaturovali z demokracie svržením Mečiarova regimentu a složili pak i zkoušku z ekonomie výkonem národního hospodářství a kurážným zavede-ním eura. Díky tomu jsou dnes oba národy s to existovat vedle sebe asi jako rivalové Real Madrid a FC Barcelona, z nichž se dá přesto složit národní mužstvo, v našem případě dokonce společná obrana obou republik, která je právě na programu.

Černého Petra drží teď hlavně ředitelé obou veřejnoprávních televizí i rozhlasů, aby našli způsob, jak napravit hloupé zabejčení předchůdců, jež zavinilo ztrátu vzájemné srozumitelnosti. Oblíbené slovenské televizní pondělky a pohádky pro děti nelze než oplaká-vat, snad je vzkřísí už probíhající společné soutěže talentů. A snad příští generace na rozdíl od současných bafuňářů svede spojit nejvyšší soutěže ve všech sportech tak, až proti sobě nastoupí i fa-noušci a policie obou bratrských národů...

Odcházení druhého prezidenta však čerstvě ozdobí mnohati-sícový špalír mužů a žen odcházejících zásluhou Klause z věznic. Každý, kdo byl někdy chvíli za katrem, jim to může jen přát. Jenže s rybkami, které dostaly novou šanci nevrátit se do kalných vod, vy-plavou díky plošné účinnosti i pažravé piraňhy, jejichž nových šancí se lze jen bát, protože je už jednou využily tak, že se z nich země sbírá dodnes. Bylo „úsměvné“ uslyšet právě z Hradu, že se amnestií plní rozkaz Evropské unie, když přitom nesla všechny znaky svého Mistra dokončujícího kujónovou přivlastňovací. A pokud vláda, jejíž

premiér to spolupodepsal, chtěla tak vyřešit přeplněnost věznic, jednala jako vedení zoo, které by si zlepšilo rozpočet vypuštěním přemnožených bobrů a tygrů.

Policii i justici patří soustrast nad zmařenými kauzami, ale hlavně naléhavé přání, aby se nedaly otrávit a naopak zvýšenou aktivitou si upevnily důvěru nabytou jejich razancí v roce ušlém. Tím důležitější se jeví osoba příštího udělovače amnestií a milostí.

Nová hra na volbu prezidenta republiky všemi občany se naštěstí ujala v médiích, v dopravních prostředcích i u hospodských stolů. Lidu ji nezkazil Ústavní soud moudrým rozhodnutím zlepšit připomínkami až volbu v roce 2018; dal tím zapravdu rozumnému postoji neuspěvšího pana Dlouhého před nasebáctvím pana Okamury a dalších ublíženců, když ta letošní dosáhla už fáze, kdy by její zastavení poškodilo všechny kandidáty, kteří splnili podmínku platné ústavy. V novinách i na internetu se hemží kvizy a dotazníky, které prý nutno správně vyplnit, aby na konci vyběhlo jméno uchazeče padnoucí nejistému voliči jako ručně vyrobená bota.

U nás doma úplně postačila tři kritéria: a/ za kým je vidět jaká zkušenost a jaké dílo, b/ o kom je naprosto zřejmé, že ho nezlomí mamon ani nátlak, a c/ od koho bychom chtěli snad i desetkrát slyšet novoroční projev. Z devíti jmen zůstala dvě, takže pro každého z nás dvou jedno. Stačí příští týden nad posledním průzkumem rozvážit, zda vybrat každý jedno, nebo jedno oba.

Jak přímo zvolit prezidenta II

19. 1. 2013

„Nám pro volbu prezidenta stačilo: a/ za kým je vidět zkušenost a dílo, b/ o kom je zřejmé, že ho nezlomí mamon ani tlak, a c/ od koho bychom snesli snad i desetkrát novoroční řeč. Z devíti zůstali dva.“ Stálo nedávno v Trilobitu. A oba mínění nyní nastoupí proti sobě!

Už čtyřicet roků má mou důvěru kandidát na prezidenta – dále kanapr – Karel Schwarzenberg, jemuž se až zázračně podařilo prolomit českou nelásku k emigrantům, katolíkům, boháčům a šlechticům. Od svého vynesení do Rakouska až do konce totality jsem v něm viděl jeden z pilířů nesoucích tíhu disentu i exilu. Poznal jsem zblízka hluboce věřícího konzervativce, ale i normálního mužského, který si uměl vždy znovu zkomplikovat soukromý život.

Markantní setkání: Pozval jsem ho ve Vídni na své polokulaté narozeniny. Hodinu po odchodu hostů vyzvonil v půl třetí ráno z postele domovnici. Nás pod střechou vzbudil s omluvou, že se trochu zpozdl, postavil na stůl láhev armagnacu mého ročníku a zahájil disput o českých dějinách, v němž byl obdivuhodně objektivní. V sedm nás pozval na snídani do své boudy, jak rád nazýval Palais & Hotel Schwarzenberg.

Knížecí dar: Při dalších kulatinách dal v gerasském klášteře cisterciáků za mě, někdejšího komunistu, sloužit mši, čehož si dodnes, ač dále přikloněn doleva, velice vážím.

Knížecí úspěch: Jakožto kanapr prošel do finále vzdor zdrcujícím prognózám i své pilné účasti na vládě, která se zajídá většině občanů.

Už několik let má mou důvěru také kontrastní kanapr Miloš Zeman, jemuž se podařilo i u nás vybudovat volitelnou sociální

demokracii. Poznal jsem ho až „po sezóně“, ale vyjevil se mi jako svérázný, vzdělaný a přemýšlivý muž činu.

Markantní setkání: Naše loňské pozvání do Sázavy, kde zaujal i tamní přátele tak, že mu později z šesti pět podepsalo kandidaturu, oplatil pozváním na Vysočinu. Po obědě navrhl strávit odpoledne splynutím s krajinou, kterou přijal za svou. Na blízkou rozhlednu vystoupal vzdor své mohutnosti křepče a stal se zasvěceným země – i dějepiscem. Zavedl nás pak k evropskému rozvodí, které napájí moře na severu i na jihu; visí tam pro žíznivé dva bucláčky nad deskou potvrzující, že tento pravý pramen Oslavy našel mezi falešnými on. Vešli jsme i do zámku, který obývá. Podobá se tvrzi zchudlého rytíře, a má tam byt vhodný pro hlásného na věži; číší z něj, že nájemce zanedbal šanci, jakou pochopili jiní a stali se rytíři-lapky. Když jsme se k večeru vraceli, došlo nám, že po celé ty hodiny neřekl slovo o sobě či politice!

Zemanský dar: Už dvakrát se bez mého vyzvání nabídl jako kmo-tr mých nových knih.

Zemanský úspěch: Jakožto kanapr postoupil do finále vzdor přímo zničující nepřízni většiny médií.

Vyspělé země dávno znají instituci, jež je u nás v plenkách. Politici, kteří udělají chybu, ale i takoví, co mají pocit vyhoření, si naordinují pauzu, ať už v civilním povolání, nebo na penzi. Ve vhodné chvíli naskočí do dalšího klání podobní odpočatým fotbalistům z lavičky, jací se vzápětí s přehledem zmocní míče a skórují. Kanapr MZ si zůstal podoben a přesto byl nový. Nezměnily se zjev, hlas, sklon hlavy, sarkasmus, vysoké obrátky mozku. Silně však ztlumeny mocenské manýry i náběh k bonmotům zamlžujícím podstatu sdělení. Nově přibyla zřetelná empatie, jak je učení zvána schopnost vcítit se do prožitků jiné bytosti. Byla tu známá osobnost, která v té přestávce ještě vyžrála a budí naději, že své sliby nepošlape jako dosluhující prezident VK, jenž před volbou slíbil modré z nebe a hned po ní sel jen bouře.

Spolehlivější kanapři jsou vždy ti s popsanou minulostí, i když na nich nechala skvrny a zavinila jejich třetí zuby. Příliš skvoucí kanapři budí podezření, že buď na bláto a bažinu zatím nenarazil, nebo se jim uměl mazaně vyhnout; v obou případech hrozí, že i se zdravým chrupem může být ve vážné krizi zoufale bezzubý. Rozhodně není tím pravým průvodcem riskantní trasou lidských dějin, kde bývá od nepaměti víc zrádných močálů než schůdných cest. U obou vedoucích kanaprů si nelze představit, že by se dali vydírat, nebo kapitulovali. Co se u KS zdá být samozřejmé, platí plně i pro MZ. A že první má být majetkuchtivý Rakušák je stejně absurdní, jako že druhý je spící krtek Ruska!

Osud nám prostě nadělil hned dva kanapry, kteří mají na to být Paprem. Voliči přející Hradu i vlasti muže schopného vrátit funkci hlavy státu vážnost, budou mít jako já problém, který musí vyřešit. Ale to lze:

Kdo chce prezidenta, kterého by svět ihned akceptoval a jeho média mu přiznala podobný význam jako Václavu Prvnímu, na čemž za Havla vydělávala celá zem, ví, koho volit.

Kdo chce prezidenta, který by se miláčkem světa a médií asi nestal, ale uměl by jako na počátku Havel účinně oslovit naši zmatenou společnost, aby ji vyburcoval z útlumu, ví to taky.

U prvního znejišťuje voliče stav jeho těla, které je podezříváno, že by nevydrželo pět let spát jen v noci.

U druhého znejišťuje voliče stav jeho ducha, který je podezříván, že by nevydržel neoplácet staré fauly.

U obou však platí, že až úřad sám by mohl zvoleného učinit třetím velkým prezidentem po Masaryku a Havlovi.

S tím vědomím půjdu zas volit. Jako že koho? No přece Toho!

Jak přímo zvolit prezidenta III

26. 1. 2013

V době, kdy je tento Trilobit psán, existuje nový prezident České republiky ještě jen z části v urnách a z části v myslích občanů, kteří se rozhodli volit zítra. Ale už je zjevné, že ať zvítězí ten či onen, těžko nazvat druhého poraženým, neboť i on bude odměněn dějinnou šancí.

Čtyřicet hodin před tím, než Lid vysloví svou vůli, je jasné, že se Karel Schwarzenberg & Miloš Zeman naráz stali hvězdami zdejšího politického nebe, schopni nahradit spolu dvojici předchůdců Václav Havel & Václav Klaus, která vyráběla střídavý proud pro první dvacetiletí České republiky. Ve vyrovnaném zápolení odhalili oba svá zranitelná místa, ale dokázali, že ta jsou víc než dostatečně vyvažována jejich přednostmi. Chtělo by se říct, že sešitím obou by vznikl dokonalý prezident, ale i tak si na ten úřad vystačí každý jinak s tím, co má.

Bylo by nešťastné, kdyby si to neuvědomili oba dva rivalové. Bylo by nebezpečné, kdyby si to neuvědomily oba jejich tábory. A bylo by nezodpovědné, kdyby si to neuvědomila média a nabádala je k pokračování volebního boje, jenž by dlouhodobě rozdělil občany do dvou bloků.

První přímá volba prezidenta se ukázala být vzdor pilotním zmatkům injekcí, která znovu probudila občanskou společnost. Ta se celé týdny o výběr nejvhodnějšího věcně i vášnivě přela v práci, v hospodách i doma. A z devítky uchazečů všech cenových skupin náhle a nečekaně velikou většinou hlasů a proto s trvalým dopadem vyvolila tuto dvojici, z níž jeden bude v sobotu hlavou státu a druhý, pokud ho nezlomí zklamání, únava, či oboje, předákem osvícené opozice.

Kdo chápe politiku jako logickou složku života, stejně důležitou jako jsou láska, sex, práce, záliby, kultura nebo sport, si musí zoufat, když je v televizi svědkem postupného úpadku úrovně našich zastupitelů jakožto produktů ministran, které bez vnitřní soutěže nemohou vypěstovat jiné než průměrné talenty. Řečníci levice i pravice budí většinou dojem, jako by byli automaty opakujícími naprogramované texty tak dlouho, jak jim dovolí vhozené mince. Jakým osvěžením byly teď duely zbylého dua!

Odstup od běžných projevů parlamentní elity se podobal rozdílu mezi fotbalem českomoravské pивní ligy a evropské ligy mistrů. Když už je k tomu oba vybudila náročná vyřazovací soutěž o křeslo prezidenta, bylo by trestuhodné vyštvať jednoho, ať toho či onoho z nich, do politického exilu jen proto, že o pár bodů zaostal.

Pro čtenáře hlavních domácích a evropských novin bylo zklamáním, že i zdejší seriózní deníky občas hodily na úspěšné finalisty špínu nejinak než bulvár, přičemž kritici jak Miloše Zemana tak Karla Schwarzenberga nezřídka vycházeli z tradovaných nepravd a pomluv. Tím většího ocenění je hodno voličstvo obou, když to v tak velkém počtu vůbec nevzalo na vědomí.

„Hra na volbu“ byla proto v úhrnu úspěšná a dokázala svou přednost proti předchozím, které byly hrubě zmanipulovány zákulisními čachry, možnými právě jen v uzavřeném klubu volitelů; když vyjdou k volbě milióny, promluví skutečně onen klasický Suverén. Předhůzky politikářů, kteří by se rádi vrátili k vydírání či uplácení na hradních toaletách, že takto se může stát hlavou státu kdejaký populist a podporovaný skrytým miliardářem, byly vyvráceny, jak ukázkově předvedl propad dlouho upřednostňovaného a silně dotovaného favorita Jana Fischera, jenž skončil s velkou ztrátou až třetí.

Svou nedozrálou dodatečně potvrdil čtvrtý v cíli Jiří Dienstbier, když se, ač vyslanec sociální demokracie, rozhodl nejen nepodporovat kandidáta levice, ale tlouct ho i pod pás se zdůvodněním

prozrazujícím spíš osobní frustraci než zásady; ještěže to tatínek nezažil! A názor dosluhující první dámy Livie Klausové, že jednu z možných nástupkyň, jak řekla – „po mně“, vyřazuje neznalost češtiny, je v případě těžce postižené, ale dál v Africe charitativně činné lékařky Terezy Schwarzenbergové hoden manželky svého Mistra, když tím z dějin Hradu vymazala Charlottu Masarykovou, která se naučila trochu česky až v Praze. Geny předků prokázal i synek parodující výslovnost muže, jenž ho násobně přezářuje. Dohromady předvedlo Klaus-trio pozdní výstup z pořadu *Zpívá celá rodina!*

Bude-li nevítězem Karel Schwarzenberg, kterému v razantním tažení do finále neublížila ani účast v sporné vládě, jistě se mu podaří učinit svou stále ještě mladou stranu TOP 09 novým pilířem české pravice místo sebežerné ODS. Bude-li jím Miloš Zeman, který se vzdor bubnové palbě médií prodral do čela pelotonu, může svou dosud malou Stranu práv občanů zas plně převzít, hravě ji přivést do parlamentu a učinit čerstvým pilířem české levice místo bezosobnostně koučované ČSSD.

Klíčovým okamžikem konečné volby proto v sobotním podvečeru nebude řeč vítěze, ale způsob, jak se jeho soupeř vyrovná s nevítězstvím a k čemu ve svém vystoupení naléhavě vyzve statisíce přívrženců vyhecovaných k dalšímu boji. Dokáže-li je přesvědčit o nezbytí národního smíru a zavázat k plné podpoře zvoleného, založí v České republice konečně klasickou politickou kulturu, což se bohužel v chaosu prvních posttotalitních let nezdařilo oběma předchůdcům. Jemu pak – jak žádá stará píseň – „budiž věnec dán, jemu būůdíř věněéc dááán!“

Sláva vítězi! Čest nevítězi!

2. 2. 2013

Podzim 1980. Dva čerství exulanti navštíví New York v horké fázi prezidentské kampaně. Jejich přáteli jsou spisovatelé a divadelníci, logicky tedy podobné typy jako oni. A všichni hřímají – Stop kovbojovi! Tak je zván americký herec a republikánský guvernér Ronald Reagan, jenž hodlá vyhnat z Bílého domu miláčka intelektuálů Jimmyho Cartera.

Jak první Carterovo období, tak jeho volební sliby cílí k dalším ústupkům Sovětskému svazu, neboť jen tím, tvrdí, může být zachráněn světový mír. Vyhnanci však souhlasí s Reaganem, když označuje „pax sovětica“ za cestu k sebevraždě demokracií a hlásá, že načalstvo Kremlu rozumí jen síle; jsou proto pasováni na reakcionáře. Finální večer stráví v bytě své nakladatelky Joan Daves, pak se s ní mají přemístit do velkostanu pro deset tisíc Carterovců. Elektronická volba předvádí, jak odevšad z mapy USA vyhání slon, symbol republikánů, demokratického osla. Joan pláče nad koncem míru. Cestou k hotelu míjejí Češi Carterův hangár; přezírají i ožírají se tam jen číšníci a bezdomovci.

Krátce nato Reagan postaví proti sovětským raketám v Evropě moderní americké a teprve pak vyjednává. Když v roce 1988 jeho prezidentství končí, leží „Říše zla“ bez války na lopatkách a Joan přiznává, že kovboj byl největší prezident po Rooseveltovi.

Zima 2013. Občan jako já, který si nepřál na Hradě favorizovaného Jana Fischera, jenž vstupem do KSČ po okupaci svého státu s ní vyslovil souhlas, měl náhle problém, když se do finále dostali dva kandidáti, z nichž každého by byl volil proti němu. Ted' ale soupeřily

dvě vysoké kvality, v nichž jen skalní fandové toho či onoho viděli různou podobu ďábla, ač jsou oba normální lidé z masa a hříchů. Pokusil jsem se tu definovat vlastní rozpor i pro jiné: Kdo chce prezidenta, kterého by hned akceptoval svět, ví, koho volit; kdo chce prezidenta, který by uměl českou společnost vzkřísit z komatu, ví to taky. Sám jsem pak dvakrát volil druhou variantu a hlásil se k ní i před přáteli, podobnými typy jako jsem já; jelikož byli šokováni, rozvedl jsem své důvody:

Jako byla v roce 1980 Amerika, je v roce 2013 i Česká republika zmatená a rozpolcená. Scelovat ji může jen velmi silná osobnost schopná oslabit nepravdy, jimiž myl mozky občanů dosluhující prezident Klaus; deset let hysterické kampaně proti Evropské unii zanechalo hluboké stopy. Aby první muž dokázal vyvrátit tvrzení, že Češi ztratili vstupem do ní sotva nabytou samostatnost, musí z pozic příznivce Unie konstruktivně zkrotit bruselskou byrokracii, která ty obavy lecčímś živí.

„Pokud chceš být prezidentem republiky skutečně a především,“ stálo před půl rokem v osobním dopise staršímu z kandidátů a dávnému příteli, „odhod’ zátěž, kterou je už funkce ministra zahraničí, natož role předsedy vládní strany, jenž musí držet basu s koalicí.“ Nyní se zdá, že právě rozhodnutí hrát současně za tři kluby oslabilo nejen jeho nasazení v kampani, ale vzbudilo dojem mnoha voličů, že ten státní mu neleží na srdci tolik, aby pro něj opustil ministerský i stranický.

Jeho vítězný oponent šel za jasným cílem a dokázal se proměnit z jezevce v aligátora. Může se to jevit jako málo ušlechtilé, ale budí to naději na úspěch v hlavním zápase, jenž na něho čeká: přiřadit se právě proto, že uznává výhody velké a tím i mocné Evropy, k reformátorům procesu sjednocení, kteří chtějí dát Unii vše, co mít musí, aby fungovala pro všechny, ale vlastní zemi zaručit svébytnost, jakou si historicky zaslouží. Jeví se mi, že v tom je s přihlédnutím k rostoucí vlivuchtivosti bruselské centrály obrazné aligátorství výhodou.

Setkal jsem se s příštím prezidentem víc než letmo jen párkrát v životě, ale mnohahodinové otevřené hovory na žhavá témata dovolí člověku s jistou životní zkušeností udělat si o něm přesnější obraz, než vytvářejí komentátoři, pokud hodnotí pouze minulost. Že ta ho jako každého špičkového politika úměrně poznamenala, může v něm velmi pravděpodobně vybudit vůli docelit svůj portrét pozitivně. Musel by se stát přes noc slaboduchým, aby oplácel staré fauly a mstil se jako jeho malorysý předchůdce třeba tím, že toho, kdo se mu znelíbil, vymazal z mobilu a dal škrtnout z oslav státních svátků. A nebyl by to přece muž z Vysočiny, kdyby nevložil svou ctižádost i čerstvou energii do úsilí dokazovat slovy i činy, že jeho příznivci měli k volbě dobrý důvod a odpůrci v něm mohou po čase spatřit prezidenta všech. K tomu ale patří i nutnost zbavit české kníže nařčení, že kdy stranilo revanšistům, a patří k tomu pochopení, že noviny, v nichž mohu psát i já, nejsou jejich tribunou, a pokud zdejší redaktoři zemanům nepřáli, tak ne na příkaz, ale z přesvědčení.

Je mi líto, že i pár spojenců z těžkých dob zapomnělo před volbou a po ní na poselství Charty 77: Spojujeme se proti totalitě, abychom se mohli v demokracii svobodně rozdělit! Čest ne-vítězi, který má teď šanci naplno rozTOPit kotle své strany, aby vrátila tah české pravici, jejíž ODSedlaný tahoun kulhá k porážce. Sláva vítězi, který dostal možnost nabudit celou společnost a přesvědčit kritiky po vzoru Reagana tím, že bude lepší, než je.

Pesach sameach!

30. 3. 2013

Před sedmdesáti lety se staly křesťanské Velikonoce jedním z nej-důležitějších dat mnohatisícileté historie židovstva. 18. dubna 1943 ve Varšavském ghettu, odkud ve dne v noci jezdily dobytčí vagóny s lidmi, kteří se za pár hodin stávali potravou pro plynové komory a pak otopem pro spalovací pece, zabila „podomácku“ vyrobená bomba osmdesát německých vojáků. Byl to signál k povstání, v němž se několik set židovských chlapců i dívek ozbrojených jen pistolemi, granáty a dvěma kulomety postavilo stále ještě gigantické síle wehrmachtu a SS. Nedlouho po debaklu u Stalingradu zažili nacisté úder, který je nemohl zásadně ohrozit, ale vyděsil tím víc, že jej ani ve snu nečekali. Pro ně podlidé, masově hubení jako hmyz, se náhle ukázali být malou armádou Davidů, kteří předvedli Goliáši, co otroci vedení Spartakem všemocnému Římu. Byli stejně poraženi a pobiti, ale od té chvíle se datuje obrat v dějinném zápase o zachování židovského národa, jenž pokračoval Araby vnucenou válkou o samostatný stát a trvá v měnících se podobách dodnes.

Židovský osud se mě silně dotkl už jako dvanáctiletého kluka, když náš soused ve čtvrtém patře domu v pražské ulici Zikmunda Wintera č. 19, pan Hirsch, předtím ctěný šéfredaktor časopisu Československý filatelista, na oko prodal mým rodičům klavír, koberce a obrazy, protože se musel s rodinou do týdne vystěhovat. Přežil i s dcerou díky árijské manželce, ale svěřené věci dostali zpět jenom od nás... Hltal jsem rozhlasové reportáže Františka Gela z Norimberského procesu a jel kvůli nim jako devatenáctiletý do polské Osvětimi, kde jsem prožil mírové dětství, když tam tatínek zastupoval českou automobilku Praga. Kopce vlasů, brýlí a protéz

ve mně probudily naléhavou potřebu bojovat s bezprávím, kterou se zdála nejlíp realizovat strana komunistů.

Ta mě v roce 1967 ztrestala důtkou s výstrahou, že jsem v projevu na IV. sjezdu spisovatelů „napadl zahraniční politiku strany a vlády v souvislosti s konfliktem mezi Izraelem a arabskými státy tvrzením, že nelze označovat Izrael za agresora, stejně jako by nebylo možno označit tak Československo v roce 1938, kdyby vypálilo první ránu.“ Když byl trest za „Pražského jara“ zrušen, nahradila jej stížnost bratrské strany za petici proti šikanování židovských intelektuálů v Polsku, kterou jsme podepsali s autorem filmu *Ucho* Janem Procházkou.

Sympatií některých židovských spoluobčanů jsem o třiatřicet let později pozbyl, když jsem se zastal německého spisovatele Güntera Grasse ostře kritizovaného za verše vyjadřující úzkost z izraelských domněle existujících jaderných zbraní, které málo zohlednily obavy Izraelců z podobných, patrně vyvíjených v Íránu. Pro mne měla a dál má přednost svoboda slova, jejíž potlačení ve dvacátém století několikrát uvolnilo sílu jen jinak ničivou. A byl jsem od smrti Jicchaka Rabina, zavražděného mladíkem z řad izraelských ultras, zklamán tím, že následníci nepohnuli Rabínovým úsilím ani o píď, neboť strany čin schvalující se stávaly brzdou všech dalších vlád, levicových i pravicových. Raketové útoky z Gazy se někdy zdály přicházet na objednávku, aby byl každý krok k dorozumění odvetou zmařen.

Premiér Netanjahu teď konečně sestavil vládu bez nich a lze tedy znovu doufat. Pár dní v Izraeli stačí, aby si návštěvník z Evropy, která s výjimkou zemí Balkánu nepoznala válečnou vřavu už přes šedesát let, neosoboval dávat rady diktované zbožným přáním. Ale právě Evropa zažila, jak se dva žhavé vulkány, francouzský a německý, jež na ni dštily lávu sto padesát let, v průběhu jediné generace proměnily v kovárny ingotů pro společné stavby. Stačilo k tomu několik osvícených politiků obou zemí, kterým se vzápětí dostalo

podpory valné většiny jejich občanů dávno znavených i znechucených ničením hodnot a krveproléváním.

Nobelova cena už odměnila řadu mírotvorců, jejichž projekty dřív či později vyprchaly jako přeludná fata morgana. Platná cena trvale čeká na oprávněného nositele. Když o těch, kdo věří podle starozákonní bible, a kdo podle koránu, přemýšlí Evropan věřící v Chartu lidských a občanských práv, vzpomíná na staletý krvavý svár katolíků s protestanty, který skončil smírem. V Izraeli už jistě vyztřáli další rabinovci, a bez moudrých osobností nemohou být ani Palestinci vzeší z jiné velké kultury. Snad nepropasou příští hvězdný okamžik, jaký využili Francouz Schuman a Němec Adenauer, když to, oč jejich národy válčily, uhlí a ocel, postavili pod společnou správu. Zde to možná bude voda, možná zdroje energie dosud zaváté pískem pouště, možná péče o Jeruzalém.

Když před sedmdesáti lety povstalo ghetto o židovském svátku Pesach, Němci tam vraždili a Poláci se chystali za rok zabíjet je, přičemž ti i oni vzpomínali umučení Krista. Pokud to viděl Bůh, nemohl s tím nic dělat. Jím stvoření lidé dali před nevinností v ráji provždy přednost svobodnému žití v hříšném světě, takže si za vše mohou sami.

Trilobiti se dočkali zázraku spojené Evropy. Podobný zázrak mají pro potomky v rukou Netanjahu a vůdci Fatahu i Hamasu. Kdo věří, ať se modlí, kdo doufá, ať drží palce. Veselé Velikonoce, Pesach sameach!

Ten, který nedá zemřít růži

6. 4. 2013

Řekl nám – Abyste věděli, že nepodvádím, kupte někde ve městě růži nejmín podobnou běžným, kterou byste poznali i za čtvrt roku; uvidíte, že u mě nezvadne! Raritu jsme ve švýcarském Lucernu objevili v malém krámku, měla čtyři odstíny červené – rumělku, karmín, rubín a purpur, prý výpěstek malého dodavatele z Holandska. Pavel postavil vázu s ní vedle plastiky zhruba stejně vysoké. Pak jsme odlétli na šest neděl do Ameriky, odtud „domů“ do Vídně, na knižní veletrh do Frankfurtu a nakonec zas do Lucernu. Až tehdy jsme vzpomněli na růži a Pavla překvapili, aby se nestačil připravit, ale ona zářila ve váze, jak jsme ji koupili před víc než dvěma měsíci. Odstavil ji od sošky a řekl – Odpusť mi, kouzlo končí! Za hodinu zvadla.

Tak nám Pavel Krbálek dokázal, že ryzí zlato, z něhož půldruhakilovou štíhlou ženu vykoval, vydává neviditelnou záři se schopností živé vody. Rodák z jihomoravské Miroslavi, obce oplývající révy a ovocem, začal s prostým železem jako učeň v kovárně otce, jehož vyučil kovařině už děd, vyučený vnukem prapraděda, který se snad narodil s kladivem. Rod podkoval celá stáda koní, ale Pavel pomýšlel na onačejší kovy. Když vystudoval v Praze výtvarničinu, vzal si vídeňskou Češku-pianistku Toničku a zplodil další dvě Krbálčata, přijely tanky bratrských armád. Namočen v mnoha aktivitách „Pražského jara“ 1968 odvedl své lidi pro jistotu do Švýcar.

Poznal jsem ho tam po svém zvlastivynesení, protože v Lucernu sídlil i Jürgen Braunschweiger, jemuž se životním posláním stalo vydávání knih českých autorů zakázaných ve vlasti. Takovým údělem se stalo Pavlovi zlato, když přišel na způsob tepání užívaný starými

Inky: uměli vzácný kov, který je tak „měkký“, že se před užitím musí zpevňovat příměsky, ztvrzovat nesčetnými údery kladívka střídavě vedenými v různých směrech. Pavel tak vytvořil úchvatné řetězy až z půl druhé stovky tenoučkých kroužků, jež lze ohnout jen kleštěmi.

Vedle šperků, tvarovaných přímo na nositelkách tak osobitě, že je lze poznat mezi všemi na světě, nepřestal pilně sochařit, a snad aby vyvážil mordýřskou piplačku s gramy drahých kovů, byly to většinou kusance o váze metrů až tun železa či kamene. Občas zavolal, že potřebuje text, který musí vysekat, a předepsal počet písmen. Tak třeba kašna pro park důchodců v Německu jich musela mít přesně šestašedesát, celý měsíc to byl můj rébus před usnutím; nápis, který asi taky přečká generace, by byl v češtině kratší – Ve mně, kapce, začíná moře, v tobě, člověče, věčnost!

Pád železné opony zahájil návrat českých zemí do Evropy i Pavlův na Moravu. Oslavil jej v celosvětové soutěži o japonskou Cenu Henryho Moora, která připadla jeho soše Niké; o deset let později byly dvě kopie odlity pro Lucern a Prahu; u nás zdraví chodce v parku pod letohrádkem královny Anny.

Miroslav ho přijala jako znovunalezeného syna. Místní podnikatel Petr Juračka učinil svým životním posláním realizovat ve své dílně jeho další monumentální plastiky z kovu a osadit jimi hlavní prostranství města. Vznikla přímo věčná výstava naplňující Pavlovo krédo: Kultura je, co cítí lidé při setkání s uměním; umění je, co umí v lidech probouzet kulturu!

Ted' přivezli miroslavští svého Krbálka z Prahy poprvé od podzima do jeho rodné kovárny a o velikonoční neděli mu uspořádali trachtaci k pětosmdesátce. Další příznivec Martin Hanzel kvůli tomu uspíšil zprovoznění „picího“ sálu, vyzdobeného Pavlovými objekty, v poschodí nad novým vinařským velkoprovozem, který si už nezadá s nejmodernějšími ve vinném mocnářství Rakousku; pro oslavence připravil speciální cuvée z moravského muškátu a révy Müller Thurgau; mok nazvaný Niké se pil sám a nezvyšoval hladinu

alkoholu, nýbrž ducha. Když se Pavel narodil, bděly tu nad duchovnem kostely obou velkých křesťanských církví a také synagoga. Teď mu přišel blahopřát katolický pan farář a evangelických bratr vikář; rabín už ne, v péči obce je však i bez něho hřbitov moravských Židů, kterým se zdařilo zemřít doma, a v někdejší židovské ulici se jim s Pavlovou účastí chystá museum.

Miroslav ostřeloval svými mrazomety zadní voj ustupující zimy, ale v plném sále mu hravě čelily hned tři zdroje, to duchaplné víno, krb živený mocnými poleny, a radost jubilanta i gratulantů, že jsou spolu, jaká tak často schází u oslav diktovaných nutností nebo konvencí. Z téhle sešlosti čišelo, jak mají sousedé rádi svého Pavla a Pavel svoje sousedy. Jako balzám působilo, že tu nevládla bezcitná muzika přehlušující každý pokus o normální hovor a místo uspávajících projevů běžely na velkém plátně střídavě dva filmy: záznam z Pavlovy osmdesátky, slavené na velké zahradě, kam byla snesena i jeho velká díla, a staré i nové pohlednice s vyobrazením obce. Často na nich problikl německý název Mislitz a na okamžik zavlály prapory s hákovým křížem.

S jakým pocitem bych byl umřel...

27. 4. 2013

Má nejstarší vzpomínka na Plzeň: Je léto 1954, vyvádím v tehdy nóbl hotelu na parket svou mladou ženu Annu, jsa ve fešné vycházkové uniformě poručíka, jenž dostal propustku z cvičení záloh. Byv poznán, podepisuji se na papírky čtenářkám a -nářům své básně „Dívce, jež byla příliš sama“, která zdobila nejednu dívčí skříňku i spodní stranu vík četných vojenských truhliček, neboť nabádala slečny k věrnosti jejich vojínům a vymlouvala zhrzeným brancům sebevraždu. Kapela mně vyhlásí sólo, načež v první obrátce valčíku kloužu na čerstvě napastovaných parketách a zavalím svou choť jako převržená kredenc... ta ostuda!

Uplynulo pouhých šedesát let, jsem tu se svou stále mladou ženou Jelenou, grandhotel omšel a pád nehrozí i proto, že jsme nepřijeli tančit, autogramy dávno dávají jiní, mě tu naštěstí po dvaceti letech zákazu i exilu téměř nikdo nezná, a pokud, spíš se vyhne, buď že se stydí, nebo mě nerad vidí, z ostud mám za život šatník, takže mi kyne jen nečekaná radost: festival Finále zařadil půltucet našich filmů k mým přesčasovým narozeninám, což беру jako poctu neznámému předku, který mi odkázal odolné geny.

Promítá se film *Zářijové noci* z roku 1957 a diváci sledují jako Martány mrtvé, byť většinou nesmrtelné herce čvachtající – jako tenkrát já – ve vojenském mundúru bahnem při manévrech, na nichž obránci míru cvičili násilný přechod přes Rýn. Promítá se film *Sedm zabitých* z roku 1965 a diváci krouží hlavou nad radostmi i starostmi skálopevných optimistů, kteří se – jako tenkrát já – snažili dát zmršenému socialismu lidskou tvář, nežli sovětské tanky prokázaly, že to opravdu nejde. Promítá se film *Smyčka*, sice natočený v roce

2009, ale s příběhem z roku 1948, v němž publikum sleduje, jak mně velmi podobný mladík z mně dobře známých důvodů sehraje roli smrtící návnady v mocenských hrátkách komunistů, jimž jsem já naštěstí unikl.

Je mi velmi líto, když musím divákům oznámit, že *Smyčka* nahradila pro Čechy zcela neznámý film *Das Obr*, který jsem natočil v čase nedobrovolného vyhnanství pro německou televizi ZDF se souhlasem rodiny Jana Procházky jako náhražku za jeho slavné *Ucho* hnijící tehdy už třináctý rok v barrandovském sejfu. Skvělé herectví Joachima Bismeiera a Gertudy Jesserer v rolích Brzobohatého & Bohdalové i mimořádný výkon Pavla Landovského jako šéfa Gottwaldových estébáků nesmí české publikum uvidět ani dnes, protože souhlas k nekomerčnímu uvedení neudělila mluvčí autorových dědiců prostřední dcera Iva...

Po projekcích zodpovím otázku, hodinu holduji vínu na večírcích označených po našem – Get together!, a když konečně v hotelu zavřu oči, pustí mi promítač mozek film mého života jako vzorku valné části generace, která prožila současně s pubertou válku. Myslím na ty, s nimiž jsem si jako šestnáctiletý říkal – Soudruhu! a oni už zemřeli, a napadne mě, s jakým pocitem asi v které době odcházeli, a s jakým bych byl v jaké opouštěl život já.

Ve dvaceti, těsně po „Vítězném únoru“, bych byl pyšný, že jsem pomohl své vlasti k šťastné budoucnosti v komunismu, a zoufalý, že ji sám nepoznám.

Ve třiceti, po Chruščovově obžalobě Stalina, byl bych umíral v hrůze, že jsem komplic zločinců a nestačím to napravit.

Ve čtyřiceti, za Pražského jara 1968, bych cítil úlevu, že jsem to přece jenom stihl.

V padesáti, za Charty 77, bych věděl, že jsem to přece jenom nestihl, ale učinil alespoň další krok k nápravě vlády věcí.

V šedesáti, za hroutící se totality, bych se radoval, že jsem splatil svůj dluh té v mládí zrazené demokracii.

V sedmdesáti bych se znovu začal bát divokého kapitalismu, nahánějícího další mladou smečku ke komunistům či k fašistům.

A v osmdesáti bych děkoval osudu, že mi novou dějinnou naději dává naše přistání v Evropské unii.

Jenže já jsem i dál na světě živých a v mezičase své pětadesátky, vnímaje stále ještě všemi smysly vše, nabízím v plzeňské Besedě bergmanovské lesní jahody nasbírané mou generací, v důvěře, že z těch pár desítek diváků aspoň jeden pochopí, o čem je řeč. Stál mi ten jediný za to sem jet, kazit si kvůli němu radost z nové premiéry v Divadle na Vinohradech, a navíc ho ani nepoznat? Dívám se na strop, kde doběhl můj film, a vzpomenu na blbce mého jména, jehož podobně oslovil kdysi kdosi tak, že mi odblokoval mysl, a taky se nikdy nedozvěděl, jak mu za to vděčím. S tím usnu, a když se probudím, jdu na další promítání sloužit tomu neznámému nebo neznámé, kteří tam třeba vůbec nedorazí.

Mým osudem se ale nestaly film ani próza, nýbrž divadlo, chmur mě proto zbaví výjezd na staveniště nového v Plzni. Ve starém jsem se prvně klaněl publiku jako dramatik-novic v sezóně 1949/50! Moderní chrám Thalie má šanci stát se tu podobným magnetem laibovníků architektury jako Tančící dům v Praze. Principál Jan Burian odcházející do Zlaté kapličky tu zanechá potomkům divadelní hrad Burištejn. Ve změti prken, betonové tříště a železných armatur vyplétaných k vrcholu budoucího provaziště se stavím proti šikmě budoucího hlediště na budoucí „forbínu“, smekám ochrannou přílbu a poprvé se tu ukláním budoucím divákům s prosbou vysílanou k bohům na Olympu – Ať to ani tentokrát není naposled!

O povstání podrobněji

11. 5. 2013

Rozloučili jsme se, my chlapci, co jsme spolu tehdy chodili, v noci 5. května 1945 až do konce války, tipovali jsme jej na pozítří, kdy do Prahy dorazí Američané. (Bylo nás taky pět, se mnou budoucím ještěnevíco budoucí režisér Jiří Horčíčka, budoucí herec Bohumil Švarc, budoucí novinář Karel Kyncl, a užbásník Ladislav Padior; měl i lyrickou tvář.) Poté, co jsme ráno místo natáčení hry *Daidalos a Ikaros* odstranili v rozhlase orientační tabulky, přestáli v poledne (zalezlí pod stoly v kancelářích) krátký, ale zuřivý boj o něj, a přežili večer, kdy halu zasáhlo letecké torpédo, v místnosti spojek, přikázal nám pan režisér Disman vrátit se k rodičům, aby neumřeli strachy. Čerstvě jsem si dovzpomněl: vzal jsem s sebou Elišku Žaloudkovou ze souboru. (Jednak se u nich válčilo, jednak jsem si jako ochránce sliboval dlouho vysněné sblížení.)

U nás v Bubenči zvaném Malý Berlín, že tu sídlila esa nacistů a ve škole německá posádka, vládl klid hřbitova. Granáty ověšení pubertáci na nás jen civěli v naději, že budou brzo randit s holkama doma. Maminka jásala, že žiju, ale Elišku hlídala. (Na hrozící smrt byla krátká, předčasné ztrátě panictví chtěla zabránit.)

Tři dny a noci jsme střežili rádio, abychom nepropásli příjezd těch Amíků z Plzně, kde už slavili mír. (Dnes se ví, že generál Patton chtěl být v Praze první, ale Eisenhower mu to zadržel, aby se nehněval Stalin.) Pořád nespát maminka nezvládla a otec se ani nesnažil, takže jsme zůstali s Eliškou občas u rádia sami a já zaháněl strach ze smrti nesmělým zkoušením, jaké to bude, až se nebudu bát ani maminky. (Něžnosti podmalovával břeskný sokolský pochod, jediná deska, kterou vysílač měl.) Ve středu ráno přijeli nečekaní, ale tím vítanější Sověti.

S otcem jsme se vydali pěšky na Spořilov, kde žili se svými teta Mařka a strýc Jan. Na Klárově čoudil trefený tank, na Staroměstském lidé plakali pod zničeným orlojem, Prašnou bránu zavíral puch ze spáleného Němce, kterého vlastenci uznali zodpovědným. (Zvracel jsem.) U rozhlasu jsme se našli my chlapi jen čtyři, Padior asi ještě válčil, tak jsme zapití svobody odložili. Eliška se přidala k chlapci, co šel jejím směrem. Přes barikády jsem se s otcem dobrodil prachem na Pankrác, kde dosud vládla Morana. Do sklepů, kam se skryli lidé z domů, naházeli esesáci granáty; muži, ženy i děti (tváře zakryty klobouky, zástěrami i plenami) leželi na chodníku jako výřad po lovu. (Zvracel jsem podruhé.)

Na Spořilově byli všichni zdraví a zvali nás do lesíka dívat se, jak Vlasovci, sovětští zajatci, co se z hladu přidali k Němcům a teď zase odvrátili, střílejí prchající spojence jako zajíce. (Za pár hodin dohnali honce rodáci, aby brzy postříleli je.) Neměl jsem co zvracet, šli jsme zpět. Otupovalo nás vedro, šeřík, smrad gazoviků a rozkladu. V rozhlase ‚Pěďa‘ zas nebyl, asi už slavil. Před Rudolfinem pohřbívali Rusové poslední mrtvé války. (Snímek rudoarmějky objímající hlavu milého připojí Literární noviny v červenci 1968 k Poselství občanů Dubčkovu politbyru před schůzkou s Brežněvovým.)

V Bubenči jakoby se teprv povstalo. Posádka už v úterý odtáhla na západ, ale s pražskými Němci, které do školy nahnali z bytů, bojovali udatně revoluční gardisté. (Dostávali z nich, čím se dalo, kde ukryli cennosti.) Ostříhané Němky rozebíraly dlažební kostky zátarasů a občas je nějaké dítko trefilo šutříkem, který mu podala maminka. (Žádný Čech se jich nezastal, aby ho nepřistrčili k nim.) Česká národní rada zaváděla pořádek, kolony popelavých civilů vodili bývalí vojáci v uniformách vonících naftalinem kamsi, kde je mělo čekat bezpečí. Ubité ve škole odvezli v noci na kremaci a budovu slavnostně předali učitelům. (Ti ji celé prázdniny větrali od výkalů, zvratků a krve.)

My zbylí chlapci jsme už tušili, že náš básník neválčí ani neslaví, a rozdělili jsme si špitály. Pak zbývaly márnice. Měli jsme štěstí, že ho našli příbuzní, jen podle Kennkarty v kapse kalhot, které matka navíc poznala podle svých stehů. (Lyrickou tvář urval granát.)

Jako dřív s jídlem se nově kšeftovalo s hroby. Získali jsme od hrobníka jeden propadlý na Olšanech za pár konzerv UNRRA; krumpáč, dvě lopaty a popruhy nám půjčil do oběda grátis. My čtyři jsme si pátého pohřbili sami. Ostatky předchůdců jsme pečlivě složili do kouta, zinkovou rakev (kvůli horku zaletovanou) spustili jemně, aby je nerozbila, a jako soudruzi soudruha (všichni jsme chtěli být komunisti) ho pozdravili zaťatou pěstí. (Za dvaatřicet let jsme spolu dochodili; dva z nás podepsali Chartu, dva tu Anti.) Po šedesáti osmi letech jsem mu jako zbylý chtěl přinést za každého růži, ale pan Veverka, co zná v Praze snad každý hrob, s paní Májovou ze správy zjistili, že básník byl později zpopelněn a rozptýlen.

Eliška si našla brzy vyspělejšího chlapce bez maminky. Vzpomenu na ni, kdykoli se vysílá Lvísilouletemsokolím (asi jednou za deset let). Z náhlého vnuknutí jsem zadal jméno Padior na Seznam, a hle! 14. 3. 2006 uložil bloger M. Jaroš jeho báseň *Stezička zapomnění* – s dodatkem: „Autor padl v květnu 1945 na barikádách. Ovlivnil svým psaním v kroužku Dismanovců P. Kohouta“. A tak jsme se přece sešli, Pédo.

Dvě různé strany téže mince

18. 5. 2013

Představuji si, že k smrti odsouzený Georges Jacques Danton dostane 5. dubna 1794 za své zásluhy o porážku absolutismu v poslední chvíli pardon, a zatímco ostatní lídry revoluce oholí mašinka doktora Guillotina o hlavy, on přežije v kobce i Bonaparta, a mnoho let po Vídeňském kongresu dostane od nového suveréna milost. Žaláři nechápou, proč ho musí na svobodu přímo vykopat. Danton má totiž strach, že ho Pařížané ihned propíchnutého pověsí na lucernu za to, že roztočil krvavý mlýn, jemuž sám unikl. Bojí se zbytečně: nazrává generace Pařížské komuny a revoluce je mezitím znovu „in“, jen její dějiny, které založil a na vlastní kůži prožil, byly mezitím tolikrát přepsány a převyprávěny, že je teď odmítá potvrdit. Označován všemi za notorického lháře uvěří, že měl vidění, a uchlastá se laciným pastisem...

Podobný osud skutečně sdílejí spoluvůrci každé dějinné události mající dvojlomné štěstí, že se dožijí věku, který je zbaví očitých svědků a obklopí jen vnuky či dokonce pravnučky. Svůj příběh omílají jako zaseklý flašinet, což leze na nervy stále mladším historikům, profesionálně přesvědčeným, že jej z odstupu pořád většího mohou stále víc přehlédnout a tedy i chápat. Což nelze popřít, protože ti, kdo obdobné prožili, bývají do smrti zajatci původních pocitů a vědomostí. Vezmu za příklad tři nejohmatanější korálky z vlastního růžence, veřejně přemodlené tolikrát, až musí kritickým čtenářům lézt krkem:

že děsivý kobercový nálet na Drážďany v únoru 1945 byl nutný, neboť nacisté nepřestávali vraždit a bylo nutno zlomit morálku obyvatelstva;

že plošný odsun Němců z Československa byl spravedlivý, jelikož přes devadesát procent jich vydalo demokratickou republiku Hitlerovi; a že my komunisté z prvních dnů míru jsme měli dobré důvody zavrhnout kapitalismus, jenž skolil první republiku kyjem krize, i nevěřit západním demokraciím, co se jí zřekly v Mnichově, takže nás lze vinit z malé obezřetnosti či velké naivity, ale ne ze zlých úmyslů, protože lze ten tehdy jedině schůdný pokus o nápravu reformou, zvaný Pražské jaro, chápat jako pokání hodné rozhřešení.

Současní historici, dnešní média i hlas lidu zejména mladého hodnotí ty příběhy většinou opačně:

zničení ‚labských Benátek‘, při němž zemřely desetitisíce civilistů, byl válečný zločin, který řadí Spojence na roveň nacistům; vyhnání prakticky všech Němců z Československa, byť je předcházela nacistická hrůzovláda a schválily vítězné mocnosti, bylo plošně provedenou mstou za ‚kolektivní vinu‘, kterou demokratický právní řád zavrhuje; a každý, kdo vstoupil do komunistické strany stalinského typu byl, je a zůstane komplicem organizovaného zločinu.

Klade se závažná otázka: kdo je blíž pravdě, přímí účastníci nebo pozdější posuzovatelé? Můj pevný názor: jednoznačně ti druhí! Hodnotí totiž minulost zcela logicky podle morálního kodexu současnosti.

Udělit uvedeným třem událostem (a tisícům jiných, jak je s sebou přinášely krizové dějiny lidstva) generální pardon, by přece znamenalo vystavit pověstné ‚povolení k zabíjení‘, udělené agentu 007, dopředu i účastníkům všech budoucích krizí, které se světu sotva vyhnou. Morální soud nad dějinami se tudíž musí řídit týmiž pravidly jako hrdelní nad otcovrahem; v rozsudku nesmí chybět popis otřesného týrání, které v něm dlouhodobě připravilo promyšlený

plán, podle nějž pak tatínka utloukl, rozemlel na kaši a tou krmil kočky, ale trestem nemůže být nic jiného nežli doživotí.

Byly to přece a jsou základní normy pro existenci jedince a spolužití všech, k nimž se muselo lidstvo z času šílení vždycky vrátit, aby je posunulo o těžkou zkušenost dál a po mnoha staletích, konečně zformulované, uzákonilo v chartě lidských a v chartě občanských práv. Mají-li obě platit také v budoucnu, musí být přísně uplatněny i na minulost, padni komu padni.

Klade se stejně závažná otázka: je tím zcela znevěrohodněno či dokonce jako křivé odsouzeno svědectví přímých účastníků, kteří si je mají napříště odpustit a mlčet? Můj pevný názor: rozhodně ne! Vysvětlují-li ovšem, proč se co odporného v minulosti událo, ne aby se obhájili, ale aby tím podali odstrašující příklad, že se to vinou aktérů a jimi stvořených okolností nemohlo bohužel udát jinak:

bombardování Drážďan jako odpověď na stupňující se zvěrstva ustupujících hrdlořezů uspíšilo rozpad východní fronty, zkrátilo o týdný válku a zachránilo tak statisíce životů;

odsun Němců z Československa, za jehož doprovodné násilnosti se omluvil už prezident Havel, udělal rychle čáru za možným pokračováním odvety a konec konců i ušetřil bacilonošům nacismu skoro půlstoletí lžisocialismu,

a pováleční členové KSČ, kteří do ní vstoupili z dobrých pohnutek, ale nezabránili jejich zneužití, vytvořili počátkem šedesátých let onu většinu, jež rozhodla, že ta strana jako historicky první vrátí ukořistěnou moc společnosti, což vyvolalo Kremlem nařízenou srpnovou invazi a přiblížilo tím konec Sovětského svazu i totality vůbec.

Pohled přímých účastníků a pozdních posuzovatelů tvoří prostě každý jednu stranu téže mince, ačkoli nabízejí odlišný obraz. Pouze s oběma je platná.

Lenin s kučery

25. 5. 2013

Když v listopadu 1989 „čas oponou trhnul a změněn svět“ (mnou nejčastěji užívaný verš Jana Nerudy, neboť v šesti slovech postihuje, co v zlomových dějinných situacích cítím, ale neumím tak jasně vyjádřit), začala československá televize vysílat k exulantům do Vídně portréty lidí dosud neznámých. Jakoby se v Husákově říši průměrnosti přes noc zrodily osobnosti nového formátu! Odulé tváře bonzů, jaké léta představovaly komunistický orient, byly nahrazeny inteligentními obličejí podobnými rysům lídrů okcidentu. Mezi nimi se však v probuzené Praze vynořil originál, který se nápadně podobal ruským revolucionářům prvních dvou generací.

Kdosi z přátel střídajících se ve dne v noci před televizorem v našem bytě na Kohlmarktu, jehož anténa cílila na Bratislavu, okouzlen jeho zjevem i rétorikou připomínající hřímání ruských revolucionářů k obrovským shromážděním v době předmikrofonní, ho nazval „kučeravý Lenin“. Tak vstoupil do mého vědomí Valtr Komárek. Zatímco důvěryhodně ráčkující Václav Havel zahřívá občany Československa vyhlídkou na západní standard svobody, rtuťovitý muž s bradkou je jako pravý tribun lidu zapaloval lákavou představou západní životní úrovně.

I když jsem byl z pochopitelných důvodů víc osloven nabídkou Havlovou, jevílo se mi, že ten finální milion lidí zvonících klíči přivedla na letenskou pláň spíš Komárkova fascinující vidina, jak republika v nových poměrech bleskově naváže na pionýrskou dobu Masarykovy, v jejímž zenitu patřila k deseti nejvyspělejšími státům planety. Líčil ji na sportovních stadionech podrobně jako by stál za katedrou, a přeplněné ochozy slavily jeho vizionářské představy nadšeně jako vítězné góly.

Když si mě brzy nato pozval rakouský ministr průmyslu, namítl jsem sekretáři, že v daném oboru nemohu poskytnout žádnou informaci, krom kuriózní vzpomínky: V roce 1947 jsem zažil, jak slavný basista Eduard Haken na jevišti Zlaté kapličky zapěl – Jděte a řekněte doktoru Bartolo, že Rakousko porazilo Švédsko, a kdyby se vás ptal, tak to bylo dva jedna! Za to, že tím Československu pomohli k prvnímu titulu mistrů světa hráči viditelně podvyživení, poslaly doly, fabriky a státní statky Rakušanům, nedávno poraženým spojencům Hitlera, stovky vagonů uhlí, brambor a jiných товарů. V roce 1989 to už znělo jako pohádka.

Pozvání ministra však trvalo a při kávě jsem byl požádán, abych jakožto také rakouský občan doporučil staré vlasti emisaře, kteří měli nabídnout demokratickému Československu rozsáhlou spolupráci. Delegaci průmyslníků netradičně vedených literátem přijal první místopředseda polistopadové vlády Valtr Komárek. „Kučeravý Lenin“ se předvedl v tak oslnivé formě, až ve mně vzbudil jistotu, že se ekonomika obou zemí vyrovná do tří let jako voda ve spojitých nádobách. Na zpáteční cestě do Vídně jsem byl šokován, když rakouští experti věcně odhadli těch roků na třicet. Ted' po čtvrt století vím, že byli optimisté.

Sametovou revoluci pak převzali ekonomové „pravějšího“ ražení, jejichž výkony, kterým vévodí kuponová privatizace, nechci hodnotit, neboť na to je specialistou můj mnohem mladší jmenovec. Nesoudím tedy, zda kolegu-romantika vymanévrovali napřed z vlády a potom i z politiky oprávněně či ne. Protože ale právě on byl už v osmdesátých letech „lovec mozků“, který je skoro všechny do svého „předpovědacího ústavu“ přivedl, soudím, že si je k takové razanci vychoval, aniž sám sobě předpověděl možné důsledky.

Do společnosti, kterou začal po půl století znovu ovládat rozum, se hodil stejně málo jako muž, jemuž kdysi dělal ekonomického poradce, když se lámala politika na Kubě. Ernesto Guevara, ač po dobytí moci populárnější než Castro, byl také vypoklonkován, když

měla být moc upevněna. Tomu Valtr Komárek rozhodně neradil způsob vládnutí, jak jej „Che“ popsal v proslulém prohlášení na valném shromáždění OSN – Ano, popravovali jsme, popravujeme a budem popravovat! To nedělalo revoluci dobrou reklamou, humanista Fidel dával přednost kriminálům, které lze při troše štěstí a vstřícnosti přežít. Lékař & Kat byl odešel zapalovat povstání proletariátu jinam, než ho dle jeho receptu popravili pravičáci v Bolívii a mohl se vrátit na Kubu jako rudý světec-mučedník.

Valtr Komárek po odchodu z politiky neprojevil u nás oblíbenou snahu nastavovat svým konkurentům zákeřné stoličky. S jeho životopisem až dojemně kontrastovala povaha, kterou bylo možno nazvat slunnou, jevil se mi být protinožcem revolučních mesiášů, k jakým jsem v mládí patřil sám, ale zřejmě z té pózy podobně vyrostl, vyléčen vlastním poznáním.

Potkal jsem ho naposled na české ambasádě ve Vídni, kde četl z autobiografie *Kronika zoufalství a naděje*. Měl jsem takovou bilanci právě za sebou a žasl jsem, jak se obě prolínají. Dveřmi sem od připraveného bufetu nerudně nahlíželi číšníci, ale on četl a četl tak vášnivě, až jsem poznal, že se ztratil v čase; a když hledal další založenou pasáž, stihl jsem mu z první řady zašeptat – Čteš dvě hodiny... – Ano? podivil se a nabídl sálu laskavě – Tak si udělejme krátkou přestávku.

Protáhla se mou vinou dodnes, ale já si ostatní mezitím dočetl sám, takže se s ním loučím bez výčitek svědomí.

Dobrolidi

1. 6. 2013

Dějiny demokracie nejsou od francouzské revoluce staré ani dvě a půl století, ale už je z nich možno vyvodit, která tři největší nebezpečí ohrožují její existenci tak, že jí už leckde zcizila i na desítky roků totalita.

Hned za riskantním zanedbáváním její obranyschopnosti, jaké vždy znovu vybízí extremisty, aby ji zcela demokraticky vyhladili, figuruje prodejnost politiků, kteří ji trvale připravují o důvěru a extremistům prakticky vydávají. A na třetím, ale neméně kritickém postu stojí mesiáši, rozhodnutí učinit většinu spoluobčanů šťastnějšími, než právě jsou, i kdyby je měli za neochotu zlikvidovat. V Čechách to byli po minulé válce komunisté, jimž se přinejmenším zpočátku mohlo věřit, že chtějí pro svou vlast něco lepšího, než zdiskreditovaný kapitalismus a nevěrné západní spojence. Jenže vnuceným lékem na štěstí všem se brzy stal „Tábor míru a socialismu“ s železnou oponou, šibenicemi a lágry.

O šest desetiletí později, ve společnosti momentálně svobodné přejali úlohu spasitelů lidstva dvě hlavní falangy samozvaných „dobrolidí“, pro svou zdánlivou neškodnost v zdánlivě bezpečném čase o to nebezpečnějších:

1. Militantní ekologové.

Start a vývoj ekologického pohledu na život patří k nejpodstatnějším nálezům dvacátého století. Původním „zeleným“ nemůže být nikdy zapomenuto, že se utkali s kapitalistickým drancováním přírody k soukromému užitku podobně, jako kdysi protestanti s katolickým zneužíváním víry k prospěchu kléru a vrchností. Proroci

protestantů vrátili mysl věřících od mamonu k evangeliím, v nichž opět našli Krista; otcové ekologie odhalili v drancovačích přírody ničitele životního prostředí. Jako ke každému jinému hnutí se však i k tomuto přisáli fanatičtí věrozvěsti, kteří v něm našli pravé štěstí volající po tom, aby je vnucovali všem.

Příkladem za nespočetné oběti je osud obyvatel Plzně, kteří byli obšťastňováni tvrzením, že jejich rakoviny plic v důsledku po léta zdržovaného dálničního obchvatu města umožňují přežít několika vzácným živočišným druhům. Je hodné podivu, kolik juristů se vydatně podílelo na současném hynutí druhu člověk. Lze jinak než jako podobně nefér hru chápat zarytou obranu velevruba tupého, kvůli němuž se nesmí na Sázavě stavět dávno nezbytné bariéry proti stoleté vodě? A je čerstvý pokus zabránit dostavbě posledního kousku dálnice mezi Prahou a Berlínem, kterou už stejně nelze zastavit, jen zbytečně prodloužit mrzačení obyvatel obcí na staré silnici jedem z výfuků, něco jiného než teror?

2. Militantní nekuřáci.

Každý rozumný člověk musí vítat omezení nikotinové vášně, pokud jakkoli vadí lidem, kteří jsou jí vydáni nedobrovolně. Ve chvíli, kdy však kuřáci hulí na veřejném prostranství, kde zplodiny škodí jiným asi jako čůrání v moři, anebo sami mezi sebou v uzavřených prostorách, je plošný zákaz hrubým porušením osobní svobody, práva na život – i na smrt! podle vlastního uvážení. Bylo by možné pochopit zákon bránící kouřit na veřejnosti nedospělým. Ne však zákon stejně nesmyslný, jakým by byla plošná prohibice, i když alkohol zabíjí nesrovnatelně vydatněji, než cigarety.

Tyto řádky píše nekuřák, kterému nejde o nikotin, ale právě o demokracii.

Dopustí-li se stát s podporou sněmoven, jak k tomu směřuje, zákonného zákazu kouření tam, kde ohrožuje výhradně kuřáky samé, proviní se jen jinak neústavním útlakem svých občanů jako

před ním vláda komunistů. A bude pak na všech občanech – i nekouřících! – aby s tím bojovali dřív, než si jiní dobrolidi najdou další způsoby buzerace, třeba zákaz držení domácích zvířat ve městech, anebo dostihů a cirkusů, po čemž už také volají.

Protože ta situace nazrává, zde předběžně rada konzultovaná s předním právníkem: Pokud vstoupí v platnost zákon zakazující kuřákům, aby si svobodně škodili sami tam, kde to nikomu jinému nevadí, budou se muset i normálně myslící nekuřáci solidarizovat s menšinou zjevně pronásledovanou. Jako nejúčinnější se jeví zajít s utlačeným kuřákem na některé z míst, kde bude kouření pod trestem zakázáno, ač to odporuje veškeré logice, a tam si s ním dát alespoň jednoho „šluka“ před očima strážce veřejného pořádku. Pokutu pak zaplatit, ale ihned zažalovat stát pro potlačování občanských a lidských práv, od první instance až po Štrasburk.

Takový návod jistě dobrolidé, mezi nimiž nebudou chybět ani soudci, zavrhnou podobně jako jezuiti přijímání pod obojí. K největším výdobytkům lidstva patří ale nesporně Charta lidských práv, jejíž 21. článek zakazuje i jakoukoli diskriminaci na základě postižení. Notoričtí kuřáci postižení jsou, protože plošným zákazem fyzicky i duševně trpí. Sdílejí proto právo každé lidské bytosti svobodně nakládat se svým životem – i smrtí! A nelze jim v tom bránit pouze pro pocit službě Dobru.

Dobrolidi to baví, dobrolidi se v tom vyžívají a nevynechají příležitost, jak rajtovat na dobrých úmyslech tak dlouho, až je ušlapou ve špatné. Poslední teror dobrolidí má tato země triadvacet let za sebou, tak ať najde rozum i sílu, aby si teď sama nenavlékla jejich moderní obojky, které tentokrát vyhlížejí tak nevinně, až přímo dobročinně!

Barbar

aneb Ze života jezevčíka III

8. 6. 2013

Oddechněme si od povodní dalším sčítáním $1 + 7 + 7 + 7 = 4!$ Podle psího kalendáře, jehož vznik připisují legendy Velepso Vyvoditeli (když Stvořitel vykázal z Ráje Adama s Evou, vyvedl za nimi patriarcha VV za noci všechno psovstvo, pročez se dodnes těší přízni člověka, zatímco falešné kočky Hospodinu žalovaly, takže rozhněvav se, vyhnal do světa kompletní faunu), bude „Vortonu z Dianina revíru!“, jak byl pokřtěn v myslivně pana Říhy náš pátý jezevčík drsňák, o jeho čtvrtých narozeninách 6. června roku tohoto dvaadvacet lidských let.

Barbar, jak jsme ho nazvali už když byl dcerou Jolanou položen paničce na dlaň, kam se hravě vešel (divné jméno nám zřejmě vnukly jezevčicí sudičky, neboť se k němu hodí jako pecka ke švestce), měl podle Jolany zlomit přesvědčení, že už žádný veltmán nemůže dobýt naše srdce, která patnáct let tloukla pro předchůdce Richyho. Když ten zesnul, bohužel po příliš silné injekci vídeňského veterináře, a my jej převezli pohřbít do sázavské zahrady k už dříve zakopaným Janečkovi, Edisonu a Ádovi, byli jsme si jisti, že tím pro nás jezevčicí skončili. Barbar ale ten uzel na srdci rozvázal, když nám jako žádný z předchůdců okamžitě nabídl nekonečnou dobrotu.

Doma ji demonstduje tím, že si co chvíli přijde před někoho z rodiny lehnout na záda, což by bylo možno označit za projev absolutní oddanosti, nebýt toho, že se podobně nabídne každému z cizích lidí, který mu dá najevo zvýšenou sympatii. Za tu je ochoten odejít ať s poštákem či s japonským turistou. Pozváním jsou pro něho každé otvírané dveře auta, kam ihned naskočí připraven k odvezení.

O jeho vydání jsme museli jednat i s policejní hlídkou, která si ho chtěla ponechat, aby vřelostí, jakou si v mžiku získal ji, obměkčoval zvlášť zatvrzelé zlosyny.

Ani po jednom a třikrát sedmi rocích Barbar nežebra, což ovšem nezpůsobil výcvik, který se od weltmanů odráží jako déšť od skla, nýbrž strach našich hostů, že stačí jediná od stolu hozená špetka a už k němu nikdy nezasednou, jak to nekompromisně sdělujeme jim, protože jen jejich výchova má smysl. Zato však zřetelně pokročil v životním zápase o pevnost, kterou pro jeho plémě představuje postel lidí.

Jsou jezevčíkáři jako režisér Viktor Polesný a jeho žena Lenka, kteří si stále drží dva, a odejde-li jeden do věčných lovišť, ihned spěchají pro dalšího, jelikož nejsou s to usnout každý bez jedné chundelaté hlavy na břiše. Barbarovu předchůdci Richymu jsme dali zelenou do svatyně pánů až k pozdnímu stáru, prostě za výsluhu let. Následník upadl už nepnoletý v podezření, že se vplíží do nohou, když páníčci usnou, a odplíží, jakmile zaznamená jejich procitání. Protože však zapomněl uklidit po sobě chlupy, byl námi lstivě uveden v omyl a konečně přistižen při činu. Potupné vyhnání strpěl sotva měsíc, pak využil paniččiny měkkosti a jal se tam vkrádat výhradně z její strany, což, když ho opět přistihl zlý pán, se bohužel ukázalo být už nevratné. Přes polovinu lože ale dosud nevníkl, jakoby přísným dodržováním hraniční linie odvracel důvodné podezření, že už se i cítí být vůdcem smečky, jakým skutečně je...

Výročí spojenecké invaze ve Francii slavíme současně s jeho. Zdánlivě nesrovnatelné má historickou souvislost: teprve úplné vítězství demokracií, jež po hitlerovské despotii zastrašily i stalinskou, vrátilo také psům nevinnost, kterou ztratili ve službách diktátorů. Trilobití flašinet připomíná zprávu o tom, jak se počátkem šedesátých let za chruščovovského „Tání“ rušené sovětské gulagy zbavovaly rafanů speciálně cvičených k eskortování trestanců mezi pracovišti a lágry. Zvláštní komando jich svezlo stovky do opuštěné

pevnosti, kde je zasypalo granáty a doráželo palbou z kulometů. Několika desítkám psů se zdařilo prolomit obklíčení a zmizet v tajze. O pár dní později vyšel v nedalekém městě obvyklý májový průvod. Jako obvykle však pouze vyrazil, neboť pak šel a šel a šel doslova o život celý den, a nebýt dalšího zásahu komand, byli by jej ti skvěle drezírovaní psi nutili pochodovat, dokud by poslední účastník nepadl vyčerpáním a nebyl pro pořádek zakousnut.

Ten příběh se jeví být neuvěřitelný jako pohádka o Velepsu, jenže má oporu v člověku, který jej zaznamenal; nebyl to nikdo míně důvěryhodný než Alexandr Solženicyn. Čtyřnozí násilníci zabíjejí občas i ve svobodných zemích, ale pak už to není vina systému, nýbrž vadné povahy, ať už psa či jeho majitele. Pokud se po někom ožene Barbar, má to jen dvě příčiny: buď mu třebas i vlastní páníčci bolestně šlápli na ocas, anebo se lekl většího psa, který si ho přiběhl očuchat; podobně ovšem po Barbarovi lačném každého seznámení vyjedou pejsci menší než on.

Nicméně právě proto víme, že stejně jako bojové rasy potřebují i něžní miláčkové neustálý dohled, neboť mají zakódován pud sebezáchovy, jaký většině lidí schází. Nás, kdo to víme a respektujeme už pojištěním svých psíků, jež nás má chránit i před tím, co nepředvídá ani bujná fantazie – třeba jimi zaviněnou řetězovou srážku vozidel s těžkým zraněním posádek –, proto mrazí, jak málo chrání občané tu sotva nabytou demokracii, ohroženou přece neskonale víc!

Praha vítá novou éru – dostane svou Riviéru

15. 6. 2013

Čtenáře umořené vlnou povodní a zatýkání chce Trilobit potěšit čerstvou zprávou:

Už za týden obohatí život Pražanů i návštěvníků metropole Zóna Radosti a Klidu, která jim vše vynahradí. Jedinečný projekt Městské části Praha 2 najde místo na podbřeží Vltavy mezi Mánesem a Vyšehradem, kde dosud panovaly chaotické poměry vinou nesmyslně zbudované cyklostezky, která při nekázní mnoha kolistů znemožňovala volný pohyb penzistů, dětí a psů, jimž hrozila zranění. Tu nahradí vnější chodník horního nábřeží, zatímco pěším bude vyhrazen bezpečný protější při domech.

ZRK začne za restaurační a hotelovou lodí, které vzornou výzdobou okolního prostoru daly k akci podnět. Už pod Jiráskovým mostem zabrání provozu závora otvíraná pro čištění či zásobování mezi půlnocí a pátou hodinou ranní, pak jen vozům policie a sanitkám. Prvním překvapením budou galerie praktických schránek, kam návštěvníci odloží nákupy či aktovky, ale i oděvy, jež mohou v kabinách vyměnit za opalovačky či plavky.

Řetěz palem zapůjčených botanickou zahradou zakryje nevlídnou kamennou stěnu a navodí atmosféru relaxace umocněnou zákazem hudby, aby nerušila symfonii města, racků a jezu. Mnohé návštěvníky zláká už minigolf a kriket na umělém trávníku, užitím i na dvou hřištích volejbalu obepjatých navíc tenkou sítí, aby smečované míče nelétaly do řeky. Jinak bude všude položen živý trávník z přebytků, jež velkoryse, neboť z jiných městských čtvrtí, nabídla vedení Sparty a Slavie. Tři černobíle dlážděné šachovni-

ce budou vybaveny přenosnými figurami historických postav od Karla IV. přes V. Havla po Járu Cimrmana, na jehož podobu bude vypsána soutěž.

Časované zkrápění vodou z řeky poslouží i jako sprcha pro neplavce, pokud si netroufnou ani do dětské části bazénu, který sem před každým létem přivleče remorkér ze zimoviště u Císařské louky. Dvě z něho vedoucí mola se stanou rájem rybářů tím spíš, že povodí chystá levná povolení na jeden den, a každé pondělí vysadí městští sádkaři v Modřanech várku kapřího potěru, jenž cestou doroste lovné gramáže. K stávající protěšší pláži na Smíchově dopraví pískuchtivé motorový přívoz, jehož bezplatné užití rozmnoží funkce opencard a stvrdí její užitečnost. Odjezd i příjezd velkých parníků oznámí siréna upozorňující náročné plavce, že si mohou užít vzniklých vln.

Známou rybí restauraci podloží plováky, aby ji podobně jako oba botely zvedly či snížily spolu s hladinou, a doplní nouzové vysouvací schody k nábřeží. To však hrozí jen při vodě vyšší než stoleté, jinak zaručí normální průtok pro celé léto smlouva radnice se slapskou přehradou, která převzala nad ZRK patronát.

Přibude trojice osvěžoven, aby vyhověly i milovníkům kuchyně asijské, italské a mexické, jakož pojízdná prodejna vyrábějící z filtrované Vltavy zmrzlinu Smetana. Novinkou zdánlivě skromnou, ale přebíjející ostatní místní restaurace, kde se podává jen drahá voda balená, stane se tucet trysek chrlících městskou vodu zdarma! Pro trhy farmářů se právě představuje Střelecký ostrov, zde zůstane jen vylosovaný statek, aby tu každý den nabídl levné, neboť zájemci ručně nadojené mléko a stlučené máslo.

Duchovno najde svůj stánek ve stanu nafukovacím dle potřeby, kde si bude možno půjčit denní tisk, oddechovou literaturu, či dát si složit od střídajících se poetů básně na přání, milostné i gratulační, v ceně Kč 9,- za volný verš nebo Kč 29,- za štěpný rým.

Magnetem přitahujícím všechny bez rozdílu bude pak 365 lehátek pronajímaných za pouhých sto Kč na den bez zálohy, protože dík důmyslné konstrukci neprojdou turnikety u východů, jejichž dalším smyslem je nepustit sem osoby od jistého stupně otylosti, což podle Kulturního a Zdravotního odboru radnice zvýší standard estetický i výchovný – neprošedší budou tím taktně upozorněni, že mají zahájit zápas s obezitou.

Po setmění ozáří celou ZRK tři pruhy lampiónů v národních barvách od mostu Mánesa až k mostu Železnice. Ve středu řeky zakotví ponton s širokoúhlým plátnem, na něž budou promítány filmy nezávadné i pro seniory. Předtím projdou zónou klauni, aby upozornili dítky, že je čas jít na kutě, a vyberou do zapečetěných pokladniček dobrovolný příspěvek na udržování čistoty, jež si při uzavření o půlnoci rozdělí tucet bezdomovců, kteří přišli pro košťata nejdříve. Budou poučeni, aby brali ohled na probíhající formy zvyšování populace.

Po úklidu travnatých ploch, úpravě sportovních areálů a doplnění zásob bude ZKR přístupná od páté hodiny, aby si ranní ptáčata doskákala už pro první paprsky vycház..."

Neúplný text, nadepsaný „Můj sen o našem podbřeží“ a určený „Paní starostce i pánům radním MČ P2“, byl autoru neúmyslně vytržen z ruky spěchajícím doručovatelem, který z důvodné obavy, že ohrozí protijedoucího kolegu, srazil píšícího do Vltavy. Po tom usilovně pátrají potápěči policie, aby mohl být obviněn z nedání přednosti na pružích, určených mezi Mánesem a Vyšehradem výhradně cyklistům...

Vážení čtenáři dušení vodami či strachy o demokracii, Trilobit Vás chce tímto textem upozornit, že existuje prostředek, který vysvobozuje ze všech zátop a závalů života: fantazie. Bude líp!

Lady Makbeth z vládního újezdu

22. 6. 2013

I psaní her je do jisté míry řemeslo, jež má své knowhow, čti nouhau, čímž se moderně míní „vědět jak“. Patří k němu schopnost vstupu do figur. Dramatik píšící dialog má za úkol rychle se přetvářovat z jedné do druhé a přebírat i protichůdná myšlení. Píše-li repliku za Othella, musí být jako on velký duch, odpovídá-li replikou za Jaga, musí cítit i mluvit jako intrikán a vrah.

To rozlišení je cizí bulváru, pro nějž jsou přísadou denního vaření drbů jak hloupá zpěvačka, nazvěme ji Pártyšouvá – která nespadne-li ze schodů či není zmalována žárlivým milencem, musí oznámit světu alespoň zácpu –, tak umělecký pár, bohem nadaná herečka řekněme Švestková a múzami posedlý režisér třeba Klacík, kteří se dostanou do těžké krize vztahů. Bulvár se pokusí uklohnit z nich všech ajntopf, v němž se neslavná slavnice ráda nechává rozšťouchat, zatímco dvojice se dokáže stát nejedlou, neboť vydržela důstojně mlčet.

Od minulého týdne prosákl žánr bulváru nejen do těch médií, která jsou v mezích tržní konkurence seriózní, ale i do zlaté kapličky české politiky, jakou je sněmovna. Pro čerstvou „kauzu primu“ se ujalo označení „mexická telenovela“. V podobných případech dramatik přestane vidět v dění hru a vžívá se do skutečných osob, jako by jimi byl střídavě sám.

Nejsnáze pochopitelný je mu part hrdiny. Nadaný mladý muž, vzorná hlava stále rostoucí rodiny, v sobě na přelomu dějin objeví schopnost i chuť vtisknout rodící se epoše vlastní představu. Stane se politikem, členem strany slibující největší odpich od půlstoletí bídy a srabu, a je dokonce tak moudrý i čestný, že odolá lákavé

nabídce stát se ministrem, když se mu zdá ještě na to nemít. Tím rychlejší je pak jeho kariéra schopného slušňáka, jež ho vynese sice až na čtvrtý stupeň moci, ale právě ten – post premiéra – z něhož se prakticky vládne. Tomu všemu se podle Aristotela už tisíce let říká expozice-úvod.

K následné kolizi-srážce musí mít hrdina spoluhráče. Zůstaňme u postav Šejkspíra: skotský šlechtic Makbeth ho nalézá ve vlastní ženě, neboť mu stojí nejbliž. A je to Lejdy, kdo v něm objeví víc, než v sobě cítil sám, a vybičuje v něm touhu stát se větším, než je schopen být. Manželství českého protagonisty je ve fázi, kdy lásku a erotiku střídá buď pevné spojení, anebo sílící nuda. Té uniká politickou dřinou, jakou si kibici od pivních stolů nedovedou představit. Oporou se mu stává jeho pravá ruka: na scénu vstoupila další žena. A je tu obecně známá krize.

Lady Makbeth přesvědčí milovaného muže, že je předurčen, aby se stal králem. On jí uvěří a spícího vladaře zavraždí. V českém příběhu je motiv až banálně všední. Mužova pravá ruka má horoucí srdce, v němž se postupně zrodí dvojí vášeň: k hrdinovi i k vlastnímu postavení. Jako se Lejdy chtěla stát první dámou v zemi, chce být ona první žena v jeho životě. Začínají aristotelské peripetie-zvraty připomínající letecké vývrtky. Ve Skotsku velí Lejdy choti dál vraždit a tyran stále posiluje odboj proti sobě. V Čechách střídají štěstí slzy, sny lásky přerůstají v činy žárlivosti. Domácí hrdina ví, že zrazuje nevinnou třetí osobu v trojúhelníku, ale s mnoha muži věří jako Faust, že dokáže poručit okamžiku, aby znehybněl, a zvládne svár odpovědnosti s vášní jako akrobat zvěčněný fotografem při stojce na laně. Jenže čas pádí a on až při pádu pozná, že pod ním nebyla síť. Došlo na poslední akt, k němuž vše neúprosne spělo od začátku: je tu katastrofa. Ve hře Makbetha zabijí, Lejdy zešlípí a zemře.

Katastrofou však antičtí dramatici dílo nekončí, až teď odhalí jeho smysl katarze-očista. Viníci různě zahynou, oslepnou, skončí ve vyhnanství nebo jsou do smrti štváni řvoucími Eryniemi, jež si

lze představit jako zuřivý roj policejních sirén. Ale to už je v normálním divákovi dosud jen sílící nenávist k zločincům přehlušena pocitem, s nímž teď vůbec nepočítal. Je to lítost. Králové i kněžky se bez odznaků své moci, s nimiž si připadali i jeví se plebsu jako polobozi, scvrkli v obyčejné smrtelníky, na nichž jejich vina ulpí přes práh staletí. A katarze nabádá: Mějte s nimi soucit, jaký byste měli sami se sebou v jejich kůži! Pročež je nenásledujte na scestí!!

Zvedá se námitka, že srovnání českého premiéra s vraždícím skotským lordem, a ředitelky jeho kanceláře s krvelačnou Lejdy je absurdně přitažené za vlasy. Premiér sám však při abdikaci řekl, že ho k ní dovedly jeho „peripetie“. A potupné zatčení i vnučená rezignace jsou v naší době často podobně krutým pádem do nicoty. Nejde o daný příběh, ale právě o tu katarzi. Kauza, která dlouhé dny zahlcuje média a brzdí chod celého státu, oslovuje téměř každého člověka a nutí ho dělat si na ni názor.

Co se stalo a už se nedá odestát, nebyla tedy plytká bulvární telenovela, ale velká lidská tragédie. V divadle padá opona, tady sklápěla pouta nebo navždy skončily kariéry a vztahy. Herci jdou do klubu na pivo, účastníci skutečného příběhu hledí do tmy cel, anebo je mučí svědomí. Poškození mají právo na soud viníků. Ti už jenom na soucit, který nás, jimi tak názorně poučené, učí být lepšími, nežli jsme.

Jak jsem se stal ministrem kultury

29. 6. 2013

Jako občan Rakouské republiky, kam mě dal vynést Gustáv Husák, jsem potkal hodně politiků. Je tam zvykem, že vědci a umělci jsou zváni na konzultace o problémech jim blízkých. Prezident Kirschläger mě před státní návštěvou ČSSR vyvolal ze zkoušky v Burgtheatru, abych ho v džínách zpravil o Chartě 77. Prezident Klestil mě žádal o připomínky k svému projevu v Praze, až jsem mu jej napsal. Prezident Fischer mě občas zve na sklenku a kus řeči o „záležitostech zajímavajících obě země“.

Ve vlasti mě prezidenti Zápotocký a Novotný škrtli z návrhů na státní ceny za hry *Záříjové noci* a *August August, august*. Havel se mě jako znovu českého občana na nic neptal, asi že odpovědi znal, Klaus taky ne, neboť všechno věděl líp. Zeman mě teď chtěl s sebou do Němec, ale dřív mě pozvala slovenská televízia, a hlavně nebyl čas seznámit se s jeho záměry, takže jsem nechtěl způsobit víc škody než užitku, ani ozdobně mlčet.

Z předsedů českých vlád po mně žádný nic nežádal. Nabídl jsem se Nečasovi sám jako expert na psychologii rakouských vymítačů jádra vůbec a Temelína zvlášť; vedl jsem s nimi spor a nastudoval problematiku tak, až zírала i atomová paní Drábová. Po měsících mi adresát dal napsat, že děkuje. Až tuto středu se mi ozval v autě hlas nového premiéra, jenž mě pozval na návštěvu. Slíbil jsem přijít jako občan, který odrostl politickým hrátkám a mluví s každým, kdo o to stojí.

Uváživ, že jistě zná mé kající rozhodnutí nevstoupit do arény politiky, usoudil jsem, že tématem budou maléry s ministerstvem kultury. Sepsal jsem k tomu stránku úvah a šel spát pokojně, jako když jsem kdysi napsal včas domácí úkol.

Taxikář se lekl, když spatřil před Kramářovou vilou kamery, a uklidnil až po ujištění, že nebude zkoumána účtenka. Mě uvítaly blesky aparátů a volání – Jdete k premiérovi? – Ano. – A co vám chce?? – To se právě dozvím. Už jsem byl vpuštěn do zahrady, když křikl chór – A kdo jste??? Nechal jsem je, aby to vyzkoumali. Premiér Rusnok mě přijal v místnosti s výhledem, který vysvětluje, proč se odtud žádnému nechce. Abych nezdržoval skládání vlády, vytáhl jsem papír hned, – Nevím, kdo by měl šéfovat kultuře, ale zdůvodnil jsem, kdo by neměl:

„Kdo nemá potuchu o jejím smyslu a fungování, i kdyby byl sebelepší manažér. Kdo tu potuchu má, protože je třeba z oboru, ale chová se nekulturně. Kdo nechápe, že umění je taky tržní produkt, pročez necítí nutnost bojovat za investice do něj. Koho netrklo, že v stejně malém Rakousku je podporované a proto špičkové umění magnet na turisty. Kdo převezme tu funkci bez jistoty, že dostane pro rezort 0,8 % rozpočtu. Kdo nepředloží reálný návrh, jak vyřešit krizi Národního divadla, rozkotaného dvěma amatéry od strany STAN.“

Premiér poděkoval, ale dál se kupodivu zajímal spíš o mé nové práce. Když jsem skončil u *Cyrana* i *Hašlera* a pozval ho do mateřského Divadla na Vinohradech, povstal, a bylo jasné, že nadešel klíčový okamžik. – Pane Kohoute, oslovil mě slavnostně, – chtěl bych vám popřát vše nejlepší k vaším blížícím se narozeninám. V etui se státním znakem se teple leskly dva knoflíčky do manžet.

Tím audience skončila. Otázky novinářů za branou svědčily, že ve mně byl odhalen údajný spisovatel, o němž většina nikdy neslyšela, což zapadalo do špatného obrazu vlády. – Budete ministr? Náměstek?? Poradce??? Představil jsem se jim blíž. – Jsem váš kolega a tedy i konkurent; vše, co na mé návštěvě zajímá veřejnost tak, že tu pro ni držíte stráž, jí řekne můj sobotní Trilobit v MfDNES.

Cestou byl další taxikář vydešen zavoláním z Úřadu vlády, patřilo však mně. Překvapen knoflíky zapomněl jsem tam svůj přšiplášť

značky Burberry, i po třiceti letech jako nový. Pan premiér jej naštěstí nepovažoval za všimné, takže jsem dostal slib, že bude zaslán do vinárny Orlík, kde jsem měl obědvat. Mezitím jsem dojel k Všeobecné nemocnici a zjistil, že peněženku mám v plášti. Šofér se zdál řešit, zda mě zavést na policii či uvěřit, že mu Kč 123,- pošlu, když z rádia zazněla zpráva o spisovateli, jenž byl právě ve vládní vile pasován na ministra; možná si pomyslel, že budu hledat šoféra, řekl, že na dluh nespěchá a přál mi hodně úspěchu.

U pana docenta Brůhy z interny jsem si půjčil 30 Kč, abych měl na poplatek, za nějž mi na chirurgii pan doktor Chrz odebral vadný kousek nohy. Při chůzi na oběd mi různé hlasy v mobilu říkaly – Příteli, Mistře i Pavlíku, dokládajíce tím nárok na informaci, kdy nastoupím. S těžkým srdcem jsem odkázal na sobotu i svou miláčku Lídu Rakušanovou. V Orlíku jsem stoupl v očích personálu, když tam z vlády doručili můj plášť na státním ramínku. Do vlaku mě zavolał kamarád, který obvykle neskočil nikomu na špek. – Otevřel jsem si flašku, Tobě věřím, že s tím svinstvem zatočíš! Na nádraží v Brně jsem se viděl v ČT 24; recitoval jsem tam, mladý, své verše a celebrity pak ujišťovaly, že jsem se polepšil. Moderátor bratislavské půlnoční dvouhodiny Štefan Hřib mi děkoval, že jsem vzdor novým úkolům neodřekl. V hotelu jsem našel mail:

„Tedy, Pavle, podle všech pravidel máš být spisovatel na Sázavě a ne ministr v Praze. Už ty změny nestíhám. Myslíš, že by sis našel ještě před jmenováním čas přečíst si můj text? Byl bych Ti vděčný a coby ministr budeš podporu médií potřebovat, nezapomeň! Děkuju moc. Tvůj P.“

Když jsem se zahlédl i v nočních zprávách, vzal jsem si z minibaru vodu. Konečně jsem zas jednou Pan Někdo. A Něco z Něho mi už jistě zůstane, protože nikdo normální u nás neuvěří, že nezamlžuji tajné pikle v rámci probíhajícího puče: komunista jednou, komunista vždycky, ten tak vezme obyčejné knoflíky...! Usínaje, řekl jsem si podle Švejka – To jsem byl dneska zase užitečný!

Plevel

13. 7. 2013

„Od počátku pěstování dbal člověk, aby vzkvétaly jen rostliny jím vysazené. Dodnes se však daří jen s využitím chemických přípravků udržet čistotu pěstěných rostlin bez různých plevelů, pro něž je charakteristická vysoká schopnost rozmnožování a mimořádná odolnost.“ Až potud lexikon. Odtud současná ‚kauza prima‘ České republiky.

Moudrou větu z první reakce Karla Schwarzenberga, že dramatická ‚realizace‘ provedená Policií ČR z podnětu státních zástupců může znamenat při úspěchu posílení naší demokracie, ale při neúspěchu ji poškodit, si řada politiků i novinářů o půlku zkrátila. O tu první! Náhle se zdá, jako by větším nebezpečím pro fungování státu a svobodu občanů byla případná ukvapenost orgánů činných v trestním řízení (dál OČvTR) a ne dvacet let trvající masivní a notoricky netrestaná činnost zločinců. Některé komentáře a výroky hovořily dokonce o spiknutí majícím v programu další totalitu. Státní zástupci a policisté je mohli chápat jako pohružku, že své oprávnění vzali příliš vážně a mají za to počítat s příslušnou odplatou při první příležitosti, jakou může být i prodlení a tím spíš zakopnutí.

Politická „stará garda“, která už téměř od vzniku České republiky neopouští televizní obrazovky, což dokládá, že se na dnešním stavu republiky významně podílela, prokazuje víc a více, jak málo zná ve své střežené izolaci náladu mezi občany. Podobá se partě divadelních kritiků, kteří vyslovují zcela opačné soudy než vestoje tleskající publikum, a chápou se právě proto jako věrozvěsti mezi primitivy.

Normálně myslící občan této země mohl nedávný policejní kvapík stěžít vnímat jinak, než že vláda premiéra Nečase začala plnit

jeden z úhlavních volebních slibů a dovolila OČvTR odložit svěrací kazajku, jež umožňovala, že u nás zloději a podvodníci osvědčili „vysokou schopnost rozmnožování a mimořádnou odolnost“ jako plevel – v nejhorší podobě přesličky, která škodí planetě od prvohor a dodnes ji ohrožuje hladomory vyvolávajícími povstání.

Normálně cítící občan může sotva přistoupit na tvrzení, že centrum organizovaného zločinu se uhnízdlilo právě v útvaru, jenž ji má potírat, a proto hrozí nebezpečí, že v členské zemi Evropské unie vypukne nový třídní boj, neboť zde právě započal puč plukovníků. Ať už to s maskou profesionálního hráče pokeru tvrdil končící ministr správce měšce Kalousek, s tváří přetíženého megafunkcionáře končící ministr spravedliva, nebo s výrazem upachtěného snaživce věčný student práv Benda, jenž možná bude poslancovat od maturity po eldéenku jakožto bakalář h.c. v oboru Triky a intriky, jsou to tvrzení účelová: šíří ve společnosti strach z nereálného nebezpečí, aby odvedla pozornost od vlastní reálné obavy, že končí časy, v nichž si, co se jim zlíbilo, mohli dělat nejen zločinci, ale i politici.

Valnou většinu Čechů tvoří s pravděpodobností blízkou jistotě slušní a schopní lidé, kteří poučení vlastními dějinami chtějí trvale žít v prosperujícím státě vedeném politiky schopnými a slušnými – navíc ve fungujícím svazku s dalšími evropskými národy nahrazujícím falešnou a proto stále ohroženou suverenitu bezpečnostním systémem, jenž spolu s územím chrání i demokracii.

Valná většina Čechů žila proto dosud v nové republice s husí kůží, kterou už nenaháněly totalitnímu režimu oddaná policie a zavázaná justice, ale bohužel premiéři a ministři vnitra i spravedlnosti demokratických vlád jdoucí zřetelně na ruku zločincům tím, že po léta nepřipustili zákonné fungování vyšetřovatelů, snad z předtuchy, že by jim mohli padnout pod ruku sami. K tomu nyní došlo a první obětí se stal paradoxně premiér Nečas, který změnu umožnil, za což mu patří uznání jako hojivá mast na jeho osobní šrámy.

Valná většina Čechů, jak se to jeví v běžných hovorech, nesdílí strach politiků, že je ohrožena demokracie, ale obavy OČvTŘ, že mají být sotva vzkříšené mechanismy na její ochranu opět ochromeny. Předminulou neděli to byli bývalí i současní policisté, kteří v *Partii* televize Prima i v *Otázkách* ČT působili přesvědčivěji než politici a novináři bijící na poplach proti nim.

Exministři, dálposlanci i médialisté by neměli snižovat vlastní důvěryhodnost až podezřelým snižováním věrohodnosti těch, kdo konečně postupují podle zákona vědouce dobře, že budí nebezpečný odpor ohrožených a nemusí je čekat čest a sláva, ale možná i konec kariéry. Dokud OČvTŘ pracují, nezaslouží si klacky pod nohy ani slinu na štít, nýbrž podporu srovnatelnou s národním mužstvem, které publikum povzbuzuje i za nepříznivého stavu utkání, pokud nechává na hřišti vše. O potlesku nebo pískotu rozhodne teprve výsledek.

Plný stadión se má k plejerům na hřišti asi jako občanstvo země k počtu politiků hrajících o moc. Každý z diváků má dost vlastních starostí a neprožívá to klání zdaleka jako hráči. Umí si představit, že ti, kteří se po léta vidí dnes a denně na obrazovkách a prvních stránkách novin, podlehnou dojmu, že ta moc jsou oni a mohou faulovat. Současný zápas pískají však k jejich smůle a našemu štěstí rozhodčí v taláru, a také sudí Čas, který sice s častým zpožděním, ale pak spravedlivě označí, co byla kulturní rostlina a co plevel.

Milý Ludvíče Vaculíče,

20. 7. 2013

aneb Luculíku, jak Ti rád říkávám těch šestačtyřicet let od chvíle, kdy jsem poprosil ve Vinohradském domě jistou Jelenu Mašínovou, aby Ti po Tvé legendární řeči na IV. sjezdu spisovatelů přinesla z mé domácí lékárničky, jak sis přál, „něco, po čem bych dneska usnul, a něco, po čem bych zítra vstal,“ tak už máš pozítří zase narozeniny. 22. červenec, to právě začíná vládnout Lev, a na koho než na Tebe se u nás víc hodí slavná Shakespearova pochvala ze *Snu noci svatojanské* – Dobře’s řval, lve!

Když míváš významná jubilea, jsou Tě plné noviny a můžeš se právem těšit z možnosti, kterou Tě obdaroval osud: číst budoucí obdivné nekrology ještě zaživa. Pro případ, že Tě báječní mužové a ženy u redakčních počítačů pro letošní nekulatost přehlédnou, zaskakuji, abych složil poklonu tentokrát ne Tvému spisování a Tvé občanské kuráži, nýbrž Tvé úžasné prozíravosti, s níž jsi si na samém počátku životní cesty vyvolil za osobu blízkou dívku Madlu.

Neexistuje už žádná intimita, kterou bych o Tobě mohl prozradit, natož výhodně prodat bulváru, protože jsi všechny zaznamenal sám podrobněji a barvitěji, než by to dokázal nejohravnější investigativce, ve svých prózách. Díky jim ví každý literární gourmet, co všechno obnáší Tvůj *Český snář*, i *Jak se dělá chlapec* a jak se provádí záhadnou češtinou nazvané *Loučení k panně*. Jedno však popsáno není: kterak to všechno přežila ta dívka Madla a jak se přitom dokázala stát magnetovou horou, jež Tě k Tvému štěstí vždycky přitáhla zpátky.

Že k Tvému štěstí? Ale ano, jelikož není truchlivějších postav nad staré muže, kteří ještě jednou podlehnou volání divočiny v přesvědčení, že jsou ve všem stejně mladí jako jejich duch. Ten, byť

sebezářivější, je totiž dřív či později opuštěn vlastním chabnoucím tělem, které zpuštěně nevzal v úvahu. Tys dokonce, jak ses přechoťně vyznával, podlehl více než jednou, ale měl jsi ono štěstí, s nímž ses kdysi tak předvídavě oženil, a to Ti zůstalo nakloněno, i když jsi byl na čas ohlušen a oslepen jiným.

Husákova Bezpečnost pilně slídila po Achillových patách sledovaných Objektů, aby se průnikem v zranitelném místě zmocnila jejich celého života a proměnila je k obrazu svému. Kolik tak zaskočila dotud občansky slušných lidí! Tvou ‚patu‘ jim odhalily Tvoje vlastnoruční fotografie ukradené při domovní prohlídce. Nejstatnějšího estébáckého rafana Martinovského-Maturu ihned nasadili na Madlu v přesvědčení, že s ní bude mít snadné pořízení. Sliboval modré nebe jí i jejím synům trestaným za vzdorného otce. O tři roky později zdůvodnil žádost, po níž byl přeložen na „kulturní činnost“, duševní frustrací pro totální pracovní neúspěch. Madla se ukázala být Tvůj opěrný bod, s nímž ani ten protřelý fízl nepohnul.

V tom se podobala Olze Havlové, kterou její muž Václav vděčně nazýval svým korzetem. To označení je matoucí, když je známo, že svíraný mohl z toho sevření fyzicky vyklouznout snadněji, než pověstný kouzelník Houdini ze svých pout; ale je trefné, pokud míní rovněž obecně známý fakt, že uprchlík stále kroužil jen na dosah svého pevného bodu a vždycky se k němu vrátil, aby se neztratil sobě samému.

Osobně jsem Vám oběma Vaše všechápající ženy nezáviděl, protože bych je nevyměnil za vztah, o nějž musí oba partnəri ustavičně zápolit, což vyrábí střídavý proud odpuzující nudu. Ale jak Olga tak Madla dokázaly, že jste se Vy dva právě v nejkritičtějších dobách souboje s režimem nikdy nedostali do tlaku ze dvou stran, který rozdrtil nemálo silných chlapů. Zůstali jste proto hlavními nosnými sloupy disentu až do doby, kdy se z umlčených stali mluvčí své vlasti.

Je věčná škoda, že v listopadu 1989 mladí pobočníci starého spojence právě Tobě nedovolili promluvit na Letenské pláni, kde

řečníci před milionem občanů rýsovali obraz budoucí demokracie. Protože vím, o čem jsi chtěl hovořit, věřím: díky Tvému vystoupení by nebyla tak drsně sametová, že zraňuje většinu občanů dodnes, když přihlížejí, jak se bývalí tajní policajti veřejně posmívají těm, které zlomili.

Šestici literátů, jež v prosinci 1972 sbírala mezi kolegy podpisy na petici za osvobození politických vězňů, opustili už Karel Kosík a Václav Havel. My zbylí čtyři – s námi dvěma Ivan Klíma a Alexandr Kliment – se dosud denně hlásíme do služby, i když je nám dohromady 320 let a jeden z nás na stará kolena skokem z mostu do zimní Vltavy prověřil připravenost integrovaného záchranného systému. Při našem životopisu a naší životosprávě odporuje naše žití vědeckému výzkumu i zdravému rozumu. Nejlogičtější vysvětlení je, že jsme válečné děti, které jejich století otužilo tak, že si mohou užívat i dalšího.

V Čapkově hře *R. U. R.* je to žárovka, která dává poslední naději; dokud svítí, svět lidí ještě vzdoruje útoku robotů. Žárovkou naší generace jsou Tvoje *Poslední slova* v úterních Lidových novinách. Tak piš, Ludvíče, ať si to tu ještě trochu užijeme. My, co už víme, že život nejsou tance s politiky, po nichž v lepším případě nezbude stopa a v nejhorším přibudou vraždící pole, ale nádherná vteřina věčnosti, po níž jsme směli a pořád ještě smíme náležet k jediné myslící čeledi v našem vesmíru.

Epilog

„Stala se mi trošku mrzutost. Pavel Kohout o mně napsal tak oslavný článek, že se to nedá podruhé číst. A vyšel v den, kdy on má narozeniny, na něž já jsem nepomyslel. To je skoro dramatická režie: je v tom celý Kohout! On je jedním už z mála sloupů mého života: on, Ivan Klíma, Alexandr Kliment... V tom článku si všiml něčeho, čeho předtím nikdo: že já bych bez své manželky nebyl tak veliký, jak on mě vidí.“

*— Ludvík Vaculík
v Posledním slovu Lidových novin, 13. července 2013*

Text proti vedru

3. 8. 2013

Teplo-tepleji-horko-horčeji-vedro-vedřeji – i čeština střečkuje, koupe-li se písarova hlava ve vzduchu schopném uvařit vejce do skla.

O čem psát za mordýrského tropična, kdy se i písari ze všeho nejmíň chce číst a proto by psaní s gustem vzdal. Hrozí však, že z čtenářů, kteří vezmou tyto noviny do ruky vzdor parnu stále hustšímu, takže kladoucímu až fyzický odpor, se pár fanatiků prolis-tuje až sem a nenaleznuvše obvyklých 5050 znaků o čemkoli, zruší předplatné! Kde se uchytí přesluhující trilobit?

V české saharské noci, jež se rozezná od dne jen tím, že je tma, vzbudí písare představa, že byl jako první křesťan v římské aréně ponořen do vroucího oleje. Zjistiv, že se vaří ve vlastním potu, jde do koupelny a sedě pod jindy ledovou, nyní však vlažnou sprchou, hledá téma, jež by mu zchladilo aspoň ducha. A tu bleskne otázka: Kdy mně bylo v životě nejvíc zima? Vzpomínka stará třicet let se tak vryla, že ji mysl odkrývá jako gramofonová jehla melodii:

Jsem na jedné z „čtecích“ cest po německy mluvících zemích, hlavnímu sloupu mé finanční stability. Už týden vyjždím o polednách hvězdnicovitě z Frankfurtu, kam se v noci vracím do hotelu. Dnes je na řadě město Göttingen, česky Getynky. Panuje letní vlaho, což mě svede trucovat pokročilému listopadu; k letnímu saku беру pouze šusták. Když mě od vlaku veze knihkupec, přehlédnu past: město patří k zpupným, která v devatenáctém století odmítla pustit lomozíci železnici do centra, pročez je od nádraží dělí dodnes pár kilometrů.

Čtení mělo ohlas, knihkupec dobře prodal, a že místo autorových deseti procent kasíroval svých čtyřicet, rád ho pohostil i napojil.

Když mě na desátou dovezl k nádraží, kam měl záhy dorazit EC do Frankfurtu, furiantsky jsem mu popřál návrat k rodině a užíval si chvíli klidu na perónu, působícím v ten čas jako ateliér po natáčení. Pocítiv, že se ochladilo, navlékl jsem šusták a těšil se na jídelní vůz, když nade mnou dunivě zachroptěl tlampač, že se EC o šedesát minut opozdí.

Nevadí, bude aperitiv v restauraci! Byla tu, ale prázdná a zhaslá jako okolní prodejny tisku, suvenýrů a potravin na cestu. Staženými mřížemi na mě cenilo tmu i Reisezentrum s pokladnami. Tak tedy čekárna VIP, mám Bahncard první třídy! Zvoucně svítila, ale teplo v ní hlídaly zamčené dveře. Už nazloben jsem hledal personál. Moderní prostor nádraží byl přehledný, místnost výpravčích označena, ale rovněž tmavá a prázdná. Tehdy se do mě zahryzla zima.

Rtuť sotva spadla níž, než k nule, ale po teplém dni mohl rozdíl činit i dvacet stupňů a tělo to začalo vnímat jako mráz. Zostřil jej i sílící vítr, před nímž nebylo kam se skrýt, když na pohled spásné telefonní budce nedopřál módní dizajnér dveře. Pocit ohrožení umocňovalo, že v rozlehlém objektu nebyla jiná živá duše. V hlavě se rozběhl katastrofický film: civilizace utrpěla zničující úder a já jsem zbyl na nádraží v Getynkách sám.

Život mi několikrát předhodil situace vyvolávající strach. Ale byly vždy zásadně srozumitelné, takže jsem jim mohl přiměřeně odporovat, což spouštělo pohon adrenalinu, jenž zvyšuje tep i teplotu. Rozhodně mě v nich nikdy tak agresivně nezáblo. Zdálo se, že mi v žilách tuhne krev jako se to děje vodce v mrazáku, pročez teče jako olej a musí za chvíli proměnit v led mozek. Pochopil jsem, že se vši silou musím udržet v realitě. Osamělost jsem si logicky vysvětlil tím, že všichni místní si ověřují zpoždění vlaků telefonem, aby tu blbě netrčeli jako teď já.

Zavolat knihkupce jsem už nemohl, ani stěžovat si osobě blízké nešlo: došly mně mince a mobily ještě nebyly. Šusták a sako bez podšívky chránily mou kůži jako papír růži. Vzchopil jsem se

k aktivnímu odporu a začal chodit od konce peronu k začátku tam a zpět, stále rychleji. Snažil jsem se vyvolat přitom vzpomínky obsahující teplo. I ty nejvášnivější se už při zrodu měnily v rampouchy. Zkusil jsem počítat kroky a měřit, za jak dlouho peron přejdu. To fungovalo, stopky nadějně ukrajovaly vteřiny a minuty. Brzy musel kovový hlas oznámit dojezd vlaku. Oznámil však půlhodinu čekání navíc.

Tělo prosilo duši, aby ho neštvala výzvami k výdrž. Duše řvala na tělo, že kvůli němu nehodlá zmrznout. Tělu došlo, že by zmrzlo s ní, a dalo se opět v chod, ale bylo to spíš klopýtání. Getynky svítící na obzoru se zdály ležet dál, než luna. Myšlenka na ni vytáhla z paměti Rostandova Cyrana. Pochodoval jsem a hlasitě vyrážel rýmy. Svůj širák odhazuji v dáli... Ta doba her a malin nezralých... To Gaskoňští kadeti jsou... Jako v transu jsem slyšel hlásit, že zpoždění nabralo sto minut. Začal jsem Cyrana zpívat na známé operní melodii. Opojen všemi smysly jsem připojil tanec. Náhle přeplněné nástupiště bouřilo jako přijíždějící vlak. Posílal jsem polibky...

Později mi číšník objasnil, že souprava málem odjela beze mě. Naštěstí mu přišlo divné, že jediný člověk na peróně, před nímž náhodou zastavil jídelní vůz, stojí se skelným úsměvem nehybně a tiše jako sloup. S průvodčím mne vyzvedli do vlaku, opřeli o stěnu a vlili do mě dvojitého Jägermeistera na účet Deutsche Bahn.

Poslání: Léto budiž pozdraveno, byť se tento jeho způsob jeví poněkud nešťastným!

Vítání Aničky & Huga

10. 8. 2013

Minulý týden se dvěma mně dobře známým mladým párům narodilo po dítěti, jednomu dcera, jednomu syn. Den předtím jsem po letech opět jednou souhlasil s Václavem Klausem, když se drsně opřel brčálově zelenému sociologovi, jehož potěšil statistický odhad, že Češi vymírají a za půl století jich bude ničit ekologii planety o třetinu méně.

Oba dva porody mi v té souvislosti zazněly jako Sursum corda! Vzhůru srdce! Nemyslím, že by zrovna Češi škodili matičce Zemi víc, než miliardové supernárody, jsem naopak přesvědčen, že nás si zaslouhuje spíš, neboť komu bory šumí po lučinách a vody hučí po skalínách už v národní hymně? A jelikož mám po krk mediálních hrobařů všeho lidského, vydělávajících na tom, že se špatné události prodávají líp a draž než dobré, hledám způsob, jak skvělou zprávu, že republika o dva Čechy posílila, zatraktivnit. Beru proto novorozenou Aničku s čerstvorozeným Hugem na výlet do budoucnosti, jak ji vidí dřívěrozený optimista.

A. & H. usednou do školy jako prvňáčci v roce 2020. Protože Aničkina maminka je MDDr. přes chrupy & tatínek umělec zlatotepce, zatímco Hugovi rodiče jsou Dr. Ing. přes automobily & Mgr. PhDr. přes arabštinu, navíc MBA (mistryně byznisových afér?), půjdou obě ratolesti jistotně na vysokou, kterou ukončí zhruba 2035. K titulům přibude zřejmě i zděděná ztepilost plodičů & rodiček, čímž o nápadníky nebude nouze. Nevsadím sice na to, že se dají dohromady právě spolu, ale při sílícím domácím i světovém výběru lze čekat, že se Anička bez problémů vdá i Hugo ožení do roku 2044. Dál může načíst jejich osud pouze diplomovaný věstec, já se omezím na jedi-

nou předpověď: jelikož není důvod očekávat, že by se prodlužování lidského věku zastavilo, dosáhnou A. & H. mého současného stáří v rujném stavu roku 2098, kdy se za nimi jako za lodí potáhne stále se rozšiřující vlna dětí, vnuků a pravnuků. Přirozeně pouze tehdy, vytrvá-li mír!

Z převratných vynálezů ležel už v roce 1928 v mé virtuální kolébce o málo starší rozhlas, k němuž pak po jedné linii přibyl zvukový film, televize, počítače, mobily, čipy, laptopy či ipady, a po jiné linii se líhla energie z jádra, kosmonautika, genetika... Během jediného lidského života akceleroval pokrok ve všech oblastech techniky a vědy víc, než za celé trvání lidstva předtím, přičemž prudký vývoj nezbrzdila ani světová válka a řada krutých diktatur. Odhadnout, co se při stálém ostření myšlenek zrodí za života Aničky & Huga, přesáhlo dávno obzor fantazie Julese Vernea a blíží se k horizontu Raye Bradburyho.

Proč neustále malovat hororové scénáře podle tuctových katastrofických filmů a denně si z médií pouštět na játra aféry, jakých je dvanáct do tuctu, dokazující, že nás už nic dobrého nečeká? Vždyť každý nový človíček je další výzva předkům, aby činili svět, kam ho donutí vstoupit, pořád obyvatelnějším! Evropská unie bývá módně líčena jako moloch, který násilím užírá národům identitu i svobodu a ubíjí tvůrčí myšlení. Ale vždyť do takového srabu jsme se naopak narodili my i naše děti, které jsou už samy rodiči rodičů Aničky & Huga, a vyhrabali jsme se z něj sotva před čtvrtstoletím. Je snad většina Čechů i Evropanů padlá na hlavu, aby se dobrovolně vrátila do kotců státních hranic, kde nás budou chovat pro své pekáče politici lokálního formátu??

Globalizace je vydávána kritiky za příšeru požírající na světě vše jedinečné, aby to v mocných útrobách strávila v jednotný trus, jemuž schází dokonce i zápach. Jenže právě ten živelně vznikající mezinárodní propletenec vlastnictví surovin, továren, spojů, bank, firem, budov i půdy je nejlepší pojistkou proti klasickým konfliktům,

v nichž si skoro každý národ v minulosti stále znovu zkoušel urvat něco z cizího. Kde teď cizí hledat a jak odlišit od vlastního?

George Orwell v románu *1984* pohrozil vizí světa rozděleného mezi tři diktatury, z nichž dvě spolu válčí a třetí se na to chystá, což se však ve skutečnosti děje podle společné tajné dohody, která tak navždy proměnila lidstvo v otroky a vojáky. Nejstarší z žijících generací znaly desítky let planetu rozpolcenou napůl, jak to diktoval atomový pat. Dík skvělým politikům euroamerické civilizace, ale i s velkou dávkou štěstí dostal svět dnešní podobu, která nabízí lidstvu nebývalou šanci. Anička & Hugo se narodili do nejlepší doby, jakou měly kdy dějiny na skladě. Kdo na to hledí z ptačí perspektivy pětadesátilet, na jejichž úpatí vládly bída, epidemie, válka a tyranie, mohl by považovat stesky dnešních kronikářů za rouhání.

Nečiní to, když ví, že současnost nemůže vyžít jen ze srovnání s horší minulostí, kterou potomci sami nezažili. Zkušenost je nepřenositelná a musí být vždy učiněna znovu. Pročež zbývá doufat, že zápas s všedními problémy, špatnými lidmi a nefunkčními institucemi nezatemní většinu občanů mysl tak, aby opustili ideu demokracie, toho vyzkoušeně nejlepšího ze všech špatných způsobů soužití na téhle planetě.

Zítra se nemusí tančit všude; postačí, že se nikde nebude zabíjet. Vítej na světě, Aničko! Vítej na světě, Hugo! A vítejte doma z porodnice i vy, první paterčátka nás všech, tím vzácnější, že romská! Šťastnou cestu vaším stoletím!

Národe, už zas ti hoří divadlo II

17. 8. 2013

„Titul tohoto Trilobita se hodí spíš pro bulvár, jenže bohužel moc nepřehání. V Národním divadle žhne ohnisko konfliktu, který může poškodit s českou kulturou i společnost. Nebude-li včas zneškodněn, pak zatímco uragány jsou označovány jmény svatých, dostane další požár ND jména špatných hasičů.“

Tím názvem začínal a tímto slibem končil Trilobit 20. prosince 2012. Byl psán s obavou, že konflikt se může jen zhoršit, bude-li jej dál hasit problémů neznalá a k řešení nezralá ministryně kultury fungující doslova na vodítku dvou poslanců, kteří sotva věděli o problému víc než ona, ale chtěli mít aspoň jeden STaNový (starostensko-nezávislý) zadek ve vládním křesle.

Na předchůdkyni teď razantně navázal novopečenec. Nepoučen trapasem, který si vyrobila při setkání se souborem činohry Národního, sestřelil od boku už při svém nástupu nového ředitele, o jehož profesní způsobilosti a osobních vlastnostech by věci znalí nepochybovali, ani kdyby ho už předtím nevybrala komise odborníků. Jan Burian má totiž vizitku, která za rok nabude nepřehlédnutelných rozměrů: po brněnském Stanislavu Mošovi je to on, kdo v zemi, nad níž po každé prosbě o větší vydání na kulturu zaduní Ne! dokázal získat i pro Plzeň velké moderní divadlo. Už hrubá stavba vysílá energii Tančícího domu, jednoho z magnetů Prahy. Hotový Burijanštejn!

Dokázal pro svůj nereálný sen nadchnout politiky a sponzory všech vyznání tím, že vsadil na veřejně ověřitelnou výkonnost. Trvalé válčení v ND a v Státní opeře předvádí, co vše musí šéf více-

souborového gigantu umět, ač sám disponuje běžnou lidskou silou, aby spřáhl dohromady desítky uměleckých individualit, z nichž nejednu svádí talent k tomu považovat se za nedotknutelnou. Že takový vzejde z veřejného řízení, kam se smí přihlásit každý namyšlený mimoň, napadne jen někoho, kdo o tom nemá tušení. Dokazovat dlouhou řadu sezón, aby byly ansámby plné pupků světa denně schopny spolupráce, je úkol pro špičkového diplomata, jenž musí být k tomu skvělý psycholog a perfektní organizátor, aby i protichůdné zájmy zadministroval a zrealizoval. Podobá se to tanci na visutém laně bez sítě, což zažil sám Burian i v Plzni, když mu do něj kopli závistníci. Nezávislá komise pak zas nenašla lepšího.

Jeho kvalifikaci nově ukázala v minulých dnech televize. Tragikomickým protihráčem mu byl poslední ministr kultury, oslepený v horké noci reflektorem a užíraný komáry, nesmiřitelnými protivníky zmínění dva poslanci STaNu, vhrdlolhoucí jako kluci svádějící rozbité okno na jiné. Jan Burian dokázal nechovat se k nim jako k nepřítelům, kteří ho chtěli zničit profesně i existenčně; jednal se všemi jako režisér, jenž v rolích hlupáka, intrikána, nebo i padoucha pořád vidí jejich civilní představitele a snaží se jim věcně vysvětlit pravidla souhry.

Kdo se s ním setká, nevěda, čím je, může ho považovat za – námátkou – vrchního z šestihvězdičkové restaurace, indického milovníka bohemistky či bankovního úředníka ochotného nabídnout výhodný úvěr i schopného smířit klienta s poklesem kurzů. Tak nějak ho musel mylně odhadnout ministr Balvín, když mu z podnětu špatných nebo osobně zaujatých rádců podtrhl jako kat stoličku židli prvního principála v zemi české.

O „Zlatou kapličku“ se prou současné ankety, má-li i dnes výsadní postavení. Většina míní, že ne, podobně jako Národní museum, státní vlajka nebo hymna. Tu dokonce prohlásil výtvarník David Černý za „jednu z metafor národní povahy“, kterou by filmově vystihl „statický záběr na prdel“. Tak se to může jevit leda primitivům,

anebo nedospělcům, k nimž jsem patřival, pročez vím, že se z toho dá při dobré vůli vyrůst. Profesně je Národní divadlo jistě jen „jedno mezi jinými“, ale současně jedním ze svorníků, které po staletích živoření sepnuly bezpočet rozptýlených hledačů identity v moderní českou společnost. Nemůže v soutěži s ostatními vždy udávat kurz, ale má zůstat důstojnou vlajkovou lodí veškerých kumštů, jež každá divadelní scéna spojuje, což osvětluje Goethův pojem: Gesamtkunstwerk. Proto udivuje, jak lehce ji právě v ohrožení, kdy volá po solidaritě, opouštějí herci, kteří se na ní „udělali“. Ti se za trest brzy podiví, jak krátce jí budou scházet.

Ale buďtež tu konečně podle slibu z úvodu uvedena jména „špatných hasičů“. Ministr Balvín už jen přilil olej do ohně, a pak z něj na příkaz premiéra Rusnoka ještě včas vytáhl čerstvě přiloženého ředitele Buriana. Až do mrtě upálila svého direktora Ondřeje Černého ministryně Hanáková, a už rok před její hranicí založil neumětelským pářením Národního divadla se Státní operou přímo stepní požár ministr Besser.

Ovšem praví požárníci, kteří jeho i ji do funkce vybrali a pak je nechali „kapličku“ opékat, dokud to nevyvolalo volání po jejich odvolání, jsou Petr Gazdík a Stanislav Polčák, poslanci podstrany TOP 09, zvané Starostové & Nezávislí. Korunovali to, když se v televizi snažili vymazat z paměti současníků, že to oni dva řídili tři roky osudy ND přes zubního lékaře a vychovatelku. Všechna ta jména, chce-li si jimi ctihodná strana STaN dál ničit pověst, se příznivcům kultury nabízejí ke škrtům z příštích kandidátek.

Osamělá mušketýrka

24. 8. 2013

Opět citát, tentokrát z autobiografie *To byl můj život??*, kapitola 13:

„Televizní zpravodajskou Jednadvacítku v září 2001 zahájí dotaz moderátorky, adresovaný třiasmdesátiletému: ‚Trápí vás, že jste pomáhal budovat zločinecký režim?‘ Protože v obrazovém dokumentu starém půl století budou přitom pochodovat tisícihlavé zástupy jásajících vrstevníků, přijdu si po několik vteřin jako Velký Loutkař ovládající na šňůrkách davy. Generační paměť, která má naštěstí stále ještě mnoho živých nositelů, však v jednom neklame: pod všemi těmi bombastickými slovy i rituály bylo v prvních poválečných letech nefalšované a nesobecké nadšení.“

To jsem se vzápětí pokusil divákům vysvětlit, ale otázka vypálená tou mladou ženou mě štvála dál, ještě v noci, ještě další den. Adresována živě autoru, jenž měl na kontě nejen blbé verše z mládí, ale i desítky her a románů, které se s ním nepřestávaly vyrovnávat, mi přišla přetažená, v těch pár minutách nezodpověditelná a proto vytvářející pro diváky neznalé dějin portrét nepolepšitelného zločince. Na moderátorku jsem si písemně stěžoval.

Když mi došla odpověď etické komise, která se podivila, že právě já se takovému dotazu dívím – při své biografii i opakované zásadě, že kdo z veřejně působících nesnáší kritiku, měl jít k poště! – už mě stížnost dávno mrzela. Jeho autorku jsem totiž od té doby sledoval s podezřením jako soudkyni v krasobruslení, která podtrhne neoblíbeného závodníka, aby dala vítězství svému favoritu, ale brzo uznal, že dává podobně zabrat všem, kdo vkračeli na obrazovky, aby tam malovali svůj portrét v barvách jim nejpříjemnějších. Došlo mi, že její otázka byla logická a měl jsem čas na ni

reagovat, pročez mi spíš přišlo líto, že kdybych se rozkrájel, bude mě provázet za hrob.

Právě jsem se loučil s Vídní, která se mi v roce 1979 stala náhradním domovem, takže jsem tam jakožto homo politicus vnímal každou tektonickou poruchu ve společnosti, a obrátil pozornost k staronovému domovu. Srovnáním jsem mohl vytušit mnohá nebezpečí, která probuzenou vlast čekala, a vytipovat i v nově vzkříšeném oboru – publicistice, kdo z adeptů bude sloužit demokracii a kdo jen egu. Česká média k mé radosti vyplodila víc špiček nežli rakouská a ne méně než německá. Moje televizní katyně patřila k nim. Poslal jsem jí omluvný dopis a rád ji viděl dál.

Nezažil jsem, že by jí došly informace i argumenty, že by ztratila nit, nebo že by ji politik, ekonom či umělec, s nímž vedla svůj rychlý dialog, zaskočil. Občas mně vadil její neměnně strohý výraz v pasážích, které mohly rozhovor oživit, ale zas: neusmála se na nikoho, což bylo férovější, než usmívat se jen na někoho. Cenu si zasloužil její noční diškurz s ministrem Balvínem marně hájícím, proč sejmul ředitele Národního divadla, přičemž na něho jako fúrie z antických tragédií útočili komáři.

Cena hodná nynějšího vedení ČT byla Daniele Drtinové, nositelce televizní Elsy za pořad *Události, komentáře*, udělena jejím šéfredaktorem krátce nato: odvolal ji právě z té nejprestižnější relace do času, v němž se kdysi vysílaly večerníčky.

Když za hluboké totality chtěly stranické orgány odstranit z rozhlasu Ludvíka Vaculíka, protože netancoval, jak pískaly, byla to jeho redakce, především komunisté v ní, kteří řekli své Ne! tak razantně, že před ním i nadsoudruzi rychle ustoupili, aby ráno nepřišli do prázdných kanceláří. Pokud se kdo domnívá, že v demokracii nemůže ke křivdám vůbec dojít a má tu stávající za provizorní, čekaje, až nadejde ta pravá, žije pouze další sen, ne nepodobný snu poválečné generace, která ve zvucích seker slyšela prorážet překážky k šťastné budoucnosti, zatím co to tesaři podráždili břevna k šibenicím.

Demokracie může mít sebe líp nastavený právní systém, ale ten sám nikdy nikoho neochrání před nevůlí, svévolí, či dokonce zvělím na všech stupních – rodičů, učitelů, velitelů, šéfů, mistrů či ministrů, vyplývající ze slabých nebo i špatných stránek lidských povah. Poslední pomocí byla, je a bude v každé podobné situaci odvaha okolí zastat se zjevně poškozeného a postavit proti křivdě. Riziko přitom není tak vysoké, jak se zdá: stačí pevný názor několika kolegů, podepřený jejich autoritou, aby se ukázala vratkost pozice přeceňujícího se mocipána a našla možnost ulomit bezpráví hrot.

Za svobodu projevu se musí bojovat i v demokracii, protože se vždy najdou pižďuchové, jak je nazýval Havel, kteří se před nějakou vrchností podělají a udělají, i co jí na očích nevidí, aby si pojistili židli. Zdá se z mnoha výstupů, že naši teoreticky veřejnoprávní, ale v praxi občansky-nesvéprávnou Českou televizi dosud nevyklidil duch normalizace. Za co chtějí udatně bojovat ve svých pořadech jako novodobí rytíři pravdy ostatní političtí moderátoři, pokud by nebyli ochotni svést zápas za nespravedlivě poškozenou kolegyni? Nechápu, že by se tím sami předem přihlásili o podobný osud, až se někomu z panstva opět zamane? A že by tuhle morálku z obrazovek ordinovali široké veřejnosti? Dámy a pánové ze Zpravodajství České televize, vzpomeňte na Tři mušketýry! Byli čtyři – a všichni za jednoho.

Mezi slinivkami

31. 8. 2013

Sotva komu vymizí z paměti snímek španělského expresu, jak se řítí do zatáčky, kde se položí na bok a současně přetrhnou desítky lidských osudů. Podobné vteřiny číhají vždy a všude. Před pětadvaceti lety jsem považoval hlínu v běžecké stopě za stín na sněhu a vzápětí zíral na kost, trčící nad kotníkem z kůže. Až za chvíli se dostavila bolest a ještě později vědomí, že se všechny mé plány nejmíň na půl roku hroutí.

Mnohem nevinnější událost mě teď přivedla do pražské nemocnice, kde se však malý zákrok protáhl v hospitalizaci. Nečekané rozhodnutí lékaře vykojelo i mne. Zubní kartáček jsem sice měl s sebou, uvyklý z časů eSTéBé, ale se zatčením jsem už nepočítal. Vyšetřovateli v bílém jsem ovšem mohl odmítnout, ale taková svoboda se přičila dosud zdravému rozumu.

Pyžama jsem si nebrával ani pro kriminál, pročez zde vyfasoval státní s vysvětlením, že knoflíky se rvou v prádelně a uplavou. Zkušená sestra mně spojila cípy náplastí, abych nevzrušoval mladé kolegyně nahou hrudí. Ulehl jsem do monstrolůžka nastavujícího na povel polohu trupu i nohou, a ocitl se v jiném světě, který jsem v cizině nepoznal třicet a ve vlasti padesát let.

Potěšilo mě, že levý spolunocležník, docent estetiky, byl o dva hvězdné roky starší. Zato pravému, podnikateli v silnoproudu, bylo směšných sedmašedesát. Ze světa kypícího činností jsem se propadl do říše chorob. Nejvíc jich měl nejmladší, od pohledu sportovec, jehož muskulatura vyvolávala respekt a opálení závist. Výčet pobytů v nemocnicích však prokazoval, že by jednu zaměstnal sám, a příběh jeho slinivky břišní se zdál stačit na román.

S tou se potýkal i pan docent, ale ten leccos četl a viděl v divadle, takže o ní občas nemluvil. Zneklidnilo mě, že jsem se svou nicotnou opravou holeně vstoupil do pokoje zdráv na těle i duchu, a během pár hodin mě oboje opouštělo. Po pravé noze začalo bolet levé rameno a zdálo se mi, že se hlásí i ta slinivka, kterou jsem se domníval nemít. Mysl mi zaléval trud.

Na chodbě zatím v televizi prohrál Jablonec a vyhrál Liberec, načež se diváctvo rozešlo na kutě a mohl jsem se tam usadit. Donesl jsem diář a zkoumal, co zmeškám. Jako realista jsem odhadl pobyt na čtrnáct dnů, jako optimista jej zkrátil na týden. I tak se jevilo, že nesplním řadu slibů: zmeškám otevření areálu u bývalého kostela v Sázavě, natáčení telepořadu *Třistatřiatřicet* s kolegy Leošem Šedo a Michalem Vieweghem, i filmového portrétu Marty Kubišové. Nezkoriguji včas novou stodvacítku Trilobitů pro nakladatelství Mladá fronta a hlavně nepošlu čerstvý text do deníku DNES, takže vznikne radostná fáma, že mě vyhodili.

Strop starobylé budovy splýval v šeru s noční oblohou, od věže Apolináře zlověstně mrazil úplněk. V široké chodbě ohlušovalo ticho samoty. To vše s žalujícím diářem mě skličovalo dál. Spatřil jsem se zas ležet na tyrolském sněhu s vyhrzlou kostí, jenže tehdy se mi chlácholivě nabízela dobrá půle života slibující vše dohnat; tentokrát jsem se cítil být ve svém maratónu někde před stadionem a téměř bez dechu i sil. Celou mou budoucností se jevila být ta panovačná postel, finálním tématem slinivka a spol.

Vyklepal jsem si na sesterně stilnox, ale napočítal asi sto oveček, než ve mně zhasly vědomí. Ráno mi sportovec řekl, že jsem chrápal. Já?? To každý nový, těšil mě, pár dní trvá, než si nastavíte tu postel. Pak už balil, a já se vžíval do pocitů doživotně odsouzených sledujících propuštěnce, zatím co on se zvráceně těšil, že mu slinivka brzo pomůže zpět. S každým dalším vyšetřením jsem se cítil nemocnější, neboť jinak by mi je šetrný stát jistě nedal! Náplast na jupce se odchlípla, sestry mě mýjely jako oplzlíka. Stopky hlásily

čtyřicet hodin od mého znesvéprávnění. Přišlo mi, že už jsem tu týden, takže předpokládaný čas pobytu se bude jevit měsícem. V poryvu zoufalství jsem zvažoval, jak prchnout. Vtom jsem byl, opět nečekaně, propuštěn přes neděli.

Když jsem v pondělí nastoupil, ležel tu jen profesor matematiky, zas starší než já, takže jsem byl konečně benjamín. Zlobil ho pouze žaludek. Až v tom poklidu jsem si všiml, že strop má výšku skoro pět metrů, a zjistil, že mě hostí jeden z jubilejních pavilónů stavěných po celé monarchii na počest císaře. Vědec schválil můj výpočet, že pokoj skýtá čtyřem pacientům sto pět kubíků vzduchu. Dostal jsem modře zdobené pyžamo s knoflíčky a cítil se jako sekáč ze sekáče. I sestry na mě hleděly bez odporu. Nudu mezi večerí o páté a večerkou v deset jsem překlenul čtením svého románu *Konec velkých prázdnin*, který jsem za léta zapomněl tak, že jsem byl stále napjat, co bude dál. Úplněk od Apolináře vlídně hřál. Ticho široké chodby koupalo duši. Postel se mi něžně přimkla k tělu. Spal jsem prý tiše.

Nazítří mi cestou domů došlo, že ten divný svět mě bude asi hostit čím dál častěji a byl jsem tomu vhozu do ledové vody rád. Umělecký dojem: lékaři – evropský nadstandard jako výpěstek generací; přístroje – rovněž, vizitka Evropské unie; personál – slovanský mix, sloužící spíš vesele, než kysele, jak jsem to pamatoval z vítězného socialismu.

Holeň se hojí, rameno dobolívá, slinivku jsem nikdy neměl a nemám!

Alibibuch

14. 9. 2013

– Pěnkavo, řekl komisař Vaňátko, vy jste zas udělal půdu? – Ale pane rado, kvůlivá nim sem si založil alibibůch, kam píšu, co sem kdy dělal! – Tak třeba ve středu? – Mrknu se... v kolik to mělo bejt? – V šest večer. – A kde? – Na Újezdě. – Momentík... středa... šest večír... Újezd... To štymuje, pane rado. Tak už du!

Staříčká anekdůtka našla pokračování v diářích, které vedu od roku 1955, tedy právě děvětapadesátý. Podle standardních, jaké tu přestaly vycházet před třiceti lety, jsem si dal další vytisknout, a rok co rok tam vpisují data. Mají kolonky Den, Události, Práce, Místo, do nichž se vejde málo slov, ale uměl jsem z nich vyčíst vše do svých „memoárománů“, byť jsem občas šifroval pro případ, že je najde eSTéBé.

Vzal jsem dva ročníky s sebou, když mě režisérka Olga Sommerová dala dovézt do obce Pohled u Havlíčkova Brodu, neboť točila portrét dříve zakázané zpěvačky a slyšela, že jsem tam za ní jel kdysi s dotazem, zda podepíše čerstvou petici. Předtím už mi dali podpisy spisovatel Alexandr Kliment, cestovatel Jiří Hanzelka, dramatik František Pavlíček a herečka Vlasta Chramostová. Zbývala Marta Kubišová.

Uplynulo třicet šest let a skromnou chaloupku přebudovali noví majitelé v luxusní sídlo, kde znovu slavná slavice stěží poznala alespoň starou jabloň. Pod ní jsme usedli sledováni kamerou, kterou vzpírala Olga Špátová, režisérčina dcera i konkurentka v dokumentu. Nechaly na dvou veteránech, co s tím provedou, čímž přišly k slovu mé ‚alibibůchy‘.

Zatímco po azurové obloze se líně koulelo slunce vrcholného léta, zavála nás z diářů zima pojící roky 1976 a 1977, kdy se v Čechách udál zásadní střet režimu s opozicí. Martina paměť žasla, jak ji záznamy propisek usvědčovaly z vytěsnění drsných skutečností, s nimiž jsme tenkrát usínali a do nich se i probouzeli. Ačkoli, jak nám tvrdí mladá garda historiků, jsme měli kliku žít v oné éře totality, jež se podle nich dala snést, neboť občanům kynuly každé ráno Rudé právo, každý měsíc stejná mzda pro všechny a každé prázdniny naháčské pláže eNDéeR, rozhodla se hrstka věčných rejpalů obvinít ten osvětlený režim, že nedodržuje vlastní zákony o lidských a občanských právech, které přijal v létě 1975 v Helsinkách.

Diář doložil, že stačilo několik prosincových schůzek a pak už vlastně jen fištrón, aby se totalitní moc střetla na Tři krále 1977 s přízrakem, jehož se do konce svého živoření nezbavila, neboť pár listů průklepového papíru obsahovalo nezničitelné poselství. Název CHARTA 77 zářil po zbytek totality jako proslulé Mene Tekel. Listování teď upomínalo, že její zrod nebyl procházka růžovým sadem.

Jedenáctého ledna udeřila moc tak mocně, že bezuzdná šikana vyvolala světový skandál. Signatářům vzala telefony, řidičské, technické a osobní průkazy i zdravotní pojištění, takže z nich prakticky stáhla kůži občana. Denní zatýkání, občas rána zezadu, vyhazovy z práce, někdy i z bytů. Vynucené protesty zděšených kolegů, výhrůžné dopisy „pracujících“ z estébáckých škol a hákové kříže na vratech od místních milicionářů. Buzerace až kam, která přesáhla únosnou hranici, když na ni zemřel první mluvčí Charty, pan profesor Patočka. Jeho pohřeb, při němž u hřbitova túrovalo motorky sportovní družstvo Rudá hvězda a nad hrobem řvaly rotory policejního vrtulníku. Pak je v diáři poslední den března 1977 poznámka: Modlitba za Jana.

Marta to už jen tušila, ale její paměť probudil jeden z těch mrňavých technických zázraků, který podrží v paměti hodiny mluvených

a milióny psaných slov. Kdosi mi zaslal minifleš, když jsem ještě nevlastnil počítač, a vzpomněl jsem si na ni až před touto cestou. Hostitelé nám půjčili laptop a třešeň uslyšela hlas, který znávala, neboť tak tu zpívala dívka o polovinu mladší té dnešní.

„Králové lží a správci potratů / vždycky vám prorokům bolehlav nalijí. / Do nebe Quichotů a Sokratů / já Tě provázím svou melodií...”

Špatný zvukový záznam (kdo má původní, ať vrátí do mozaiky dějin vypadlý kamínek!) nás nutil přehrávat jej zas a zas, abychom vyloučili smysl textu.

„Tvé jméno Jan je psáno osudem, / ke slávě patří též kříž, kam tě přibijí. / Tebe však hlína tlačit nebude, / já tě ovívím svou melodií...”

Zněla z toho bezútěšnost oné doby, ale i předpověď, že ta národní polární zima přejde, my se jednoho letního dne sejdem opět na této zahradě a už neuvěříme, že se to všechno stalo, nebýt ,alibibůchů’.

„Neroste žádná pýcha do nebe, / zubatá v orloji lžikrálům odbíjí. / Až si tvůj národ přijde pro tebe, / já tě ověním svou melodií!”

Vzkříšené sloky mě nutily srovnávat, když mě večer doma jako teď každý den zalila média vlnou paniky, jak strašně ohrožena je naše mladá demokracie. Potěšilo mě, že má proti minulu tolik bojovníků, jen jsem se divil, jak málo z nich ví, že taková vždy byla a bude ze své podstaty, ale ta dnešní že jistě není, když její obhájci útočí bez rizika na kohokoli od policie až po prezidenta.

A usínaje jsem zadoufal, že když teď papež František zpřístupnil nebe i přespolním, předložím jednou své diáře Vševedoucímu, který je zkontroluje a řekne – To souhlasí, můj synu. Tak už pojď!

Julek, můj učitel snění

21. 9. 2013

Nechci předstírat, že jsem to sedmdesáté výročí přehlédl, a přiznávám, že jsem úvahu o něm poodložil, abych si mohl leccos ujasnit.

Osmého září 1943 byl v berlínském vězení Plötzensee popraven nacisty komunistický novinář Julius Fučík. Jeho portrét, jak ho romanticky nakreslil Max Švabinský, byl spolu s Picassovou holubicí logem poválečných desetiletí. Po něm nazvaný odznak osvědčoval tisícům nositelů, že přečetli vedle Fučíkovy *Reportáže psané na oprátce*, propašované na motácích z pražské věznice, i deset jiných ideologicky vybraných knih, a dokázali to před komisí. Jméno přijal i jeden z „mládežnických“ souborů, jejichž výkon snesl profesijní metr. Byl jsem několik let členem vedení, které tvořili režisér Jiří Horčíčka, novinář Karel Kyncl, skladatelé Harry Macourek a Aloisem Paloučkem a choreografka Eva Krešlová. Patřil k němu i dirigent Jan Zelenka; ten později jako ředitel normalizační televize řídil kampaň proti nedávným kamarádům – signatářům Charty 77.

Činnost dvousetčlenného tělesa zabezpečoval závod Auto Praga, k němuž jsem měl citově blízko, neboť můj tatínek byl ve třicátých letech prodejcem pragovek v Polsku a maminka tam ve vozech s kovovou dívkou na kapotě, rozrážející vzduch věncem v natažených pažích, jezdila reklamní závody. „Fučíkovci“ zachycení ve filmu *Zítře se bude tančit všude*, jak vystupují na světovém festivalu mládeže v Berlíně 1951, reprezentovali kulturu vlasti i za rok při Olympijských hrách ve Finsku. Účinkovali vždy bez nároku na honorář, neboť hráli, zpívali a tančili pro radost, jakož i k poctě svého patrona.

Ač mrtvý, ale spíš právě proto! (nemohl bránit v tom, aby byl jeho už tak retušovaný portrét dál kráslen vizážisty režimu k představě

revolučního hrdiny bez bázně a vady) stal se „Julek“ idolem „pokrokového“ jádra poválečné generace, tedy i mým. Když v padesátých letech padaly klapky s očí, urychlila masové vystřízlivění Fučíkova vdova Gustina, jež se předvedla jako zvláště zasloužilá bolševička: výpověďmi podle předepsaného scénáře pomáhala v politických procesech bývalým soudruhům do kriminálu i k novým oprátkám...

Po listopadu 1989, když se vše dosud zakázané znovu smělo tak moc, jak se to dřív nesmělo, byl jako první z komunistických svatých demontován právě Fučík, neboť se vepsal do mnoha srdcí i myslí a měl z nich být radikálně odstraněn. Byl prohlášen nejen za novodobého krysaře, lákajícího své obdivovatele do stalinských pekel, ale obviněn i z nejhoršího zločinu – udavačství, kterým měl přispět k záhubě jiných odbojářů. Pocítil jsem velkou úlevu, když pátrači v německých archivech potvrdili, že to není pravda. Protokoly gestapa a také stránky z *Reportáže*, které byly čtenářům prvních vydání zatajeny, aby nezpochybnilы běloskvoucí pověst autora, svědčí, že zatčený hrál se svými vyšetřovateli lidsky pochopitelnou hru, jež měla prodloužit jeho život, aniž ohrozila jiné: vypovídal, když si byl jist, že zpožděné informace už nemohou ničemu a nikomu uškodit.

Jeho zásadní vinu ovšem cítím dál, protože se shodovala s mou, a ta s podobnou vinou převážné části generace, která spatřovala budoucnost osvobozené vlasti v odstranění obou příčin předválečné kapitulace: kapitalismu, jehož totální selhání rozpoutalo světovou hospodářskou krizi s ničivými důsledky i u nás, a těsné vazby na západní demokracie, které mnichovskou dohodou vydaly nacistům napřed třetinu vlasti a pak i její svobodu. To měl podle našich představ napravit socialismus, zaručující zemský ráj nejen na pohled, a jeho garant Sovětský svaz, jenž nás osvobodil od Germánů a sliboval ochránit před nimi „na věčné časy“.

Je dávno známo, že Fučík ve svých reportážích z SSSR, „země, kde zítra znamená již včera“, zamlčel, co kalilo ideální obraz státu i režimu, jež se nám vydávaly za příklad. V obavě, že každá kritika

by brala kuráž i důvěru následovníkům, svá svědectví s použitím fantazie a patosu „upravil“: potlačil kardinální chyby systému a zveličil pomíjivé úspěchy nadšenců tak, až ho to zavedlo k účelové lži. Tím inspiroval zástup svých apoštolů, k nimž jsem patřil i já, podobně zastírajících pochmurné jeviště poválečného života oponou snů a zbožných přání, jež se pak zvedla, když už za ní cynická moc postavila mučírny a šibenice nejen pro odpůrce, ale i pro ty věřící, kteří se s tak úděsným podvodem nechtěli smířit.

Přemýšleje takto o Juliu Fučíkovi, oběti jeho vlastních snů i hnědé diktatury, vzpomínám na vrstevníky, kteří odešli dřív, než stačili prohlédnout následnou totalitu rudou, v níž jejich dobrá víra sloužila špatné věci, a přispět k jejímu odstranění, jak dopřál osud těm déle žijícím. A myslím i na ty mladé současníky, kteří netuší, že jsou zajatci dalšího bludu, jakým je tentokrát Václavem Klausem & Učedlníky vyhlašovaná diktatura Evropské unie, údajně loupící naší suverenitu, přestože ta se stala až v Unii funkční.

Fučíkova poslední zpráva končí výzvou, kterou znal každý: „Lidé, měl jsem vás rád, bděte!“ Dodnes lituji, že jako jeden z jeho prvních čtenářů jsem místo bdění prostoduše snil.

Lidi, máte-li rádi sebe i svobodu, nikdy tak krásně nesněte!

O zlé Charybdě a ještě zlejší Scylle

12. 10. 2013

K filozofické rovnici „svoboda = možnost volby“ přivěsili už ironici antiky dodatek „mezi Scyllou a Charybdou“. Pokud bychom to chtěli vysvětlit na české volbě mezi blátem a louží, zněl by odpovídající průměr „mezi tajfunem a uraganem“. Míněny byly totiž dvě obludy sídlící po obou stranách Messinské úžiny, obě skoro stejně strašlivé. Charybda vypila třikrát za den půl oceánu i s proplovajícími koráby a vyplivla masu vodstva zpět se zlomky lodních prken a lidských kostí. Scylla děsivě vyla, což násobilo jejich šest věčně lačných tlam s třemi řadami zubů, schopných urvat z palub naráz šestici námořníků i s vesly.

Volbou mezi Scyllou & Charybdou jsou proto označovány úvahy, které ze dvou aktuálních nebezpečí se spíš podobá druhé nestvůře. Ta dávala plavcům nesrovnatelně větší šanci přežít, protože zuřila jen třikrát denně a bylo tedy možno obratně proplout, zatímco Scylla byla pažravá pořád a sápala se po každém soustu. Jeví se mi, že moderními živly, jež se snaží rozdrtit nás pozdní dědice antického myšlení, je na jedné straně potřeba absolutní svobody a na druhé omezení nutná k její ochraně.

Svoboda mínění, slova, projevu, shromažďování a z ní plynoucí právo na ochranu osobních dat od rodného čísla po bankovní kód jsou plíce skutečné demokracie, která jen svobodou dýchá a její ztráta ji okamžitě udusí. Jenže ta velkolepá, všedovolující svoboda je současně potenciální katyně sebe samé, když dává i zjevným pomatencům a úhlavním nepřátelům možnost svobodně ji tupit, svobodně se proti ní smluvit, obstarat si svobodně potřebné zbraně

a získat i svobodný přístup k ní, aby ji popravili a nahradili diktaturami všeho druhu.

Z toho plyne, že je nezbytné svobodu účinně bránit, co lze však jenom tím, že ji vybavíme pojistkami a obklopíme zábranami, aby nebyla tak snadno zranitelná i zcizitelná, čímž ji paradoxně oslabíme, neboť každé ochranné opatření je současně hasák na sejfy s důležitými údaji o zdraví, majetku i soukromém životě člověka. Někdy je potřebou diktované omezení autogen na tak mamutí trezor, jakým je státní aparát, který má především svobodu zajišťovat, ale může být jejími vlastními nástroji vypáčen, vypleněn a vydán až absolutní nesvobodě dle gusta otvíračů.

Ke všem známým formám organizovaného zločinu, mezi nimiž se klasická mafie vyjímá dnes jako obstarožní vlk z pohádky o Karkulce, se přidal celoplanetární terorismus ospravedlňující svévolné činy násilí útlakem náboženským či sociálním či jakýmkoli takýmkoli. Je o to záludnější, že nepotřebuje ani vůdčí figuru či řídící centrálu, vystačí si jako libovolná idea a funguje, kdy a kde se komu zachce. Dva přistěhovalci s britským pasem podřežou za bílého dne na londýnské ulici občana země, která se jich ujala, s vysvětlením, že mstí jakási bezpráví spáchaná Angličany kdysi kdesi na komsi. Kdyby dva Britové zabili v Londýně s podobným zdůvodněním přistěhovalce, odsoudí je vlastní společnost a vzápětí půjdou na barikády ze spálených aut souvěrci mrtvého v demokratických zemích od pólu k pólu. Takto ale nejdřív povstávají britští intelektuálové s otázkou, co udělala jejich zem špatně, že nutí své nové občany, aby takto trestali ty původní.

Demokracii vnímá většina občanů jí obdařených jako ten vzduch v plicích, který nijak nechutná, nic neváží a proto za moc nestojí, dokud jim někdo neomotá krk plastickým pytlem, až jim s jazykem vylezou oči z důlků. Barbarstvím je pro leckterého demokrata věznění hromadných vrahů v Guantanamu, ale nepovšimne si vraždění afgánských dívek, které se odvážily studovat. Americký

voják Snowden, jenž vynesl informace, jak jeho vlast čelí mezinárodnímu teroru, je pro moderní pacifisty hrdina a vůbec ne zrádce, který porušil přísahu a vydal životně důležitou logistiku úhlavním nepřátelům vlastní civilizace.

Takhle zvrácené myšlení mnoha demokratů zejména v Evropě začíná ohrožovat demokracii na světě víc a víc. Situace se vymyká z ruky i velmocím velikosti a významu Německa, Francie či Británie, natož menším státům jako jsou Holandsko či Švédsko. Je nejvyšší čas, aby si Česká republika začala dělat Odysseovu starost, jak proplout se zdravou kůží mezi dvěma nebezpečími, jimiž jsou bezbřehá svoboda, která s velkorysou naivitou toleruje budoucí politické i náboženské pučisty, i její přehnaná obrana, která může vést až k nesvobodě.

Předchozí prezident Klaus, jenž už v úřadu začínal ztrácet soudnost, doporučil teď občanům, aby volili stranu, která zruší členství České republiky v Evropské unii. Právě jeho agresivní populismus ukazuje, v čem je hlavní význam společenství: znemožňuje, aby se vlády v členské zemi zmocnil člověk zjevně vykořeněný, ale natolik charismatický (to byl také Robespierre, o Hitlerovi a Stalinovi nemluvě!), že s pomocí Démona Souhlasu vyrobí z miliónů žen a mužů, kteří odzvonili starým režimům, aby byli konečně svobodni, opět lidskou masu hnojící vlast i Evropu svými těly.

Českým voličům vzkaz klasiků říká: Bruselští byrokraté se podobají Charybdě, s níž si lze vždycky poradit. Falešní proroci jsou jako Scylla, proti které už není žádná pomoc.

Inzerát pro Aramise

26. 10. 2013

Poznal jsem ho v půli šedesátých let, bylo mu pětadvacet a byl mužsky sličný, hotový Aramis, jen místo kordu nosil fotoaparát. Ženy po něm šlely, ale on si je lovil sám. Aby v poetické kavárně Viola přesvědčil dívku, která tam seděla se mnou, s jakým pablblem se zahazuje, recitoval jí mé svazácké verše, které se schválně naučil. Byl přiopilý, takže stačilo štouchnout a spadl by s barové židle. Já mu ale opravoval rýmy, čímž jsem chtěl bodovat u své lásky, ale udělal dojem i na něho. Sblížili jsme se.

V březnu 1968 na prvním masovém mítinku v paláci Výstaviště patřili oba k houfu vrstevníků, který navrhl, aby se hlasovalo o vystoupení ČSSR z Varšavského paktu. Dvacet tisíc lidí bouřlivě aplaudovalo, než si mikrofon přivlastnil tribun doby Josef Smrkovský a zaburácel pověstným basem – Až přijdeš domů, soudruhu, koukni se na mapu!! Hlasování neprošlo a tanky přijely až o půl roku později.

Má dívka se „po sezóně“ stala mou ženou a vstoupila tím do nebytí psanců. On trestal ženské i lahve dál – a přitom začal fotografovat nás a s námi druhy v nouzi, různé Vaculíky, Klímy, Klimenty, Kosíky a Havly. Je autorem všech rodinných novoročenek focených v Praze od roku 1972 dodnes. Nejslavnější PF 1977 zachycovala v hradčanské koupelně o velikosti 2×4 metry Kohouta a Mašínovou ve vaně s pěnou, z níž se nořil i „Chovný pes ČSSR“ Edison, později zavražděný strychninem ze sázavské sklárny, a na hlavě mu seděl andulák Valtrr. Vyšla v četných novinách s titulkem „Sladký život chartistů“.

Že jsou léta normalizace skvěle zdokumentována i z pohledu „ztroskotanců a samozvanců“, (za něž teď hrdě převzal americkou cenu rytířů svobody tehdy nebojácně mlčící Václav Klaus!) je záslu-

ha tří mužů s hledáčky: Bohdana Holomíčka, jehož přitáhl magnet Václava Havla, Ivana Kyncla, syna slavného Kyncla Karla – a jeho. Jeden incident o něm říká vše: Fotil pět z nás U zlaté konvice při schůzce s newyorskou literární agentkou Joan Daves, a vyšel, opět přioptitý, na Staroměstské náměstí, kde pod plachty nákladáků nastupovali ke cvičení milicionáři. Ověšen třemi fotoaparáty se jednoho družstva zeptal, o půlnoci pravda nepřípadně, proč nejdou poctivě makat. Když ho mlátili, chránil rukama přístroje. Týdny se podobal neúspěšnému včelaři, ale zas mohl fotografovat.

Podpis Charty 77 jsem mu přesvědčivě rozmluvil argumentem, že by jí neprospěl signatář na záchytce. Zoufale tápající eSTéBáci v něm konečně objevili vhodnou veš do našich kožichů. Po úřadě s námi jim slíbil, že bude spolupracovat, ale upozornil je – Až se zas ožeru, možná jim to vykecám! Jeho opilecký rejstřík je přesvědčil a on, když byl střízlivý, nás fotil dál.

Dnes se zve dvorními fotografy Václava Havla tucet kolegů, kteří ho objevili v listopadu 1989, ale polními zůstali tři jmenovaní. Mého stále častěji omámil démon alkoholu, až si o narozeninách mé ženy sedl její matce na klín a slíbil otci – Tu ti taky ojedu! A když mu nato partnerka postavila kufr před dveře, přihlásil se kajícně do přísné jihočeské léčebny. – Tam se doděláš, řekli jsme mu, budeš utíkat do krčem a napíchneš se ožralý na plot! Dovedl jsem ho k psychiatru doktoru Vaňkovi, který nám býval za totality tajným internistou. Považoval vyléčení za vyloučení. Přesto ho přijal – a on už dvacet let nevypil náprstek svého jedu!

Občas tvrdí v médiích, že mě to stálo dvacet tisíc, ale směl jsem platit jen antabus asi za patnáct set. Vyléčila ho vlastní hrdost, kterou hecovalo nevěřící okolí. S nově nabytou silou, která vrátila poltrosce vzezření Aramise, překonal vzápětí rakovinu hrtanu, jejíž léčení je obzvláště brutální. Mluvil o něm věčně a nikdy nezafňukal, pochyboval jsem, zda bych to svedl jako on. A to vše je pouze úvod, k němuž přidám důvod:

Od malička žil půl století svobodný u rodičů a pak jen u maminky v domě na Smíchově, jenž byl restituován. Nato stěhoval svůj obrovský archiv s laboratoří do bytu v centru, který mu sehnali majitelé. Po deseti letech ho stihl týž osud, ale už s novými pravidly, náhradní bydlení si musel sehnat i zaplatit. Přítel mu pronajal sklepní kutloch na Malé Straně, kde mu vedle archivu a přístrojů zbyl plácek právě na postel, stolek a křeslo. S výměnou generací ubývalo práce tím spíš, že byznys se dal dělat jen s barvou a hlavně s digitálem – a starý pes si položil rozumnou otázku, proč se má učit novým kouskům, když je ve svých přeborník. Naštěstí se do Čech začala vracet po léta vytlačovaná minulost a jeho archiv se stal studnou v historické poušti. A v té chvíli má přijít i o ten sklep, neboť palácík bude sanován. Čímž jsme u jádra pudla, jež má vyřešit toto SOS:

„Trilobit naléhavě hledá mecenáše pro moderního mušketýra, který zachoval vzácný kus české paměti a dosud ji doplňuje v podmínkách nadále polních. Hledá ho i pro tu paměť samu – tisíce negativů, které, ač se hodnotou blíží dílům z Národní galerie, uloženy jako haraburdí spějí k poločasu rozpadu. Možnosti jsou dvě: Bud' tu skvělou sbírku zachránit koupí, aby si autor poslední bydlo obstaral sám, anebo mu je nabídnout v soukromých prostorách za hubičku. Nabídky na www uvedené dole.“

Než přijde hajný a vyžene všechny...

2. 11. 2013

Klasická věta – Volič promluvil! zní teď – Suverén zařval! Dle jiné poučky – Tím, že mlčí, křičí! jeví se až hromovým řev půlčtvrta milionu hlasů, které vzkázaly z domova či z chalup, že současným politikům nevěří šmahem, a hodně nahlas dal přes milion voličů kopačky starým stranám, vloživ zbytek nadějí do nových. Pozůstalým socdemům, komančům, topistům a obdemokratům zůstala třetina skalních.

Co mohou média prodávat jako katastrofu zvyšující odbyt, je ale oslava demokracie, neboť stvrzení její základní funkce. Český stát se nezhroutil ani nepodlehł diktátoru, to jen lid rozdál karty čerstvým hráčům nahradivším znavené a falešné. Zvlášť zaujaly čtyři strany: jedna, že nečekaně vysoko vyhrála, druhá, že vyhrála nečekaně nízko a dvě, že byly nejvíc pokořeny.

Strana ANO zdědila předsudky po uhynulých Věčkách, ale klíčový rozdíl není k přehlédnutí. Kandidáti za lídrem nejsou nuly za desetinnou čárkou, jaké nepřidávají jedničky na ceně, nýbrž číslice před ní hlásící přidanou hodnotu. Nesporné osobnosti sotva zaráskují osobní debakl. A složí li hnutí zkoušku státníků, jakou je vyřešení vládní krize, může se stát vysněným pilířem politického systému na mnoho let.

Sociální demokracii pustil Dr. Volič žilou, jak zasloužila za načalstvo, které se podepsalo na křivárnách od podrazu vlastního prezidentského kandidáta až podnes, neboť jak zapomenout na podlézání Jiřímu Paroubkovi, jenž brzy splaskl v pošlého lva, či na dar hejtmanského železa kazateli Rathovi proměňujícímu víno

v měnu. A přísahy věrnosti přešlé už v noci po volbách ve styl Prašť-jak-můžeš! svědčí, že restart je v plenkách.

Výbuch stranicky Hlavou vzhůru!, které propůjčil nezaměnitelnou tvář minulý prezident Klaus, je horší, než se může při její nicotnosti zdát. Že převlékačka partajních kabátů Zuzana Bobo svou trapnost nevnímá, bylo známo, úžas vzbudil slovutný podpůrce, když požehnal jejímu lógru z vyvařených témat i postav. Oněch 0,46 % hlasů je voličské čepobití na odchodnou muži, jenž vzorně rozdělil Československo, ale pak českou část soustavně zbavoval paměti, morálky a sebeúcty. Zůstane znám jako laureát ceny bojovníka za svobodu, kterou si vysloužil dávno před disentem, když podle svého svědectví už jako čtyřleté robě stavěl v máji 1945 z dlažebních kostek vlastní barikádu.

Potupný nářez straně nesoucí jméno současného prezidenta Zemana může budit lítost. Na zelené louce ji za své založili občané levicového smýšlení, kteří už nemohli úpadek sociální demokracie sdílet. Ta může rebelům děkovat, že jí v minulých volbách vzali tolik procent, aby její despota ztratil nervy a složil úřad, jinak by mu možná sloužila dál. SPOZ však předvedla čítankově, jak pýcha předchází pád: četní příznivci se vrátili k socdem, než aby hleděli, jak jejich pokus plení frajeři osobující si sporné vlastnosti patrona strany, aniž disponují jeho kvalitami a zásluhami.

Sloní podíl na krachu měl viditelně kancléř Hradu Mynář, což přivádí řeč na oslavu 28. října. Prezident má pravdu, že pozvání na ni je nevymahatelné, nesedí však jeho srovnání s nepozváním nezdvoračků do domácnosti. Hrad je majetkem lidu ještě víc než katedrála, pročez mění-li se správci v kádrováky zkoumající, jak kdo má jeho pána rád, nemají tam co hledat, neboť urážejí samu demokracii. A rektori se nemusejí ptát akademických volitelů, mají-li či nemají na Hrad jít, jako se prezident nemusí ptát dvaceti sedmi set tisíc voličů, koho pozvat. Je to věc jejich úsudku a jeho velko- či malorysti.

Na tu slávu jsem, ač „bolševický bard“, nebyl před rokem 1990 pozván ani jednou, vždy do toho přišla stranická důtka či výtky. Pozvánky docházely až za Václava I. a já jich rád užíval, jelikož jsme tam potkávali bývalé sousedy. S jeho novou ženou začali přicházet noví hosté a s příchodem Václava II. mizeli staří. Má hodina odbila v říjnu 2009, když jsem jako většinou postával s ideovým odpůrcem, tvůrčím konkurentem, ale i odvěkým přítelem Karlem Steigerwaldem, a hlava státu došla k nám. Memoár to líčí:

„Pane prezidente, řekl jsem, překonáváte mou celoživotní pověst nejkontroverznějšího občana země. Vy jste nikdy nebyl! odvětil rezolutně, čímž mi připomněl, že vším, čím jsem byl, byl on líp.“

Za něho už pozvání nedošlo. Až letos zas, ale pro změnu ne Steigerwaldovi. Ten veksl mi přišel trapný, pozval jsem odezvané do lože Vinohradského na úvodní večer festivalu německého jazyka a slavit šla za nás má žena Jelena, která tam v návalu u bufetu zkolabovala, takže místo vína dostala v sanitce kyslík.

Ke stavu země mohu však jako dvojitý občan, zocelený rakouskými veleaférymi prezidenta Waldheima a hejtmana Korutan Haidera, prohlásit, že ve mně nebudí paniku. Osobně jsem svobodný třeba v tom, že nemusím Miloši Urputnému ani módně spílat, ani poddanský holdovat, ale mohu čekat, v co jeho éra vyústí. Vidím vlast ve stavu zřetelně lepším než dřív, neboť se zhroutily parazitní struktury vpravo i vlevo a bude chvíli trvat, než zas porostou. A demokracii si vzájemně chrání celá Unie!

K socdemokratickým Lipanům sobotkovců s haškovci se nejlíp hodí vyprávění starého partyzána: „Nejdřív nás z lesa vyhnali Němci. Nato jsme vyhnali z lesa my je. Pak jsme se v lese střídali, než přišel hajný a vyhnal nás všechny.“

Jak ministerstvo zahraničí vlastní velvyslance ničí

16. 11. 2013

Vousatý vtip kreslí dva právníky na pláži, z nichž jeden se zvedá, aby oslovil blížící se krásku, a druhý ho zbrzdí – Lež, má krátké nohy! Skutečné lži dovedou být zatraceně dlouhonohé, málokterá se scvrkne podobna propíchnutému balónku. Častěji se zdaří obalit oběť lží jako smolou, která ji může udusit.

Z lidí hodných pozoru mně utkvěl i pan Milan Sedláček, hned v dvojí roli. Jako zdatný šéf českého Kulturcentra ve Vídni i jako velvyslanec v Almatě, který mě dokázal seznámit jak s postbolševickou věrchuškou, tak s kazašskými disidenty. I po letech jsem ho předloni v pražské Slavii poznal hned a ptal se, kde čím je teď. – Jsem v Praze a obžalován, řekl; jen co přilétl jako nová česká excelence do Thajska, byl ústředím potupně odvolán pro anonymní udání, že vyrubal v ministerstvu tunel do hloubky půldruhá miliónu korun. Šlo mi to k němu tak málo, že jsem začal proces sledovat.

Souzen byl s dvěma „komplici“ za to, že diplomatická kampaň, mající prosadit české firmy na trzích Asie, se podle žaloby nikdy nekonala, a peníze na ni odklonilo žalované trio, jež proto zaslouží trest při horní hranici. Veřejnost, kterou jsme v síni na Ovocném trhu tvořili dva, však už při třetím stání poznala, že akce se podle mnoha úředních svědectví beze všech pochyb konala, jak měla, pročež prolhaným lumpem je sám anonymní udavač, a to s přispěním dvou elitních vyšetřovatelek policie i kvarteta státních zástupců; ti buď konali neuvěřitelně lajdácky, anebo, o nic líp! s jakýmsi záměrem.

Svěřil jsem ten silný dojem přítomnému zmocněnci ministerstva zahraničí, jež se k žalobě připojilo, a poslal naléhavý fax i ministru, „Osud pana Sedláčka se začal hroutit poté, co odmítl podepsat smlouvu podezřele nadhodnocenou, pak byl zlikvidován na základě anonymního udání. Vyžádaná audience u Tebe mu nebyla dopřána.“ Knížecí odpověď zněla, že vše probíhá standardně, a rozhodne soud. Vzdor presumpci nevinu však ministerstvo žalovaného odsoudilo předem: byl záhy platově sražen na minimum a pak i vyhozen na dlažbu, takže zničenou čest doplnilo zmaření existence.

Pochybnosti posílil při dalším výslechu paradoxně korunní svědek žalobců. Mlžil tak očividně, že se nevrlych reakcí neubránila ani nestraně působící předsedkyně senátu. Pozorovatelům vnukl podezření, že se tu kroutí onen anonym. Proti úmyslu žalobců se stal klíčovým svědkem obhajoby, když pod přísahou doznal, že marketingová kampaň proběhla podle smlouvy.

Tím divnější bylo, že orgány naopak žalobu kvapně rozšířily, ale zakrátko to, stejně podivně, vzaly zpět. Po několika stáních měli diváci dobrý důvod k úsudku, že á/ se trestný čin vůbec nestal, b/ žádný důkaz o vině neexistuje, c/ nebyl prokázán ani úmysl, d/ svědci podpořili obhajobu, e/ ten, co měl vinu prokázat, selhal a ef/ kdosi kdesi se úporně snaží, aby stát, přesněji jeho zástupci tu cinknutou při neprohráli, i kdyby to mělo nevinné zničit nadosmrti.

Pak ale došlo k obratu. Údajně poškozené ministerstvo zahraničí náhle žalobu stáhlo s tím, že mu žádná škoda nevznikla. A jednání, které stálo obžalované čtyři roky života-neživota, skončilo tuto středu osvobozením PhDr. Sedláčka, Ing. Matouška i Mgr. Rybkové. Vzhledem k tomu, kolik předpojatých informací od policie uniklo během procesu médiím a kolik důkazů svědčících o nevině žalovaných nechaly paní důstojnice ležet ladem, sílí dál dojem, že se tu konalo na zakázku. Státní zástupce si přesto vzal čas na rozmyšlenou, což je snad rutina, ale působila jako poslední kopanec do zadku. Odvolá-li se, bude to čin proti lidskosti.

Účastník líčení, jenž se chtěl přesvědčit, jak funguje česká policie a justice při chytání rybek v akváriu, když velryby se vesele mrskají na širém moři, si nemohl nevšimnout, že současně probíhá jiný proces s podobným „tunelníkem“ z téhož ministerstva – jako přes kopírák stejný, jen pro změnu s bývalým velvyslancem v Austrálii Jurajem Chmielem. Skončil rovněž fiaskem pro žalobce. Minulý ministr zahraničí už svůj úsudek změnit nestačil, ale proč by se na to dění až řádění nemohl zahledět ministr v demisi, aby na rozloučenou pomohl právu tím, že ukončí bezpráví? Může zamést před prahem Zamini svému nástupci, když dá poškozeným, kterým soud vrátil čest, už beze ztráty času vrátit také jejich postavení i nahradit škodu, a pokárá vlastní činovníky, kteří, ač varováni, dopustili stále prodlužování nelidských situací. Zasloužili by krom povinné omluvy citelně snížit plat!

Táž výzva je adresována i panu policejnímu řediteli, jemuž jistě nebude zatěžko zjistit, proč se trestně činní orgány zahryzli tak hladově právě do pana Sedláčka. Zde nápověda: znalost poměrů i logika případu nasvědčuje, že zadáním bylo uvolnění několika vytoužených postů v zahraničí i v centrále.

V době, kdy vyšetřovatelé a státní zástupci, držení léta na vodítku, konečně dostali zelenou a také důvěru společnosti, má se policie o to víc snažit, aby neztratila čerstvě nabytou prestiž zametáním svých vlastních přešlapů a pomýlení. Náhodný zástupce veřejnosti chce touto zprávou napomoci, aby už každá lež měla zatraceně krátké nohy.

Tragické dějiny v komiksu

23. 11. 2013

Šokem šoků letošního roku byla odpověď pražského studenta při průzkumu, jak čeští junioři znají minulost vlasti. Na otázku, co se přihodilo dne 21. srpna 1968, jehož pětáctýřicátého výročí bylo zrovna vzpomínáno, prohlásil suverénně – Osvobodili nás Američani! Vyvolalo to nenápadnou anketu u vnuků přátel, která potvrdila, že české dějiny jsou pro většinu školáků i gymnastů, ač ovládajících nejmodernější elektroniku, prostorem, který byl za středověku nazýván terra incognita – neznámá země, a na mapách označen výstrahou Hic sunt leones – zde jsou lvi!

To, že neznalost vrcholí, když jde o posledních sedmdesát let, je paradox jen zdánlivý. Žije stále dost svědků i hybatelů rozličných událostí, z nichž mnozí mají důvod dějiny upravovat ve prospěch své pravdy, což činí jak v rodinách, tak ve školách. Jelikož existují osnovy, které to mají vyloučit a zajistit objektivní informaci, je možno soudit, že se to provádí výukou obzvlášť povrchní či nudnou, pročež nezanechává stop.

Tím víc musí být vítán každý významný pokus, jak mladým současníkům minulost přiblížit, ať pro povzbuzení nebo pro výstrahu. To se týká hlavně přelomových situací, jejichž důsledky sahají do dneška, třebaže nás od nich dělí mnohdy staletí. V té anketě vyšlo najevo, že i znalost „největšího Čecha“ se zhusta omezuje na Karlův most, a následný čas, kdy Češi zničili kus Evropy, ale současně položili základ k protestantské obrodě církve, začíná i končí u Husova Neodvolám!

Nový celovečerní film *Husiti* se to pokusil změnit barevnou animací, v níž jsou domácí tvůrci léta mistři a mívají i vděčné pub-

likum. Je to místy velmi vtipná groteska bavící poučeného diváka tím, že staví dějiny na hlavu; tak sám Mistr Jan není upálen, nýbrž unesen dvěma smyšlenými hrdiny příběhu, aby dožil v malebné kulise téměř turistické destinace. Avšak, ale, ovšem: díky zmíněné rodinné výchově a školní průpravě se lze obávat, že tato (z)kreslená verze husitství poputuje s mnoha mladými diváky do smrti...

Z opačného konce se vypravili na novější dějiny se záměrem ukotvit je pomocí televize v paměti široké veřejnosti spisovatel Pavel Kosatík a režisér Robert Sedláček v cyklu doku-dramat nazvaném *České století*. Trefou byl už výběr klíčových témat, jimiž se stalo devět osudových křižovatek. V úvodním cyklu to byl slavný vznik (1918) a tragický zánik (1938) první republiky, atentát na Heydricha (1942), který vyvolal revizi mnichovské dohody, návrat k původním hranicím i odsun Němců, pak „Vítězný únor“ 1948, znamenající porážku demokracie, a následně politické procesy padesátých let; v řadě druhé to bude Pražské jaro 1968 jakožto heroický i naivní pokus o reformu nereformovatelného, zrod občanské iniciativy Charta 77, „Sametový listopad“ 1989 a konečně rozdělení společné Československé republiky na dvě samostatné.

Hlubosklon zaslouží Česká televize, jejíž dramaturgie se smířila s tím, že ve své stálé bitvě s komerčními stanicemi o přízeň diváků musí na kvóty sledovanosti tentokrát zapomenout. Jako lze stěží zkultivovat zpustlého bezdomovce tím, že bude jednou vykoupán a obdrží čistou košili, nelze zájem o tak náročná témata vzbudit naráz v dlouhodobě zanedbávaných divácích. Sami tvůrci museli zvládnout „špagát“ mezi dávkami nezbytných informací a předpokládanou schopností běžného konzumenta pojmout je, pokud se s nimi ještě nesetkal.

Se znalostí i pátého, zítřejšího filmu *Zabíjení soudruha*, jenž začíná popravou Milady Horákové a končí stejně surovou exekucí Richarda Slánského, lze říct, že se to tvůrcům dařilo od dílu k dílu lépe díky myšlence zastavit v každém pokračování vřavu událostí

a soustředit se na zásadní střet hlavních osob. Vynikající herci, známí i nově objevení, dokázali dát dialogům stoupající napětí. Potvrdilo se, že způsoby mocenských her se opakují a liší je vlastně jen kostýmy, rekvizity i dekorace. Klement Gottwald a Rudolf Slánský, bojující se jeden druhého a proto jeden druhému usilující o život, mají blízko k postavám z Shakespearových *Válek růží*, komunističtí i demokratičtí spiklenci v únoru 1948 připomínají i při požívání párků vražedný spor Monteků s Kapulety – Kosatíkovým protagonistům schází k podobnému povýšení jen verš! Sílící ohlas nasvědčuje, že právě při jejich scénách se množili zájemci o díly příští.

Neexistují nevinné národy, neboť každý z nich je tvořen úhrnem jedinců tvořících elitu, solidní většinu a pól. Když selže elita a slušní občané v ní ztratí oporu, často pustí k moci spodinu. Pak se stává, že i národ, který dal lidstvu velké filozofy a umělce, produkuje náhle kohorty horlivých katů. Čechy to naposled postihlo po minulé válce, kdy si nejeden kolaborant s Němci, dokud vládli Evropě, obstarával alibi zabíjením Němců už bezbranných. Při tom se nesporně rekrutovali budoucí mučitelé pro vyšetřovny, kriminály a lágry estébáků.

„České století“ má vyjít také v další populární podobě komiksu. Doba, v níž nehrozí žádná katastrofa, nepřeje varovným poselstvím z minula. Kdo najde způsob, jak takovou blokádu mozků i srdcí prorazit – tomu, jak pěli předkové, „věnec budiž dán, budiž dááán“!

Mzda za strach

30. 11. 2013

Za tuhé normalizace, když nám za Chartu vzali pražský byt, jezdili každou středu za námi do Sázavy „ztroskotanci a samozvanci“. Že se nevědělo, bude-li jich deset či třicet, byl krmí buřtguláš, jenž se dal, zbyl-li, dojídat. Jednou jsme chtěli přátele překvapit a šli pro dvě kila klišky. V řeznictví prázdné a šéfka, byť žádané leželo za sklem, zmizela vzadu, donesla balíček a špitla nezvykle vysokou částku. Když jsem otevřel ústa, ukázala na strop, jako bychom kuli pikle. Zaplatil jsem a doma vybalil tehdy nedostupnou šálu z krávy: volky nevolky jsme vařili guláš ze svíčky. Chyběl jen vzkaz na papíru – Jsme s vámi! Při dalším setkání hleděla řeznice do země, aby jí snad neublížil můj dík.

Strach je fenomén nezávislý na režimech. Kdo čekal, že v demokracii vymizí, prokázal naivitu jako my, pováleční komunisté, věřící, že zítra se bude tančit všude. Ze strachu se zabíjejí i školáci, když se víc než smrti bojí rodičů. Ze strachu se dá osahávat sekretářka šéfem a učedník mistrem. A ze strachu nepodepíše vlastní stížnost čtyřicet předních pracovníků televizního zpravodajství; vystrčí před sebe s mužem, za nímž stojí odbory, i útlou ženu, která má asi taky obavy, ale chce žít v souladu se svědomím. Čeho se bojí televizní hvězda, jež nedělními otázkami míní mýtiti nešvary, ale od kolegů se odvrátila ve stylu Anticharty, ví jen sama.

Po delší pauze jsem navštívil sezení Rady České televize, jelikož se ten „případ“ měl projednávat. Nepřekvapil ředitel celé telefabriky ani šéf vzdorného oddělení, když hlásali, že je vše v pořádku, jen se to musí řádně vyšetřit; ze smetiště dějin jim mávali duchové kádrováků. Bez bázně o svou funkci se choval jen předseda Uhde,

kterého nezlekala ani armáda estébáků natož spolek intrigantů. A brzy se ukáže, zda měla strach i vedením najatá odborná komise, jež má vnést do tmy světlo. Jestli ovšem utajení kritici nevystoupí ze stínu mluvčích odhodláni svědčit osobně, ať si příště stěžují v pověstné lampárně na nádraží!

Kdo má s veřejnoprávním kolosem pracovní kontakt, nebo z něj pár lidí zná, ví, že strachy se otrásá, div nespadne, celá Kavčí hora, už co skončil první ředitel Mathé. Pilně se o to starají další a další radní: dálkově řízení svými patrony vyšachují každého kandidáta, který by strach vymetl i s jeho výrobcí. Není to dávno, co se tu všichni třáslí před zdánlivě všemocnou paní Fricovou, jež se záhy rozplynula jak dým, a už se zas bojí jakéhosi pana Maxy, který vystudoval matfyz, ale právě to mu prý v roli ústředního vývojáře programu škodí: chybí mu know-how (česky nouhau) v oboru, kde se výkon nedá vážit ani měřit. Ukázala to první série televizních her *Nevinné lži*, které si nové vedení zjednalo u jediné firmy, asi jako mytí oken. Za výsledek se styděli i herci. Po naprostém obnošení Jiřiny Bohdalové se podařilo trochu náročnější diváky otrávit i tak dobrým hercem, jakým je Miroslav Donutil, který se ovšem svému předávkování taky nebránil.

Minulý týden zde byla vyseknuta státní televizi poklona za cyklus *České století*. Právě ten však odhalil, co instituce, jež má občany informovat, bavit a vzdělávat, zanedbala, totiž poslední úkol z té trojčlenky. Čím vznikla a kterak zanikla první republika, proč a jak z ní byli po válce vyhnáni Němci, kde se vzaly ty statisíce, co uvěřily komunistům, jak se demokraté v únoru 1948 porazili sami, kdo kdy koho vraždil, zda bylo „Pražské jaro“ 1968 pokus o reformu nebo rvačka o koryta, kdo se jak choval při okupaci země i za normalizace a proč se dělilo Československo – to jsou témata držená v sejfu, na něž nestačí statické debaty a proto volají po všech telegenních formách, jaké si umějí vymyslet lidé skutečně tvůrčí a nadaní, nikoli machři s životností jepic, rozdělující šití konfekce známým.

Člověkům, kteří mají za sebou víc, než běžné půtky v občanské či umělecké, a jelikož si plně užili Hitlera a Stalina šlo jim občas i o tak zvaný kejhák, je smutno hledět na dospělé lidi, strachující se i v demokracii jako za heydrichiády či za procesů. Lze to snad chápat u těch, jež dolámalo dvacetiletí normalizace, ale všichni, kdo vešli do svobody v pubertě a jsou přesto poškozeni strachem, si jej ordinují sami. Poslouchat sebevědomím nadupané manažery, lékaře nebo učitele, jak žehrají na své šéfy, primáře a ředitele v naději, že to přítel spisovatel či novinář „dá na papír“ – ovšemže bez udání zdroje! – je kormutlivé.

Tajemný hrad na Kavkách by měl být zbaven strachu co nejdřív, neboť právě odtud mají k občanům prýstit jistoty: že špinavé peníze nejsou stejné jako čisté, že prodloužená ruka trhu umí lidem zakroutit krk, že Evropská unie nepožírá suverenitu členských zemí, ale je jí nejlepším zárukou, že, že, že... Zpravodajci ČT se ze své vůle stali předvojem reformy. Teď se musí naučit nést následky, aby neochromeni strachem z vlastní odvahy dovedli svou misi k úspěchu. Může je inspirovat neprolomitelná „kruhová obrana“ signatářů Charty 77, kteří na něj čekali dvanáct let. Najdou-li v sobě dost kuráže a svornosti, aby odrazili chystaný protiútok potrefených, mohou to zvládnout i do roka a do dne.

Vánoce s Ježíškem nebo s ďáblem?

7. 12. 2013

Bývaly to svátky hrůzy. Když počátkem šedesátých let vstávalo Československo z poválečného svrabu a současně sílily kritické hlasy, začalo se vedení státostrany starat, aby vítězný lid trochu přičichl k blahobytu a nezlobil. V obchodních domech se zjevovaly věci, které na Západě vyšly z módy a byly vyřazovány do slevových akcí, či prodávány do „Tábora míru a socialismu“, jak se vznešeně zvala vynucená unie satelitních zemí sovětského impéria. Když přibýlo lákadlo tuzexových bonů vyměňovaných za valuty, stávaly se Vánoce noční můrou. Ti, kdo někoho milovali, nebo si ho potřebovali naklonit, vydávali se na úmornou pouť nejdřív za veksláky pro bony a pak s bony do obchodů se zbožím z dovozu lepší kvality, kde si zákazníci šlapali po hlavách. Dárky pod stromkem se víc než předtím stávaly měřítkem lásky či úcty a rostlo riziko, že vzbudí zklamání nebo i pohoršení. Měl-li někdo rozvedený rodiny dvě, měnil se pro něho Štědrý večer v Kalvárii.

Po vynesení do exilu jsme užasli, že západní svět dostatku, kde je lákavé zboží v obchodech celý rok, tu honičku kupodivu znásobil. Konsumní myšlení se zřejmě podobá obžerství, a vyšší životní úroveň zaviňuje, že nakupování nemá hranic, když jsou dárky jakožto důkaz lásky i úcty ceněny s vědomím, že je neomezuje dárcova chudoba. Advent zažitý postupně v New Yorku, v Paříži a ve Vídni připomínal davové šílení, i lidé, které jsme poznali jako racionálně vyrovnané, byli uštvaní a s blížícím se dnem Dé stále nervóznější, že u někoho s dárky neobstojí nebo dokonce na někoho zapomenou.

Tehdy nás zachránila aktuální neschopnost v tak dravé soutěži finančně obstát, a proto jsme se vyrvali z vánočního otroctví náhlým rozhodnutím, že z něj vystoupíme navždy: dary přestaneme dávat sobě i jiným, a tím i dostávat. Tak nám začal nový, úchvatný život, který mění advent v nejhezčí a dokonce nejkldnější část roku.

I letos postáváme už druhý týden každý podvečer u bytelné boudy, která se zjevuje na rohu vídeňských bulvárů Graben/Kohlmarkt třicátý rok přímo pod našimi bývalými okny. Na konci listopadu ji složí z valníku jeřáb a od první adventní neděle se v ní střídají členové Lions-klubu. Jako po běžícím pásu putují z kotle na pult kelímky s vřelým punčem obsahujícím běžnou, poloviční i nulovou dávku rumu, k nimž je prodáván čerstvý chléb se škvarky, výpečky nebo liptavským sýrem. Od zavedení eura stoupla cena punče z jednoho na tři, ale protože vše míří pod přísnou kontrolou na dobročinné účely – my u nás pijeme na „Hravé středisko pro děti tělesně postižené či duševně zpožděné“ – jsou pijáci tím spíš motivováni: dobré svědomí je posilováno vědomím, že současně je činěno dobro u stovky podobných zařízení. A všude platí, že kdo připlatí, tomu hlasitě poděkuje zvoneček.

Upíjíme a pozorujeme detaily, jež divě spěchajícím unikají. Slovensko sem opět poslalo slepé zpěváky, kteří ve dvojicích procítěně přednášejí koledy. Italská maminka pohlavkuje řvoucího chlapečka před rakouským policistou, jenž se spěšně vzdaluje, aby ji nemusel zatknout pro mučení dítěte. Smršť záblesků ohlašuje kolonu japonských turistů fotografujících exotické zvíře, jakým se jim jeví jezevčík Barbar u našich nohou. Muž v turbanu nabodává na kopí, co pohodí barbaři z ciziny, od Meinla až k morovému sloupu nevidět jediný papír či nedopalek. Manželky a milenky ruských petromilionářů se trumfují zlatými holínkami, norčími kožichy a závažím šperků. „Žebro“, jak jsme nazvali rumunskou firmu dodávající do Vídně převahu „prosičů“, nasazuje po denní směně, vybavené psíky nebo kojenci, noční šichtu s berlemi a hrby; jako v Praze lehá

zvláštní jednotka po celý den na dlažbu a se zahalenou tváří vzpíná k chodcům ruce s žebřákem. No a Češi už nejsou chudáci lepící nosy na zářící výklady, nýbrž vážení kupci, jejichž nadmuté tašky svědčí o silné platbyschopnosti.

Čeština je naší tajnou zbraní a tak je pozorování doplněno i odposlechem. Už dávno zmizel z hovorů k smrti utahaných párů a rodin u našeho opěrného bodu úžas z hojností zdejší nabídky či zděšení její drahotou. Punče „s“ nebo „light“ nebo „bez“ provází věčné srovnávání tovaru i cen, vyznívající tu pro domov, tu pro Vídeň, přičemž nad láci vítězí víc a víc kvalita. Častěji než dřív se ozývají i dojmy z návštěv muzeí a výstav. Ta podvečerní chvíle podává mnohem kladnější zprávu o hmotné i duševní úrovni Čechů, než to činí česká média.

Vychutnáváme třetí pohárek „s“, aniž bychom hnuli nohou, zatímco kolem nás se při všech stupních nápoje střídají jako na orloji tváře i jazyky, než je po krátkém spočinutí pohltní i s jejich taškami a balíky o kus dál se nepřetržitě valící proud těch, kdo se otroctví Vánoc dosud nezbavili a spěchají a hledají a vybírají a přebírají a váhají a kupují a vláčejí pak své náklady domů jako soumaři. Pokud nás vůbec stačí vzít na vědomí, je v jejich pohledu závist.

Vánoce v konzumním vydání jsou na infarkt a zajisté dílo ďábla. Vánoce v duchovním pojetí, ať už se s mírem v srdci rozjímá v kostele nebo u punče, jsou boží, svátek svátků jak pro ovečky všech církví, tak pro ty, kdo ke své víře nepotřebují moderátora.

Narodil se!

21. 12. 2013

Okupační moc vydá rozkaz o sečtení ujařmeného obyvatelstva a to, vystrašeno hrozbou krutých trestů, chvátá doputovat včas, kam komu určeno. Situace, jaká se v dějinách opakovala mnohokrát. Těhotnou ženu se cestou snaží chránit před útrapami její muž, ač ví, že dítě nemůže být jeho. I takový příběh byl nejednou zažit a popsán. Ale že chlapečka povitého v chlévě hledá celá armáda a vraždí kvůli němu všechny novorozence, to se určitě stalo jen jednou. Pokud vůbec...

Kdo není nábožensky pevně ukotven v určité víře a proto ani vázán jejím poselstvím a jejími dogmaty, jistě uznává, že Nejvyšší bytost měla, má a ještě asi bude mít mezi vším lidstvem na planetě víc jmen, připomeňme aspoň jedno klasické a jedno aktuální – Zeus a Alláh. V našem civilizačním prostoru nasyceném křesťanstvím je tou Bytostí pro věřící Bůh, neboli Hospodin, čili Pán zástupů, jak ho nazývají v *Bibli Kralické* proroci Jeremiáš, Malachiáš a Zachariáš.

Katoličtí učenci od ranného středověku zkoušeli vysvětlit, jak rozumět tajemnému „Štítu víry“, na němž Bůh byl značen okem uprostřed trojúhelníku, jehož třemi vrcholy byla vyjádřena Boží Trojjednost: Otec & Syn & Duch Svatý. Dlouho platil příměr papeže Alexandra Třetího, který ji chápal jako Paměť & Inteligence & Vůle, než jej předčilo srovnání mnohem srozumitelnější: Stvořitel všehomíru v něm byl představen jako Voda, a svatá Trojice jako Led & Déšť & Sníh. Český autor podobenství přijal doktorské klobouky v Oxfordu, Jeruzalémě, Krakově a na pařížské Sorbonně; její rektor Gerson, který mu jej nasadil, byl pak jeho hlavním žalobcem na koncilu v Kostnici a přihlížel, když k upálení odsouzený kacíř Jeroným

zvaný Pražský zvolal na kata: „Zažehni před mýma očima, neboť kdybych se bál, nikdy bych sem nepřišel!“

Lid obecný byl staletí udržován ve víře, že je stejnou poslušností jako Bohu povinován i vrchnostem pozemským. Vladaři svěšťtí a církevní se mu jevíli být podobně nedostupní jako Bůh-otec, dvořané špehující poddané a našeptávající, jak je za co ztrestat, podobně tajní jako Duch svatý. Jediný, na něhož se lidé odvážili obracet přímo, neboť trpěl na kříži stejně jako mnozí z nich na jiných mučidlech, byl proto Syn.

Příběh Ježíše Krista, tím věrohodnější, že jej zpracovali hned čtyři investigátoři Matouš, Marek, Lukáš a Jan, shodující se ve všem podstatném, budí úžas, úctu i soucit. Jako dítě se od našich mládat liší zejména tím, že na rozdíl od nich, sledovaných od zrodu kamerami a zápisy o délce i váze, začíná jeho biografie vlastně až v dvacátém osmém roce života, kdy ho o půl roku starší kazatel Jan Křtitel spatřil, jak se k němu brodí pro pokání vodou Jordánu, a pozdravil ho slavnou větou – Hle Beránek Boží, který snímá hříchy světa!

Pojem „Kristova léta“ známý jen v češtině, ačkoli většina Čechů už nechápe jeho význam, je odvozen od toho, že Ježíš stihl vykonat své pozemské dílo za pouhých pět let, tedy do třiatřiceti; ten věk teď proto u nás platí jako časová hranice, do níž má člověk „zasadit strom, postavit dům a zplodit dítě“. Ať už má kdo Krista za Syna Božího nebo za legendu inspirovanou skutečností, že posel dobra bývá často ukřižován místo lotrů Barabášů, nemůže upřít jeho učení zásadní význam.

S Bohem je spojováno starozákonní Desatero obsahující příkazy a zákazy, odtud označení pro vzorného křesťana: bohabojný. Ježíšovo poselství zná jen lásku, pro současníky až nepřijatelně, pokud zažili okupaci nebo totalitu, které se rozhodli čelit. Ale jeho jednání, hlavně přímo zbojnické povstání známé jako Vyhnání-kupčků-z-chrámu, předvedlo názorně, že ta láska nesmí být chápána jako bezbrannost.

A Bůh není nikdy zdrobňován, zatím co Kristus, o Velikonocích jedině Ježíš, se o Vánocích stává Ježíškem. Že Všemohoucí je v jedné ze svých tří podob i nemluvnátkem zahříváným dechem oslíka, přimělo údajně už před osmi sty lety Františka z Assisi oslavit to výročí v jeskyni se zvířaty a ptáčky. Netušil, že zakládá tradici, jež bude stále sílit, zprvu nevinně v koledách, až se v devatenáctém století, doplněna zdobeným stromkem s podložitím dárků, stane rodinnou slavností bohatých i chudých, a na konci století dvacátého zvrhne v orgie mamonu, když potomci někdejších kupčků vyženou bičem pekelnice Reklamy věřící z chrámů a naženou do svatyní konzumu.

Mému komunistickému mládí předcházela evangelická puberta: jedině církevní dorostenci se vyhnuli za války nacistickému Kuratoriu. To účelové členství nicméně vedlo k poctivé confirmaci, až po ní je ukončil můj „přestup“ z Církve československé do KSČ, od níž jsem si sliboval rychlejší příchod ráje na zemi. Když jsem za padesát pět let pročetl před psaním autobiografie texty z dob svého evangelictví, pochopil jsem, jak velice mně později pomohlo při návratu k základním hodnotám. A jelikož jsem dodatečně poznal Kristova dvojníka v otcově příteli a prvním čtenáři mých veršů, pravoslavném knězi Vladimíru Petřekovi, jenž po atentátu na Hendricha ukrýval vojáky z Londýna v svém chrámu a dal se raději umučit, než by vydal na smrt své pomocníky, jsem Ježíši vděčen a zavázán, ať už je Syn Boží nebo uchvacující legenda.

O oko

28. 12. 2013

Může se to stát i Vám: Čtete noviny a tu Vám pravým okem šlehne blesk a proletí černý had, jenž vybuchne v bezpočet jisker – až na ocas, ten se rozplyne, ale zanechá na oku obtisk. Věříte, že to byl chloupek, který mrkáním odplaví slza, přesto cestou na internu, kde Vám hlídají krev po trombóze&embolii, Vás přitáhne nápis dřív nevnímaný: OČNÍ KLINIKA. Je den před Štědrým, chodby vymetené, všichni zdraví! PíDr Vám hned měří zrak. – Co vidíte? Most... – Tak to zvětšíme; co vidíte teď? Namáháte se: – Most... – Tak dáme největší; no? Valíte bulvy: – Most... Zjistila omyl – Pane, nekoukejte na ten Karlův na stěně, ale nahoru na čísla! Bude to jediná švanda v příběhu, neboť k vyšetření přivolá kolegu a ten stvrdí – Vám se utrhl sítnice, to přímo volá po ópé, jinak máte pozítří o oko méně!

Staroslavný špitál má však jako mnohé v Praze vánoční odstávku. Dojdete bezradně na internu, ale Váš pan docent zařídí příjem u vážené konkurence, sloužící letos dle hesla Jeden za všechny. Přijme Vás červonolásek, jehož přízvuk nutí ptát se na původ. Je z Kolumbie, zde vystudoval očařinu a na rozdíl od Čechů umí pátý pád, nezve Vás Pane Čtenář, ale Čtenáři. Za odměnu mu poradíte, aby mluvu zpomalil a zbaví se drmolání. On prozradí, že oční oddělení tu má sanitární dny, pročez Vás uloží jinde. Po hodině telefonování, kdy je odmítán, Vás vede na neurologii, kde uděláte na sestru dojem asi jako na správce chlěva v Betlémě bezdomovec Josef s těhotnou Marií. Na stěně tu visí schéma oddělení a Kolumbus objeví prázdný trojlůžák, takže Vás nenadšeně přijmou. Začne devítihodinové čekání na Godota.

Byli-li jste operováni v lepším zahraničí, jste zvyklí vídat před usmáním svého operateura, jenž Vás uklidní výkladem, jak skvěle s Vámi naloží. Zde spatříte až sličnou uspávačku, která aspoň slíbí, že v případě probuzení zavolá někdo k Vám domů, což se i udá. Procitnete někdy někde a nevíte nic, než Vás potěší kolumbijská čeština, že vše je óká, jen musíte pár nocí spát na břicho a sedět i chodit v předklonu, aby oči šly vodorovně se zemí, víc Vám brzy poví Váš operateur. V poledne jste ale pořád sám se sebou a jde na Vás, o čem jste jen slyšel: Depréze! Chcete se jí bránit. V postoji římského otroka putujete k sesterně a prosíte, aby Vám v klubovně pustili Čtyřladvacítku. Strohá sestra odtuší, že máte držet hlavu dolů. Slíbíte, že podržíte, jelikož figury z Otázek znáte a dost na tom, že je uslyšíte. Nato Vás vyzve s šarmem někdejších esenbaček – Vraťte se na pokoj, já znám Vaše priority líp!

Potrestáte ji tím, že hrdě odmítnete oběd a strávíte dalších pět hodin v posteli na břicho čekáním, že se Vás někdo přijde zeptat, proč, na což hodláte odpovědět větou, kterou stále vybrušujete, aby zdrtila i důstojností. Přitom Vám pomalu dochází, že jste blbec. Vstanete a učíte se číst jedním okem. Dvakrát Vás povzbudí posel z Kolumbie, že operateur přijde.

Čtyřladvacet hodin po operaci ho užitíte na vlastní oko a žasnete. Godot je absolutní sympaták. Objasní za pár minut, co s Vámi včera hodinu prováděl, stačí pochopit, že Vám sítnici, v níž objevil už dříve povícero (vzpomenete, jak jste ještě předvčírem tahal těžké kufr) zmrazil na minus osmdesát stupňů, v tom stavu zalátal a pod ni napumpoval plyn, aby se líp zhojila. Sejme obvaz a ptá se zas – Co vidíte? Zkroušeně přiznáte – Podrážku... a čekáte opět výsměch. On ale září – Výtečně, to je ta plynová bublina a dodržíte-li režim, uvidíte z ní každý den míň, až zmizí jako modřiny, Vyčtete mu – Poznat Vás před operací, nebyl bych musel zápolit s depresí! Omluví se, že nestihá...

Věrný Kolumbián Vám za pochvalu vokativu zařizuje nazítří i propuštění; že ležíte u cizích, je stejně obtížné jako přijetí. Potěší však, že Vám nabídnou sanitku. Sbalíte se a vděčně stojíte u sesterny se schýlenou hlavou jako kající, asi proto Vám nenabídnou židli. Když se optáte za půl hodiny, dozvíte se, že ambulance bude volná odpoledne. Zvednete tedy sakypaky, a několik bělopláštníků se zájmem přihlíží, jak podél zdi tápete k výtahu. Dole Vás vyvede z labyrintu chodeb hodná babička poslaná dozajista z pohádky.

Jste svobodný, jen ještě musíte se zátěží dovrávorat k lékárně, kde Vás vzpruží svou laskavostí mladík za pultem, když Vám podrobně vyloží, jak kapičky a mastičky užívat. V taxíku vážíte, co jste zažili. Přistihli jste zdravotnictví v nedbalkách, v kritickém okamžiku, který částečně ochromil dvě klíčové nemocnice. Přesto jste byli profesionálně vyšetřeni, odoperováni i ošetřeni s úspěchem, jenž se má projevit až za řadu dnů, ale Vy v něj kvůli poznaným lékařům a přístrojům věříte. Zmatek byl podchycen českou improvizací, takže se vše podstatné událo, jak mělo. Celkový dojem pokazilo pár neochotných s jednou nevrlou, kterým zřejmě zatajili, že po čem pacient touží nejvíc, je vstřícnost a vlídnost.

Na život s hlavou skloněnou k zemi najdete brzy recept. Venku nosíte v rukou plán města, a když se někdo zeptá Ken áj help jů? odvětíte – Já se učím Prahu nazpaměť! Na televizi hledíte zády k přístroji schýlen k zrcátku u kolen a brzy uvyknete, že si všichni na obrazovce tisknou levé ruce. Nejvíc se ovšem radujete, že máte ještě jedno oko rezervní.

**ROK
DVA TISÍCE ČTRNÁCT**

Poosmé s Paprem, poprvé v Lánech

4. 1. 2014

Prvně jsem ho naživo viděl roku 1999 v Klementinu nad urnou Jiřího Pelikána, s nímž se loučil jakožto premiér. Podruhé mě už k důchodci z Vysočiny dovezl za deset let mladík z Olomouce, jehož jsem dávno znal jako svého čtenáře. 8. 8. 2009 o tom psal Trilobit: „Hostitel byl ještě lev v plné zbroji. Tím víc skličovalo, že tak mocný zdroj vědomostí a zkušeností tryská jen mezi těmito kamny a okny, protože ho od světa izoluje trpkost.“ Potřetí ho týž Radek Augustin, mezitím přítel, bezchybný organizátor mých čtení na Hané a rozený disident, tehdy se marně snažící o čistější stranu socdem, dopravil s chotí Ivanou do Sázavy, kde mu rok nato podepsalo sedm z devíti soustolovníků prezidentskou kandidaturu; to už pokřtil v Olomouci dvě mé knihy. Naposled jsme se potkali v létě 2012, kdy nám ukázal jím objevený pramen Oslavy. Styků bylo za čtrnáct let sedm, málo na ‚kamarácoft‘.

Rozhodl jsem se ho volit za prezidenta, ač mám pětatřicet let blízko ke Karlu Schwarzenbergovi. Stav země vzdor knížecí zbožné účasti na vládě volal do nebe. Usoudil jsem, že Miloš Zeman bude nepohodlný, ale odpočatý. Vysloužil jsem si až hysterické reakce i od přátel, kterým vybledlo poselství Charty 77; vešla do dějin, jelikož signatáři vzájemně strpěli odlišné názory.

V pátek 27. 12. 2013 nás pozval na oběd do zámku v Lánech, kde jsem nikdy nebyl. Prezidentský pár nás čekal se zlatým retrívrem Darcym, jenž chtěl našemu psíku ukázat, kdo je Pán Lán, jenže Barbar se mu postavil jako David Goliáši a získal si pro celý pobyt respekt. Zato směl v nevytopené části zámku jako první jezevčík

vyslechnout *Ave Maria*, *Toccatu i fugu dé-mol* v podání manželů Viktorových zez Plzně. Bach oslovil i jeho tak, že mírumilovně vystavil bříško. Pan prezident (dále jako v Trilobitech vždy Papr) dosud kulhal a já, jemuž spící Barbar v noci nastavuje stoličky, jsem litoval ty, kdo tomu zakopnutí nevěří: nikdy je neoblažil vlastní pes.

Oběd byl stručný a chutný: šunka s křenem, kuře s nádivkou a zeleným salátem, sorbet s finskou polevou, jak nazvala paní domu vodu, a vánoční pečivo z její dílny. Došlo k bodu, jemuž protokol říká výměna názorů. Byla – na aktuální kauzy – ostrá, ale zdvořilá, i když se obě strany neshodly. Hovor u stolu se u nás neprotokuluje, ale odposlouchává, odkazují na pozdější přepis v tisku. Pro případ vadné nahrávky vybírám: Zůstal jsem při tom, že ministři musí být hlavně skvělí manažéři, kteří se odborníky obklopi. Neuhnul jsem z toho, že prezidentská lože ve Zlaté kapli nesmí zůstat trvale bez Papra, ať se na scénách ND hraje cokoli. A také jsem PaPru potvrdil to, že když jsem jako údajně nejbolševičtější poeta nedostal za komunistů žádný metál, a ono panenství mi neposkvřnilo ani Václavové Há & Ká, chci si alespoň tuhle nevinnost zachovat. Dohodou byl slib obou stran, že tržiště mínění nebude poslední.

Zimní slunce haslo, když vládní šofér pan Mašek namířil příď superbu k Praze. Měl jsem půl hodinu na úvahu, proč právě tohoto Papra tolik lidí tak nesnáší, že jim stojí zato vypovídat letité přátelství. Ale asi je to normální. Za první publiky spílali dnešní legendě TGM i jeho legionáři, že z nich nepostavil nové vojsko a na všechny nevybyla trafika, tehdy jen skutečná budka s novinami a kuřivem. Havel schytl vajíčka a Klaus sedm kulí z plastu.

Rok 1968, kdy se chvilí vše smělo, nabudil kohortu mladých žurnalistů, aby příkře odsoudili nás poválečné komunisty; do roka byly z mnoha PR-hvězdy Husákova režimu odsuzující příkře nás kontrarevolucionáře. Podobně si dovedu při radikální změně poměrů představit nejednoho z medialistů dneška. Běžná lidská slabost až zbabělost snadno vyzraje v nenávist k silnějším, na něž

závistník, ať chráněný totalitní mocí či demokratickou svobodou mínění, svou úrovní nemá, ale beztrestně urážet je smí.

Tento Papr si mnohé zavinil sám, neboť je, podoben sopkám po dlouhé odstávce, mimořádně činný. Jeho slova pronášená jakoby tesána do kamene často připomínají spíš kardinála plísňícího hříšníky, než prvního občana inspirujícího spoluobčany, a jeho zacházení s rivaly je pouze jinak drsné než Klausovo, jemuž se kladně rovná v tom, že vybudoval druhou nezbytnou část politického spektra – demokratickou levici. Způsobem života doložil, že v úřadech nepokradl. Pít umí dobře jako já, takže věřím nealkoviróze potvrzené jeho úctyhodnou ženou. Vysoká inteligence svádí k sebepřecenění, zbývá mu přimět se, aby byl na rozdíl od Klause schopen kritické sebereflexe. Naše země pořád nevzkvétá, ale už se za něho odrazila ode dna. Přechodný premiér nebyl trapná loutka. Tak zvaně poloprezidentský režim mohou jen zavidost či neznalost zvat krokem k totalitě, když známe i celoprezidentské a přesto demokratičtější, než byl náš parlamentní systém posledních desetiletí, až dohnal k ostudám sněmovny i vlády.

Po plastickém útoku na Václava II. se zrodil žert: Jaký prezident, takový atentát! Kritikům tohoto textu, jímž odmítám zlobně nevěcné i z prstu vycucané útoky na současného Papra včetně o to hnusnějších, že málo vtipných karikatur, nabízím neméně jízlivý vtip na sebe: Jaký Masaryk, takový Čapek!

Neumírat předčasně!

18. 1. 2014

Nesnesitelná těžkost psaní se dostavuje vždy, když autor zvyklý vážit každé slovo má na přání své redakce napsat o výrazném tématu už po několikáté. Pomáhá ale fenomén času. Co bývá po obzvlášť významné události léta předmětem rozhořčených sporů jejích svědků, hodnotících ji dle vlastních měřítek a emocí, to za pár desetiletí mohou příští generace zkoumat „sine ira et studio – bez hněvu a vášní“.

Trilobit je ve zvláštní pozici pamětníka i současníka. Příběh Jana Palacha zažil doslova na kůži, ale o čtyřicet pět roků později jej už nazírá z dějinného odstupu téměř jako příběh Francouzské revoluce. V plné síle jednačtyřicátníka tehdy nejen kráčel v průvodu za jeho rakví, ale byl i účastníkem soudního sporu, v němž několik exponentů politického Pražského jara 1968 žalovalo skalního komunistu-poslance Karla Nového za bohapusté obvinění: vymyslel si a šířil, že namluvili mladému studentu filozofie existenci studeného ohně, takže ho nepřímo zavraždili.

Byl to první velký proces Husákovy ne-normalizace, který skončil hanbou slavného olympionika Emila Zátopka, jenž se nechal přemluvit, aby žalobu stáhl, a ještě se u soudu běžel lháři kajícně omluvit. Je věčná škoda, že jinak vynikající film *Hořící keř* tuto klíčovou scénu, při níž v tehdejší Československu skončila solidarita, nahradil, bůhví proč! krotkým dějem.

Má-li návrat k události antického rozměru a jejím důsledkům mít pro autora i čtenáře smysl, musí být víc, než líčením známých skutečností jinými slovy. Bez mála o půl století později vyvstává hlasitě otázka: měla strašná smrt ohněm určená kacírům a čaro-

dějnicím v té dobrovolné podobě smysl? Tehdy nebyl, kdo a proč by ji kladl, když všichni, i protivníci znali důvod. Mimořádně citlivý mladý muž, jemuž ještě život nestačil ukázat všechny své hodnoty, které navíc čerstvě a zdálo se navždy rozdrtily pásy tanků, to pochopil jako biblický armagedon, rozcestník vedoucí k záhubě Dobra vinou bezbožného lidstva. Totální kapitulace vládnoucích elit před okupanty i vlastizrádci měla dominový dopad na celou společnost a Jan Palach se rozhodl zastavit jej tím, že se ve varovnou pochodeň promění sám.

Hořící muž jménem Jan pochopitelně vyvolal srovnání s mučedníkem téhož křestního jména, jehož apel Neodvolám! provází českou společnost bez jednoho roku šest set let – a nikdy nebude zapomenuto, že byl повеlem k celonárodnímu odboji proti téměř celé Evropě. V roce 1969 se pokořeným Čechům zazdalo, že je možné to zopakovat. Jana Palacha nepohrřbívaly jen statisíce lidí v Praze, ale i další milióny v celé republice. Zakrátko však došlo k onomu soudu, kde nemužný běžec prakticky vyhlásil Velkou Kapitulaci, kterou postupně přijala většina obyvatel. Národní porážka pak trvala stejně dlouho jako vítězná éra Husitů.

Výročím vyvolaná otázka cílí k tomu, co Goethe ve *Faustovi* nazval „jádro pudla“: byla oběť Jana Palacha příbuzná Husově? Jako pamětník ji tak i Trilobit cítil. Jakožto současník říká dnes – Ne. Jan Hus vyčerpал všechny prostředky včetně krajního, když se vydal do rukou nepřátel, aby se jim v obhajobě své pravdy a víry postavil přímo. Jeroným Pražský dokonce dvakrát své učení odvolal... aby mohl učit dál. Poslední, kostnické odvolání vzal zpět, když byl Hus upálen a on věděl, že by tentokrát pravdu i víru zradil.

Ohnivý apel Jana Palacha nepohnul k odchodu jediného oku panta, ani nepřesvědčil miliony občanů, aby se vzepřeli, jak si mučedník představoval. Lid země už nejednou okupované se zachoval „racionálně“. Po zprovoznění zákona „Obušky z pytle ven!“ v srpnu 1969 se statisíce stáhly do soukromí, desetitisíce změnily názor,

aby udělaly kariéru, a pár tisíc si zůstalo věrno, připraveno zaplatit za vnitřní svobodu třeba i živořením. Palachova výzva zafungovala až zas v lednu 1989, kdy totalita mlela z posledního.

Dá se odhadnout, kterak by byl žil Jan Palach. Jako jeho nejlepší vrstevníci by s pravděpodobností blížkou jistotě objevoval současně s poznáváním životních hodnot i způsoby, jak o ně zápasit zaživa, a proto brzy zamířil do disentu, kde by se asi potkal s Janem Zajícem. Pokud by se nestal pod vlivem Jana Patočky přímo signatářem Charty, byl by motorem iniciativ, jakou byla třeba Revolver Revue. Po zákazu lepších zaměstnání by jako skladník, měřič vody nebo noční vrátný dál studoval a třeba začal psát. V pravý čas by se zamiloval do dívky s podobnou potřebou života v pravdě, jezdil s ní na Hrádeček za Havlem a petici za jeho propuštění rozvážel už se ženou kočárkem.

Po klíčobití by byl nejspíš mluvčím Občanského fóra, po jeho rozpadu pilným socialistou nebo konzervativcem, a jeho touha po svobodě a demokracii by ho možná donutila k nejvyšší oběti – vzdát se původních plánů i klidného soukromí tím, že se stane politikem. To už by dávno věděl, že boj za demokracii nekončí ani v ní samé a je naopak mnohem těžší, když pravda i lež mají tolik podob.

Letos 11. srpna by oblíbený poslanec, nebo senátor, či snad i prezident republiky Jan Palach oslavil šestašedesát let. A zažil by vše, co zažili jeho vrstevníci – s výjimkou Palachova týdne v roce 1989. Poslání: Neumírat předčasně!

Loučení s Vídní po přechodném pobytu dlouhém 13.233 dní

25. 1. 2014

Pro později narozené: V roce 1947 podvyživení hokejisté Rakouska – které jako sice první oběť Hitlera, ale dál už jeho věrný spojenec smělo prvně od prohrané války na mistrovství světa porazili favorizované Švédy a pomohli tím Čechoslovákům k titulu. Nadšení fanoušci u nás rubali v zvláštních směnách uhlí a posílali je s vlaky brambor mrznoucím a hladovějícím sousedům.

Rakousko, jež se díky skvělým politikům ubránilo stalinizaci, bylo zásluhou Marshalova plánu rozvoje, který Čechoslovákům zatrhl Stalin, už v roce 1956 schopno sloužit jako přestupní či konečná stanice tisícům Maďarů, prchajícím po krvavém konci protisovětského povstání. Do konce století pomohlo tisícům Čechů a Slováků po vojenském vpádu armád Varšavského paktu, tisícům Poláků po vyhlášení výjimečného stavu a tisícům uprchlíků z Jugoslávie, zachvácené válkou všech proti všem.

Za kancléře Krajského se stalo novou vlastí i pro signatáře Charty 77, ať emigrovali dobrovolně, anebo sem byli vyhnáni. Pro ty, kdo nemuseli zápolit s jazykem, který slušně ovládali, byla domovem hlavně Vídeň pro svou historii, podobu i způsob života; zásadní přednost ovšem znamenalo už čtvrtstoleté fungování demokracie. Exulanti se proto po Velkém Třesku 1989 vraceli domů bez iluze, že s pádem železné opony padnou i překážky jako různost lidských povah a zátěž špatných návyků, jimiž falešný socialismus poškodil dvě generace. V Rakousku se naučili, že o Svobodu a Pravdu je nutno věčně bojovat v jakémkoli režimu.

Na rozdíl od českých zemí, kde slavné kmeny jako byli Chodové nebo Hanáci zanechaly jen slábnoucí stopu nářečí, výslovnosti a folklóru, je Rakousko dodnes svorníkem několika osobitých národů, které se liší pro ucho jazykem, pro čich i chuť kuchyní a pro oko dokonce moderními kroji. Násilím je spojila monarchie a pak i to osudové spřeženectví s nacistickým Německem. Potom ale potkalo Rakušany dějinné štěstí, že při lámání Evropy mezi vítěze války dostali statut neutrálů, který jim umožnil vrůst do společenství západních zemí.

Když se otevřely hranice, někteří exulanti se vrátili do Prahy jen na půl. Cítili jako povinnost k zemi, která je přijala v nouzi, hasit žízeň jejích politiků, ekonomů, obchodníků i médií po informacích o Československu a po navázání kontaktů v něm. Očekávali, že rakouský stát uplatní své integrační nadání a pomůže vzkříšeným sousedům při svízelném návratu do Evropy. To se bohužel nestalo.

Po Brunovi Krajském se nevyskytl politik jeho formátu, a nástupci dlouho neuměli zabránit laciným vášním, které jen směrem k nám rozpoutali populisté kvůli Temelínu a rodáci ze Sudet kvůli Benešovým dekretům; hrozilo dokonce rakouské veto ke vstupu Čechů do Evropské unie. Co se rozbilo v politice, začali však spravovat z obou stran občané hlavně tam, kde jsou v přímém dotyku. Příhraniční města se mění v sousední vesnice, přibývá přespolních svateb, křtů a pohřbů, snad dojde i na vzájemné kradení májek...

Samozvaní misionáři pendlující dvacet let mezi Vídní a Prahou uznali, že jsou zbyteční. A když někdo nechává ve Vídni syna se ženou i synova syna, který už odsloužil v rakouské armádě a k Vídeňanům se přiženil, smí věřit, že zůstává spojen až dost. Do Rakouska nás Husákovi husaři vynesli násilím, takže místo lítosti vyvolali zdravý vztek. Odchod z Rakouska je dobrovolný, takže lítost je dovolena.

Před pětatřiceti lety, kdy nás tam dotlačil osud, neslo město na Dunaji pořád stopy války, a střed, kde jsme se zabydleli, připomínal někdejší Hradčanské náměstí večer až na to, že osamělé chodce

tu vábily prostitutky. V ulici Kohlmarkt, po našem Zelný trh, byl řezník, holič, koloniál, knihkupec i švec; dnes sdílí osud pražské Pařížské, vše normální nahradily, po jejich „FetzenFetzenFetzen – hadryhadryhadry“, parfémy a šperky. Mezi starobylostmi přežil i potravinářský templ Meinl; na rozdíl od nového v Praze, kde jsou měsíc po otevření až tři prodavači na zákazníka, je tu nával, neboť ceny nejsou na míle vzdáleny českým platům a personál nezná své zboží jako třeba sýry jen od vidění, ale i jazykem a nosem.

Někdejší idyly ubylo stejně jako nad Vltavou, zmizelé však vyvažuje, co nadále dělá Vídeň nezaměnitelně Vídní. Opticky čistota a veletucet fiakrů, zaručujících příkaz třicetkilometrové rychlosti v centru líp než policisté. Rozhodující ovšem je, že dunajská metropole nespěchá. Domáci se tu pohybují temnem turistů a polední pauzu i konce pumo světí v kavárnách a vinárnách, převážně upravených i pro chudáky kuřáky. Je zážitek jíst v slavných restauracích i u párkařů, nikde se jako v Praze neokrádá. Psi jsou vítáni všude, v obchodech parkují u kas.

Při předvánočním punči vestoje u boudy Lions na Příkopě jsme v zástupech spatřili kráčet dva pány k Meinlovi a jeden nám byl povědomý – Haló, Heinz! vykřikli jsme oba pokusně – a oni hned zahnuli k nám; druhý pak čekal opodál, až se Heinz Fischer dobaví a doobjímá. To je ale hezký zvyk, ocenila žena Jelena, že loučit s Čechy se přijde až sem rakouský prezident!

Pak jsme se už neloučili s nikým, koho jsme tu měli rádi. Vrostli nám do srdcí a odjeli do Čech v nich.

Čtrnáctý na odpal?

1. 2. 2014

Fanfáry! Do křesla ministra kultury České republiky usedl čtrnáctý, přičemž osm předešlých se v něm vystřídalo za osm let – kdyby se tak odpalovali vojenští piloti, neměli bychom už letectvo vůbec. V posledních případech byly ale odpaly řízeny, premiéry jako rány z milosti, a tvůrci i příznivci kultury na ně čekali jak na smilování. Co je toho příčinou?

Politici České republiky, jimž je živá kultura většinou zjevně šumafuk, jelikož se v její blízkosti téměř nezjevují, dosud nepochopili, že to není cosi zbytného, neboť určeného malé družině fajnšmekrů, za což si mají platit sami, ale i ekonomický faktor, lidově řečeno zboží, a dokonce jedno z nejvýnosnějších. Nový patron kultury by si měl zjistit, kolik vydává Rakousko, tedy země v našem formátu, proti našim 10,4 miliardám Kč na kulturu z ročního rozpočtu, aby z nich získalo 2,3 miliardy Euro hrubého domácího produktu (násobte dvaceti sedmi!), čímž dostane zpět násobek z návštěvníkého ruchu, na němž má kultura a z ní hlavně umění lví podíl. Už jeden každý novoroční koncert Vídeňských filharmoniků, masově sledovaný v televizích všech světadílů, udělá pro alpskou republiku větší reklamu, než všechny cestovní kanceláře dohromady.

Problém je, že žádný z dosavadních správců naší kultury o tom nedokázal svou vládu přesvědčit, takže pak jen poslušně škrtal a škrtal. Moudrý Pavel Dostál to vyřešil tím, že byl každý večer na nějakém kumštu od Aše po Zlín a od Karviné po Budějice. Když pro něj neměl potřebné peníze, rozdával alespoň pocit, že má herce, hudebníky, tanečníky, výtvarníky, filmaře, a dokonce i spisovatele osobně rád. Bylo to úctyhodné, ale bohužel ne moc plodné. Za

řadou ‚kulturministrů‘, kteří po něm fungovali asi jako ochotníci obsazení v Národním do role Hamleta, přichází teď osobnost, od níž lze leccos čekat.

Snad všichni bez výjimky očekávají, že především přesvědčí ministra financí o tom, co stojí psáno výše. A že pak spolu s šéfy České filharmonie, Národního divadla, České televize, Národní galerie a dalších vrcholných kulturních institucí zahájí porady, jak by se špičkové české umění stalo po rakouském vzoru magnetem, který odpovídající dotace odmění ziskem v jiných sférách hospodářství, především mocným nárůstem hostů ze zahraničí.

Do vínku návrh: Máme asi nejradostnější vánoční mši od snad nejnešťastnějšího muzikanta Jana Jakuba Ryby. U nás je masově milována, a cizinci, kteří ji slyší, bývají uchvázeni. V akustickém dotyku s evropskými koledami a v optickém spojení s Třebechovickým muosem betlémů by se ve spolupráci předních orchestrů, sborů a baletů musela stát v přímém přenosu každoročním světovým hitem. Ideálním dnem, který by Češi měli trvale obsadit jako Rakušané se svými Straussy Nový rok, by byla první adventní neděle...

Když je někdo aktivně spojen s českou kulturou přes sedmdesát let, zná mnoho ran, z nichž léta krvácí. Dnes dostává přednost přímluva, aby nový princ v Nostitzově paláci vyvedl z bídy Popelku odborného uměleckého tisku. Periodika věnovaná divadlům, hudbě, výtvarnictví a jiným uměnám nejsou jen rozvodnou sítí polemických názorů, které tříbí vkus a vnášejí do vývoje pohyb, ale i nenahraditelnými dokumenty pro další generace umělců, kritiků a vědců. Dnešní stav nelze vinou šetření, které je spíš škrcením, nazvat už ani kritickým, neboť pomalu přechází v agónii. To vše dosud žádný z ministrů kultury nezměnil. To všechno tedy čeká na nového.

Kdo někdy potkal Daniela Hermana, našel v něm – asi s výjimkou nového vedení Ústavu pro výzkum totalitních režimů – muže velmi vzdělaného a navíc mravného, jak by se ostatně dalo od někdej-

šího tajemníka zdejší biskupské konference čekat. Kdo ho poznal líp, pochopil ovšem – asi jako ono nové vedení zmíněného ústavu, které ho proto odvolalo –, že jeho tolerantnost a vstřícnost jiným názorům zve u nás v Čechách přímo k zneužití. V tom smyslu se na svém odvolání podílel i sám. O té „Achillově patě“ by proto měl moc dobře vědět, když usedl do křesla, které patří z ministerských k nejkatapultovanějším, neboť stojí v úřadě, kde většina předchůdců vypěstovala v zaměstnancích dojem, že se musí před jejich neodborností až hloupostí spasit na vlastní pěst.

Takovou situaci zvládají Češi buď bravurní improvizací, jakou ledacos zachrání, anebo obezličkou, kterou jazykoznaenci vykládají jako „zbavování se osobní zodpovědnosti za nepříjemná rozhodnutí“ – nejlépe tím, že případ se odloží nebo rovnou založí. Dá se říct, že pan Čtrnáctý přišel na ministerstvo, které je už od Pavla Dostála v permanentní demisi. Těm, kdo tam pro uhájení stavu své božské nedohledatelnosti za osm let vypěstovali neproniknutelnou houštinu, se z ní nováček jeví jako snadná kořist, s níž si tamní dravci poradí stejně jako ti z ÚSTRU.

Daniel Herman by se neměl spoléhat, že je jako duchovní pod ochranou Nejvyššího, když ten mu už jednou dal najevo, že si má v světských pŭtkách pomoci sám. V této by stačilo najít si tým lidí vědoucích, která právě bije, a kryjících mu záda, než vykoná, proč ho tam Všemohoucí poslal: aby uchránil Čechům starou kulturu a pomohl na svět nové.

Mé stero

8. 2. 2014

Teoreticky může vzít tento výtisk do ruky milión čtenářů. Z nich asi desetina si možná všimne textu označeného jako Trilobit. Z nich asi desetina jej možná začne číst. Z nich asi desetina jej možná dočte. A jen desetinu z nich možná osloví. Ale to je pořád sto lidí! Stovka známých znemožní mejdan v normálním bytě. Stovka hostů může uštvat obsluhu větší kavárny. Stovka diváků vyprodá menší hlediště.

Sto zaujatých čtenářů znamená pro autora dar. Zejména je-li jím prozaik, jehož knihy vycházely dvacet let v opisu na psacích strojích. Zejména je-li jím dramatik, který musel s tak skvělými herci, jako jsou Vlasta Chramostová a Pavel Landovský, hrát Makbetha v obývacích, odkud diváky ráda vozila eSTéBé do lesů, aby se po zážitku prošli. Stero (dle vzoru čtvero) čtenářů odpovídá i počtu vzkazů zaslaných ročně na www.pavel-kohout.com.

Je logické, že nepsali toliko příznivci, ale i drsní oponenti, jimiž nejsou míněni anonymové smazaní předem, ale občané s adresou, kteří projevili autoru čest přít se s otevřeným hledím. Při psaní těchto textů, jež nikdy nepřekročily 5050 znaků, myslí na ty i ony, odhaduje reakce, a pokud přijdou, zjišťuje v nich jako z kompasu svou polohu ve společnosti. Ví tedy, že byl v menšině, když se byť přítel neúčastnil bezbřehé podpory prezidentského kandidáta Karla Schwarzenberga. Ale ví stejně, že se mýlil kolega Karel Steigerwald, když napsal, že si zvoleného váží už jen Trilobit a jezevčík jeho ženy.

Znám Karla Steigerwalda tak dlouho jako ji, neboť oba studovali FAMU. Takže půl století. Za tu dobu jsme spolu občansky mnohdy až zásadně nesouhlasili, i jako dramatici psali každý po svém.

A přesto jsme se nikdy nezhádali, takže z teoreticky nemožného svazku vzniklo když ne snad třesuté přátelství, pak jistě sympatie, respekt a ohled. Tak vypadá demokracie, která neseschla v liteře ústavy, ale je žitá.

Tento Karel zažil proto zblízka, jak jsme se v roce 1977 stali členy nejmenší menšiny té doby. Proti dvěma stům dvaadvaceti prvosignatářům Charty povstal celý státní aparát, který povolal na pomoc skoro celou intelektuální elitu země, aby v médiích odsuzovala zrádné zaprodance. Ti přesto přežili dalších třináct let bez poruchy ducha a byli pak schopni poskytnout vlasti prezidenta i desítky politiků. Sotva lze očekávat, že by se vzdali práva na své mínění ve svobodné zemi, kde i nejpustší spílání a vyhrožování je pro ně při vzpomínce na tenkrát nikoli ordinací, ale přímo procházkou v růžové zahradě.

V prezidentských volbách mě učinilo osudí příslušníkem většiny čítající dva miliony sedm set tisíc voličů. Je opakem chytrosti prohlašovat tu volbu za neplatnou podle týdenních průzkumů mínění; platí stejně jako parlamentní až do příštího sčítání hlasů! Vracení řádů a bojkot pozvání je v demokracii gestem bez rizika a roztleská leda pár stejnoduchých; svědčí o pokleslém chování či potřebě osvěžit dávnou slávu. Jenže ani olympijské medaile nejsou Věře Čáslavské omluvou, jako neomluvily Emila Zátopka, když opustil spojenece, s nimiž slíbil hájit čest Jana Palacha.

Když teď dramatická tvorba České televize není pro trochu náročnějšího diváka k snesení, jelikož ji po béčkařských písárnách pášou zřejmě céčkaři, hledím ještě častěji na zprávy, ale zažívám jen jiné zklamání z panických hlášení, jimiž si hlavní veřejné médium pohodlně plní vysílací čas. Poslední týdny se věrozvěstové dušovali, že nestvrzenou vládu bude Velký Loutkař vodit po české scéně na nitkách až do svatého Dyndy. Celé hodiny trvaly v televizi spory politologů a politiků prodlužované únavně nastavovanými otázkami moderátorů, co se stane, až prezident učiní, co nakonec

neučinil; když se nestalo nic, co se podle nich stát mělo, prohlásili ti fachmani, že projevil slabost, a objevují další zločiny, jimiž poruší ústavu země příště.

Lze si představit naštvání, jaké vyvolal v kandidátech na budoucí ministry kancléřův skoro povolávací rozkaz na Hrad. Ale kdo je pak v přenosu spatřil při odchodu, mohl mít dojem, že vidí úspěšné maturanty ochotné konečně připustit, že matikář není vůl. Jevilo se, že je to první vládní sestava, která se na své působení chtě nechtě připravila. Kdyby Václav Klaus nebyl zajatcem svého Super já a staral se o stát podobně, nemusela utrpět předchozí vláda takový debakl.

Kdo četl na této stránce zprávu o vánoční návštěvě autora v Lánech (stále visí na dole uvedené „vepsajt“) necht' vzpomene, který z voličů minulého prezidenta o něm psal kriticky. Miloš Zeman se nezbavil některých návyků, které ho nečiní příjemným. Sympatie mu ubírá i ten kancléř, pršící se jako velkovezír, jenž se cítí být sultánem. To ale málo mění na tom, že je Česká republika v lepším stavu, než před rokem – také díky prezidentu.

Ostatně, i kdyby se mnou nesouhlasili ani můj jezevčík Barbar a naše paní, měl bych to za další důvod upozornit je dva i své „stero“, že názor na prezidenta není tak bez výjimky jednohlasý, jak zní z médií, jež se zas jednou zdá popohánět lidský sklon k souhlasu s hlasitějšími. A třeba se prezidentu tím spíš zachce i zdaří učinit se vlastními prostředky snesitelnějším, než bývá.

At' pražská zóna nemá vadu!

22. 2. 2014

Dne 30. července 2011 se Trilobit loučil se světlou budovou pod tmavou věží, jejíž jméno Štítkovská upadlo v zapomnění, neboť celý architektonický dvojcan, který se zprvu zdál Pražanům nesourodivým, za osm desetiletí srostl v obecně ceněný pojem Mánes. Minulý týden jsem si v přibližně stejném věku prohlédl areál, který právě prošel fejsliftem, stavařskou kosmetikou. Nehodlám se mísit do kritických polemik o ní a do vlastnických pří, jen projevit radost, že legenda obživne.

Směl jsem si ji prohlédnout před zařízením a zažil, več jsem doufal: střídání rozměrných světlých stěn a podlah umocňovaly průhledy obrovskými tabulemi skla na řeku i nábřeží, z nichž nejpůsobivější byl temný vršek věže plachtící nad bílou halou; působilo to jako geniální instalace, která vyrazela dech a dojímala svou pomíjivostí. Dost sprostě jsem pomyslel, že i nejlepší výstava to může jen pokazit. (A obměkčí neposkvrněnost Mánesa lačnickí sprejery?)

Nemuselo mě zajímat, kolik gruntovní liftink stál, ale došlo mi, že ty miliony vrátí jen pronájem kanceláří, restaurace i výstavních prostor. A požádal o pomoc nebesa. Prosil jsem o moudré kulináře varované cenami v pražském paláci Meinl, jenž zřejmě čeká na ruské milionáře a proto zeje od prosince prázdnotou, čímž budí bohdá falešný dojem velkoprádelny peněz. A prosil jsem o mocné kurátory, kteří nebudou vystavovat umělce dle kapsy mecenášů, aby tu perlu éry Bauhausu nezhanobil vkus čerstvých bohatců.

S Mánesem se na jaře vrátí hlavní přístup k podběří vedoucímu až před Vyšehrad, a novou starost budí kolující „Koncepce pražských břehů“ městského Institutu plánování a rozvoje, už pro větu

„v prostoru zátoky u Mánesa budou zrušeny stání pro osobní lodě a bude ponechán prázdný; tento prostor má jedinečnou atmosféru s výhledy a měl by mít pobytový, relaxační a reprezentační charakter“. V textu stojí dál: „Na plochy náplavky je nepřípustné umísťovat květináče, plůtky a jiné konstrukce, které jsou součástí propagace komerčních provozovatelů.“

Kdo z Pražanů bydlí tak blízko, že náplavku vidí a denně užívá, ví, že za poslední léta to byly právě restaurační loď Matylda a hotelová Klotylda kotvící pod Mánesem, jejichž personál se vzorně staral o jedinou zeleň na dlouhém podbřeží. U nich stejně jako u tří botelů typu Admirál, které patří k pražským pamětihodnostem z dob, kdy byly prvními vlašťovkami vltavského budoucna, by se mělo přihlídnout k oblibě; jen dvojici u Mánesa podpořilo podpisem s adresou přes tisíc Pražanů.

Koncepce obsahuje ovšem i návrhy, kterým nutno tleskat, třeba, že plavidla se nemají dotýkat nábřežní hrany, aby zmizely ostrovy nechutného svinstva, že z náplavky musí zmizet reklamy, a objekty na ní i na pontonech mají být „jednoduché kubické prvky v barevném provedení přibližující se barvě hladiny“. Vítaný je i návrh pořádného osvětlení, využití do zdi vestavěných „kobek“ a zkulturnění trhů. Ty naděje staví ale na hlavu oznámení, že podbřeží se má stát „sdíleným prostorem v režimu pěší zóny s povoleným vjezdem jízdních kol a vybraných vozidel.“

„Vybraná“ vozidla se logicky stanou předmětem korupce a proto jich ještě přibude. A místní obyvatelé pamatují kozí nápad, jenž stál město statisíce a zbavil celou zónu žádaného „pobytového, rekreačního a reprezentačního charakteru“: právě dokončená dlažba byla vyrvána, aby do ní šly zapustit dva hladké pruhy pro cyklisty; u rybí restaurace Vltava – která též zaslouží ochranu památkám, když jí anděl strážní i radniční pomohli přežít tisíciletou vodu – jsou od stěny k řece tři metry. Musel to být v lepším případě skalní cyklista, v horším hlupák a v nejhorším podmazanec, kdo zavínil, že tu

musí být na šňůře psi i děti, a dospělí korzují s hlavou vyvrácenou vzad. Rozjeté kolo skolí kohokoli jako kule, bezhlese a beztrestně. Nejlacnějším řešením by byl městskou policií tvrdě vymáhaný zákaz vjezdu aut i bicyklů na podběží mezi zhruba desátou a osmáctou hodinou. Bez časového omezení všeho, co kola má, krom kočárků a vozíků pro postižené, ztratí koncepcí smysl.

Trilobit loni rozmarně oznámil čtenářům, že „Praha vítá novou éru, dostane svou Riviéru“; byla to přehnaná vize o zlidštění téhož prostoru, přerovaná s vysvětlením, že písíciho smetla do řeky kolize s kolem kolemjedoucího doručovatele, který, bude-li pisatel vyloven, ho zažaluje za zdržení. Zdá se, že sen byl otcem myšlenky a k zlepšení toho skvělého a přesto zanedbaného prostoru dojde. K tomu dobrá rada nad zlato:

Kdo má projektovat hotel, musí jich pár tuctů důvěrně poznat, aby nezapomněl třeba na lampičky ke čtení. Kdo má oživit nábreží, má tam chodit a vysedávat na jaře, v létě, na podzim i v zimě, aby si byl jist, co schází a čeho je příliš. Koncepcí zatím prozrazuje, že se tu autoři moc nezdrželi, a magistrát by měl počítat s včasným vystavením projektu v plastickém modelu, neboť je snazší přesunout makety než skutečné objekty. Varováním by mělo být fiasko pokusu o podobně „sdílený prostor“ na vídeňské třídě Mariahilferstraße, končící chaosem, demonstracemi a referendem.

At' pražská zóna nemá vadu od Mánesa až k Vyšehradu!

Gerda gleicht Goliath gepaart mit Gepard...

1. 3. 2014

Titulek v cizí řeči je kyticí na hrob. Jsem jedináček. Přesto mi teď ve Vídni zemřela sestra.

Když nás osud v říjnu 1979 vyvrhl do Rakouska, měli jsme tam mnoho spojenců, ale žádného přítele. Tenkrát se objevila na scéně našeho života Ona. Pravá ruka slavného rakouského architekta Rolanda Rainera, neměnně štíhlá a obdařená zvláštní krásou, jakou dává ženám intelekt, poznala v jeho ateliéru mou švagrovou, jednu z prvních signatářek Charty 77, a ta ji přivedla k nám. Když brzy nato musel z téže příčiny opustit ČSSR i můj syn s rodinou, stala se první průvodkyní Čechů v bludišti země sice demokratické, ale tím spíš lpící na dodržování zákonů, zvyklostí a pravidel.

Ve svých třiatřiceti byla nadána pronikavým altem a neochabující energií. Připomínala bojovnici na barikádě z obrazu Delacroixe, ale nebyla ani revolucionářka ani emance, zdála se být zrozena jen k tomu, aby pomáhala bližním – ať se jim to líbí nebo ne! Dovětek se může jevit znevažujícím, ale bytostně nesnášela nikoho, kdo se dal svým osudem zlomit, a leckoho stroze vyburcovala z poráženecké netečnosti ke kuráži.

Její praktická pomoc neznala hranic. Když jsem se rozhodl podstatně změnit německou verzi románu o zakopaném psu, půjčila si těch tři sta padesát stran zaplevelených přelepy, škrty a vpisy, prý k přečtení na dovolené. Za čtrnáct dnů přivezla čistý přepis schopný sazby. Vzala si do Šarm al Šejch s plavkami i psací stroj a opisovala osm hodin denně.

Když Rainer skončil, byla dlouho bez práce, ač s ideální nabídkou, neboť rozvedená, bezdětná a ovládající vedle německého i anglický stenogram, ale v módě byly prsaté mladice. Psal jsem pro ni marně inzeráty a doporučení, byla všem stará, až ji, když brilantně organizovala desáté výročí Charty ve Vídni, poznal Karel Schwarzenberg. Právě propustil další nanicovku a tak přijal ji „na záskok“. Měl štěstí, že už první den ráno musel žádat, aby zrušila jeho cestu do Švýcar, neboť mu v noci ukradli s penězi i doklady, letenky a platební karty. Navečer odletěl, jak měl, jelikož mu za vše sehnala náhradu. Od toho dne až do minulé soboty byla ředitelkou knížecích kanceláří. Poté, co se jí stala, vznesla prosbu, které vyhověl: při nejbližší slavnosti v paláci stála vedle něho a ruku jí líbali bosové, kteří ji předtím odmítli. Křivdy oplácela jen vtipem a šarmem.

Když slavil Václav Havel v Praze padesátku, poslali jsme ji za ním z Vídně s kufrem plným sýrů. Působila tak suverénně, že ji estébáci ani nelegitimovali. Když padla železná opona, naučila se za pár týdnů slušně česky. Nového prezidenta poslali lékaři na kůru do Němec, aby se zotavil z kriminálů a z disentu. Pod krycím jménem byl měsíc v lázních, a protože nikdo z kanceláře ani z ochranky německy neuměl, byla při té tajné misi jedinou spojkou s neznámým okolím Ona. Už za týden ji pak na Hradě nepoznal. Omlouvala ho ve svém stylu – On toho azi ma príliz...

Její vášní bylo objevovat talenty a vysílat je na oběžnou dráhu. Nejméně tucet takových, malíři, hudebníci, herečka a dirigent, vděčí za zdařilý start tomu, že je povzbuzovala, propagovala i podporovala ze svého platu, který na to, že pracovala za tři, nebyl oslnivý. Legendární byly oslavy narozenin jejích přátel, kdy se měnila v režisérku vždy jiných překvapení. Chtěl jsem šedesátku zažít jen se ženou. Zařídila nám hotel v klášteře Geras, kde se pak objevili skoro všichni přátelé z Evropy a opat Angerer mě obdařil ekumenickou mší.

Její naprostá loajalita a blízkost ke knížeti budily u jeho úřednictva v Rakousku i v Čechách tím větší nevoli, že byly podloženy

výkonem, na jaký závistníci nedosáhli, a ani po tom netoužili, neboť kníže bylo proslulé i důvěrou k šikovným parazitům. „Švarcnberáci“ měli k svým vrchnostem tradičně kladný vztah, protože si svých lidí vážili. I poslední lesník byl po čtvrtstoleté službě pozván na zámek v Murau, aby od knížete osobně přijal vyznamenání za věrnou službu. Jí poslal stávající menedžment ocenění poštou. Bylo to jedinkrát, kdy jsem viděl její slzy, které rychle vysušila co nejsušším zeleným veltlínem.

Poznamenán nemocemi, válkou i pubertou jsem v mládí toužil po sourozenci jako jediném člověku, jemuž bych byl schopen svěřit sny i strachy. Když jsem ho našel v Ní, nazval jsem ji svou „pozdní sestrou“, které je tak připsáno i německé vydání mé autobiografie. Hodnotili jsme spolu vlastní i jiné životy s jistotou, že u nás dvou všechna tajemství končí. Proto nikdy nezapíšu její zážitky, které by se staly bestsellerem; zůstanou navždy uloženy v mé stále fungující paměti.

Když v prosinci seznala, že jí zbývá pár týdnů žití, stačila se vdát za mnohaletého přítele a zakázat si plané povzbuzování i okázalý pohřeb. Chtěla být jím odevzdána Dunaji. Zní z toho Cyranovo „můj úděl – suflovat a zapomněn být v tichu.“

K šedesátce jsem jí napsal německou zdravici překypující písmenem G. Na jedné straně jich bylo dvě stě dvacet. Úryvek v titulu znamená – Gerda se rovná Goliáši spářenému s gepardem. Má pozdní sestra, v svém oboru hvězda Gerda Neudeck, zemřela v poledne 22. 2. 2014. Ale jak fyzici potvrdí – i mrtvé hvězdy září dál!

Jak se lidé mění v Lid, Lid v dav, a dav jen ztěžka v lidi

8. 3. 2014

Trilobiti to zažili několikrát. Třeba za mobilizace v září 1938, při vpádu vojsk Varšavského paktu v srpnu 1968, nebo když se v listopadu 1989 hroutila totalita, vystoupil vždy na scénu našich dějin fenomén připomínající miliónkrát znásobený antický chór. Byl to Lid ve své mystické podobě, který nepřeslechnutelně pro celý svět vyjádřil shodným slovem i činem obavu nebo naději celého národa.

Slovo ‚lid‘ je asi nejzneužívanější pojem, jaký dějiny znají. Svým lidem se zaklínají panovníci, kteří jej ženou na jatka válek, revolucionáři, snažící se osadit barikády, diktátoři, když chtějí obhájit násilí, a okupanti vysvobozující své menšiny i s cizím územím. Skutečný Lid je však neobjednatelný, jeho zjevení tak vzácné, že pokaždé vstoupí do dějin. A je tím vzácnější, že nikdy nevládne dlouho, neboť se brzy začne měnit v dav.

Tak bylo za nacistické okupace, za stalinismu i za normalizace; dav se pak snažil líp či hůř přežít, a jen hazardéři z něj vystoupili s výzvou k odporu nebo s poselstvím víry. Až když čas nejhrubějšího násilí pominul, začali se z davové psychózy vzpamatovávat lidé, aby znovu hledali vlastní jedinečnou člověčinu a našli v ní opěrný bod své existence.

Pařížskou Bastillu dobyli lidé spojení strašným útlakem mocných v Lid, jenž zabránil krveprolití závazkem, že vzdá-li se posádka, bude ušetřena. Když se stalo a Lid se odebral jásat v ulicích, dav všechny zajatce pobil, čímž začala éra masových vražd a poprav. Byl to český Lid, kdo vyhlásil pražské povstání, aby zabránil v úniku na Západ milionové armádě nacistů; napřed muselo zemřít mnoho

statečných, aby se jiní zmocnili zbraní. Když poslední odpor zlomili rudoarmějci a Lid s nimi v ulicích tančil, začal dav zabíjet německé civilisty a rabovat jejich byty; zahájil tak půlstoletí bezpráví. Byl to ukrajinský Lid, který se podruhé za deset let vzbouřil a dosáhl oslnivého vítězství. Sotva se čerství lídři začali starat o pokojný přechod k legitimní vládě, oznámil dav na Majdanu přednostní nárok na moc a zrušil ruštinu jako druhý státní jazyk, čímž pomohl zdůvodnit další ze zvacích dopisů k ruským invazím.

Pro mě viditelné stopy zanechal dav devátého května 1945 u Národního divadla a Prašné brány. Doutnaly tam na lucernách zbytky kohosi, koho kdosi z davu označil za gestapáka. Byl to dav, který v Ústí nad Labem házel z mostu Němce, kteří byli náhodou ve špatnou chvíli na špatném místě. V dav se změnili Brňané, když zahájili divoké vyhánění svých Němců do Rakouska, jež mnozí nepřežili. Davem se stali dokonce českoslovenští vojáci, když v Postoloprtech postříleli i ženy a děti.

V těchto dnech se jakýmsi lidem zaštitil svržený prezident Janukovič, jenž se ukryt v Rusku prohlašuje za hlavu Ukrajiny a vyprosil u Putina pro ten lid bratrskou pomoc. Komunisté v tu- i jinozemsku stvrzují trvalou legitimitu uprchlíka příkladem odchodu Edvarda Beneše do exilu v roce 1938. Srovnání kulhá už v tom, že ten neutekl po střelbě do lidí a že mu asyl neposkytlo agresivní Německo.

Není pochyb, že na kyjevském Majdanu působil zejména v konečné fázi i dav, jehož vůdci mohli sledovat snad fašistické cíle. Pokud to ovšem nebyli najatí provokatéři, jací v roce 1969 roztloukli v Praze po hokejovém vítězství Čechoslováků nad Sověty výlohy Aeroflotu, aby mohl k moci přijít Gustáv Husák a s ním i obuškový zákon, podepsaný ostudně lídry „Pražského jara“.

Ukrajinská krize se podobá i nedávné, v níž lid Abcházie požádal Rusy o podobnou pomoc proti Gruzii. Dostane-li se teď krymskému lidu ochrany proti Ukrajině přivtělením k Rusku, nebude až tak ab-

surdní proroctví Karla Steigerwalda, že stejně může dopadnout lid Karlových Varů, jež sice tvoří přesila Čechů, ale právo, jak svědčí třeba beztrestnost černých staveb, tam chrání spíš ruské milionáře. Krymskou domobranu i s těžkou technikou lze na ochranu karlovarských pramenů přes noc dopravit letecky.

Je dobré, že Čechy opustila nenávist k Rusům rychleji, než po druhé válce krutá zášť k Němcům. Jenže Němci dokázali úplně vysušit pruskou i nacistickou bařinu a nastolit demokracii tak dobrou, jakou může být vše, co vytvořili lidé z kostí, ctností i nectností. Rusko je tomu vývoji bohužel na versty vzdáleno. A kdo zná slušné Rusy, ví: nejvíc tím trpí oni. Nacisty pohřbilo i to, že v genech německého národa přežili Goethe, Schiller a Beethoven. Naděje Rusů tkví v tom, že k nim dál mluví Dostojevský, Čechov a Prokofjev. Ale než jejich slova a tóny změní myšlení davu v lidské, bude ruský stát stálou hrozbou Evropě i světu.

V srpnu 1968 český Lid morálně zvítězil nad okupanty, ale okupace jej přesto dvacet let měnila v bezmocný dav. Pokud občan nežíje dost dlouho, aby ho životem navigovala zkušenost, musí zapnout radar mozku, má-li mít šanci předejít katastrofě, jež se dá vypočíst. Lidem nakaženým strachem Václava Klause z nadvlády Evropské unie snad po tomto přepadu dojde, že jen ona může být záštitou před osudem Gruzie a Ukrajiny. Tou bude ovšem pouze, když jí včas narostou svaly a zuby v podobě národních armád schopných nadnárodní součinnosti. Bezbranná morálka je násilníkům pro smích!

Jeho Veličenstvo Chléb

15. 3. 2014

Od předčasných smrtí a ruských okupací dnes pro pohlazení duše – chléb náš vezdejší!

Poznat válečné dítě teď není kumšt, když nejmladším je nejmíň pětasedmdesát. Ale jak se dalo poznat dřív? Přece tím, že jedlo ke všemu chleba, málem i k meruňkovým knedlíkům! Šťastlivci narození v míru nezažili, jak moc chutnal i válečný z otrub, když nebylo nic k němu. Jaký div, že Veličenstvo Chléb zůstal delikatesou dodnes, a poslední svědci jeho tehdejší slávy chápou jako naprosté ponížení, nemá-li v dočasném míru špičkovou jakost.

Několik textů vycházejících na této straně šestý rok volalo k zápasu za ni a proti nešvaru hlavně velkopekáren dodávat jej podle poptávky z mrazíren. Toto nové vyznání lásky k němu nechce být žalobníčkem a nebude nikoho jmenovat, přestože by si to zasloužila třeba firma, jejíž mluvčí vážně navrhl, ať si kritik jejích bochníků a rohlíků chodí pro ně ráno přímo k pecím, pak že ocení tu úžasnou chuť. Nešel tam, neboť soudí, že všichni občané mají i u nás stejné právo jako vedle v Rakousku: dostat se k dobrému chlebu celý den ve svých obchodech a nevyhazovat jej už popozítří jako nepoživatelný. Nuže – o šest let později se chléb a pečivo stávají opět pochoutkou hladových i sytých.

V této zdravici nepadne ani jméno průkopníků obratu, přestože by si to zasloužili, a nejde jen o to nepáchat „nekalou soutěž“ znectěním konkurentů. Podobná pocta by však patřila desítkám desítek mistrů málem zludračeného cechu, kteří jej teď razantně křísí z mrtvých. Oni dokázali, že na mnoha místech lze znovu vídat symbol doby falešného socialismu: fronty.

S přítelem Františkem se v nich střídáme, nakupujeme pro nás i pro sousedy. Už před rohem příčné ulice zvětří můj Barbar, kam se jde, a táhne, ale poznal bych směr poslepu: do chřípí se začne linout sílící ostrá vůně, jakou trilobiti znají z černých kuchyní předválečných babiček pekoucích jednou týdně bochany, na něž ještě v ošatce ryly palcem kříž. Do soboty, kdy bylo z kvásku zaděláno na nové, nestačily ztvrdnout, ale to už na ně čekal domácí kur.

Prodejna na konci průchodu neměří snad ani deset metrů čtverečních, jaké bývaly mírou kamrlíků pro služku. Přesto je v ní mohutný pult vycpaný z obou konců čerstvým pečivem, zatímco zadní stěna nese bytelné regály s dalším sortimentem moučných laskomin a trojpolici s teplými chleby. Mezi ní a pultem se tlačí personál, mezi pult a výlohu se snaží vtěsnat nekončící lidský had sunoucí se za sucha z ulice a za deště z pasáže. Za přepážkou hučí pekárnička a před ní se tumluje až kvarteto prodavaček, pročež si té vůně budící dojem, že by se dala krájet jako předkrm, frontovníci-labužníci moc neužijí. Svede i dobře vychovaní lidé, že ztratí zábrany, a jejich šiška má záhy obě patky divošsky ohlodené. Kůrka kůže v zubech, střídka mámí vůni nos a jazyk se opájí kyselostí rafinovaně odlišenou chutěmi, podle nichž je každý druh pecnů rozpoznatelný jako žena po parfému.

Výrobci smíšené vůně a osobitých chutí jsou v daném případě otec a syn, každý má obchod a dílnu v jiné části Prahy, ale mezi nimi funguje neviditelný běžící pás, po němž se sunou pečená těsta slaná i sladká sem i tam a tam i sem. Gourmet ukusující současně máslový loupák s mákem i bramborovou housku, který o těch pionýrech psal už před čtyřmi lety, oceňuje, že je úspěch nestrhl k tomu, aby se začali rozpínat k vyššímu výkonu do větších prostor, takže dosud nezrušili jedinečné kouzlo, jaké nikdy nemůže mít fabrika.

Jako milovník nejskvělejšího božího daru jsem už psal i o rodinné pekárně, po totalitě jediné podobně vyhlášené na silnici z Prahy do Znojma. Že před ní dnes už neparkuje šňůra aut, neznamená, že

zhoršila kvalitu, ale že dala příklad mnoha následovatelům. Vždyť i v městečkách mezi Benešovem a Kutnou Horou se dá koupit chutný chléb a jedlé pečivo hned na několika místech, opět zásluhou malých pekáren, které si vypekly stálé zákazníky podobně jako dobrý fotbalový klub věrné fanoušky, když je nevypeče mizerným výkonem.

Mnoho let si mnozí Češi vozívali pečeniny ze zrna od Němců a především od Rakušanů. Pověstný Kárntnerbrot bývá i po pěti dnech jako čerstvý a po týdnu stále chutný. Vozíme si jej z Vídně dál, ale už nedáváme čtvrtky zamrazit, jako dlouhá léta, kdy i rozmražený předčil ve všech směrech domácí od pecí. Máme sít' vytipovaných obchůdků a pekárniček na všech trasách, kudy se pohybujeme častěji.

Když k nám po Chartě 77 na sázavskou zahradu přijížděl o středách na ,večer otevřených vrat' neodhadnutelný počet samozvanců a ztroskotanců, naučila mě ,nouze houstí'. Z různě sehnaného kvásku vykynulo těsto jednou líp, jednou hůř, a mé dalamánky dosahovaly různého stupně požitelnosti, což naštěstí vyrovnal vždy špičkový buřtguláš. Právě z těch dob mám ale k chlebu podobně osobní vztah jako ke svým jednou lepším a jednou horším textům, o nichž vím, že bylo vždy učiněno vše, aby dosáhly hranice mých schopností. Je skvělé jíst chléb a poznat, že jej stejně tvořil pekař! Toto není apel k válce s velkozávody, nýbrž výzva, aby přijaly hozenou rukavici. Modlitba zákazníků zní: Chléb váš jedlejší dejtež nám dnes!

Varovná vůně války

?? . ? . ????

Když tatíček Masaryček zklamal své legionáře tím, že novou československou armádu netvořili sami, ale museli v ní často také salutovat c. a k. šaržím, proti kterým za války bojovali, vynahradil jim to nejen trafikami s kuřivem, ale i výsadou, že pouze oni tvoří Hradní stráž. U Matyášovy brány nestáli mladíci v operetních stejnokrojích, které vymyslel pro Václava Havla Formanův výtvarník Pištěk, ale dvojice v uniformách, jaké nosili „bráškové“ na frontách francouzských, italských i ruských. Posledních bylo nejvíc a v roce 1938 při Sokolském sletu předvedli mně desetiletému i čtvrtmilionu diváků na velkém strahovském stadionu bitvu u Zborova. V závěru nad námi dlouho přelétalo skoro celé československé letectvo a jásot nebral konce.

Rozhlas stále vysílal tehdejší hit: „Pojď s náma, Ádo-Fýro, mašírovat, / ať taky něco užiješ. / Až budou z nebe naše bomby padat, / ať taky jednu dostaneš! / Dostaneš ji do hlavy, / žádnéj ti ji nespraví...“ Avšak za pár týdnů volaly statisíce před Generálním štábem „Dejte nám zbraně, dali jsme si na ně!“ a nazítří jsme ve škole fasovali plynové masky. Zápach syrové gumy mi navždy utkvěl tím, jak nesnesitelně kontrastoval s jistotou, kterou nás krmili rodiče, učitelé i noviny, že válka nebude, jelikož Hitler se neodváží, jelikož nám pomůže Francie s Anglií, jelikož máme nedobytné pevnosti, jelikož, jelikož. Pád z míru do války se pak podobal skoku sluncem rozpáleného těla do studeného rybníka.

Ten pach jsem i bez masky zavnímal v životě ještě několikrát – za kubánské krize 1962, při přepadu Československa v srpnu 1968, či v zenitu studené války, když Sověti rozmístili atomové hlavice také

u nás a Západ kontroval moderními raketami. Pokaždé se naštěstí včas nad válečníky prosadili diplomaté, takže mi vždycky znovu otrnulo až do roku 1990, kdy jsem byl v Bělehradě na kongresu spisovatelů tehdejší Jugoslávie. Řekl jsem ve svém vystoupení s odkazem na svou zkušenost, že „cítím varovnou vůni války“, ale všichni další řečníci to důrazně odmítli. Do půl roku začalo na Balkáně všeobecné vraždění.

Válka, která spadne z téměř čistého nebe jako bomby na Pearl Harbour, je výjimkou. Téměř po všech válkách nechápou přeživší, že je nečekali, když přece, jak se teď zjišťuje, vyslaly předem tak zřetelné signály. Přepadení Československa předpověděla doktrína Leonida Brežněva o „omezené suverenitě“ států Varšavské smlouvy, které se vzájemně střežily před nebezpečím demokracie. Z úst ruského prezidenta teď zaznělo, že jeho vláda má právo chránit všechny Rusy na světě. Zábor Krymu ruskou armádou se proto jeví být ukázkou nové doktríny Vladimíra Putina, že stát, jemuž velí, má právo i povinnost chránit podobně Rusy všude na světě.

Po pětadesáti letech z toho začpěl opět pach gumové masky z mého dět

Nedopsáno 17. 3. 2014 po zprávě, že Trilobiti v MfDNES končí

Epilog

aneb Zánik trilobitů v Čechách – v sedmi mailech

I.

Vážený pane Kubíku, protože mě nové vedení Mladé fronty DNES dosud nevypovědělo, pokračuji nejen v Trilobitech, ale i ve všech s tím spojených aktivitách jako za dob Roberta Čásenského... Všecko dobré jak v nové funkci ředitele redakce, tak v novém roce Vám přeje

Pavel Kohout, Praha 17. 1. 2014 – 14:27:28

II.

Dobrá večer, pane Kohoute, děkuji za Váš mail i za přání všeho dobrého. Rovněž já přeju Vám hodně sil a zdraví v novém roce a chci zdůraznit, že na spolupráci MfD s Vámi nemáme důvod nic měnit. Mějte se pěkně

Jiří Kubík, Praha 17. 1. 2014 – 22:02:19

III.

Vážený pane Kubíku, asi za hodinu mi má volat Vaše sekretářka, abychom spolu našli v diářích datum mé návštěvy u Vás, která se má uskutečnit na pozvání Vaše a paní šéfredaktorky Slonkové. K tomu tato naléhavá prosba: můžete mi už s předstihem sdělit, zda se jedná o ukončení spolupráce, ať už z důvodů obsahových

či technických, což by mělo stejný účinek? Vysvětlení je prosté: právě koriguji knihu obsahující asi 140 Trilobitů uveřejněných do konce roku 2013. Pokud bychom končili, přidal bych k nim i dosavadní z roku 2014, což mohu učinit jen do konce tohoto týdne, protože svazek má vyjít do květnového knižního veletrhu. V očekávání Vaší zprávy zůstávám s pozdravem

Pavel Kohout, Praha 17. 3. 2014 – 13:55:39

IV.

Dobrý den, pane Kohoute, raději bych si s Vámi na tohle téma povídal z očí do očí a v souvislostech, nicméně chápu, že při přípravě nové knihy je to pro Vás velmi zásadní informace: Ano, je pravda, že chystáme novou podobu komentářových stránek a že bychom na nich rádi představili i jiné autory. Proto bychom se s Vámi chtěli po mnoha letech domluvit na ukončení Trilobita, což neznamená, že je vyloučena jiná forma spolupráce, i když ne pravidelná. Detaily ale, s dovolením, nechme až na naše setkání. S pozdravem

Jiří Kubík, Praha 17. 3. 2014 – 15:50:59

V.

Dobré odpoledne, pane Kubíku, děkuji za odpověď, zatím se to týká jen nakladatelství Mladá fronta – ale ještě byste mi významně pomohl, kdybyste mně dal stejně rychle Vámi uvažovaný termín posledního T, abych je nepsal do zásuvky, on totiž každý vzniká – vedle jiných prací – týden, takže je pro jistotu většinou píšu s předstihem... Přátelsky zdraví

Pavel Kohout, Praha 17. 3. 2014 – 16:08:00

VI.

Pane Kohoute, poslední Trilobit by měl vyjít v sobotu 26. 4. Pristi týden na shledanou.

J. Kubík, odeslané z telefonu HTC 17. 3. 2014 – 23:12:47

VII.

Vážený pane Kubíku, děkuji, že jste mi dal včas informace, které Váš rozvod se mnou urychlí a můj s Vámi ulehčí.

Viděl jsem svou úlohu v Mladé frontě DNES ve dvou směrech: předávat čtenářům osobně zažité informace, které pokrývají posledních osm desetiletí a nabízejí srovnání s problémy dneška; a upevňovat češtinu, aby se nepropadla v pokleslý jazyk Tývolé. Snad se najde medium, které to bude považovat za užitečné, dokud budu mít sílu psát.

Váš podnět k ukončení řady Trilobitů je logický, nová vedení se musí něčím vymezit a profilovat vůči starým.

Chcete představit i jiné autory a já přiznávám, že mě jste představili dost. K refrénům mého života patří, že jsem do těchto novin s pauzami, které ovlivnila zas jiná vedení, psal od konce války, tedy od sedmnácti, a výstřižky, které sbíral už otec a dnes dodává příslušná služba, dokumentují i mou složitou cestu životem. Jsem rád, že ji ve stejném deníku příslušně ukončili Trilobiti, kteří se teď mohou uložit ke zkamenělým předchůdcům v barrandovských skalách.

Za těch šest plodných let vděčím kolegovi Karlu Steigerwaldovi, který mě redakci doporučil, tehdejšímu zástupci šéfredaktora Michalu Musilovi, který mě do ní uvedl, paní šéfové oddělení komentářů Janě Bendové a nejdéle fungujícímu edi-

toru Rostislavu Matulíkovi, ti měli lví podíl na bezproblémové spolupráci. A ovšem především předchozímu šéfredaktoru Robertu Čásenskému, jenž umožnil nejen defilé dvou set sedmdesáti čtyř Trilobitů, ale obnovil dobrou tradici a nechal mě napsat na pokračování romány Cizinec a krásná paní i Tango mortale. Pozval jste mne k setkání s novou šéfredaktorkou paní Slonkovou, které je po vyjasnění důvodu maily zbytečné. Jistě uvěříte autoru s mým životopisem, k němuž patřila i zatýkání, exekuční stěhování z bytu a fyzické vynesení do exilu, že je na různá překvapení připraven; našel způsob, jak následky řešit okamžitě a tak si otevřít nové cesty, na nichž se i ve svém věku zbaví rutiny a začne zas něco hledat. Nabídli jste mi sice šest Trilobitů na rozloučenou, ale po Vašem rozhodnutí jsem se rozhodl i já: končím hned, aby jiní autoři mohli nastoupit už tuto sobotu. S kolegiálním pozdravem

Pavel Kohout, Praha v úterý 18. 3. 2014

Pavel Kohout
Zánik trilobitů v Čechách

Ilustrace na obálce Jef Thompson/Shutterstock.com
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 16. 10. 2020

ISBN 978-80-274-0938-9 (epub)
ISBN 978-80-274-0939-6 (pdf)
ISBN 978-80-274-0940-2 (prc)